Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie

JEDNOLITY PROGRAM GOSPODARCZO-OCHRONNY DLA LEŚNEGO KOMPLEKSU PROMOCYJNEGO „PUSZCZE SZCZECIŃSKIE"

Leśny Kompleks Promocyjny
PUSZCZE SZCZECIŃSKIE

ZATWIERDZAM

Z up. DYREKTORA GENERALNEGO LASÓW PAŃSTWOWYCH
mgr inż. Bogusław Piątek
Z-ca ds. Gospodarki Leśnej

Dyrektor Generalny Lasów Państwowych

Naczelnik Wydziału
Społecznych Funkcji Lasu
mgr inż. Anna Pikus

Spis treści

I. **Ogólny opis LKP**
- a. Geneza 3
- b. Cele i zadania – opis ogólny 4
- c. Specjalizacja LKP 4
- d. Ogólne kierunki rozwoju 5

II. **Warunki przyrodnicze – dotychczasowe rozpoznanie, stan obecny**
- a. Charakterystyka terenu 7
- b. Przynależność terytorialna 25
- c. Warunki przyrodnicze 28

III. **Formy ochrony przyrody na terenie LKP** (w tym rezerwaty biosfery i środowiska przyrodniczego) 50

IV. **Historia i wartości kulturowe**
- a. Syntetyczny rys historyczny terenu 119
- b. Wykaz obiektów historycznych 141

V. **Turystyka**
- a. Walory turystyczne 148
- b. Infrastruktura 149

VI. **Edukacja**
- a. Cele, treści, formy, najważniejsze imprezy, w których bierze udział LKP 158
- b. Baza edukacyjna 169

VII. **Szczególne zadania wynikające ze specyfiki LKP. Kierunki rozwoju obszarów strategicznych** 189

VIII. **Kierunki rozwoju współpracy – lokalnej, regionalnej, międzynarodowej** 191

IX. **Opis dotychczas realizowanych ponadstandardowych działań z zakresu zrównoważonej gospodarki leśnej** 194

X. **Działania rozwojowe, w tym badania naukowe i inne opracowania naukowe** (np. prace magisterskie)
- a. Wykaz działań realizowanych na terenie LKP 196

XI. **Bibliografia LKP** – spis dotychczasowych publikacji dotyczących LKP – rozpoznanie opracowań dotyczących warunków przyrodniczych LKP, w tym określenie potrzeb 201

I. Ogólny opis LKP „Puszcze Szczecińskie"

a. Geneza

Na mocy Zarządzenia Nr 18 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 1 lipca 1996r. powstał Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Puszczy Bukowej i Goleniowskiej", który Zarządzeniem Nr 23 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 6 marca 2003r. zmienił nazwę na LKP „Puszcza Bukowa i Goleniowska".

W wyniku sugestii Rady Naukowo-Społecznej LKP, idącej w kierunku włączenia w granice LKP obszaru Puszczy Wkrzańskiej oraz Lasów Miejskich miasta Szczecina i Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego „Świdwie" (ODM „Świdwie"), Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych – po uzyskaniu zgody ówczesnego Wojewody Zachodniopomorskiego (któremu podlegał ODM „Świdwie") i Prezydenta Miasta Szczecina – wystąpił 28 kwietnia 2004r. z wnioskiem do Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych o zmianę granic LKP.

Zarządzeniem Nr 63 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 14 października 2004r. LKP „Puszcza Bukowa i Goleniowska" został powiększony o lasy Nadleśnictwa Trzebież, Lasy Miejskie miasta Szczecina i Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny „Świdwie" oraz nadano mu nazwę LKP „Puszcze Szczecińskie".

Leśny Kompleks Promocyjny „Puszcze Szczecińskie" obejmuje swoim zasięgiem lasy: Puszczy Bukowej, południowej części Puszczy Goleniowskiej i Puszczy Wkrzańskiej (znajdujące się po polskiej stronie) oraz obszar Międzyodrza.

b. Cele i zadania – opis ogólny

Celem Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcze Szczecińskie" jest promocja trwale zrównoważonej gospodarki leśnej oraz ochrona zasobów przyrody w lasach. Do zadań należy:

- wszechstronne rozpoznanie stanu biocenozy leśnej i warunków biotopów na ich obszarze oraz trendów zachodzących w nich zmian,
- trwałe zachowanie lub odtwarzanie naturalnych walorów lasu metodami racjonalnej gospodarki leśnej, prowadzonej na podstawach ekologicznych,
- integrowanie celów trwałej gospodarki leśnej i aktywnej ochrony przyrody, promowanie wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarki leśnej przy wykorzystaniu wsparcia finansowego ze źródeł krajowych i zagranicznych,
- prowadzenie prac badawczych i doświadczalnictwa leśnego w celu wyciągnięcia wniosków dotyczących możliwości i warunków upowszechnienia zasad ekorozwoju na całym obszarze działania Lasów Państwowych,
- prowadzenie szkoleń Służby Leśnej i edukacji społeczeństwa,
- zintegrowanie działań różnych podmiotów, m.in. nadleśnictw: Gryfino, Kliniska, Trzebież, Lasów Miejskich miasta Szczecina, Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego „Świdwie", Parków Krajobrazowych, organizacji pozarządowych o profilu ekologicznym, samorządów na rzecz racjonalizacji obecnych metod i wdrażania nowych metod zagospodarowania i ochrony lasu oraz ochrony wartości przyrodniczych,
- promowanie wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarki leśnej,
- wprowadzanie zasad ekorozwoju oraz edukacji społeczeństwa, w tym służb leśnych.

c. Specjalizacja Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcze Szczecińskie"

Jednostki wchodzące w skład LKP „Puszcze Szczecińskie" ustaliły, iż od 1 stycznia 2019r., jako obowiązującą **specjalizację: edukacyjno-turystyczną**.

d. Ogólne kierunki rozwoju

Jednym z podstawowych zadań leśników jest zachowanie trwałości lasów. Podejmowane przez nich działania zmierzają więc do ukształtowania struktury lasów i ich wykorzystywania w sposób i w tempie zapewniającym trwałe zachowanie bogactwa biologicznego, wysokiej produkcyjności oraz potencjału regeneracyjnego, żywotności i zdolności do wypełniania – teraz i w przyszłości – ważnych funkcji bez szkody dla innych ekosystemów. Są to funkcje: ochronne, gospodarcze i społeczne, na poziomie lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.

Kierunki działań w ramach prowadzonej wielofunkcyjnej gospodarki leśnej:

- racjonalne użytkowanie i odnawianie zasobów leśnych
- technologie stosowane w gospodarce leśnej powinny zmierzać w kierunku dalszego ograniczania uciążliwości dla środowiska
- działania z zakresu planowania i realizacji zadań gospodarczych winny być przedmiotem konsultacji społecznych
- zacieśnienie współpracy z lokalną społecznością, aby w swoim podejściu do lasu i zagadnień związanych z jego funkcjonowaniem, miała na względzie jego wielofunkcyjność oraz poszanowanie praw przyrody
- nawiązywanie i zacieśnianie współpracy z miejscowymi samorządami, instytucjami i organizacjami społecznymi
- wdrożenie innowacyjnych rozwiązań w realizacji zadań gospodarczych promujących zrównoważoną, wielofunkcyjną gospodarkę leśną
- badania, doświadczalnictwo, ekspertyzy powinny dotyczyć, np.: zasad wielostronnego użytkowania zasobów leśnych, zwłaszcza stymulowania produkcyjności drzewostanów, regulowania poziomu ich użytkowania oraz jak najmniej uciążliwych – z ekologicznego punktu widzenia – sposobów pozyskiwania drewna, doskonalenia metod odnawiania i pielęgnowania drzewostanów oraz zwiększania ich biologicznej różnorodności, zależnie od lokalnych warunków siedliskowych, oczekiwań społeczeństwa wobec lasów
- działania w zakresie rekreacyjnego zagospodarowania lasu winny się koncentrować na opracowaniu docelowej sieci szlaków turystycznych (szlaków: pieszych, rowerowych, konnych) umożliwiających wyeksponowanie

najcenniejszych fragmentów środowiska leśnego, bez powodowania negatywnych skutków przez nadmierną antropopresję. Szlaki wyznaczone przez poszczególne jednostki wchodzące w skład LKP „Puszcze Szczecińskie" winny stanowić wspólną sieć

- prowadzenie edukacji z zakresu zrozumienia zasad wielofunkcyjnej gospodarki leśnej aby, m.in. ograniczyć i uniknąć negatywnych reakcji społecznych, związanych przede wszystkim z wycinką drzew; wskazywać na wszechstronne wykorzystanie (zastosowanie) drewna, jako surowca odnawialnego
- opracowywanie i wydawanie materiałów informacyjnych, edukacyjnych prezentujących wielofunkcyjną gospodarkę leśną, walory przyrodnicze i turystyczne terenów LKP „Puszcze Szczecińskie"
- w celu popularyzacji tematyki leśnej winno się dążyć do stworzenia wspólnej aplikacji mobilnej oraz rozszerzyć informację, w tym turystyczną, na stronach internetowych jednostek wchodzących w skład LKP

II. Warunki przyrodnicze – dotychczasowe rozpoznanie, stan obecny

a. Charakterystyka terenu

Łączna powierzchnia LKP „Puszcze Szczecińskie" wynosi, według aktualnego stanu urządzeniowego: 61038 ha. W jego skład wchodzą:

- obręb leśny Rozdoły Nadleśnictwa Gryfino – o powierzchni 9 495 ha
- Nadleśnictwo Kliniska – o powierzchni 23 875 ha
- Nadleśnictwo Trzebież – o powierzchni 24 888 ha
- Lasy Miejskie miasta Szczecina – o powierzchni 2 780 ha
- Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny „Świdwie"

Nadleśnictwa, leżące na terenie obecnego LKP powstały w 1945r. z lasów państwowych oraz dawnych posiadłości ziemskich i chłopskich przyjętych na rzecz Skarbu Państwa wg obowiązujących wówczas przepisów.

Nadleśnictwo Gryfino jest położone w północno-zachodniej części RDLP w Szczecinie. Na północnym zachodzie graniczy z Nadleśnictwem Trzebież, na północnym wschodzie z Nadleśnictwem Kliniska. Na wschodzie, w okolicach Pyrzyc, graniczy z Nadleśnictwem Choszczno, na południowym wschodzie z Nadleśnictwem Myślibórz, a na południowym zachodzie z Nadleśnictwem Chojna. Na zachodzie, granicą jest granica państwa.

Nadleśnictwo Gryfino jest 2 obrębowe – z obrębami: Gryfino i Rozdoły. Powierzchnia ewidencyjna nadleśnictwa wg zestawienia powierzchni działek wynosi: 18 845,68 ha, z czego obręb Rozdoły: 9 495,39 ha. Nadleśnictwo podzielone jest na 12 leśnictw:

- obręb Gryfino: Wełtyń, Borzym, Sosnowo, Gajki, Baniewice, Pniewno.
- **obręb Rozdoły:** Śmierdnica, Klęskowo, Glinna, Kołowo, Klucz, Binowo.

Obręb Rozdoły stanowi część Nadleśnictwa Gryfino od 1 stycznia 1973r. Wcześniej funkcjonował jako samodzielne nadleśnictwo utworzone z dniem 1 stycznia 1958r. w wyniku połączenia byłych nadleśnictw: Rozdoły i Podjuchy oraz przyłączonych do nich w latach 1945-1954 lasów samorządowych miasta Szczecina, lasów większej własności prywatnej oraz gruntów PGR i PFZ.

Nadleśnictwo Kliniska położone jest w północno-zachodniej części RDLP w Szczecinie. Od północy sąsiaduje z Nadleśnictwem Goleniów, od wschodu z nadleśnictwami: Nowogard, Dobrzany i Choszczno, od południowego zachodu graniczy z Nadleśnictwem Gryfino, a od zachodu z Nadleśnictwem Trzebież.

Nadleśnictwo Kliniska jest nadleśnictwem jednoobrębowym. Powierzchnia ewidencyjna nadleśnictwa wg zestawienia powierzchni działek wynosi: 23 875 ha. Podzielone jest na 13 leśnictw: Jankowo, Zabrodzie, Rurzyca, Pucko, Strumiany, Załom, Poczernin, Sowno, Wielgowo, Cisewo, Niedźwiedź, Morawsko, Bącznik. Nadleśnictwo posiada Szkółkę Gospodarczą w Sownie, Ośrodek Hodowli Zwierzyny oraz Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej.

Nadleśnictwo Kliniska powstało 1 kwietnia 1972r. z połączenia dawnych nadleśnictw: Kliniska, Wielgowo i południowej części Nadleśnictwa Goleniów. Dawne Nadleśnictwo Kliniska pod nazwą Wrzosowo powstało w 1945r. z lasów państwowych, lasów Szczecina-Dąbie i Stargardu oraz lasów prywatnych. Nadleśnictwo Wielgowo powstało również w 1945r. w przeważającej części z lasów państwowych oraz miejskich, majątkowych i chłopskich. Dawne Nadleśnictwo Goleniów powstało w 1951r. z lasów miejskich Goleniowa będących wcześniej w Nadleśnictwie Jaźwiec oraz części Nadleśnictwa Wrzosowo.

Nadleśnictwo Trzebież położone jest w północno-zachodniej części RDLP w Szczecinie. Od północy poprzez Zalew Szczeciński sąsiaduje z Nadleśnictwem Międzyzdroje, od wschodu poprzez Zalew Szczeciński i Roztokę Odrzańską graniczy z Nadleśnictwem Goleniów poprzez Jezioro Dąbie z Nadleśnictwem Kliniska, od południa graniczy bezpośrednio z Nadleśnictwem Gryfino. Granica zachodnia nadleśnictwa stanowi granicę państwa polskiego.

Nadleśnictwo Trzebież jest nadleśnictwem jednoobrębowym. Powierzchnia ewidencyjna nadleśnictwa wg zestawienia powierzchni działek wynosi: 24 887,6524 ha. Nadleśnictwo podzielone jest na 12 leśnictw: Nowe Warpno, Myślibórz, Pienice, Mazańczyce, Poddymin, Drogoradz, Turznica, Tatynia, Zalesie, Dobra, Tanowo, Siedlice i gospodarstwo szkółkarskie.

Nadleśnictwo Trzebież powołane zostało 1 października 1970r. Nadleśnictwa: Tanowo i Trzebież powstały w 1946r., a Nadleśnictwo Jasienica – w 1952r. z dawnych lasów stanowiących własność państwową (ok. 70% powierzchni) oraz własności prywatnej; niewielka część lasów była własnością klasztorną oraz miasta Szczecin i Police.

Lasy Miejskie miasta Szczecin zajmują łączną powierzchnię 2780,17 ha. Położone są w obrębie granic administracyjnych miasta. Tworzą liczne kompleksy rozproszone na całym jego obszarze, z najbardziej rozległymi kompleksami w jego północnej i południowo-wschodniej części. Lasy Miejskie położone są w sąsiedztwie terenów nieleśnych, często zurbanizowanych – zabudowanych i komunikacyjnych, sąsiadują, także ze znajdującymi się w obrębie miasta Szczecina lasami na gruntach Skarbu Państwa zarządzanych przez nadleśnictwa: Trzebież, Kliniska i Gryfino.

Obecne Lasy Miejskie miasta Szczecina jeszcze w XIX wieku były własnością prywatną. Zostały przekazane na rzecz miasta (Uroczysko Arkońskie) lub zostały na początku XX wieku wykupione przez miasto z rąk właścicieli ziemskich, przemysłowców i drobnych właścicieli (Uroczyska: Głębokie, Mścięcino, Dąbie i Zdroje). Celem przejmowania gruntów leśnych było przystosowanie ich do celów wypoczynku i rekreacji mieszkańców miasta. W 1945r. lasy te zostały upaństwowione i przekazane pod zarząd miasta.

Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny „Świdwie" został utworzony przez Wojewodę Zachodniopomorskiego w 2000r., jako wydzielona jednostka budżetowa, której głównym zadaniem jest nadzór nad rezerwatem przyrody „Świdwie", ochrona jego wartości przyrodniczych oraz prowadzenie edukacji przyrodniczej społeczeństwa. Obecnie Ośrodek funkcjonuje w ramach Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie i podlega jej dyrektorowi.

Mapa zasięgu Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcze Szczecińskie”

granica LKP „Puszcze Szczecińskie”

Regionalizacja przyrodnicza-leśna

Zgodnie z podziałem Polski na regiony przyrodniczo-leśne (*Zielony R., Kliczkowska A. 2012)* Nadleśnictwo Gryfino położone jest w granicach obszaru:

Krainie I: Bałtyckiej

Mezoregionie: Równiny Wkrzańskiej i Goleniowskiej
Puszczy Bukowej i Równiny Wełtyńskiej
Równiny Pyrzyckiej
Pojezierza Myśliborskiego

Zgodnie z podziałem Polski na regiony przyrodniczo-leśne (*Zielony R., Kliczkowska A. 2012*) Nadleśnictwo Kliniska położone jest w:

Krainie I: Bałtyckiej

Mezoregionie: Równiny Wkrzańskiej i Goleniowskiej
Puszczy Bukowej i Równiny Wełtyńskiej
Równiny Nowogardzkiej
Równiny Pyrzyckiej

Zgodnie z podziałem Polski na regiony przyrodniczo-leśne (*Zielony R., Kliczkowska A. 2012*) Nadleśnictwo Trzebież położone jest w:

Krainie I: Bałtyckiej

Mezoregionie: Puszczy Wkrzańskiej i Goleniowskiej
Puszczy Bukowej i Równiny Wełtyńskiej

Zgodnie z podziałem przyrodniczo-leśnym (Trampler i in. 1990) Lasy Miejskie miasta Szczecin położone jest w:

Krainie I: Bałtyckiej

Dzielnica 2. Nizina Szczecińskiej

Mezoregionie:

Puszczy Wkrzańskiej i Goleniowskiej (leśnictwo Dąbie)
Równin Szczecińskich (leśnictwo Głębokie)

Mezoregion Puszczy Wkrzańskiej i Goleniowskiej

Charakterystyka mezoregionu – powierzchnia ogólna wynosi 1708 km^2, z czego lasy i ekosystemy seminaturalne zajmują 42%. Granice mezoregionu obejmują tereny znajdujące się na wschód i północ od Szczecina.

Dominują krajobrazy naturalne tarasów nadzalewowych-akumulacyjne, natomiast w części środkowej, deltowe akumulacyjne. Jest to teren dość zróżnicowany geologicznie. Północną część mezoregionu zajmuje Zalew Szczeciński. W części środkowej rozciąga się szeroka równina akumulacyjna doliny Odry, na terenie której – na południu – znajduje się jezioro Dąbie. Występują tam holoceńskie: piaski, żwiry, mady rzeczne, torfy i namuły. Część zachodnią mezoregionu zajmuje Puszcza Wkrzańska, a część wschodnią – Puszcza Goleniowska. Tereny obu puszcz tworzą plejstoceńskie piaski i żwiry sandrowe, które powstały w końcowej fazie zlodowacenia Wisły. W wielu miejscach wśród nich występują piaski eoliczne – lokalnie w wydmach. Dominującymi krajobrazami roślinnymi są śródlądowe bory sosnowe i bory mieszane w odmianie pomorskiej, z nielicznymi powierzchniami olsów oraz łęgów jesionowo-olszowych. Przy południowo-zachodnich obrzeżach Zalewu Szczecińskiego spotykane są także krajobrazy ubogich dąbrów pomorskich, częściowo z dużym udziałem łęgów jesionowo-olszowych i olsów.

Lesistość wynosi 39%. Lasy tworzą rozległe kompleksy, zajmują około 675 km^2, z czego 94% jest w zarządzie RDLP w Szczecinie (nadleśnictwa: Międzyzdroje – cz. płd., Rokita – cz. centralna, Goleniów – cz. centralna, Trzebież – bez cz. płd., Kliniska – cz. płn.-zach., i Gryfino – cz. płn.).

Mezoregion Puszczy Bukowej i Równiny Wełtyńskiej

Charakterystyka mezoregionu – powierzchnia ogólna wynosi 1043 km^2, z czego lasy i ekosystemy seminaturalne zajmują 24%. Granice mezoregionu obejmują tereny znajdujące się na południe od Szczecina.

Dominują krajobrazy naturalne glacjalne pagórkowate, rzadziej wzgórzowe, a w dolinie Odry krajobrazy zalewowych den dolin – akumulacyjne. Mezoregion obejmuje pasmo czołowomorenowe, tzw. Wzgórz Bukowych, osiągających wysokość 147 m n.p.m., oraz lekko falistą morenę Równiny Wełtyńskiej. Tworzą je utwory plejstoceńskie, głównie gliny zwałowe, piaski i żwiry lodowcowe zlodowacenia

północnopolskiego z wyspami żwirów, piasków, głazów i glin moren czołowych oraz piasków i mułków kemów. Głównym krajobrazem roślinnym są buczyny pomorskie; nielicznie występują też łęgi jesionowo-olszowe.

Lesistość mezoregionu wynosi 22%. Lasy tworzą średnie i duże kompleksy; zajmują około 232 km^2, z czego 87% jest w zarządzie RDLP w Szczecinie (nadleśnictwa: Trzebież – cz. płd., Kliniska - mała cz. płd.-zach., i Gryfino – cz. centralna).

Mezoregion Równiny Pyrzyckiej

Charakterystyka mezoregionu – powierzchnia ogólna wynosi 346 km^2, w tym ekosystemy seminaturalne stanowią 4%. Jest to obszar, gdzie występują najżyźniejsze gleby rolnicze – głównie czarne ziemie wytworzone z ilasto-mułkowych osadów jeziornych. Znaczny obszar zajmują wody, w tym jeziora Medwie (w części północno-zachodniej) i Płoń (w części południowo-wschodniej). Dominują krajobrazy naturalne tarasów nadzalewowych – akumulacyjne. Mezoregion obejmuje, tzw. Zastoisko Pyrzyckie, znajdujące się między miejscowościami Pyrzyce na południu i Stargard na północy. Pod koniec ostatniego zlodowacenia był to rozległy basen jeziorny, gdzie zbierały się wody roztopowe. Obecnie powierzchnia jego wyścielona jest grubą serią plejstoceńskich iłów, mułków i piasków zastoiskowych zlodowacenia północnopolskiego oraz – w dolinie rzeki Płoni, a także w rejonie jeziora Miedwie – holoceńskimi piaskami, żwirami, madami rzecznymi, torfami i namułami. Dominują krajobrazy roślinne grądowe z udziałem borów mieszanych i łęgów jesionowo-wiązowych.

Lesistość jest jedną z najniższych w kraju, wynosi 3%. Lasy tworzą bardzo małe kompleksy; zajmują około 10 km^2, z czego 69% jest w zarządzie RDLP w Szczecinie (nadleśnictwa: Kliniska – cz. płd., Choszczno – cz. zach., i Gryfino – cz. wsch.).

Mezoregion Pojezierza Myśliborskiego

Charakterystyka mezoregionu – powierzchnia ogólna wynosi 1883 km^2, z czego lasy i ekosystemy seminaturalne zajmują 28%. Obejmuje wzniesienia morenowe pomiędzy Odrą a Pyrzycami, w niewielu miejscach przekraczające 160 m n.p.m. Obszar ten poprzecinany jest dolinami małych rzek, łączącymi liczne jeziora. Dominują krajobrazy naturalne glacjalne pagórkowate oraz nielicznie wzgórzowe; mniejsze powierzchnie obejmują krajobrazy fluwioglacjalne równinne

i faliste. Pod względem geologicznym teren budują utwory plejstoceńskie: gliny zwałowe, piaski i żwiry lodowcowe zlodowacenia północnopolskiego, z dość często spotykanymi na całym terenie piaskami i mułkami kemów, a w części południowej także żwirów, piasków, głazów i glin moren czołowych. Nieliczne są piaski i żwiry sandrowe. Na północ od Myśliborza, w sąsiedztwie jezior, występuje nieduża powierzchnia piasków i mułków jeziornych. Krajobrazem roślinnym tych terenów są głównie buczyny pomorskie. Mniej liczne są krajobrazy buczyn i ubogich dąbrów w odmianie pomorskiej.

Lesistość mezoregionu wynosi 27%. Lasy tworzą średnie i małe kompleksy, przy czym największe z nich znajdują się z części zachodniej. Lasy zajmują około 503 km^2, z czego 94% jest w zarządzie RDLP w Szczecinie (nadleśnictwa: Chojna, Mieszkowice – cz. płn., Myślibórz, Różańsko – cz. płn., Gryfino – cz. płn. Choszczno – cz. płd.-zach., i Barlinek – cz. płn.-zach.).

Mezoregion Równiny Nowogardzkiej

Powierzchnia ogólna mezoregionu wynosi 3014 km^2, z czego lasy i ekosystemy seminaturalne zajmują 26%. Dominują krajobrazy naturalne glacjalne pagórkowate, rzadziej równinne i faliste. W dolinach rzecznych występują krajobrazy zalewowych den dolin – akumulacyjne, z fragmentami krajobrazów tarasów nadzalewowych – akumulacyjnych. Mezoregion obejmuje wysoczyznę morenową (do 100 m. n.p.m.), urozmaiconą w części północnej pagórkami kemów i ozów, znajdującą się na wschód od Goleniowa między Choszcznem a Kamieniem Pomorskim. Powierzchnię budują utwory plejstoceńskie: gliny zwałowe, piaski i żwiry lodowcowe zlodowacenia północnopolskiego, dość często w morenach czołowych (z przewagą w części północnej), oraz piaski i żwiry sandrowe, zwykle porośnięte lasem (głównie w północnej i centralnej części mezoregionu). W miejscowości Chociwel występuje obszar oligoceńskich piasków, lokalnie z bursztynami. Wysoczyzna porozcinana jest dolinami rzek – największa z nich to dolina Iny – wypełnionymi holoceńskimi piaskami, żwirami, madami rzecznymi, torfami i namułami (liczniejszymi w części południowej). Przeważają krajobrazy roślinne buczyn i ubogich dąbrów w odmianie pomorskiej oraz buczyn pomorskich; rzadko spotykane są krajobrazy ubogich dąbrów pomorskich.

Lesistość mezoregionu jest mała i wynosi 24%. Kompleksy leśne są małej i średniej wielkości – największe występują pomiędzy Nowogardem i Golczewem. Lasy zajmują około 728 km^2, z czego 90% jest w zarządzie RDLP w Szczecinie.

Mapa wysokościowa terenu Nadleśnictwa Gryfino
(źródło Elaborat Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

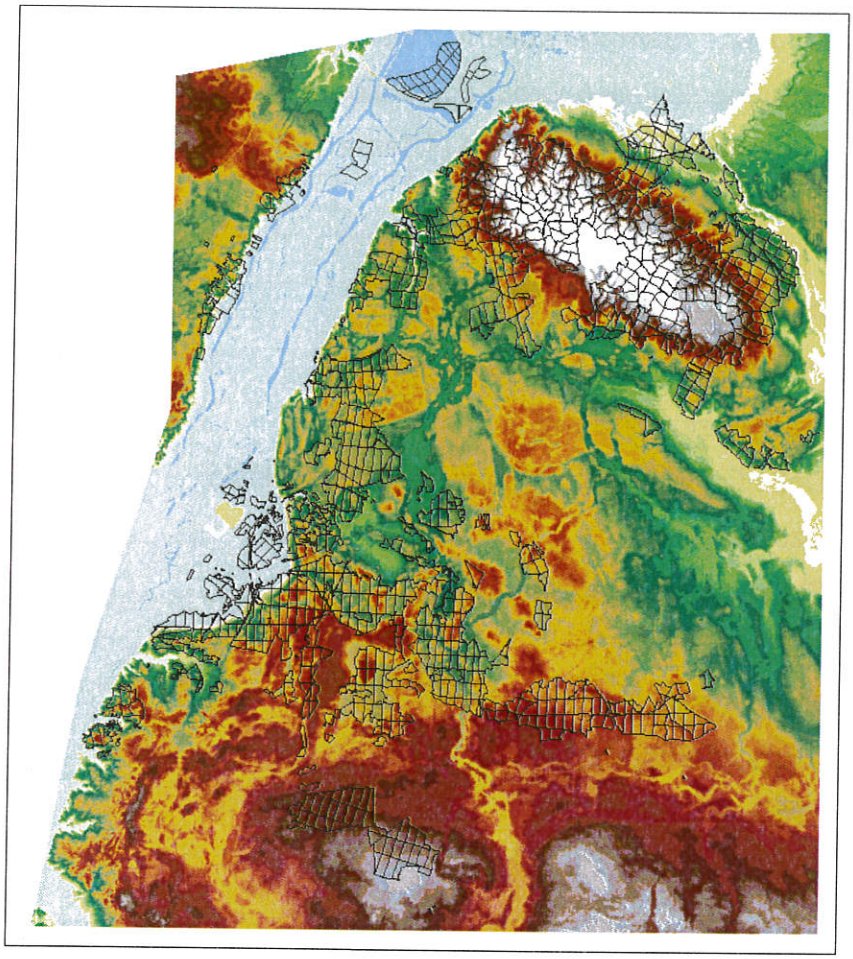

Mapa warstwicowa terenu Nadleśnictwa Gryfino
(źródło Elaborat Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

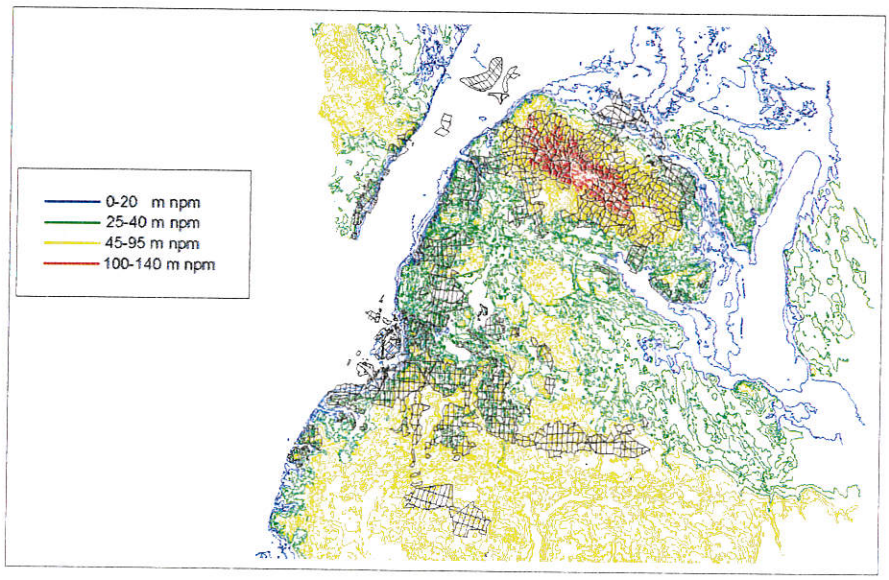

Regionalizacja geobotaniczna

Położenie Nadleśnictwa Gryfino zgodnie z regionalizacją geobotaniczną (*Matuszkiewicz J.M., 1994*) terytorium Polski określaną dla zróżnicowania szaty roślinnej w celu wyróżnienia jednorodnego krajobrazu roślinnego:

Obszar: Europejskie Lasy Liściaste i Mieszane
Prowincja: Środkowoeuropejska
Podprowincja: Południowobałtycka
Dział: Pomorski
Kraina: Pobrzeża Południowobałtyckiego
Okręg: Niziny Szczecińskiej
Podokręg: Dolin Odry „Widuchowa - Zalew Szczeciński
Kraina: Szczecińska
Okręg: Szczecińsko-Prenzlauski
Podokręg: Kołbaskowski
Okręg: Myśliborski
Podokręg: Puszczy Bukowej
Gryfiński
Pyrzycki

Część Działu Pomorskiego znajdująca się w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa obejmuje obszary o dominacji zbiorowisk subatlantyckich (buczyny niżowe, grądy i kwaśne dąbrowy z udziałem buka). Dział Pomorski odznacza się najcieplejszymi i dość krótkimi zimami, chłodnymi wiosnami, najchłodniejszymi i najkrótszymi latami oraz dość ciepłymi jesieniami, a także najniższą amplitudą roczną temperatur. Zaznacza się tutaj wpływ klimatu oceanicznego.

Położenie Nadleśnictwa Kliniska zgodnie z regionalizacją geobotaniczną (*Matuszkiewicz J.M., 1994*) wykorzystywaną przy określeniu zróżnicowania zespołów roślinnych:

Obszar: Europejskie Lasy Liściaste i Mieszane
Prowincja: Środkowoeuropejska
Podprowincja: Południowobałtycka
Dział: Pomorski
Kraina: Pobrzeża Pomorskiego

Okręg: Niziny Szczecińskiej

Kraina: Szczecińska

Okręg: Myśliborski

Kraina: Pojezierzy Środkowopomorskich

Okręg: Nowogardzko-Choszczeński

Dział Pomorski odznacza się najcieplejszymi i dość krótkimi zimami, chłodnymi wiosnami, najchłodniejszymi i najkrótszymi latami, dość ciepłymi, krótkimi jesieniami oraz najniższą amplitudą temperatur.

Położenie Nadleśnictwo Trzebież zgodnie z regionalizacją geobotaniczną (*Matuszkiewicz J.M., 1994*) wykorzystywaną przy określeniu zróżnicowania zespołów roślinnych:

Obszar: Europejskie Lasy Liściaste i Mieszane

Prowincja: Środkowoeuropejska

Podprowincja: Południowobałtycka

Dział: Pomorski

Kraina: Pobrzeża Południowobałtyckiego

Okręg: Niziny Szczecińskiej

Kraina: Szczecińska

Okręg: Szczecińsko-Prenzlauski

Dział Pomorski odznacza się najcieplejszymi i dość krótkimi zimami, chłodnymi wiosnami, najchłodniejszymi i najkrótszymi latami, dość krótkimi jesieniami.

Położenie Lasów Miejskich miasta Szczecin zgodnie z podziałem geobotanicznym (*Szafer, Pawłowski 1959*):

Państwo: Holarktyka

Obszar: Euro-Syberyjski

Prowincja: Niżowo-wyżynna (Środkowoeuropejska)

Dział: A – Bałtycki

Poddział: Pas Równin Przymorskich i Wysoczyzn Przymorskich

Kraina: Nizina Szczecińska

Regionalizacja fizyczno-geograficzna

Wg „Geografii fizycznej Polski" *(Kondracki J., 1988.)*:

Nadleśnictwo Gryfino znajduje się w granicach wydzielonych w przestrzeni obszarów – regionów fizycznogeograficznych:

Obszar:	Europa Zachodnia
Podobszar:	Pozaalpejska Europa Środkowa
Prowincja:	Niż Środkowoeuropejski
Podprowincja:	Pobrzeże Południowobałtyckie
Makroregion:	Pobrzeże Szczecińskie
Mezoregion:	Wzniesienia Szczecińskie
	Dolina Dolnej Odry
	Równina Goleniowska
	Wzgórza Bukowe
	Równina Wełtyńska
	Równina Pyrzycka
Podprowincja:	Pojezierze Południowobałtyckie
Makroregion:	Pojezierze Zachodniopomorskie
Mezoregion:	Pojezierze Myśliborskie

Nadleśnictwo Kliniska położone jest w granicach wydzielonych w przestrzeni obszarów – regionów fizyczno-geograficznych:

Obszar:	Europa Zachodnia
Podobszar:	Pozaalpejskiej Europy Zachodniej
Prowincja:	Niżu Środkowoeuropejskiego
Podprowincja:	Pobrzeży Południowobałtyckich
Makroregion:	Pobrzeże Szczecińskie
Mezoregion:	Dolina Dolnej Odry
	Równina Goleniowska
	Puszcza Bukowa
	Równina Pyrzycko-Stargardzka
	Równina Nowogardzka

Nadleśnictwo Trzebież położone jest w granicach wydzielonych w przestrzeni obszarów – regionów fizyczno-geograficznych:

Obszar:	Europa Zachodnia
Podobszarze:	Pozaalpejskiej Europy Zachodniej
Prowincji:	Niżu Środkowoeuropejskiego
Podprowincji:	Pobrzeża Południowobałtyckiego
Makroregionie:	Pobrzeża Szczecińskiego
Mezoregionach:	Równina Wkrzańska (Równina Policka)
	Dolina Dolnej Odry
	Wzniesienia Szczecińskie

Lasy Miejskie miasta Szczecin położone są w granicach wydzielonych w przestrzeni obszarów – regionów fizyczno-geograficznych:

Podprowincja:	Pobrzeża Południowobałtyckiego
Makroregion:	Pobrzeża Szczecińskiego
Mezoregion:	Dolina Dolnej Odry
	Równina Goleniowska
	Wzgórza Szczecińskie
	Wzgórza Bukowe

Mezoregion Dolina Dolnej Odry

Zajmuje dolinę rzeki Odry od okolic Cedyni aż po Zalew Szczeciński koło Stepnicy. Składa się z następujących fragmentów:

- Osinów Dolny – Widuchowa – główną oś stanowi jedno koryto Odry i Hohensaaten-Friedrichsthaler Wasserstrasse połączone licznymi kanałami i polderami. Ważniejsze dopływy: Alte Oder z Kanałem Odra-Hawela (L) i Rurzyca (P). Od wschodu ograniczona zboczami Wzgórz Krzymowskich i falistą Równiną Wełtyńską. Pod Cedynią tzw. Żuławy Cedyńskie.
- Międzyodrze – powyżej Widuchowej oś doliny stanowią dwa koryta Odry – Odra Zachodnia i Odra Wschodnia (Regalica) połączone licznymi kanałami, starorzeczami i polderami. Do największych wysp należą Zaleskie Łęgi, Dębina, Ostrów Grabowski, Wyspa Pucka w Szczecinie, Polickie Łąki w Policach oraz Wielkie Bagno Kurowskie i Ustowskie Mokradła. Ważniejsze dopływy: Welse (L), Bukowa (L), Tywa (P), Omulna (P). Od zachodu ograniczona zboczami

Wzniesień Szczecińskich (na wysokości Szczecina są to Wał Stobniański i Wzgórza Warszewskie), a od wschodu morenami Wzgórz Bukowych.

- Jezioro Dąbie – jezioro deltowe z licznymi polderami na wschodnim brzegu. Głównym dopływem jest Płonia.
- Roztoka Odrzańska – estuarium Odry i ujście do Zalewu Szczecińskiego wraz z nadbrzeżnymi mokradłami na wschodnim skraju Puszczy Wkrzańskiej i na zachodnim skraju Puszczy Goleniowskiej. Głównymi dopływami są Ina (P), Gowienica (P) i Gunica (L).

Mezoregion Równina Goleniowska

Równina Goleniowska to region wchodzący w skład Pobrzeża Szczecińskiego. Położona jest na wschód od jeziora Dąbie i Zalewu Szczecińskiego. Od zachodu graniczy z Doliną Dolnej Odry i Zalewem Szczecińskim, od wschodu z Równiną Nowogardzką, od północy z Równiną Gryficką a od południa z Wzgórzami Bukowymi. Równina Goleniowska rozciąga się na obszarze o powierzchni 770 km^2, leżącym w gminach: Szczecin, Kobylanka, Stargard, Maszewo, Goleniów, Osina, Stepnica, Przybiernów, Golczewo, Nowogard i Płoty. Została ukształtowana w dużej mierze w wyniku rzeźbiącej działalności lodowca. Dominuje krajobraz płaski, choć pojawiają się też pagórki, wały wydmowe oraz kilka wyższych wzniesień, tzw. ostańców morenowych. Obszar regionu pocięty jest siecią rzeczną, w południowej części znajduje się dolina Iny, przez część północną przepływają Wołczenica i Gowienica. Część powierzchni równiny to obszar podmokłych torfowisk, porośniętych roślinnością wodno-błotną. Są to dość nisko położone obszary, szczególnie w pobliżu Roztoki Odrzańskiej i jeziora Dąbie, mające niekiedy charakter depresji. Spotyka się też wydmy o kształcie parabolicznym, największe z nich znajdują się na południe od Goleniowa i na wschód od Klinisk, w większości porośnięte są przez lasy sosnowe. Bardzo duży obszar równiny porośnięty jest zwartym kompleksem leśnym – Puszczą Goleniowską. Zajmuje ona powierzchnię 630 km^2. Od północy graniczy z powiatem kamieńskim, a na południu łączy się z Puszczą Bukową i należy do największych kompleksów leśnych na Pobrzeżu Szczecińskim. Tworzą ją przede wszystkim bory sosnowe, porastające ubogie, piaszczyste gleby bielicowe. Występują tu nieliczne fragmenty lasów dębowych, bukowych i jesionowych. W południowej części puszczy występują duże obszary torfowisk leśnych.

Mezoregion Wzgórza Bukowe

To jedno z najwyższych pasm wzniesień morenowych na zachodnim skraju Pomorza. Doskonale widoczne z odległości wielu kilometrów, tworzą zdecydowaną dominantę w krajobrazie obszarów graniczących od południa ze Szczecinem. Stanowią wysoki wał morenowy z najwyższym punktem, górą Bukowiec o wysokości 149 m n.p.m., różnicami terenu dochodzącymi do 100 m i z licznymi jarami, parowami i dolinami potoków. Ciągnie się od Regalicy aż po obniżenie jeziora Miedwie. Wzgórza oddzielone są od Wału Stobniańskiego i Wzgórz Warszewskich na zachodzie szeroką na kilka kilometrów Doliną Dolnej Odry. Porośnięte głównie drzewostanem bukowym, dębowym, sosnowym i mieszanym, zwanym Puszczą Bukową, chronioną jako Szczeciński Park Krajobrazowy "Puszcza Bukowa"; fragmenty najcenniejsze pod względem przyrodniczym chronione są także w 7 rezerwatach. W puszczy wytyczono wiele turystycznych szlaków pieszych, rowerowych i konnych. Popularne miejsce wypoczynku szczecinian z doskonałymi panoramami miasta i punktami widokowymi na dolinę Odry.

Mezoregion Równina Pyrzycko-Stargardzka

Równina Pyrzycko-Stargardzka to mezoregion Pobrzeża Szczecińskiego, położony w jego południowo-wschodniej części. Rozciąga się wokół jeziora Miedwie. Teren Równiny Pyrzycko-Stargardzkiej można podzielić na dwie części: północno-wschodnią, wyższą część w okolicach Stargardu i niższą, tak zwaną Kotlinę Pyrzycką, leżącą na południowy zachód od Stargardu. Część stargardzka równiny leży na wysokości od 30 do 40 m n.p.m. Znajduje się tu jeden z największych w Europie obszarów występowania polodowcowych form zwanych drumlinami. Równina Stargardzka jest bardzo słabo zalesiona, większość jej obszaru zajmują uprawy rolne. Druga część równiny, Kotlina Pyrzycka, to również teren prawie bezleśny. W przeszłości była rozległym basenem jeziornym z wodami roztopowymi pochodzącymi z ostatniego zlodowacenia, na dnie którego osadziły się osady mułowo-ilaste, z których w późniejszych czasach powstały słynne czarne ziemie pyrzyckie. Rozwinęło się tutaj rolnictwo (pszenica, buraki cukrowe). Obszar rozwoju energetyki wiatrowej – powstają farmy wiatrowe np.: Farma wiatrowa Tychowo. Pozostałością po basenie jeziornym jest polodowcowe, rynnowe jezioro Miedwie, będące drugim co do wielkości jeziorem w woj. zachodniopomorskim. źródło – pomorzezachodnie.travel

Mezoregion Równina Nowogardzka

Reprezentuje krajobraz wysoczyzny morenowej, zbudowanej z osadów lodowcowych (głównie morena denna). Licznie występują tutaj pagórki i wały morenowe, głównie drumliny i ozy. W środkowej części skupisko jezior, m.in.: Jezioro Lechickie, Jezioro Parlińskie, Jezioro Nowogardzkie, Jezioro Łęczyckie i Piaszno. Najwyższe wzniesienia osiągają ok. 90 m n.p.m. Teren równiny przecina kilka niewielkich rzek: Gowienica, Sąpólna, Krąpiel oraz duża Rega. Znajdują się tutaj niewielkie kompleksy leśne (głównie lasy mieszane), porozrzucane po, stanowiących większość w tej części regionu, polach uprawnych. Gleby bielicowe i płowe. Uprawia się tutaj głównie żyto, ziemniaki, jęczmień, pszenicę, owies.

Mezoregion Pojezierze Myśliborskie

Pojezierze Myśliborskie to mezoregion Pojezierza Zachodniopomorskiego, położony w południowej części woj. zachodniopomorskiego. Od południa graniczy z Równiną Gorzowską, a granicę tę wyznacza najdalszy ciąg moren czołowych, tzw. moreny myśliborskie. Od północy graniczy z Równiną Wełtyńską i Pyrzycko-Stargardzką. Na zachodzie granicą jest Dolina Dolnej Odry, a od wschodu dolina rzeki Płoni. Położone jest w zachodniej części woj. zachodniopomorskiego – tutaj znajduje się najdalej na zachód wysunięty kraniec zarówno województwa, jak i Polski, czyli kolano Odry koło Osinowa Dolnego. Obszar pojezierza to około 1810 km². Krajobraz obfituje w formy polodowcowe wykształcone w strefie postoju lądolodu skandynawskiego. Są to ułożone w kierunku wschód–zachód wzgórza moren czołowych, wysoczyzny morenowe płaskie, faliste i pagórkowate, równiny sandrowe i zastoiskowe, ozy i rynny lodowcowe. Teren leży w większości na wysokości 70–80 m n.p.m., a jedynie wzgórza moren czołowych dochodzą do wysokości około 100 m n.p.m. Ciągną się od okolic Kostrzynka nad Odrą w kierunku Morynia, a następnie Myśliborza i Barlinka równoległymi wałami. Cały obszar cechuje się dużym urozmaiceniem rzeźby terenu, obecnością licznych pagórków i podmokłych obniżeń, a także dużą ilością jezior. Pojezierze Myśliborskie to obszar źródliskowy licznych rzek o dużym spadku, płynących w malowniczych dolinach. W kierunku południowym płyną: Słubia, Kurzyca, Myśla i Kłodawka, natomiast w kierunku północnym – Rurzyca i Tywa. Spośród licznych jezior na szczególną uwagę zasługują największe z nich – jezioro Myśliborskie o powierzchni 617,7 ha oraz najgłębsze – jezioro Morzycko, zajmujące 317,5 ha powierzchni, o głębokości 60 m.

Mezoregion Równina Wełtyńska

Równina Wełtyńska położona jest na wschód od Doliny Dolnej Odry i na południe od Wzgórz Bukowych. Od wschodu przylega do Równiny Pyrzycko-Stargardzkiej. Od południa przechodzi w Pojezierze Myśliborskie. Równina Wełtyńska to pagórkowata i falista wysoczyzna z płaskimi równinami, zagłębieniami i dolinami. Średnia wysokość terenu wynosi nieco powyżej 50 m n.p.m. Kraina zajmuje powierzchnię 969 km². Obszar ten zbudowany jest głównie z gliny morenowej. Występują tu żyzne gleby brunatne, dlatego też wschodnia część Równiny Wełtyńskiej jest obecnie bezleśna i ma charakter rolniczy. Część zachodnia charakteryzuje się większą lesistością i urozmaiconym krajobrazem, z niewielkimi jeziorami morenowymi i oczkami polodowcowymi, zabagnionymi obniżeniami oraz niewielkimi wzniesieniami. Są tu wzgórza morenowe – Sarbskie Górki ze Słowiańską Górą o wysokości 72,6 m n.p.m oraz niewielkie płaskowzgórze Łysa Góra. Na terenie Równiny Wełtyńskiej znajduje się kompleks zbiorników wodnych oraz otaczających je lasów łęgowych, łąk i torfowisk w okolicy dopływu Odry – Omulnej. Największym akwenem jest Jezioro Wełtyńskie, położone w głębokiej rynnie polodowcowej w gminie Gryfino. Ma kształt nieregularnej elipsy z trzema zalesionymi wyspami (Koźla, Dzicza i Ptasia), dobrze rozwiniętą linię brzegową, porośniętą szerokim pasem trzcin. Maksymalna głębokość to 11 m. Wschodni, podmokły brzeg chroniony jest w ramach rezerwatu faunistyczno-florystycznego Łąki Storczykowe. Na Równinie Wełtyńskiej występuje także wiele mniejszych jezior (Gardzienko, Krzywienko, Steklno, Wirowskie). Przez Równinę przepływają także rzeki: Tywa, Omulna, Krzekna i Bielica.

Mezoregion Wzniesienia Szczecińskie

Wzniesienia Szczecińskie to kraina położona w zachodniej części województwa zachodniopomorskiego, na północny zachód od centrum Szczecina. Zajmuje obszar pogranicza polsko-niemieckiego, pomiędzy lewym brzegiem Odry a pradoliną rzeki Randow (Rędowy) na terenie Niemiec. Wzgórza Warszewskie swoją nazwę wzięły od Warszewa – dawnej wsi, obecnie osiedla w granicach Szczecina. Wyraźnie wyróżniają się spośród okolicznych, niżej położonych terenów. Ze wszystkich stron kończą się stromymi krawędziami, porozcinanymi przez głębokie doliny strumieni, m.in. Arkonki, Osówki, Grzybnicy, Skolwinki i Stołczynki. Wysokość Wzgórz Warszewskich przekracza 100 m n.p.m., a ich najwyższy punkt (i w związku z tym Wzniesień Szczecińskich jako całości) to Wielecka Góra, osiągająca 130 m n.p.m. Znajduje się ona tuż przy północnej granicy Szczecina, w pobliżu nieistniejącej już dziś wsi Goślice.

U jej podnóża, w podmokłym obniżeniu położone jest Czarcie Bagno, gdzie swoje źródło ma Wielecki Potok, płynący następnie wśród lasów Puszczy Wkrzańskiej. Stanowi on granicę między wiejską częścią Pilchowa i tą włączoną w obręb Szczecina. Krajobraz Wzgórz Warszewskich jest niejednorodny. Ich południowa część jest zurbanizowana, częściowo zajęta przez zabudowę, głównie domy jednorodzinne. Natomiast część północna i centralna porośnięte są przez Puszczę Wkrzańską. Są to przede wszystkim lasy bukowe. Fragmentem puszczy o wyjątkowych walorach jest chociażby park zwany Lasem (lub Laskiem) Arkońskim. Teren ten jest bardzo urozmaicony, występują tu duże różnice wysokości, dochodzące nawet do 100 m (od 120 m n.p.m. na terenie Warszewa do ok. 20 w pobliżu jeziora Głębokiego). Przecinają go liczne parowy i doliny płynących tam strumieni (np. Arkonka, Zielonka). Znajdują się tu również niewielkie jeziorka: Goplana i Arkonka, a także Głuszec i Rusałka, położone już w Parku Kasprowicza.

Regionalizacja klimatyczna

W oparciu o częstość występowania różnych typów pogody „Regiony Klimatyczne Polski" *(Woś A.,1999)* wyróżnił regiony klimatyczne kraju. Zgodnie z tym opracowaniem nadleśnictwa: Gryfino, Kliniska, Trzebież położone są w regionach: I i VI– Zachodniopomorskim.

Tabela Warunki termiczne i wilgotnościowe dla stacji meteorologicznej w Szczecinie

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	**śr. roczna**
śr. temp. [°C]	0	0	3	7	13	16	17	17	13	9	4	1	**8**
śr. temp. wysokich [°C]	1	2	7	11	17	20	22	22	17	12	6	3	**12**
śr. temp. niskich [°C]	-2	-2	0	3	8	11	13	13	10	6	2	0	**5**
opady [mm]	30	20	30	30	40	50	70	60	40	40	40	40	**490**

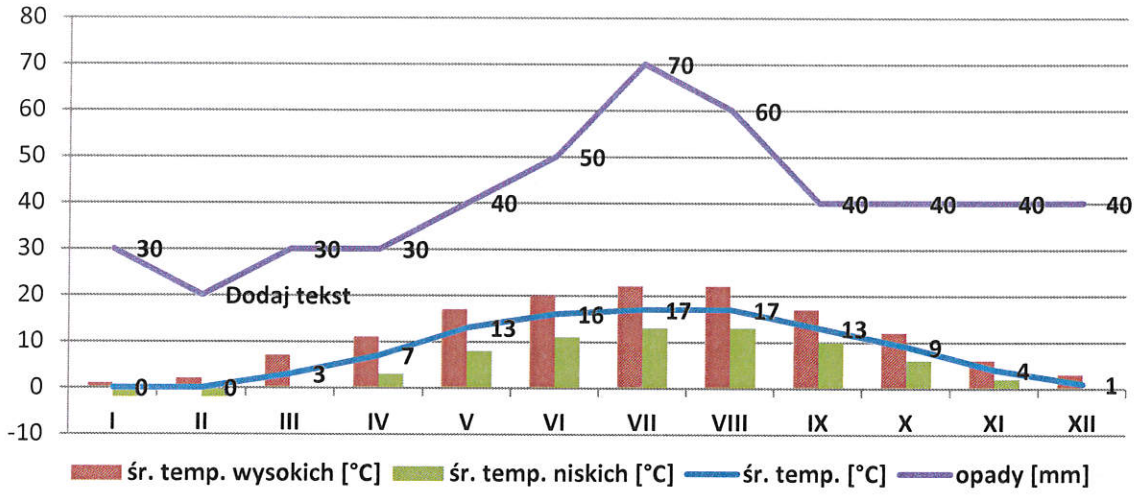

Rysunek Warunki termiczne i wilgotnościowe dla stacji meteorologicznej w Szczecinie

b. Przynależność terytorialna

Terytorialny zasięg **obrębu Rozdoły Nadleśnictwa Gryfino** obejmuje:

Województwo: zachodniopomorskie
Powiat: Gryfiński, Policki, Pyrzycki
Gminy: Stare Czarnowo, m. Pyrzyce, Pyrzyce, Bielice, Kołbaskowo, m. Szczecin

Tabela Zestawienie powierzchni lasów znajdujących się w terytorialnym zasięgu obrębu Rozdoły Nadleśnictwa Gryfino

Województwo Zachodniopomorskie Powiat Gmina (część)	Powierzchnia ogólna w km²	Lasy stanowiące własność Skarbu Państwa					Lasy nie stanowiące własności Skarbu Państwa	Ogółem (7+8)	Lesistość (9:2)
		w zarządzie LP		pozostałe		Razem			
		urządzane nadleśnictwo	sąsiednie nadleśnictwa	parki	inne				
		powierzchnia w ha							%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Gryfiński	577,60	15452,28	-	-	366,26	15818,54	319,27	16137,81	27,9
Stare Czarnowo	139,90	6873,36	-	-	106,38	6979,74	18,25	6997,99	50,0
Pyrzycki	213,53	670,95	-	-	26,85	697,80	59,82	757,62	3,5
m. Pyrzyce	38,79	-	-	-	1,76	1,76	-	1,76	0,0
Pyrzyce	70,83	-	-	-	5,88	5,88	41,09	46,97	0,7
Bielice	84,68	583,90	-	-	15,07	598,97	5,80	604,77	7,1
Policki Kołbaskowo	84,32	516,24	-	-	91,33	607,57	40,09	647,66	7,7
m. Szczecin	64,55	1109,57	-	-	3,92	1113,49	-	1113,49	17,3
OGÓŁEM	940	17749,04	-	-	488,36	18237,40	419,18	18656,58	19,8
w tym lasy nadzorowane przez nadleśnictwo	-	-	-	-	-	-	359,36	-	-

Terytorialny zasięg działania **Nadleśnictwa Kliniska** obejmuje:

Województwo: zachodniopomorskie
Powiat: goleniowski
Miasto: Goleniów (część)
Gmina Goleniów: obręby Bącznik, Bolechowo, Borzysławiec, Czarna Łąka, Ciechno, Dobroszyn, Inina, Krzewno, Komarowo, Kliniska Wielkie, Lubczyna, Łozienica, Nadleśnictwo Kliniska, Podańsko, Pucice, Rurzyca, Rzęśnica, Stawno, Tarnówko, Tarnowiec, Załom, części obrębów ewidencyjnych Budno, Danowo, Imno, Mosty, Modrzewie
Gmina Maszewo: obręby Dąbrowica, Przemocze, części obrębów ewid. Darż, Rożnowo Nowogardzkie, Tarnowo, Zagórce
Powiat: gryfiński
Gmina Stare Czarnowo: obręby Nieznań, Żelewo, część obrębu Kołbacz
Powiat: stargardzki
Gmina Kobylanka: obręby Bielkowo, Cisewo, Jęczydół, Kobylanka, Kunowo, Motaniec, Morzyczyn, Niedźwiedź, Rekowo, Reptowo, Wielichówko
Gmina Stara Dąbrowa: obręb Storkówko, części obrębów Kicko, Łęczyca, Parlino
Miasto: Stargard (część)
Gmina Stargard: obręby Golczewo, Grabowo, Grzędzice, Klępino, Koszewo, Koszewko, Lipnik, Lubowo, Małkocin, Rogowo, Skalin, Smoglice, Sowno, Strumiany, Warchlino, Wierzchląd, Żarowo, Poczernin, część obrębu Kiczarowo
Powiat: pyrzycki
Gmina Pyrzyce: części obrębów Czernice, Okunica
Gmina Warnice: obręby Grędziec, Wierzbno, części obrębów Dębica, Reńsko
Powiat: M. Szczecin
Miasto: Szczecin (część)

Tabela Zestawienie powierzchni lasów znajdujących się w terytorialnym zasięgu Nadleśnictwa Kliniska

Województwo Powiat Gmina (część)	Powierzchnia ogólna w km²	Lasy stanowiące własność Skarbu Państwa					Lasy nie stanowiące własności Skarbu Państwa	Ogółem (7+8)	Lesistość (9:2)
		w zarządzie LP		pozostałe		Razem			
		urządzane n-ctwo	sąsiednie n-ctwa	parki	inne				
		powierzchnia w ha							%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
zachodniopomorskie	714,12	23 163,32	-	-	-	23 163,32	731,52	23894,84	33,5
goleniowski	255,84	12 538,62	-	-	-	12 538,62	94,56	12633,18	49,4
Goleniów Miasto	3,96	34,63	-	-	-	34,63	29,00	63,63	16,1
Goleniów	220,99	12 310,88	-	-	-	12 310,88	55,70	12366,58	56,0
Maszewo	30,89	193,11	-	-	-	193,11	9,86	202,97	6,6
gryfiński	12,49	25,93	-	-	-	25,93	-	25,93	2,1
Stare Czarnowo	12,49	25,93	-	-	-	25,93	-	25,93	2,1
stargardzki	366,01	9 970,54	-	-	-	9 970,54	171,07	10141,61	27,7
Kobylanka	121,75	6 964,08	-	-	-	6 964,08	61,65	7025,73	57,7
Stara Dąbrowa	24,32	284,35	-	-	-	284,35	10,76	295,11	12,1
Miasto Stargard	39,3	-	-	-	-	-	0,87	0,87	0,0
Stargard	180,64	2722,11	-	-	-	2722,11	97,79	2722,11	15,1

Województwo Powiat Gmina (część)	Powierzchnia ogólna w km²	Lasy stanowiące własność Skarbu Państwa					Lasy nie stanowiące własności Skarbu Państwa	Ogółem (7+8)	Lesistość (9:2)
		w zarządzie LP		pozostałe		Razem			
		urządzane n-ctwo	sąsiednie n-ctwa	parki	inne				
		powierzchnia w ha							%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
pyrzycki	26,52	-	-	-	-	-	-	-	-
Pyrzyce	2,17	-	-	-	-	-	-	-	-
Warnice	24,35	-	-	-	-	-	-	-	-
Miasto Szczecin	53,26	628,23	-	-	-	628,23	465,89	1094,12	20,5
Miasto Szczecin	53,26	628,23	-	-	-	628,23	465,89	1094,12	20,5
Ogółem lasy w zasięgu terytorialnym	714,12	23 163,32	-	-	-	23 163,32	731,52	23894,84	33,5
w tym lasy nadzorowane przez Nadleśnictwo	-	-	-	-	-	-	55,70	-	-

Terytorialny zasięg działania **Nadleśnictwa Trzebież** obejmuje:

Województwo: zachodniopomorskie
Powiat: Policki
Gminy: Dobra (Szczecińska)
Nowe Warpno Miasto
Nowe Warpno Obszar wiejski
Police Miasto
Police Obszar wiejski
Kołbaskowo (część)
Powiat: M. Szczecin
Gmina: M. Szczecin

Nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa w imieniu Starosty Polickiego sprawuje Nadleśniczy na podstawie porozumień zawartych między zainteresowanymi stronami.

Tabela Zestawienie powierzchni lasów znajdujących się w terytorialnym zasięgu Nadleśnictwa Trzebież

gmina (cz. gminy)	Powierzchnia ogólna w km²	Lasy stanowiące własność Skarbu Państwa					Lasy nie stanowiące własność Skarbu Państwa			ogółem	Lesistość
		W zarządzie LP		Pozostałe		Razem					
		urządzane	sąsiednie	parki narodowe	inne		własność osób fizycznych	pozostałe	razem		
		Powierzchnia w ha					Powierzchnia w ha				
Powiat Policki											
Dobra	110,41	2 413,22	0,00	0,00	65,00	2 478,22	41,80	21,21	63,01	2 541,23	23,0
M-to Nowe Warpno	15,13	591,26	0,00	0,00	19,29	610,55	6,05	0,13	6,18	616,73	40,8
Nowe Warpno Obszar Wiejski	182,28	7 136,21	0,00	0,00	34,25	7 170,46	21,86	0,13	21,99	7 192,45	39,5
M-to Police	37,11	40,21	0,00	0,00	0,00	40,21	0,80	24,37	25,17	65,38	1,8
Police Obszar wiejski	214,44	12 355,20	0,00	0,00	31,50	12 386,70	66,76	19,55	86,31	12 473,01	58,2
Kołbaskowo	20,91	0,00	0,00	0,00	20,20	20,20	11,62	0,08	11,70	31,90	1,5
R-m pow. Policki	580,28	22 536,10	0,00	0,00	170,24	22 706,34	148,89	65,47	214,36	22 920,70	39,5
Powiat M-to Szczecin											
M-to Szczecin	182,95	643,15	0,00	0,00	0,00	643,15	0,00	1 662,57	1 662,57	2 305,72	12,6
Ogółem Nadleśnictwo	763,23	23 179,25	0,00	-	170,24	23 349,49	148,89	1 728,04	1 876,93	25 226,42	33,1

c. Warunki przyrodnicze

Nadleśnictwo Gryfino

Budowa geologiczna, Typy gleb

Geologicznie obszar nadleśnictwa ukształtowany został w stadiale pomorskim ostatniego zlodowacenia – w plejstocenie oraz po ustąpieniu lodowca w okresie współczesnym – holocenie. W nadleśnictwie dominują gleby brunatnoziemne (48,3%) i bielicoziemne (37,9%) z tym, że w obrębie Rozdoły przewagę mają brunatnoziemne (72,3%) a w obrębie Gryfino bielicoziemne (60,9%). Wśród pozostałych znaczny jest udział gleb bagiennych (5,3%) oraz mineralnych bezwęglanowych słabo wykształconych (3,9%). Dokładna charakterystyka utworów geologiczno–glebowych oraz szczegółowe zestawienie powierzchni typów i podtypów gleb zamieszczone jest w operacie glebowo-siedliskowym Nadleśnictwa Gryfino. W celu zabezpieczenia wzorców gleb typowych dla Puszczy Bukowej utworzono w latach 1997-2006 Obrębu Rozdoły, Glebowe Powierzchnie Wzorcowe (GPW) w oddziałach: 22-25, 27-30, 32-34, 36-40, 46-48.

Wody

Cały obszar nadleśnictwa należy do dorzecza rzeki Odry. Przy czym zachodnia część obrębu Rozdoły i południowo – zachodnia część obrębu Gryfino położone są w bezpośrednio w zlewni Odry, natomiast środkowa i wschodnia część Puszczy Bukowej odprowadza swe wody do zlewni rzeki Płoni i Iny. Z obrębu Gryfino większość wód zbierają cieki Tywa i Pniewa. Na stosunki wodne mają również wpływ liczne jeziora i bagna usytuowane w południowej części obrębu Gryfino i Rozdoły. Ogólnie należy stwierdzić, że warunki wodne na terenie Nadleśnictwa wpływają korzystnie na drzewostany.

Roślinność

Roślinność potencjalna to hipotetyczny stan roślinności, który zostałby osiągnięty, gdyby tendencje rozwojowe tkwiące w aktualnie istniejącej roślinności mogły zrealizować się natychmiast i bez ograniczeń. Osiągnięcie tego stanu mogłoby nastąpić tylko w warunkach całkowitego ustania obecnej działalności człowieka i niewystąpienia dodatkowych czynników naturalnych. Roślinność potencjalna zwana inaczej potencjalną roślinnością naturalną jest określana na podstawie rozpoznania

rzeczywistych zbiorowisk roślinnych tworzących tzw. "dynamiczne kręgi zbiorowisk roślinnych" oraz bezpośredniej i pośredniej analizy siedliska abiotycznego. Na tej drodze dedukuje się najbardziej prawdopodobny stan zbiorowiska finalnego naturalnej sukcesji, określany jako "zbiorowisko potencjalne". Zbiorowiska potencjalne identyfikowane są z jednostkami podziału typologicznego (najczęściej z zespołami, czyli asocjacjami) rozpoznanymi fitosocjologicznie w danym regionie. Określając zespoły roślinne w Nadleśnictwie Gryfino oparto się na mapie „Potencjalna roślinność naturalna Polski" (Matuszkiewicz J.M., 2008). Dla zespołu leśnego przyporządkowano odpowiadający mu siedliskowy typ lasu. Największą powierzchnię zajmuje zespół:

- Melico-Fagetum (29) – żyzna buczyna niżowa. Zespół w typie siedliskowym lasu świeżego (Lśw).

Ponadto na terenie nadleśnictwa stwierdzono występowanie:

- Carici elongatae-Alnetum (1) – ols porzeczkowy (typowy). Zespół w typie siedliskowym olsu typowego (Ol).
- Salici populetum (02) – nadrzeczny łęg topolowy. Zespół w typie siedliskowym lasu łęgowego (Ł).
- Querco-Pinetum (47) – kontynentalny bór mieszany. Zespół w typie siedliskowym boru mieszanego świeżego (BMśw) oraz boru mieszanego wilgotnego (BMw).
- Ficario-Ulmetum (04) – łęg jesionowo-wiązowy. Zespół w typie siedliskowym lasu łęgowego (Ł).
- Fraxino-Alnetum (5) – łęg jesionowo-olszowy. Zespół w typie siedliskowym olsu jesionowego (OlJ), częściowo w typie olsu typowego (Ol).
- Stellario-Carpinetum (8, 9) – grąd subatlantycki. Zespół w typie siedliskowym lasu świeżego (Lśw), lasu wilgotnego (Lw).
- Luzulo pilosae-Fagetum (37) – kwaśna buczyna niżowa. Zespół w typie siedliskowym lasu mieszanego świeżego (LMśw), boru mieszanego świeżego (BMśw) (wariant ubogi)
- Potentillo albae-Quercetum typicum (41) – świetlista dąbrowa subkontynentalna. Zespół w typie siedliskowym lasu mieszanego świeżego (LMśw), lasu świeżego (Lśw).
- Fago-Quercetum (44) – pomorski (acidofilny) las bukowo-dębowy. Zespół w typie siedliskowym boru mieszanego świeżego (BMśw) oraz lasu mieszanego świeżego (LMśw).

- Ficario-Ulmetum typicum (03) – łęg wiązowo-jesionowy. Zespół w typie siedliskowym lasu łęgowego (Ł), olsu jesionowego (OlJ), lasu wilgotnego (Lw), lasu mieszanego wilgotnego (LMw).
- Vaccinio uliginosi-Pinetum (53) – bór sosnowy bagienny. Zespół w typie siedliskowym boru bagiennego (Bb), częściowo może być związany z borem mieszanym bagiennym (BMb).
- Festucetalia valesiacae (66) – murawy kserotermiczne o charakterze kontynentalnym.

Typy siedliskowe lasu

Typy siedliskowe lasu przyjęto z map glebowo-siedliskowych.

Lp.	Typ siedliskowy lasu	Obręb Rozdoły	
		ha	%
2	BŚW	44,94	0,51
3	BMŚW	223,74	2,53
5	BMB	0,86	0,01
6	LMŚW	1597,34	18,06
7	LMW	13,33	0,15
8	LMB	5,39	0,06
9	LŚW	6106,69	69,05
10	LW	140,53	1,59
11	OL	484,44	5,48
12	OLJ	207,41	2,35
13	LŁ	18,43	0,21

Dominującym typem siedliskowym w obrębie Rozdoły Nadleśnictwa Gryfino jest Lśw, przeważają siedliska lasowe – 89,12%, siedliska borowe stanowią 3,05%, a olsy i łęgi 7,83%.

Nadleśnictwo Kliniska

Budowa geologiczna

(Z.Matkowska, J.E.Mojski Budowa geologiczna górnoplejstoceńskich osadów Niziny Szczecińskiej, Warszawa, 1975)

Obszar Nadleśnictwa Kliniska jest terenem młodym tektonicznie. Zjawiska młodej tektoniki związane są z czwartorzędem i miały wpływ na przełom procesów erozji i akumulacji. Powstałe osady występują na utworach zastoiskowych, rzadziej na glinach zwałowych, a sporadycznie na osadach wodnolodowcowych fazy pomorskiej.

Pełny profil czwartorzędu we wschodniej części Niziny Szczecińskiej (Puszcza Goleniowska) nie jest dokładnie znany. W strefie pokrywy zbudowanej z piasków, piasków ze żwirami i żwirów wodnolodowcowych znajduje się dno doliny Iny i jej zachodnie obrzeżenie. Występowanie utworów pokrywowych wzdłuż doliny tej rzeki świadczy o jej rynnowych założeniach. Rysuje się to szczególnie wyraźnie w górnym biegu Iny w postaci rynny na odcinku stargardzkim i rynny jezior Miedwie i Płoń. Glina zwałowa i przykrywająca ją morena ablacyjna są najmłodszymi utworami glacjalnymi. Powstanie ich należy więc wiązać z zanikiem lądolodu fazy pomorskiej stadiału głównego zlodowacenia północnopolskiego, aż po fazę leszczyńską włącznie. Nasunięcie ostatniego lądolodu w czasie stadiału głównego zlodowacenia północnopolskiego odbywało się w sposób zróżnicowany i zależny zarówno od ilości dopływającego lodu, jak i od rzeźby podłoża. Lądolód dostosowywał się do tej rzeźby deformując dodatkowo zaburzone wcześniej strefy wzniesień, a gdzie indziej drumlinizując swe podłoże. Ślady tego drugiego procesu widoczne są obecnie w rzeźbie północnych okolic Stargardu. W okresie deglagacji przynajmniej częściowo wyłoniły się stopniowo Wzgórza Bukowe i Warszewskie, otulone płytką pokrywą gliny zwałowej ze żwirami pochodzącymi z zanikającego rozpadającego się na bloki lądolodu. Ostatnim epizodem było powstanie pokrywy piaszczystej. Jej akumulacja odbywała się przez cały czas w warunkach odpowiadających powstawaniu tarasów kemowych i za taką należy uznać powierzchnię osadów wówczas powstałych.

Typy gleb

Nadleśnictwo Kliniska posiada aktualne opracowanie glebowo-siedliskowe wykonane w latach 1996- 998 przez BULiGL oddz. Gorzów Wlkp. Na terenie nadleśnictwa przeważają gleby bielicowe (48,6%) i glejobielicowe (17,1%), a także gleby rdzawe (13,3%) wytworzone z piasków rzecznych. Doliny rzek Iny i Płoni cechują się występowaniem czarnych ziem i mad rzecznych, miejscami gleb torfowych.

Wody

Cały obszar Nadleśnictwa Kliniska położony jest w dorzeczu rzeki Odry. Głównymi ciekami są rzeka Płonia, rzeka Ina oraz potok Chełszcząca, wpadające do Jeziora Dąbie. Ina przepływa przez cały obszar wschodniej części nadleśnictwa. Jej prawobrzeżnymi dopływami są rzeki Wiśniówka i Wisełka oraz kilka niewielkich dopływów bez nazwy. Na lewobrzeżne dopływy składają się główne rowy melioracyjne. Rzeka Płonia stanowiąca południowo-zachodnią granicę nadleśnictwa,

odprowadza wody z niewielkiej części jego obszaru. Do Jeziora Miedwie wpada niewielka rzeczka Miedwianka, która bierze swój początek u podnóża wydm w Reptowie, oraz kilka głównych rowów melioracyjnych. Ważną rolę w gospodarce wodnej obszaru pełni, położony w pobliżu miejscowości Reptowo, kompleks torfowisk i powiązana z nim sieć rowów. Uzupełnieniem sieci wodnej na omawianym terenie są małe zbiorniki i „oczka" wodne, których zachowaniu służą działania prowadzone w ramach małej retencji.

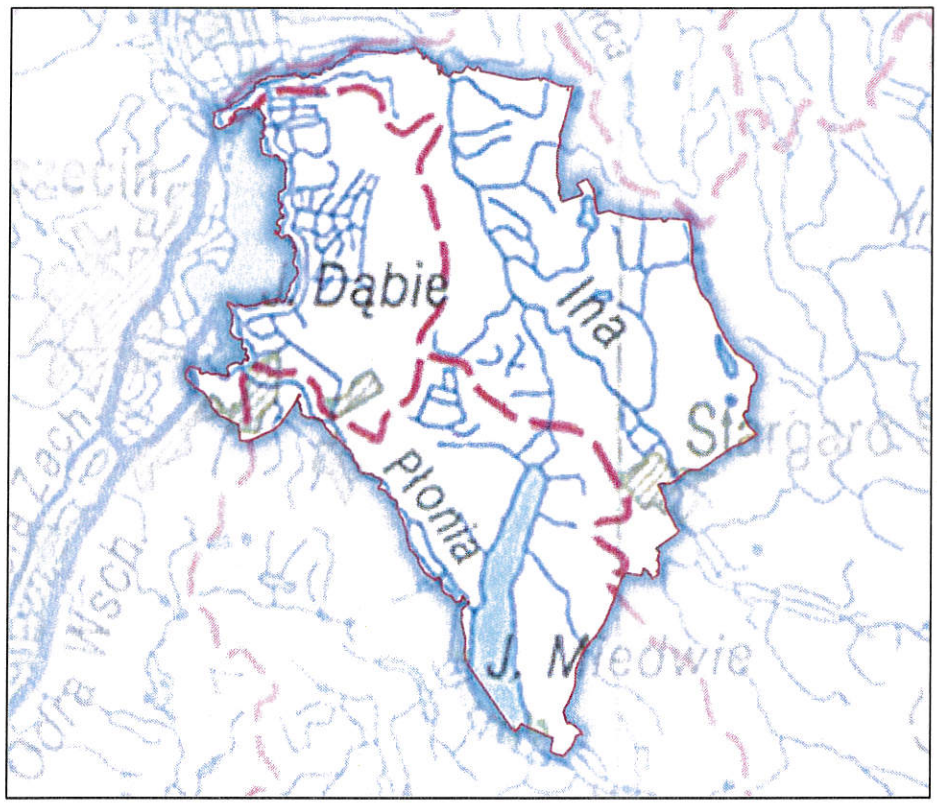

Rysunek Położenie Nadleśnictwa Kliniska na tle wód powierzchniowych

Roślinność

Obszar Nadleśnictwa Kliniska jest stosunkowo dobrze zbadany pod względem florystycznym i fitosocjologicznym, jednak wymaga prowadzenia dalszego rozpoznania. Dotychczas stwierdzono tu występowanie ponad 500 gatunków roślin naczyniowych. Potencjalną roślinność określono na podstawie *Mapy Potencjalnej Roślinności i Roślinności Rzeczywistej* wykonanej przez BULiGL O/Gorzów Wlkp. w 1996 r. Według dostępnych opracowań fitosocjologicznych dominującymi zespołami roślinnymi są: Leucobryo-Pinetum i Querco roboris-Pinetum.

Zespoły leśne w Nadleśnictwie Kliniska i odpowiadające im siedliskowe typy lasu:

- Leucobryo-Pinetum (49) (suboceaniczny bór świeży) – występuje na siedliskach w typie boru świeżego (Bśw); wariant zespołu z narecznicą krótkoostną (Leucobry-Pinetum v Dryopteris carthusiana) zajmuje siedliska w typie boru mieszanego świeżego (BMśw)
- Querco roboris-Pinetum (47) – kontynentalny bór mieszany. Zespół w typie siedliskowym baoru mieszanego świeżego (BMśw) i częściowo boru mieszanego wilgotnego (BMw)
- Betulo-Quercetum roboris (43) (acydofilny las dębowo-brzozowy) – występuje tylko w podzespole Betulo-Quercetum roboris molinietosum na siedliskach w typie boru mieszanego świeżego (BMśw), boru mieszanego wilgotnego (BMw) i sporadycznie lasu mieszanego wilgotnego (LMw)
- Fago-Quercetum (44) (acydofilny las dębowo-bukowy) – występuje w dwóch podzespołach: Fago-Quercetum typicum zajmujący siedliska w typie lasu mieszanego świeżego (LMśw) i boru mieszanego świeżego (BMśw), Fago-Quercetum molinietosum na siedliskach w typie lasu mieszanego świeżego (LMśw) i lasu mieszanego wilgotnego (LMw)
- Luzulo pilosae-Fagetum (37) (kwaśna buczyna niżowa) – występuje na siedliskach w typie lasu mieszanego świeżego (LMśw) i lasu świeżego (Lśw)
- Stellario-Carpinetum (8) (subatlantycki las grądowy) – występuje w trzech podzespołach: Stellario-Carpinetum deschampsietosum – podzespół w typie lasu mieszanego świeżego (LMśw); Stellario-Carpinetum typicum – podzespół w typie lasu świeżego (Lśw) i lasu mieszanego świeżego (LMśw); Stellario-Carpinetum ficarietosum – podzespół w typie lasu mieszanego wilgotnego (LMw) i lasu wilgotnego (Lw)
- Molinio-Pinetum (śródlądowy sosnowy bór wilgotny) – występuje na siedliskach w typie boru świeżego (Bśw)
- Betuletum pubescentis(53) (pomorska brzezina bagienna) – występuje na siedliskach w typie boru mieszanego wilgotnego (BMw), lasu mieszanego wilgotnego (LMw), boru mieszanego bagiennego (BMb) i lasu mieszanego bagiennego (LMb)
- Circaeo-Alnetum (1) (łęg jesionowo-olszowy) – zespół zajmujący siedliska w typie olsu jesionowego (OlJ)
- Ribeso nigri-Alnetum (ols porzeczkowy) – występuje w dwóch podzespołach: Ribeso nigri-Alnetum typicum oraz Ribeso nigri-Alnetum chrysoplenietosum, zajmujące siedliska w typie olsu typowego (Ol)

- Melico-Fagetum (29) (żyzna buczyna niżowa) – zespół zajmujący siedliska w typie lasu świeżego (Lśw)
- Sphagno squarrosi-Alnetum(52) (ols torfowcowy) – występuje na siedliskach w typie lasu mieszanego bagiennego (LMb) i lasu mieszanego wilgotnego (LMw).

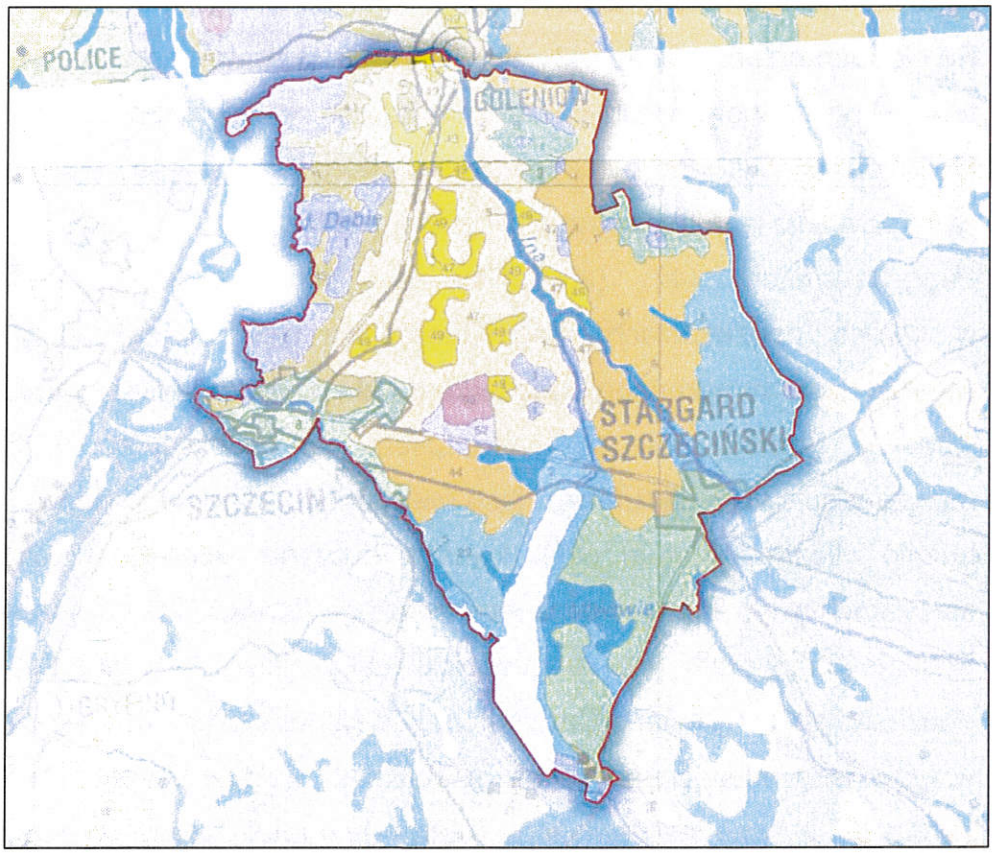

Rysunek **Roślinność** potencjalna w Nadleśnictwie Kliniska

Świat zwierzęcy

Na terenie Nadleśnictwa Kliniska żyje 21 gatunków ssaków, w tym 10 gatunków chronionych m.in. jeż zachodni (*Erinacetus europaeus*), łasica łaska (*Mustela nivalis*), ryjówka aksamitna (*Sorex araneus*), ryjówka malutka (*Sorex minutus*). Wykazano obecność 9 gatunków chronionych płazów, 6 gatunków gadów (z siedmiu gatunków występujących w północno-zachodniej Polsce) oraz ponad 100 gatunków chronionych ptaków. Ochroną strefową objęto 25 miejsca rozrodu i regularnego przebywania bielika, bociana czarnego i kani rudej, kani czarnej oraz włochatki.

Typy siedliskowe lasu

Typ siedliskowy lasu jest podstawową jednostką w systemie klasyfikacji siedlisk leśnych, obejmującą powierzchnie leśne o zbliżonych warunkach siedliskowych wynikających z żyzności i wilgotności gleb, podobieństwa klimatu oraz ukształtowania terenu i jego budowy geologicznej.

Typy siedliskowe lasu przyjęto z map glebowo-siedliskowych wykonanych przez BULiGL Oddz. Gorzów Wlkp., wg stanu na 01.01.1998 r.

Tabela Zestawienie powierzchni leśnej zalesionej i niezalesionej wg typów siedliskowych lasu w Nadleśnictwie Kliniska

Typ siedliskowy lasu	Nadleśnictwo Kliniska	
	Powierzchnia leśna zalesiona i nie zalesiona	
	ha	%
Bśw	8197,16	36,5
BMśw	8107,69	36,1
BMw	437,93	2,0
BMb	53,72	0,2
LMśw	3266,47	14,6
LMw	840,77	3,7
LMb	223,74	1,0
Lśw	658,34	2,9
Lw	210,62	0,9
Ol	227,85	1,0
OlJ	237,96	1,1
Ł	5,27	0
Ogółem	22469,65	100

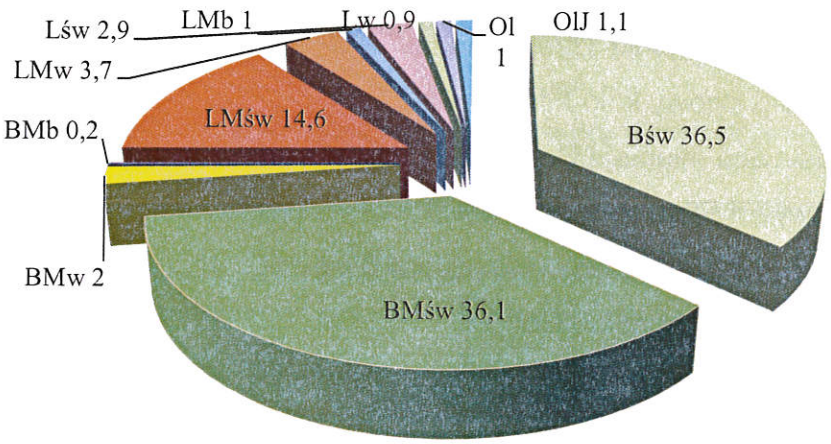

Rysunek Udział procentowy typów siedliskowych lasu w Nadleśnictwie Kliniska

Dominującymi typami siedliskowymi w nadleśnictwie są: Bśw – 36,5%, BMśw –36,1%, LMśw – 14,6%. Siedliska borowe zajmują łącznie – 74,8%, lasowe i Ol – 25,2% powierzchni leśnej nadleśnictwa.

Nadleśnictwo Trzebież

Budowa geologiczna

Obszar Puszczy Wkrzańskiej jest terenem młodym tektonicznie. Zjawiska młodej tektoniki związane są z czwartorzędem i miały wpływ na przełom procesów erozji i akumulacji. Powstałe osady występują na utworach zastoiskowych, rzadziej na glinach zwałowych, a sporadycznie na osadach wodnolodowcowych fazy pomorskiej. Powstanie równiny Puszczy Wkrzańskiej związane jest z późnoglacjalnym odpływem lodowcowych wód w kierunku północno-zachodnim. Powstałe osady to przeważnie piaski kwarcowo-skaleniowe drobno- i średnioziarniste, w spągu z domieszką frakcji grubszej. W stropie osadów pojawiają się cienkie wkładki mułków bądź mułków piaszczystych. W miejscach intensywnych przepływów akumulowane były osady piaszczyste z przewarstwieniami żwirów i otoczaków. Wraz z końcem wytapiania brył martwego lodu wiąże się utworzenie obniżeń wytopiskowych. Obniżenia te wypełniają piaski drobno- i średnioziarniste z przewarstwieniami mułków piaszczystych i wapnistych. Okres holocenu rozpoczął akumulację osadów organicznych spotęgowaną okresem morskiej transgresji litorynowej (5,5-6,5 tys. lat temu). Powstawały wtedy torfy drzewne, trzcinowe i turzycowo-trzcinowe.

Najbardziej interesujące punkty geologiczne w polskiej części Puszczy Wkrzańskiej stanowią:

- klif nadbrzeżny w rejonie Trzebieradza
- aktywny brzeg klifowy koło Miroszewa
- stale narastająca mierzeja Podgrodzia
- kompleks wydm Piaskowej Góry i jeziora Piaski
- torfowiska i gytiowiska rezerwatu jeziora Świdwie
- wały wydmowe Komorzych Gór

Typy gleb

Według operatu siedliskowego z 2005 r. w nadleśnictwie dominują gleby bielicowe (71%). Z pozostałych najczęściej spotyka się gleby gruntowoglejowe (8%),

gleby o słabo wykształconym profilu glebowym (5%), gleby torfowe (3%), gleby murszowe (3%), murszowate (3%) oraz kulturoziemne (3%).

Wody

Nadleśnictwo Trzebież położone jest na obszarze dorzecza rzeki Odry oraz Morza Bałtyckiego. Czynnikiem determinującym stosunki wodne obszaru nadleśnictwa to Zalew Szczeciński, rzeka Odra oraz duże jeziora: Nowo Warpieńskie i Dąbie. Ponadto na terenach leśnych lub graniczących z lasem znajdują się jeziora: Wielkie i Małe Myśliborskie, Karpino, Piaski, Stolsko, Świdwie, Głębokie oraz rzeczki Gunica, Karpina i Grzybnica. Zalew Szczeciński jest przejściowym zbiornikiem przybrzeżnym wód rzecznych, głównie Odry, a jednocześnie obszarem intensywnego wdzierania się wód morskich. Spiętrzenie wód morskich w południowych wybrzeży Bałtyku powoduje szybki wzrost stanów wód w Zalewie. Amplituda wahań lustra wody w Zalewie wynosi: w Świnoujściu 3,2 m, a w okolicy Trzebieży 2,1 m. Najwyższe stany wody mają ścisły związek z wiatrami wiejącymi od morza, najniższe są przy wiatrach południowych i południowo-wschodnich. Efektem wiatrów z północy jest tzw. zjawisko „cofki" powodującej okresowe podtopienia drzewostanów położonych w pobliżu Zalewu. Miejscami występują niekorzystne zjawiska w postaci nadmiernego uwilgotnienia lub zabagnienia terenów obniżonych. W wyniku podwyższonego poziomu wody gruntowej na powierzchni 104,87 ha zaszła konieczność zaliczenia gruntów do sukcesji naturalnej. Powierzchnie te nie nadają się do odnowienia, bo w okresach suchych stanowią gleby bardzo przesuszone, natomiast w mokrych wymakają. Oprócz w/w bardzo ważną role odgrywają: rowy, kanały, bagna, torfowiska, małe oczka wodne, jeziorka i zbiorniki wodne, które obok roli biocenotycznej spełniają funkcje tzw. małej retencji wodnej oraz stabilizują poziom wód gruntowych.

Roślinność

W umiarkowanej strefie klimatycznej lasy obok innych typów zbiorowisk stanowią najbardziej zróżnicowany ekosystem o stosunkowo wysokim poziomie organizacyjnym. Cechuje go wiele współzależności między poszczególnymi jego komponentami jakimi są świat roślinny, świat zwierzęcy oraz biotop. Jest to zarazem końcowy efekt sukcesji, gdzie roślinność drzewiasta stanowi główne tło wszelkich procesów w nim zachodzących, warunkuje je, a jednocześnie podlega wywołanym przez nie zmianom. Zespoły roślinne w Nadleśnictwie Trzebież i odpowiadające (dla zespołów leśnych) im siedliskowe typy lasu (poniżej nazw zespołów występujących

w legendzie mapy potencjalnej roślinności podane zostały nazwy naukowe obecnie obowiązujące).

- Carici elongatae-Alnetum (1) (sensu lato) – olsy środkowoeuropejskie
- Ribeso nigri-Alnetum – ols porzeczkowy. Zespół w typie olsu typowego (Ol) i niekiedy olsu jesionowego (OlJ).
- Sphagno squarrosi-Alnetum – ols torfowcowy. Zespół w typie lasu mieszanego bagiennego (LMb) i niekiedy olsu typowego (Ol).
- Salici-Populetum (2) – nadrzeczne łęgi wierzbowe. Zbiorowisko leśne, w (5)
- Circaeo-Alnetum (5) – niżowe łęgi olszowe i jesionowo-olszowe siedlisk wodogruntowych, okresowo lekko zabagnionych.
- Fraxino-Alnetum – łęg jesionowo-olszowy. Zespół w typie siedliskowym olsu jesionowego (OlJ).
- Stellario-Carpinetum (8) – grądy subatlantyckie bukowo-dębowo-grabowe – postać pomorska uboga.
- Stellario holosteae-Carpinetum betuli – grąd subatlantycki. Zespół w typie lasu świeżego (Lśw).
- Galio-odorati-Fagetum (29) – żyzna buczyna niżowa. Zespół w typie siedliskowym lasu świeżego (Lśw).
- Betulo-Quercetum (43) – pomorski las brzozowo- dębowy. Zespół roślinności leśnej z klasy kwaśnych dąbrów Quercetea robori-petraeae.
- Querco roboris-Pinetum (47) – kontynentalny bór mieszany. Zespół w typie siedliskowym baoru mieszanego świeżego (BMśw) i częściowo boru mieszanego wilgotnego (BMw).
- Leucobryo-Pinetum (49) – subatlantycki bór sosnowy świeży. Zespół w typie siedliskowym boru świeżego (Bśw).
- Kontynentalny bór bagienny (•) – Vaccinio uliginosi-Pinetum
- Vaccinio uliginosi-Pinetum – bór sosnowy bagienny. Zespół w typie siedliskowym boru bagiennego (Bb) i boru mieszanego bagiennego (BMb).

Świat zwierzęcy

Fauna w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Trzebież nie jest w pełni rozpoznana. Na podstawie waloryzacji przyrodniczych gmin będących w zasięgu Nadleśnictwa Trzebież ogółem stwierdzono występowanie następujące ilości gatunków kręgowców:

- Ryby i minogi – około 20 gatunków
- Płazy – 13 gatunków
- Gady – 7 gatunków
- Ptaki – około 220 gatunków
- Ssaki – około 30 gatunków

Typy siedliskowe lasu

Dominującymi typami siedliskowymi w nadleśnictwie są: siedliska borowe zajmują łącznie – 67,7% powierzchni leśnej nadleśnictwa

Lp.	Typ siedliskowy lasu	Inwentaryzacja wg stanu na 1.01.2007 r.		Inwentaryzacja wg stanu na 1.01.2017 r.		zmiana pow. (ha)
		ha	%	ha	%	
1	Bśw	3087.74	13.8	3101.18	13.8	13.44
2	Bw	1.44	-	-	-	-1.44
3	Bb	32.07	0.1	27.37	0.1	-4.7
4	BMśw	10928.01	48.8	10912.05	48.7	-15.96
5	BMw	953.89	4.4	947.77	4.2	-6.12
6	BMb	138.44	0.6	148.14	0.7	9.7
7	LMśw	2898.96	13.0	2924.17	13.0	25.21
8	LMw	2174.86	9.7	2205.02	9.8	30.16
9	LMb	50.75	0.2	51.87	0.2	1.12
10	Lśw	570.44	2.6	575.11	2.6	4.67
11	Lw	155.92	0.7	152.04	0.7	-3.88
12	Ol	1173.69	5.2	1180.29	5.3	6.6
13	OlJ	65.52	0.3	71.25	0.3	5.73
14	Ł	143.58	0.6	140.02	0.6	-3.56
Razem		**22375.31**	**100.0**	**22436.28**	**100.0**	**60.97**

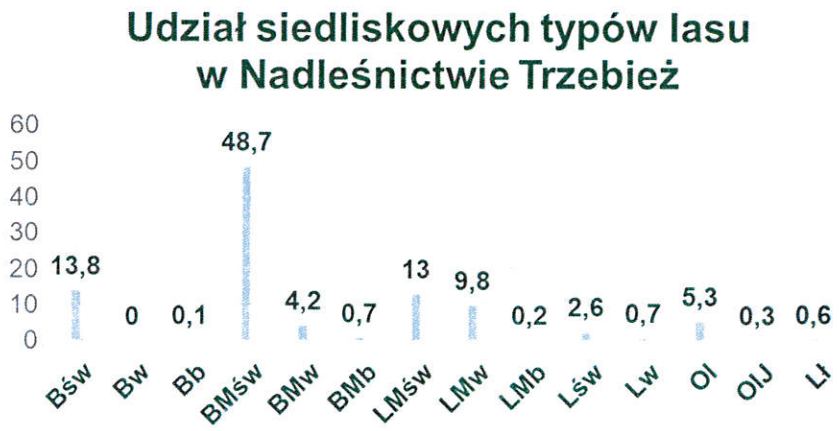

Budowa geologiczna, Typy gleb

Lasy Miejskie Szczecina położone są w obrębie bardzo zróżnicowanych jednostek fizjograficznych o różnej genezie i budowie. Część lasów Leśnictwa Dąbie znajduje się na terenach równinnych Doliny Dolnej Odry i przylegającej Równiny Goleniowskiej, część na bardzo zróżnicowanych hipsometryczne i geologiczne Wzgórzach Bukowych (leśnictwo Dąbie) oraz Szczecińskich (leśnictwo Głębokie). Plejstoceńskie wysoczyzny morenowe i głęboko wcinająca się w nie dolina Odry ukształtowane zostały na kompleksie cechsztyńsko-mezozoicznym poprzecinanym liniami uskoków tektonicznych, licznymi zrębami i zapadliskami, z zaznaczającą się tektoniką solną (Dobracki i Piotrowski 2002).

Twory lodowcowe stanowią tu stosunkowo cienką warstwę. W efekcie twory kredowe zbliżają się miejscami do powierzchni, nigdzie jednak nie wchodzą na powierzchnię poza wyerodowanymi porwakami w obrębie Parku Leśnego Zdroje. Bezpośrednio na warstwach kredowych leżały pierwotnie twory środkowego oligocenu (iły septariowe, żółte piaski szczecińskie, górnooligoceńskie piaski łyszczykowe) jednak oddziaływanie lodowców naruszyło ten układ, przyczyniając się do powstania wzniesień szczecińskich stanowiących spiętrzenia przemieszanego i przewarstwionego materiału zwałowego i tworów trzeciorzędowych. Szczególne skomplikowana jest budowa wschodniej krawędzi Wzgórz Warszewskich, gdzie przemieszany materiał z dominacją plastycznego iłu zsuwa się na dolinę Odry (Borowiec 1993).

Lasy leśnictwa Dąbie położone są na dnie doliny Dolnej Odry znajdują się na rządnej od 0 do 1 m n.p.m. Rzeźba tego terenu kształtowała się u schyłku ostatniego zlodowacenia i podczas holocenu. Znaczne zmiany rzeźby nastąpiły w dolinie w XVIII i XIX wieku, kiedy to poddano dolinę regulacji, ustalono dwa koryta rzeczne (Odrę Zachodnią i Regalicę) oraz usypano wały. Dno doliny zajmują Twory holoceńskie – torfy i namuły, częściowo także nasypy, w tym refulaty. W sąsiedztwie doliny Odry w obrębie Leśnictwa Dąbie wyróżniane są piaszczyste terasy erozyjno-akumulacyjne stanowiące dokumentację poziomów odpływu wód podczas schyłku zlodowacenia (Dobracki i Piotrowski 2002). Ich urozmaiceniem są nieliczne i zatarte, obecnie zalesione dawne wydmy eoliczne.

Na wysoczyznach w obrębie Szczecina na marglistych glinach zwałowych wykształcają się głównie gleby brunatne. Na terenach o obfitszych opadach lub

glebach zawierających więcej piasków, po stadium gleby brunatnej rozpoczął się proces płowienia (Borowiec 1993). Na piaskach w zależności od lokalnych warunków wykształcają się gleby brunatne (pod lasami liściastymi) lub rdzawe i bielicowe (pod lasami iglastymi). Stosunkowo młode są tworzące się w obniżeniach terenu czarne ziemie, pozostające pod wpływem wód gruntowych, powstałe drogą ewolucji z gleb bagiennych. Lokalne zagłębienia ze stagnującą lub płynącą wodą są miejscem kształtowania się gleb bagiennych: torfowych, mułowo-torfowych, i murszowych (Borowiec 1993).

Wody

Szczecin ma bardzo bogatą sieć wód płynących, której główny układ stanowią dwa ramiona Odry: Odra Zachodnia i Regalica, Odra Wschodnia wraz z Jeziorem Dąbskim. Grunty pod wodami stanowią aż 23,8% powierzchni miasta.
W dolinie Odry znajdują się niewielkie kompleksy Lasów Miejskich (na wyspie Dębina, Zielonej i Zaleskich Łęgach). Oblewane są przez wody kanałów Międzyodrza Szczecińskiego i wpływ tych wód ma kluczowe znaczenie dla warunków kształtowanie się warunków siedliskowych w lasach.

Panujące tu warunki hydrologiczne są bardzo dynamiczne. Zmiany stanów wody są zależne mocno nie tylko od wielkości przepływów w Odrze, ale także od zmienności poziomu morza w Zatoce Pomorskiej i dużej podatności układu hydrograficznego estuarium Odry na te zmiany oraz na wpływ warunków wietrznych. Ze względu na minimalne wyniesienie ponad poziom morza występują tu bardzo częste powodzie sztormowe (tzw. cofki morskie). Zdarza się także nakładanie powodzi sztormowych z powodziami roztopowymi i opadowymi. Rzadko następują tu z kolei letnie wezbrania opadowe ze względu na duży potencjał retencyjny dolnego odcinka doliny Odry. Ze względu na niskie położenie terenów lądowych (od 0,1 m n.p.m. do 1,0 m n.p.m.) i częsty brak obwałowania wysp (na Dębinie i przy Bryneckim Nurcie), na całej ich powierzchni zaznacza się wyraźnie wpływ wód Odry. Ze względu na stabilizujący wpływ dużych akwenów wodnych (jezioro Dąbskie, Zalew Szczeciński, Zatoka Pomorska) praktycznie nie występują tu silniejsze spadki poziomu wód. W efekcie tutejsze lasy aluwialne wolne są od takich zagrożeń jak odcięcie od wezbrań z powodu regulacji cieków lub budowy zbiorników zaporowych (Borysiak i Pawlaczyk 2004). Mimo położenia na dnie doliny rzecznej silnie bagienne warunki są tu typowe raczej dla siedlisk olesowych niż łęgów. Lasy tutejsze podlegają często długotrwałymi nieregularnym w aspekcie sezonowym zalewom. Podczas długotrwałych zalewów

następuje deficyt powietrza w glebie co spowalnia rozkład materii organicznej i jest przyczyną powstania torfów (Matuszkiewicz 2001).

Z pozostałych poza doliną Odry cieków istotne znaczenie dla Lasów Miejskich ma Płonia. Jest to prawy dopływ Odry uchodzący do Jeziora Dąbskiego w Szczecinie Dąbiu. Wypływa z Pojezierza Myśliborskiego i płynie w kierunku północno-zachodnim na długości około 73 km. Przepływa przez niewielkie kompleksy leśne w Jezierzycach (oddz. 130 i 131), w obrębie Parku Leśnego w Strudze (oddz. 129g) i przez Park Leśny Dąbie. W rejonie Jezierzyc i Parku Leśnego Dąbie w dolinie rzeki znajdują się kompleksy stawów rybnych.

Lasy leśnictwa Dąbie przecinają, poza tym strumienie Chojnówka, Trawna i Leszczyniec, wypływające ze Wzgórz Bukowych i tworzące wąskie i płytko wcięte doliny na przedpolach Wzgórz. Chojnówka płynie przez zachodnią część Parku Leśnego Klęskowo (oddz. 119k) zbierając na jego skraju wody z kanalizacji deszczowej z osiedla Bukowego. Na odcinku tym jest ciekiem skanalizowanym i w takiej postaci uchodzi do Cegielinki, a następnie do Regalicy. Strumień Trawna wypływa ze Wzgórz poprzez Kiełpiński Staw i Jelenie Staw po czym przecina Park Leśny Dąbie k. Kijewa (m. oddz.112 i 114). W minionych latach strumień często wysycha w okresie letnim. Wzdłuż strumienia Leszczyniec w Szczecinie Płoni ciągną się wąskie pasma lasu należące do oddz. 129.

Do lewobrzeżnych dopływów Odry (w granicach miasta o łącznej długości ok. 60 km) należą: Osówka, Warszewiec, Przęsocińska Struga, Grzędziec, Skolwinianka, Glinianka, Bogdanka. Odwadniają one tereny Parku Leśnego Głębokie, Arkońskie, Mścięcino oraz Uroczysko Kupały i mniejsze kompleksy leśne znajdujące się pomiędzy Warszewem i Skolwinem. Cieki te kształtują w istotnym stopniu warunki siedliskowe w obrębie kompleksów leśnych zajmujących ich głęboko wcięte w podłożu morenowym V-kształtne doliny.

Wśród zbiorników wodnych w Szczecinie zdecydowanie największym jest jezioro Dąbie o powierzchni 56 km^2 i maksymalnej głębokości wynoszącej 4,2 m. Na wyspie Dębina przy brzegach tego akwenu znajduje się oddział 139, na którego warunki siedliskowe i wodne ogromny wpływ mają warunki hydrologiczne tego jeziora. Mniejsze zbiorniki, za to położne w otoczeniu lub w bezpośrednim otoczeniu lub w bezpośrednim sąsiedztwie Lasów Miejskich to: Jezioro Portowe (pow. 29,6 ha, głęb. ok. 8,5 m), Jezioro Głębokie (pow. 38,6 ha, głęb. ok. 3 m), Jezioro Goplany (pow. 3,5 ha, głęb. 3,6 m), Syrenie Stawy (pow. wszystkich stawów wynosi 2,1 ha, maks. Głęb.

2,0 m), Wodozbiór (pow. stawu 2,1 ha, maks. głęb. 3,15 m), Staw Cysterski (pow. ok. 20 ha, śr. Głęb. 2,0 m), Jezioro Szmaragdowe (pow. 2,6 ha, maks. głęb. 17,5 m).

Roślinność

Roślinność Lasów Miejskich różni się znacznie w poszczególnych kompleksach ze względu na zmienność warunków siedliskowych. Park Leśny Zdroje, Arkoński, Mścięcino i Uroczysko Kupały położone są na wzniesieniach morenowych obejmują w znacznej części siedliska buczy żyznych Galio odorati-Fagetum i kwaśnych Luzulo pilosae-Fagetum. W głęboko wciętych dolinach strumieni przecinających Wzgórza Warszewskie na stokach kształtują się głównie siedliska grądowe Stellario-Carinetum. Wszędzie wzdłuż cieków ciągną się wąskie pasma lasów łęgowych. W lasach na dnie doliny Odry wysoki poziom wód mimo dolinowego położenia powoduje, że kształtują się tu siedliska bagienne i lasy mają przejściowy charakter między łęgami i olesami. Na pozostałych obszarach leśnych dominują drzewostany sosnowe i sosnowo-dębowe, powstałe często na gruntach porolnych w okresie powojennym. Typowo wykształcone siedliska borowe i dąbrów zajmują stosunkowo niewielki i rozproszone powierzchnie. Dominują drzewostany sosnowe, pod których okapem w różnym stopniu następuje regeneracja siedlisk kwaśnych dąbrów, a czasem także żyznych lasów bukowych i grądowych. Lokalnie całe wydzielenia stanowią sztuczne drzewostany świerkowe, modrzewiowe i robiniowe pod okapem których kształtują się zastępcze zbiorowiska roślinne. Niewielkie powierzchnie nieleśne zajęte są przez urządzone polany zagospodarowane rekreacyjnie z murawami wydeptywiskowymi, lokalnie występują zbiorowiska zaroślowe (zwłaszcza czyżnie z tarniną i głogami) oraz płaty muraw ciepłolubnych i kwietnych łąk świeżych, rzadziej wilgotnych.

Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami

Siedlisko nie obejmuje sztucznych zbiorników. Dlatego zarówno jezioro Szmaragdowe (oddz. 122d) w Parku Leśnym Zdroje, jak i inne Zbiorniki w Dolinie Siedmiu Młynów nie są siedliskami przyrodniczymi. Z kolei duże zbiorniki stanowiące siedlisko przyrodnicze, tj.: Jezioro Głębokie czy Dąbie znajdują się poza granicami Lasów Miejskich. W ramach Lasów Miejskich siedlisko w podtypie „starorzecza i drobne zbiorniki wodne" występuje tylko w oddz. 129g. Znajduje się tam starorzecze o powierzchni 2 ha, pokryte kożuchem rzęsy drobnej Lemna minor – jest to jedno z nielicznych zachowanych starorzeczy w dolinie Płoni. Obiekt chroniony jest w obszarze PLH 320020 Wzgórza Bukowe. Drugi naturalny zbiornik eutroficzny

w obszarze opracowania stanowiący siedlisko przyrodnicze to Wielki Staw w obrębie ZPK Wodozbiór. Zbiornik otoczony jest szuwarami trzcinowymi i miejscami także pałki szerokolistnej. W wodzie obficie rośnie drapieżny i chroniony pływacz zwyczajny Utricularia vulgaris.

Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe

Sporadycznie, słabo wykształcone, na niewielkich powierzchniach. Stwierdzone zostały pod linią wysokiego napięcia w oddziale 109. Dominuje w nich strzęplica sina (Koeleria glauca), mietlica pospolita (Agrostis capillaris) i szczotlicha siwa (Corynephorus canescens). Występuje na nich szereg spotykanych gatunków w tym w Kijewie sasanka łąkowa (Pulsatila pratensis), lucerna kolczastostrąkowa (Medicago minima). Na krawędziach wyrobisk pokopalnianych w Park Leśnym Zdroje występują siedliska zdegradowane muraw lub rozproszone gatunki typowa dla nich utrzymują się na zalesionych zboczach.

Kwaśne buczyny *Luzulo-Fagenion* Siedlisko typowo wykształcone w lasach z drzewostanami bukowymi (zwykle w typowej postaci jednogatunkowymi) w Parku Leśnym Mścięcino, Zdroje, w uroczysku Kupały oraz nad Płonią. Kształtuje się na zboczach, na ubogich glebach brunatnych wyługowanych i kwaśnych. W niższych warstwach, pojedynczo lub i płatach rośnie młodsze pokolenie buków, poza tym podszyt jest bardzo ubogi. Las wykształca się zwykle w postaci mszystej z bardzo ubogim runem. Do rozpowszechnionych gatunków wskaźnikowych należą: kosmatka owłosiona (Luzula pilosa) i turzyca pigułkowata (Carex pilulufera), często w lasach rosną: szczawik zajęczy (Oxalis acetosella) i konwalijka dwulistna (Majanthemum biofoliumi). W miejscach świetlistych w runie dominuje trzcinnik piaskowy (Calamagorositis epigejos). Zagrożeniem i przyczyną złego stanu siedliska jest wprowadzenie i utrzymywanie w drzewostanie gatunków niezgodnych z siedliskiem i obcych geograficznie. Najczęściej jest to sosna pospolita (Pinus sylverstris), natomiast największe problemy ze względu na istotne odziaływanie na siedlisko sprawiają: robinia grochodrzew (Robinia pseudacacia), dąb czerwony (Quercus rubra), czeremcha amerykańska (Padus serotinia) i świerk pospolity (Picea abies). Kolejne problemy to brak lub niedostatek martwego drewna w ekosystemie, brak jego zróżnicowania (martwego drewna grubego, zarówno stojącego jak i leżącego, wywrotów i złomów) i uproszczona struktura przestrzenna drzewostanu (równomierne zwarcie, duże powierzchnie jednowiekowe). Przy błędach w inicjowaniu odnowienia i nadmiernym rozluźnieniu drzewostanu macierzystego na dużych

powierzchniach następuje degradacja siedliska w związku z ekspansją trzcinnika piaskowego, co wymusza wprowadzanie odnowienia sztucznego.

Żyzna buczyna niżowa Galio odorati-Fagentum

Żyzne siedliska buczyn niżowych z lasami bukowymi występuje w Parku Leśnym: Mścięcino, Zdroje, Arkońskim, w uroczysku Kupały. Kształtują się na świeżych i wilgotnych glebach brunatnych wyługowanych i glebach płowych. Gatunki charakterystyczne dla zespołu (perłówka jednokwiatowa Melica uniflora, kostrzewa leśna Festuca altissima, marzanka wonna Galium odoratum) występują w dobrze zachowanych płatach dość licznie. Drzewostan tworzy zwykle sam buk, czasem w domieszkach rosną wprowadzane dęby, sosny, modrzewie. Gatunki iglaste zawsze stanowią problem w utrzymaniu siedliska we właściwym stanie. Zagrożenia są wspólne z opisanymi dla kwaśnych buczyn.

Grądy subatlantyckie Stellario-Carpinetum

Subatlantycki nizinny las dębowo-grabowy wykształca się na świeżych glebach eutroficznych z reguły na stosunkowo młodych siedliskach – na zboczach dolin strumieni w północnej części miasta oraz w dolinie Płoni. Typowy, wskaźnikowy zespół leśny Stellario-Carpinetum nie ma w obrębie Lasów Miejskich dobrych gatunków charakterystycznych, jednak wyróżnia się dość wyraźnie stałym i znacznym udziałem takich gatunków, jak: grab zwyczajny Carpinus betulus, leszczyna pospolita Coryllus avellana, głóg dwuszyjkowy Cartaegus oxyacantha i jednoszyjkowy C. monogyna, turzyca palczasta Carex digitata, skrzyp zimowy Equisetum hyemale, przylaszczka pospolita Hepatica nobilis, gwiazdnica wielkokwiatowa Stellaria holostea. Często w dolinach powstający na skutek erozji wodnej podłoża gliniastego w rejonie Stołczyna i Skolwina na siedliskach grądowych kształtują się specyficzne zbiorowiska o charakterze zaroślowym z dużym udziałem leszczyn i podrostem osik, brzóz, dębów, grabów i buków. Ze względu na żyzność siedlisk, wprowadzanie i utrzymywanie gatunków iglastych jest tu zawsze działaniem pogarszającym stan siedliska. Za wartościową pod względem przyrodniczym i zasługującą na utrzymanie cechę tych lasów należy uznać silny rozwój podszytu leszczynowo-głogowego, nawet jeśli ogranicza rozwój drzewostanu. Podobnie tolerować należy duże udziały graba w drzewostanie.

Kwaśne dąbrowy

Siedlisko, dla którego lokalnie zespołem wskaźnikowym jest zespół kwaśnego lasu bukowo-dębowego Fago-Quercetum w typologii leśnej odpowiadające zwykle typowi siedliskowemu boru mieszanego. Drzewostan tworzy dąb bezszypułkowy

Quercus petrea, szypułkowy Q. robur i buk Fagus sylvatica. W runie dominują gatunki acidofilne, m.in. turzyca pigułkowata Carex pilulifera, kłosówka miękka Holus mollis, orlica pospolita Pteridium aqulinum, oraz kilka gatunków jastrzębców Hieracium sp.. Kwaśny las dębowo-bukowy porasta świeże lub wilgotne kwaśne gleby piaszczysto-gliniaste w typie gleb bielicowych. W lasach miejskich zespół ten występuje rzadko na niewielkich powierzchniach w Parku Leśnym Dąbie oraz w Lesie Arkońskim. Podstawowym problemem w przypadku kwaśnych siedlisk jest duży udział gatunków iglastych (sosna, świerk, daglezja, modrzewie) oraz inwazyjne rozprzestrzenianie się gatunków północnoamerykańskich – czeremchy amerykańskiej, dęba czerwonego i robinii akacjowej. Na siedlisku tym dążyć należy do panowania w drzewostanie dębów z bukami w różnych proporcach, z tolerowaniem w domieszkach sosny i brzóz. Gatunki inwazyjne należy zwalczać przy każdej okazji.

Bory i lasy bagienne

W obrębie Lasów Miejskich siedlisko w zasadzie nie stwierdzone. Występuje na niewielkiej powierzchni i słabo wykształcone w ZPK Wodozbiór. Pod okapem drzewostanu brzóz omszonych Betula pubescens z domieszką olszy czarnej Alnus glutinosa rośnie tam runo bagienne z torfowcem nastroszonym Sphagnum sqarrosum. Siedlisko wykształcone bardzo fragmentarycznie i raczej przy postępującym podnoszeniu poziomu wody oraz ekspansji olszy i wierzb spodziewać się należy jego naturalnej degeneracji. Siedlisko znajduje się poza siecią Natura 2000.

Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe

Lasy łęgowe występują wzdłuż cieków w dolinach rozcinających wzniesienia morenowe w Lesie Arkoński, w Parku Leśnym Mścięcino i Dąbie, w uroczysku Kupały oraz nad Płonią. Dominują tu łęgi jesionowo-olszowe Fraxino-Alnetum, mniejsze powierzchnie w Mścięcinie zajmują rzadko spotykane na niżu jesionowe łęgi subatlantyckie Carici remotoae-Fraxinetum. W drzewostanach panują niemal wyłącznie olsze czarne Alnus glutinosa, podszyt jest często bujny, podobnie runo jest z reguły silnie rozwinięte i bogate florystycznie. Na dnie doliny Odry mimo aluwialnego położenia lasy są silnie zabagnione i z powodu stagnowanie wód na powierzchni przez znaczną część roku – rozwijają się siedliska o charakterze pośrednim między łęgami i olsami.

Świat zwierzęcy

Na terenie Lasów Miejskich występują zwierzęta ujęte w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowe, tj.: Czerwończyk nieparek Lycaena dispar, Piskorz Misgurnus

fossilis Kumak nizinny Bombina bombina, Traszka grzebieniasta Triturus cristatus, Bóbr europejski Castor fiber, Wydra Lutra lutra. Z ptaków ujętych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej odnotowano występowanie 19 gatunków. Do lęgów w obrębie Lasów Miejskich przystępuje tylko 9 gatunków, przy czym takie gatunki jak: błotniak stawowy, lelek, jarzębatka, podróżniczek czy dzięcioł średni nie corocznie lęgną się na przedmiotowym obszarze i występują ze statusem ptaków bardzo nielicznych. Lasy Miejskie stanowią istotne miejsce dla lęgów dzięcioła czarnego, zimorodka, muchołówki małej i gąsiorka. Wśród ptaków nielicznych odnotowano obecność 1 gatunku ptaka skrajnie nielicznego w Polsce, który nie przystępuje tu do lęgów i pojawia się wyjątkowo (Świstun Anas penelope). Ptaki bardzo nieliczne: stwierdzono 15 gatunków, z czego do lęgów przystępuje 7-8 gatunków. Z wyjątkiem gągoła, którego populacja jest w miarę stabilna, pozostałe gatunki występują nie corocznie i w liczebnościach nie przekraczających 5 par. Ptaki nieliczne w Polsce reprezentowane są przez 28 gatunków Do lęgów przystępuje 19 gatunków, jednak większość posiada status bardzo nielicznych lub nielicznych. Lasy Miejskie są istotnym miejscem lęgów dla dzięcioła zielonego. Kokoszki, łabędzie niemego, raniuszka i siniaka, Czapla siwa Ardea cinerea. Czernica Aythya fuligula, Czyż Cardeuelis spinus, Dzięcioł zielony Picus viridis, Dzięciołek Dendrocopos minor, Głowienka Aythya ferina. Jastrząb Accipiter gentilis. Kokoszka Gallinula chloropus, Kormoran Phalacrocorax carbo. Kretogłów Jynx torquilla, Krogulec Accipiter nisus, Kruk Corvus corax. Kszyk Gallinago gallinago. Łabędź niemy Cygnus olor, Perkoz dwuczuby Podiceps cristatus, Perkozek Tachybaptus ruficollis, Pliszka górska Motacilla cinerea, Pustułka Falco tinunculus, Raniuszek Aegithalos caudatus. Samotnik Columba oenas, Siniak Scolopax rusticola, Srokosz Lanius excubitor, Śmieszka Chroicocephalus ridibundus, Trzciniak Acrocephalus arundineaceus, Uszatka Asio otus, Wodnik Rallus aquaticus. Spośród innych cennych lęgowych ptaków stwierdzono obecność 50 gatunków. Myszołów Buteo buteoPuszczyk Strix aluco, Strumieniówka Locustella fluviatilis. Świerszczak Lucustella naevia. Trzcinniczek Acrocephalus scirpaceus. Pozostałe ptaki lęgowe reprezentowane są prze 69 gatunków. W tym 63 to ptaki objęte ścisłą ochroną, 2 ochroną częściową, a 4 to ptaki łowne. Na terenie Lasów Miejskich występują, m.in.: 7 gatunków płazów, 6 – gadów, 15 – ryb oraz ssaki – 15 gatunków. W Lasach Miejskich liczne gatunki nietoperzy: Borowiec wielki Nyctalus noctula. Gacek brunatny Plecotus auritus. Karlik malutki Pipistrellus pipstrellus, Karlik większy Pipistrellus nathusii. Mroczek posrebrzany Eptesicus murinus. Mroczek późny Myotis

myotis, Nocek Natterera Myotis nattereri, Nocek rudy Myotis daubentoni. Bardzo licznie reprezentowany jest świat bezkręgowców.

Wśród gatunków inwazyjnych występują: Jenot Nyctereutes procyonoides, Żółw czerwonolicy Trachemys scriptaelegans, Mandarynka Aix galericulata, Rak pręgowany Orconectes limosus, Krab wełniastoszczypcy Eriocheir sinensis, Rak marmurkowy Procambarus sp.

III. Formy ochrony przyrody na terenie LKP

Tabela Zestawienie form prawnej ochrony przyrody zlokalizowanych na terenie LKP „Puszcze Szczecińskie"

Forma prawnej ochrony	Nadleśnictwo Gryfino obr. Rozdoły	Nadleśnictwo Kliniska	Nadleśnictwo Trzebież	Lasy Miejskie miasta Szczecin	
Rezerwat przyrody:					
Buczynowe Wąwozy im. prof. Floriana Celińskiego	x				
Bukowe Zdroje im. prof. Tadeusza Dominika	x				
Kołowskie Parowy im. Józefa Lewandowskiego	x				
Kurowskie Błota	x				
Trawiasta Buczyna im. prof. Stefana Kownasa	x				
Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem	x				
Źródliskowa Buczyna im. Jerzego Jackowskiego	x				
Osetno	x				
Świdwie			x		
Zdroje				x	
Parki krajobrazowe:					
Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa"	x			x	
Park Krajobrazowy „Dolina Dolnej Odry"	x				
Obszary Natura 2000:					
Wzgórza Bukowe PLH320020	x	x		x	
Dolina Odry PLH 320037	x		x	x	
Dolina Płoni i Jezioro Miedwie PLH 320006	x	x			
Ostoja Wełtyńska PLH 320069	x				
Torfowisko Reptowo PLH320056		x			
Jezioro Stolsko PLH320063			x		
Dolina Dolnej Odry PLB 320003	x	x	x	x	
Jezioro Miedwie i okolice PLB320005	x	x			
Jezioro Świdwie PLB320006			x		
Zalew Szczeciński PLB320009			x		
Ostoja Wkrzańska PLB320014			x		
Pomniki przyrody	109	49	8	11	
Użytki ekologiczne	2	9	0	2	
Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe	2	2	1	5	
Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt oraz grzybów	18	25	27	6	

Nadleśnictwo Gryfino, obręb Rozdoły

Istniejące i projektowane formy prawnej ochrony przyrody:

Do ustanowionych aktem prawnym form ochrony przyrody należą (ilość w nawiasie):

- Rezerwaty przyrody (8)
- Parki krajobrazowe (2)
- Obszary Natura 2000 (6)
- Pomniki przyrody (109)
- Użytki ekologiczne (2)
- Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe (2)
- Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt oraz grzybów

Rezerwaty przyrody – istniejące

W Nadleśnictwie Gryfino uznano 8 obszarów za rezerwaty przyrody:

- **Rezerwat przyrody „Buczynowe Wąwozy im. prof. Floriana Celińskiego"**

Rezerwat utworzono na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 30 maja 1956 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1956 r., Nr 54, poz. 593). Rezerwat obejmuje kompleks buczyn, łęgów i olsów łącznie o powierzchni 56,38 ha (pow. w oparciu o Rozporządzenie Nr 30/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 24 października 2005 r. w sprawie rezerwatu przyrody), położony jest w gminie Stare Czarnowo, w powiecie gryfińskim, w województwie zachodniopomorskim. Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest rozporządzenie nr 30/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 24 października 2005 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Buczynowe Wąwozy im. prof. Floriana Celińskiego" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2005 r., Nr 87 poz. 1780, zm. Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2017 r., poz. 4180) oraz rozporządzenie Nr 46/2008 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 14 listopada 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Buczynowe Wąwozy im. prof. Floriana Celińskiego"(Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2008 r., Nr 96, poz. 2077).

Lokalizacja rezerwatu przyrody „Buczynowe Wąwozy im. prof. Floriana Celińskiego" (źródło: Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody sporządzono na lata 2008-2027.

Celem ochrony przyrody rezerwatu jest zachowanie cech i procesów naturalnych dla wyróżniającego się dużymi walorami biocenotycznymi oraz estetycznymi kompleksu buczyn, łęgów i olsów, kształtującego się w warunkach dużego urozmaicenia rzeźby terenu i warunków siedliskowych.

Przyrodnicze uwarunkowania realizacji celu ochrony:

- zachowanie chronionych i rzadkich gatunków roślin naczyniowych, mszaków i grzybów;
- utrzymanie starych drzewostanów bukowych;
- zachowanie chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków bezkręgowców;
- zachowanie siedlisk przyrodniczych, tj.: kwaśne buczyny, żyzne buczyny niżowe, lasy łęgowe;
- zachowanie źródlisk wysiękowych.

Obszar rezerwatu objęty jest ochroną ścisłą.

Działania ochronne:

- monitoring: cennych siedlisk, elementów taksacyjnych drzewostanów, zasobów martwego drewna, występowania cennych gatunków fauny, flory oraz grzybów;
- utrzymanie drożności dróg i szlaku turystycznego;
- utrzymanie sprawności technicznej oznakowania rezerwatu.

- **Rezerwat przyrody „Bukowe Zdroje im. prof. Tadeusza Dominika"**

Rezerwat utworzono na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 30 maja 1956 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1956 r., Nr 54, poz. 592). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest rozporządzenie Nr 29/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 24 października 2005 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Bukowe Zdroje im. prof. Tadeusza Dominika" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2005 r., Nr 87, poz. 1779, zm. Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2017 r., poz. 4680) i rozporządzenie Nr 37/2009 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 30 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Bukowe Zdroje im. prof. Tadeusza Dominika" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2009 r., Nr 51, poz. 1268, zm. Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2017 r., poz. 1255, 5147).

Rezerwat obejmuje obszar leśny o powierzchni 220,50 ha (pow. w oparciu o Rozp. Nr 29/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 24 października 2005 r. w sprawie rezerwatu przyrody), położony jest w gminach Stare Czarnowo i Miasto Szczecin, w powiecie gryfińskim oraz powiecie Miasto Szczecin, w województwie zachodniopomorskim.

Rezerwat „Bukowe Zdroje im. prof. Tadeusza Dominika" *(fot. Dariusz Wawrzak)*.

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody sporządzono na lata 2009-2028.

Celem ochrony przyrody rezerwatu jest zachowanie cech i procesów naturalnych dla wyróżniającego się dużymi walorami biocenotycznymi oraz estetycznymi kompleksu

buczyn, łęgów i olsów, kształtującego się w warunkach dużego urozmaicenia rzeźby terenu i warunków siedliskowych.

Przyrodnicze uwarunkowania realizacji celu ochrony:

- zachowanie różnorodności siedliskowej oraz siedlisk z fragmentami o cechach naturalnych;
- zachowanie siedlisk przyrodniczych, tj.: kwaśne buczyny, żyzne buczyny niżowe, lasy łęgowe, grąd subatlantycki, kwaśne dąbrowy;
- zachowanie chronionych gatunków roślin naczyniowych, mszaków i grzybów;
- utrzymanie starych drzewostanów bukowych;
- utrzymanie chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków bezkręgowców;
- zwiększenie martwej materii organicznej.

Obszar rezerwatu podlega ochronie czynnej.

Sposoby realizacji działań ochronnych (lokalizacja działań podana w planie ochrony rezerwatu):

- przebudowa drzewostanu sosnowego przez podsadzenie buka o charakterze odnowieniowym;
- poprawa warunków świetlnych (dotyczy populacji kruszczyka) poprzez usuwanie podrostów bukowych;
- poprawienie warunków siedliskowych jarzębu brekini poprzez wykonanie cięć odsłaniających;
- eliminowanie ręczne niecierpka drobnokwiatowego;
- monitoring: martwego drewna, występowania roślin z rodziny storczykowatych, występowania i stanu zdrowotnego brekinii;
- kontrola stanu źródlisk;
- prowadzić czynności porządkowe w rejonie „Szwedzkiego Młyna";
- utrzymanie sprawności technicznej oznakowania rezerwatu.

Lokalizacja rezerwatu przyrody „Bukowe Zdroje im. prof. Tadeusza Dominika" źródło Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026

- **Rezerwat przyrody „Kołowskie Parowy im. Józefa Lewandowskiego"**

Rezerwat utworzono na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 30 maja 1956 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1956 r., Nr 54, poz. 594). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest rozporządzenie Nr 31/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 24 października 2005 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Kołowskie Parowy im. Józefa Lewandowskiego" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2005 r., Nr 87, poz. 1781, zm. Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2017 r., poz. 4679) i rozporządzenie Nr 12/2008 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 21 marca 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Kołowskie Parowy im. Józefa Lewandowskiego" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2008 r., Nr 35, poz. 695).

Rezerwat obejmuje obszar leśny o powierzchni 24,32 ha (pow. na podstawie działek ewidencyjnych zlokalizowanych w granicach rezerwatu w oparciu o Rozp. Nr 31/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 24 października 2005 r. w sprawie rezerwatu przyrody), położony jest w gminie Stare Czarnowo, w powiecie gryfińskim, w województwie zachodniopomorskim.

Lokalizacja rezerwatu przyrody „Kołowskie Parowy im. Józefa Lewandowskiego" (źródło: Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody sporządzono na lata 2008-2027.

Celem ochrony przyrody rezerwatu jest zachowanie cech i procesów naturalnych dla wyróżniającego się dużymi walorami biocenotycznymi oraz estetycznymi kompleksu buczyn, łęgów i olsów, kształtującego się w warunkach dużego urozmaicenia rzeźby terenu i warunków siedliskowych.

Przyrodnicze uwarunkowania realizacji celu ochrony:

- zachowanie cennych gatunków ptaków w szczególności: dzięcioła średniego, dzięcioła czarnego, siniaka i muchołówki małej wraz z ich siedliskami bytowania;
- wdrażanie programu restytucji popielicy;
- zachowanie chronionych gatunków roślin naczyniowych, mszaków i grzybów;
- zachowanie doliny okresowo płynącego strumienia Utrata, wycieków i wysięków wód gruntowych.

Obszar rezerwatu podlega ochronie czynnej.

Sposoby realizacji działań ochronnych:

- restytucja i monitoring popielicy;
- ocena stanu sanitarnego drzewostanów oraz warunków hydrologicznych;
- uprzątanie odpadów pochodzenia antropogenicznego;

- uprzątanie drzew zagrażających bezpieczeństwu pojazdów i turystów oraz pozostawienie martwego drewna;
- monitoring: entomofauny związanej z martwym drewnem, chronionych gatunków ptaków, występowania chronionych i zagrożonych gatunków grzybów.

- **Rezerwat przyrody „Kurowskie Błota"**

Rezerwat utworzono na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 20 października 1965 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1965 r., Nr 64, poz. 356). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest rozporządzenie Nr 63/2007 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 29 października 2007 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Kurowskie Błota" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2007 r., Nr 108, poz. 1864, zm. Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2008 r., Nr 96, poz. 2078, Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2017 r., poz. 4183) i rozporządzenie Nr 15/2008 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 26 marca 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Kurowskie Błota" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2008 r., Nr 39, poz. 798).

Rezerwat obejmuje obszar lasów bagiennych o powierzchni 98,43 ha (pow. w oparciu o *Rozp. Nr 63/2007 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 29 października 2007 r. w sprawie rezerwatu przyrody*), położony jest w gminie Kołbaskowo, w powiecie polickim, w województwie zachodniopomorskim.

Lokalizacja rezerwatu przyrody „Kurowskie Błota" (źródło: Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody sporządzono na lata 2008-2027.

Celem ochrony przyrody rezerwatu jest zachowanie miejsc lęgowych ptaków, zwłaszcza czapli siwej oraz zachowanie w stanie mało zmienionym olsu wyróżniającego się dużymi walorami biocenotycznymi oraz naturalnymi procesami sukcesji leśnej.

Przyrodnicze uwarunkowania realizacji celu ochrony:

- utrzymanie kolonii lęgowej czapli siwej i cennych gatunków ptaków lęgowych w szczególności: bielika, kani rudej, dzięcioła czarnego i żurawia;
- utrzymanie rzadkich, chronionych i zagrożonych wyginięciem gatunków roślin, w szczególności: wilczomleczu błotnego, starca bagiennego, czworolistu pospolitego, jaskra wielkiego;
- zachowanie siedliska przyrodniczego tj. łęgu jesionowo-olszowego;
- zabezpieczenie niezakłóconego przebiegu naturalnych procesów przyrodniczych.

Obszar rezerwatu objęty jest ochroną ścisłą.

Działania ochronne:

- coroczny monitoring wielkości czaplińca, populacji gągoła i żurawia oraz zajęcia gniazd bielika i kani rudej.

- **Rezerwat przyrody „Trawiasta Buczyna im. prof. Stefana Kownasa"**

Rezerwat utworzono na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 30 maja 1956 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1956 r., Nr 54, poz. 596). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest rozporządzenie Nr 27/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 24 października 2005 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Trawiasta Buczyna im. prof. Stefana Kownasa" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2005 r., Nr 87, poz. 1777, zm. Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2017 r., poz. 4186) i rozporządzenie Nr 40/2009 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 30 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Trawiasta Buczyna im. prof. Stefana Kownasa" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2009 r., Nr 51, poz. 1271, zm. Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2016 r., poz. 1680).

Rezerwat obejmuje obszar leśny o powierzchni 78,52 ha (pow. w oparciu o Rozp. Nr 27/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 24 października 2005 r. w sprawie rezerwatu przyrody), położony jest w gminie Stare Czarnowo, w powiecie gryfińskim, w województwie zachodniopomorskim.

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody sporządzono na lata 2009-2028.

Celem ochrony przyrody rezerwatu jest zachowanie cech i procesów naturalnych dla wyróżniającego się dużymi walorami biocenotycznymi oraz estetycznymi kompleksu buczyn, łęgów i olsów oraz torfowisk śródleśnych.

Przyrodnicze uwarunkowania realizacji celu ochrony:

- utrzymywanie licznych gatunków mchów, roślin nasiennych, grzybów i zwierząt, świadczących o dużym zróżnicowaniu warunków siedliskowych i bardzo dużym potencjale siedlisk z licznymi fragmentami o cechach naturalnych, ujętych w typowo leśnym obiekcie, zdominowanym przez buczynę;
- zachowanie rzadkich i chronionych gatunków roślin;
- zachowanie siedlisk przyrodniczych: kwaśnej buczyny, żyznej buczyny niżowej, brzeziny bagiennej, torfowisk przejściowych;
- wdrażanie programu restytucji popielicy.

Rezerwat „Trawiasta Buczyna im. prof. Stefana Kownasa" *(fot. Dariusz Wawrzak)*

Lokalizacja rezerwatu przyrody „Trawiasta Buczyna im. prof. Stefana Kownasa" (źródło: Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

Obszar rezerwatu podlega ochronie czynnej.

Sposoby realizacji działań ochronnych (lokalizacja działań podana w planie ochrony rezerwatu):

- wzdłuż granicy rezerwatu nie powodować całkowitego odsłonięcia ściany starodrzewia bukowego;
- mechanicznie usuwać czeremchę amerykańską i świerka w bezpośrednim otoczeniu rezerwatu;
- restytucja i monitoring popielicy;
- monitoring występowania dzięcioła czarnego, dzięcioła średniego, żurawia, siniaka, muchołówki małej, kumaka nizinnego, rzekotki drzewnej oraz orlika krzykliwego, kani rudej, bociana czarnego;
- monitoring neofitów;
- monitoring poziomu wody;
- monitoring: entomofauny związanej z martwym drewnem oraz grzybów saprofitycznych;
- uprzątanie odpadów;
- utrzymanie sprawności technicznej oznakowania rezerwatu.

- **Rezerwat przyrody „Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem"**

Rezerwat utworzono na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 23 stycznia 1973 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M. P. z 1973 r., Nr 5, poz. 38). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest rozporządzenie Nr 12/2002 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 09 lipca 2002 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2002 r., Nr 52, poz. 1125, zm. Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2016 r., poz. 5223).

Rezerwat obejmuje obszar o powierzchni 4,43 ha (pow. w oparciu o zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z 21 grudnia 2016 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem"), położony jest w gminie Kołbaskowo, w powiecie polickim, w województwie zachodniopomorskim.

Rezerwat „Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem" *(fot. Dariusz Wawrzak)*.

Lokalizacja rezerwatu przyrody „Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem" (źródło: Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody sporządzono na lata 2002-2021.

Celem ochrony przyrody rezerwatu jest zachowanie zbiorowisk kserotermicznych porastających wzgórze stanowiące fragment wysokiego brzegu doliny Odry w jej dolnym biegu o szczególnych cechach geomorfologicznych i geobotanicznych.

Przyrodnicze uwarunkowania realizacji celu ochrony:

- zabezpieczenie przed zakrzaczeniem i zadrzewieniem muraw kserotermicznych;
- zachowanie siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt rzadkich, chronionych, zagrożonych wyginięciem.

Obszar rezerwatu podlega ochronie czynnej.

Sposoby realizacji działań ochronnych (lokalizacja działań podana w planie ochrony rezerwatu):

- usuwać zarośla, samosiewy oraz jeżyny;
- utrzymać powierzchnię leśną rezerwatu tzn. nie dopuścić do jej zwiększenia;
- wykaszać trzcinnik piaskowy;
- usuwać krzewy oraz niepożądane rośliny zielne w pobliżu kęp ostnicy włosowatej i sasanki łąkowej;
- ograniczyć występowanie roślinności synantropijnej;
- utrzymanie sprawności technicznej oznakowania rezerwatu i infrastruktury turystycznej.

- **Rezerwat przyrody „Źródliskowa Buczyna im. Jerzego Jackowskiego"**

Rezerwat utworzono na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 30 maja 1956 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1956 r., Nr 54, poz. 595). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest rozporządzenie Nr 28/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 24 października 2005 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Źródliskowa Buczyna im. Jerzego Jackowskiego" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2005 r., Nr 87, poz. 1778, zm. Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2017 r., poz. 4187) oraz rozporządzenie Nr 32/2009 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 22 maja 2009 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Źródliskowa Buczyna im. Jerzego Jackowskiego" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2009 r., Nr 48, poz. 1191, zm. Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2016 r., poz. 4935).

Rezerwat obejmuje obszar leśny o powierzchni 155,33 ha (pow. w oparciu o Rozp. Nr 28/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 24 października 2005 r. w sprawie rezerwatu przyrody), położony jest w gminie Stare Czarnowo, w powiecie gryfińskim, w województwie zachodniopomorskim.

Lokalizacja rezerwatu przyrody „Źródliskowa Buczyna im. Jerzego Jackowskiego" źródło Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody sporządzono na lata 2009-2028.

Celem ochrony przyrody rezerwatu jest zachowanie cech i procesów naturalnych dla wyróżniającego się dużymi walorami biocenotycznymi oraz estetycznymi kompleksu buczyn, łęgów i olsów, kształtującego się w warunkach dużego urozmaicenia rzeźby terenu i warunków siedliskowych.

Przyrodnicze uwarunkowania realizacji celu ochrony:

- zachowanie występujących w rezerwacie ptaków w szczególności: kani rudej, orlika krzykliwego, żurawia, zimorodka, dzięcioła czarnego, dzięcioła średniego, muchołówki małej;
- zachowanie rzadkich, chronionych, zagrożonych wymarciem gatunków roślin naczyniowych i grzybów;
- zachowanie siedlisk przyrodniczych: kwaśnej buczyny, żyznej buczyny niżowej, lasy łęgowe, bory i lasy bagienne;
- zachowanie rzadkich, chronionych, zagrożonych gatunków bezkręgowców.

Obszar rezerwatu objęty jest ochroną ścisłą.

Działania ochronne:

- oznakowanie granic rezerwatu tablicami urzędowymi, edukacyjnymi i regulaminowymi;

- egzekwowanie zakazów poprzez okresowe kontrole służb leśnych, w tym zapobieganie niekontrolowanej penetracji poza wyznaczonymi szlakami;
- monitoring: stanu siedlisk, elementów taksacyjnych, zasobów martwego drewna, cennych gatunków fauny i flory oraz grzybów.

Jako ciekawostkę należy podać informację o znalezieniu i rozpoznaniu na terenie rezerwatu nowego siedliska przyrodniczego Natura 2000 w Puszczy Bukowej – źródliska wapienne 7220 z występowaniem trawertynów.

- **Rezerwat przyrody „Osetno"**

Rezerwat utworzono na podstawie rozporządzenia Nr 44/2008 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 14 listopada 2008 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Osetno" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2008 r., Nr 96, poz. 2075, zm. Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2017 r., poz. 4184). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest Zarządzenie Nr 20/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 28 maja 2013 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Osetno" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2013 r., poz. 2293, zm. Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2016 r., poz. 4977).

Rezerwat obejmuje obszar leśny o powierzchni 111,59 ha (pow. w oparciu o Rozp. Nr 44/2008 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 14 listopada 2008 r. w sprawie rezerwatu przyrody), położony jest w gminie Stare Czarnowo, w powiecie gryfińskim, w województwie zachodniopomorskim.

Lokalizacja rezerwatu przyrody „Osetno" źródło Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody sporządzono na lata 2012-2031.

Celem ochrony przyrody rezerwatu jest zachowanie stanowisk rzadkich i zagrożonych wyginięciem gatunków grzybów, a także cech i procesów naturalnych dla wyróżniającego się dużymi walorami biocenotycznymi i estetycznymi kompleksu buczyn, łęgów, olsów źródliskowych, źródlisk, torfowisk i oczek wodnych kształtującego się w warunkach dużego urozmaicenia rzeźby terenu i warunków siedliskowych przy jednoczesnym zachowaniu funkcji drzewostanów nasiennych.

Przyrodnicze uwarunkowania realizacji celu ochrony:

- zachowanie rzadkich, chronionych i zagrożonych gatunków grzybów;
- zachowanie ekosystemu lasu bukowego;
- zachowanie ekosystemów hydrogenicznych;

Obszar rezerwatu podlega ochronie czynnej.

Sposoby realizacji działań ochronnych (lokalizacja działań podana w planie ochrony rezerwatu):

- usuwanie obcych gatunków roślin (np.: rdestowiec ostrokończysty);
- monitoring: ptaków drapieżnych, chronionych i rzadkich oraz zagrożonych grzybów;
- monitoring stanu występujących oraz nowo wykazanych gatunków;
- egzekwowanie zakazów w wyniku prewencyjnych działań służby leśnej;
- podkrzesywanie i obalanie drzew zagrażających bezpieczeństwu ruchu wzdłuż szlaków komunikacyjnych sąsiadujących bezpośrednio z rezerwatem;
- utrzymanie sprawności technicznej oznakowania rezerwatu.

Ogólna charakterystyka rezerwatów

Lp.	Nazwa rezerwatu	M. P. Dz.Urz. Nr poz.	Położenie		Typ i podtyp rezerwatu wg dominującego:		Pow. [ha] według:		Pow. [ha] objęta ochroną	Ważniejsze		Uwagi
			Oddz.	*Gmina* Leśnictwo	przed-miotu ochrony	typu ekosy-stemu	Dz. U.	Planu u. l.		Zbiorowiska, zespoły roślinne	Grupy zwie-rząt	
1	**Buczynowe Wąwozy im. prof. Floriana Celińskiego**	M. P. nr 54 poz. 593 z 1956 r. Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 87 poz. 1780 z 2005 r.	119 i, k; 151; 152; 171 a, b, ~a, ~b	*Stare Czarnowo*, Śmierdnica	biocenotyczny i fizjocenotyczny (PBf), biocenoz naturalnych i półnaturalnych (bp)	leśny i borowy (EL), lasów nizinnych (lni)	56,38	56,38	ścisła-56,38	*Deschampsio flexuosae – Fagetum, Melico uniflorae - Fagetum Carici elongate – Alnetum, Fraxino - Alnetum*	bezkręgowce, ptaki	**Plan ochrony na lata 2008-2027**
2	**Bukowe Zdroje im. prof. Tadeusza Dominika**	M. P. nr 54 poz. 592 z 1956 r. Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 87 poz. 1779 z 2005 r.	238g, ~c; 239c÷j,~a÷~c245 h, i, ~c; 248 ÷254; 255 a, ~a ~b; 256; 257	*M. Szczecin Stare Czarnowo* Klęskowo, Klucz	biocenotyczny i fizjocenotyczny (PBf), biocenoz naturalnych i półnaturalnych (bp)	leśny i borowy (EL), lasów nizinnych (lni)	220,50 217,87 (gr. n-ctwa)	217,87	czynna-217,87	*Galio odorati – Fagetum, Luzulo pilosae – Fagetum, Carici remotae – Fraxinetum*	bezkręgowce, ptaki	**Plan ochrony na lata 2009-2028**

Lp.	Nazwa rezerwatu	M. P. Dz.Urz. Nr poz.	Położenie		Typ i podtyp rezerwatu wg dominującego:		Pow. [ha] według:		Pow. [ha] objęta ochroną	Ważniejsze		Uwagi
			Oddz.	*Gmina* Leśnictwo	przed-miotu ochrony	typu ekosy-stemu	Dz. U.	Planu u. i.		Zbiorowiska, zespoły roślinne	Grupy zwie-rząt	
3	**Kołowskie Parowy im. Józefa Lewandowskiego**	M. P. nr 54 poz. 594 z 1956 r. Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 87 poz. 1781 z 2005 r.	178	*Stare Czarnowo* Kołowo	biocenotyczny i fizjocenotyczny (PBf), biocenoz naturalnych i półnaturalnych (bp)	leśny i borowy (EL), lasów nizinnych (lni)	24,01	24,32*	czynna - 24,32	*Galio odorati – Fagetum, Luzulo pilosae – Fagetum*	bezkręgowce, ptaki	**Plan ochrony na lata 2008-2027**
4	**Kurowskie Błota**	M. P. nr 64 poz. 356 z 1965 r. Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 108 poz. 1864 z 2007 r.	419 ÷ 421	*Kołbaskowo* Klucz	faunistyczny (PFn), ptaków (pt)	mozaiki różnych ekosystemów(me)	98,43	98,43	ścisła-98,43	*Ribeso nigri – Alnetum, Fraxino - Alnetum*	ptaki	**Plan ochrony na lata 2008-2027**
5	**Trawiasta Buczyna im. prof. Stefana Kownasa**	M. P. nr 54 poz. 596 z 1956 r. Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 87 poz. 1777 z 2005 r.	62, 64, 66, 68, 70	*Stare Czarnowo* Glinna	biocenotyczny i fizjocenotyczny (PBf), biocenoz naturalnych i półnaturalnych (bp)	leśny i borowy (EL), lasów nizinnych (lni)	78,52	78,52	czynna 78,52	*Galio odorati – Fagetum, Luzulo pilosae – Fagetum, Fraxino - Alnetum*	ptaki	**Plan ochrony na lata 2009-2028**
6	**Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem**	M. P. nr 5 poz. 38 z 1973 r. Dz. Urz. Woj. Zach. poz. 5223 z 2016 r.	424 a ÷ c, ~c	*Kołbaskowo* Binowo	Florystyczny (PFl); roślin zielnych i krzewinek (rzk)	Łąkowy, pastwiskowy, murawowy i zaroślowy (EŁ); muraw kserotermicznych (mk)	4,43	4,43	czynna 4,43	-	-	**Plan ochrony na lata 2002-2021**

Lp.	Nazwa rezerwatu	M. P. Dz.Urz. Nr poz.	Położenie		Typ i podtyp rezerwatu wg dominującego:		Pow. [ha] według:		Pow. [ha] objęta ochroną	Ważniejsze		Uwagi
			Oddz.	*Gmina* Leśnictwo	przed-miotu ochrony	typu ekosy-stemu	Dz. U.	Planu u. l.		Zbiorowiska, zespoły roślinne	Grupy zwie-rząt	
7	**Źródliskowa Buczyna im. Jerzego Jackowskiego**	M. P. nr 54 poz. 595 z 1956 r. Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 87 poz. 1778 z 2005 r. i poz.4935 z 2016 r.	222 i, n÷s, w; 223; 224 c÷h, ~b; 225 d÷k, m, ~b, ~c; 226; 229 a÷f, l, ~a, ~b; 231a÷c, ~a; 232÷234	*Stare Czarnowo* Glinna, Kołowo	biocenotyczny i fizjocenotyczny (PBf), biocenoz naturalnych i półnaturalnych (bp)	leśny i borowy (EL), lasów nizinnych (lni)	155,33	155,33	ścisła-155,33	*Galio odorati – Fagetum, Luzulo pilosae – Fagetum, Fraxino – Alnetum, Sphagno squarosi – Alnetum, Ribeso nigri - Alnetum*	bezkręgowce, ptaki	**Plan ochrony na lata 2009-2028**
8	**Osetno**	Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 96 poz. 2075 z 2008 r. i poz.4977 2016 r.	35 b, ~c; 36 a, c, d, g, ~a, ~b; 37 b, ~c, ~d; 41 h; 42; 44; 45 a, b, ~a, ~b; 46 a, b, c, f, ~a, ~b	*Stare Czarnowo* Glinna	grzybów (PGr), grzybów kapeluszowych (gk)	leśny i borowy (EL), lasów nizinnych (lni)	111,59	111,59	czynna 111,59	*Galio odorati – Fagetum, Luzulo pilosae – Fagetum*	ptaki	**Plan ochrony na lata 2012-2031**

* powierzchnia według ewidencji w granicach rezerwatu

Rezerwat przyrody – projektowany

- **Projektowany rezerwat przyrody „Kamienieckie Wąwozy"**

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Szczecinie Obwieszczeniem z dnia 17 listopada 2014 r. umożliwił zapoznanie się z projektem zarządzenia w sprawie uznania za rezerwat przyrody „Kamienieckie Wąwozy".

Według projektu planu urządzenia lasu na lata 2017-2026 w projektowanych zgodnie z załącznikiem nr 3 do projektu zarządzenia granicach rezerwat obejmie powierzchnię 89,15 ha. W skład rezerwatu wejdą wydzielenia leśnictwa Binowo tj.: 427 b, c, ~a; 428 bx, cx, fx, ~b, ~d; 429 j, k, ~c, ~d; 430 a÷f, ~a, ~b; 431 a÷c, ~a, ~b; 432 a÷c, i, ~d, ~f; 433 i, ~d, ~f, ~g. Projektowany rezerwat zlokalizowany jest po wschodniej stronie Doliny Odry. Obejmuje fragment zboczy, w tym ostańca erozyjnego na którego szczycie znajdowało się grodzisko. Zbocza doliny rozcinają wąwozy z licznymi wysiękami wód. Na zboczach wykształciły się

zbiorowiska w typie grądu z drzewostanami dębowymi i dębowo – bukowymi. Na dwóch niewielkich polanach znajdują się murawy kserotermiczne i napiaskowe.

Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest utrzymanie wyjątkowo licznej populacji kokoryczy drobnej *Corydalis pumila,* zachowanie i odtwarzanie naturalnych cech ekosystemów leśnych, zwłaszcza w odniesieniu do ich składu gatunkowego i dynamiki oraz zachowanie i odtwarzanie siedlisk roślinności kserotermicznej i psammofilnej.

Lokalizacja projektowanego rezerwatu przyrody „Kamienieckie Wąwozy" źródło Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026

Parki krajobrazowe

- **Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa"**

Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa" utworzono na podstawie Uchwały Nr IX/55/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie z dnia 4 listopada 1981 r. w sprawie utworzenia Zespołu Parków Krajobrazowych Ińskiego i Szczecińskiego (Dz. Urz. WRN w Szczecinie Nr 9, poz. 40 z 1981 r.). Podstawę prawną utrzymano w mocy Rozporządzeniem Nr 2/99 Wojewody

Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r. w sprawie wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez Wojewodę Szczecińskiego obowiązujących na obszarze województwa zachodniopomorskiego (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego nr 7, poz. 71 z 1999 r.). – dotyczy Rozporządzenia nr 5/98 Wojewody Szczecińskiego z dnia 17 lipca 1998 r. w sprawie Szczecińskiego Parku Krajobrazowego „Puszcza Bukowa" (Dz. Urz. Woj. Szczecińskiego Nr 18, poz. 128 z 1998 r.). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 10/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 25 maja 2005 r. w sprawie Szczecińskiego Parku Krajobrazowego „Puszcza Bukowa" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 45, poz. 1052 z 2005 r.) oraz Rozporządzenie Nr 113/2006 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 22 sierpnia 2006 r. w sprawie ustanowienia Planu ochrony dla Szczecińskiego Parku Krajobrazowego „Puszcza Bukowa" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 96, poz. 1777 z 2006 r.).

Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa" obejmuje grunty o powierzchni całkowitej 9 096 ha. Park jest położony w gminach: Stare Czarnowo, Gryfino, Szczecin; powiat gryfiński i powiat Szczecin. Dla parku ustanowiono otulinę o powierzchni całkowitej 11 842 ha, która ma za zadanie eliminowanie negatywnego oddziaływania czynników zewnętrznych na obszar chroniony.

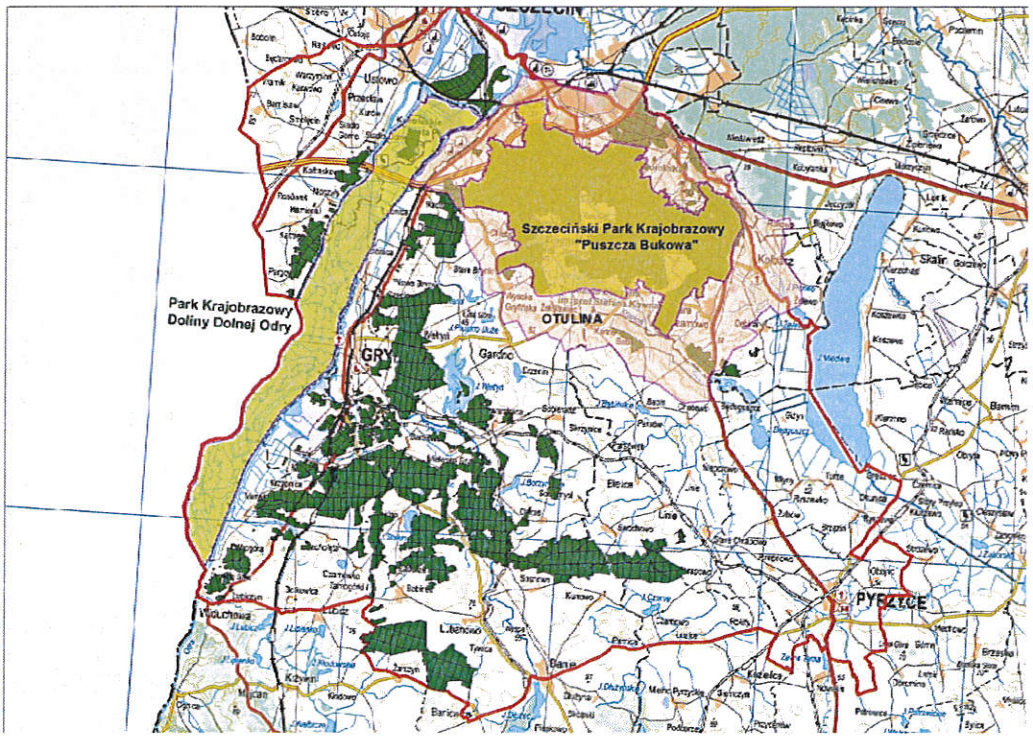

Lokalizacja parków krajobrazowych na gruntach nadleśnictwa (źródło: Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

Tabela Zestawienie powierzchni Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa"

Lp.	Nadleśnictwo Gryfino	Pow. obszaru [ha]	Pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	Pow. n-ctwa* [ha]	% pow. ogólnej n-ctwa	Pow. leśna [ha]	Pow. nieleśna [ha]
1	2	3	4	5	6	7	8
1	**Puszcza Bukowa**	9 096	9 096	6 962,24	36,9	6 737,67	224,57
	Wykaz oddziałów	**Obręb Rozdoły: L. Śmierdnica** oddz. 1 f, g; 2 d, f, g, ~a, ~b; 3 a, b, h, i, j, ~a, ~b, ~c; 4; 5 a÷c, g÷k, p, ~a; 6 d, f; 7 b÷f, ~a, ~b; 8; 9; 12 d, f, ~a; 13÷16; 17 b, c, ~a; 18; 19; 20 a÷c, g÷k, n÷t, ~a, ~b; 21÷25; 27÷30; 33; 34; 38÷40; 48; 115 c÷h, ~a; 116÷118; 119 c÷k, ~a, ~b; 120; 150÷153; 170; 171; 187 **L. Klęskowo** oddz. 106 f÷m, o, p, ~a; 107 d÷n, ~a, ~b; 108 d÷h, ~a, ~b; 109 f÷k, ~a, ~b; 110 g÷l, ~a, ~b; 111÷114; 128÷138; 143÷149; 161÷169; 181÷186; 237; 238 c÷g, ~a, ~b, ~c; 239 b÷j, ~a, ~b, ~c; 246÷249; 260; 261; 281÷284; 299÷302 **L. Glinna** oddz. 26; 31; 32; 35÷37; 41÷47; 49÷54; 56÷68; 69 a÷d, g, ~a, ~b; 70; 175; 176; 188÷191; 195÷197; 203÷211; 219÷223; 231 a÷c, ~a; 232 **L. Kołowo** oddz. 121 d÷g, j÷o, ~a; 122; 123 a, c÷j, ~a; 124 b÷o, ~a; 125÷127; 139÷142; 154÷160; 172÷174; 177÷180; 192÷194; 198÷202; 212÷218; 224÷230; 233÷236; 316÷318; 325; 326; 335÷337; 345÷347 **L. Klucz** oddz. 240÷242; 243 a, c÷f, ~a; 244; 245; 250÷256; 257 a, b, ~a, ~b, ~c; 258 f÷l; 259 b÷k, ~a; 262÷271; 272 a÷c, f÷h, ~a; 274÷280; 285÷293; 303÷312; 319÷324; 327÷330; 338÷340; 419÷421 **L. Binowo** oddz. 294 a, b, g, ~a; 313 a÷j, l, ~a; 314; 331÷334; 341÷344; 348÷358; 359 a÷l, ~a; 360 a÷l, n, ~a; 361					

* wg obszarów ochronnych bazy danych

Celem ochrony przyrody parku jest w szczególności zachowanie i popularyzacja jego wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych poprzez, m. in.:

- utrzymanie i odtwarzanie krajobrazu zbliżonego do naturalnego oraz harmonijnych krajobrazów kulturowych;
- zachowanie i wprowadzanie powszechnej dostępności walorów przyrodniczych i krajobrazowych;
- prowadzenie działalności gospodarczej w sposób minimalizujący negatywne oddziaływania na środowisko i krajobraz;
- rozwój budownictwa w formie uzupełniania istniejących układów przestrzennych miast i wsi z ewentualnym ich rozszerzaniem przy unikaniu rozpraszania zabudowy;
- rozwój infrastruktury poprawiającej stan środowiska naturalnego i warunki życia ludności.

- **Park Krajobrazowy „Dolina Dolnej Odry"**

Park Krajobrazowy „Dolina Dolnej Odry" utworzono na podstawie Rozporządzenia Nr 4/93 Wojewody Szczecińskiego z dnia 1 kwietnia 1993 r. w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego „Doliny Dolnej Odry" (Dz. Urz. Woj. Szczecińskiego Nr 4, poz. 50 z 1993 r.). Podstawę prawną utrzymano w mocy Rozporządzeniem Nr 2/99 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 30 marca 1999 r. w sprawie wykazu aktów prawa miejscowego wydanych przez Wojewodę Szczecińskiego obowiązujących na obszarze woj. zachodniopomorskiego (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego nr 7, poz. 71 z 1999 r.). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 9/2005 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 25 maja 2005 r. w sprawie Parku Krajobrazowego „Dolina Dolnej Odry" (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego Nr 45, poz. 1051 z 2005 r.).

Park Krajobrazowy „Dolina Dolnej Odry" obejmuje grunty o powierzchni całkowitej 6 009 ha. Park jest położony w gminach: Gryfino, Widuchowa, Kołbaskowo; powiat gryfiński i powiat policki. Dla parku ustanowiono otulinę o powierzchni całkowitej 1 140 ha, która ma za zadanie eliminowanie negatywnego oddziaływania czynników zewnętrznych na obszar chroniony.

Tabela Zestawienie powierzchni Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry

Lp.	Nadleśnictwo Gryfino	Pow. obszaru [ha]	Pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	Pow. n-ctwa* [ha]	% pow. ogólnej n-ctwa	Pow. leśna [ha]	Pow. nieleśna [ha]
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Dolina Dolnej Odry	6 009	6 009	98,43	0,5	98,43	-
	Wykaz oddziałów	Obręb Rozdoły: L. Klucz oddz. 419÷421					

* wg obszarów ochronnych bazy danych

Celem ochrony przyrody parku jest w szczególności zachowanie i popularyzacja jego wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych poprzez, m. in.:

- utrzymanie i odtwarzanie krajobrazu zbliżonego do naturalnego oraz harmonijnych krajobrazów kulturowych;

- zachowanie i wprowadzanie powszechnej dostępności walorów przyrodniczych i krajobrazowych, bez rozbudowywania infrastruktury związanej z obsługą ruchu turystycznego;
- prowadzenie działalności gospodarczej w sposób minimalizujący negatywne oddziaływania na środowisko i krajobraz;
- rozwój infrastruktury poprawiającej stan środowiska naturalnego.

Obszary Natura 2000 (6)

Tabel Wzgórza Bukowe PLH320020

Lp.	Nadleśnictwo Gryfino	Pow. obszaru [ha]	Pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	Pow. n-ctwa [ha]	% pow. ogólnej n-ctwa	Pow. leśna [ha]	Pow. nieleśna [ha]
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Wzgórza Bukowe PLH320020	12 011,05	11 229,01	7 618,18	40,4	7 309,18	309,00
	Wykaz oddziałów	Obręb Rozdoły: L. Śmierdnica; L. Klęskowo; L. Glinna oddz. 26; 31; 32; 35÷37; 41÷47; 49÷68; 69 a÷d, g, ~a, ~b; 70; 175; 176; 188÷191;195÷197; 203÷211; 219÷223; 231; 232 L. Kołowo; L. Klucz oddz. 240÷242; 243 a, c÷f, ~a; 244; 245; 250÷256; 257 a, b, ~a, ~b, ~c; 258 f÷k; 259 b÷d, j, k, ~a; 262÷271; 272 a÷c, f÷h, ~a; 274÷280; 285÷293; 303÷312; 319÷324; 327÷330; 338÷340 L. Binowo oddz. 294; 295 c÷l, ~a; 296; 313÷315; 331; 332 a÷h, ~a; 333 a÷c; 341÷343; 344 a; 348÷366					

Charakterystyka obszaru:

Obszar obejmuje kompleks leśny zwany Puszczą Bukową, rozciągający się wzdłuż południowo-wschodnich dzielnic Szczecina i pokrywający pasmo morenowych wzgórz (do 147 m n.p.m.). Cały teren cechuje się bardzo zróżnicowaną rzeźbą terenu, wzgórza pocięte są dolinami i wąwozami, wiele bezodpływowych zagłębień wypełnionych jest jeziorami i torfowiskami. Wzgórza stanowią lokalny dział wodny; wody odprowadzane są licznymi strumieniami na zewnątrz obszaru. Lasy to

głównie żyzne i kwaśne buczyny, mniejszy udział mają łęgi jesionowo-olszowe i jesionowe, kwaśne dąbrowy oraz olsy, jeszcze mniejsze powierzchnie zajmują brzeziny bagienne, lasy mieszane z sosną i bory sosnowe. Ze względu na bogatą rzeźbę terenu, żyzność siedlisk i długie tradycje ochrony obiektu – lasy mają charakter zbliżony do naturalnego. Mniejszą rolę od lasów w miejscowym krajobrazie odgrywają tereny rolne (pola uprawne, użytki zielone i sady).

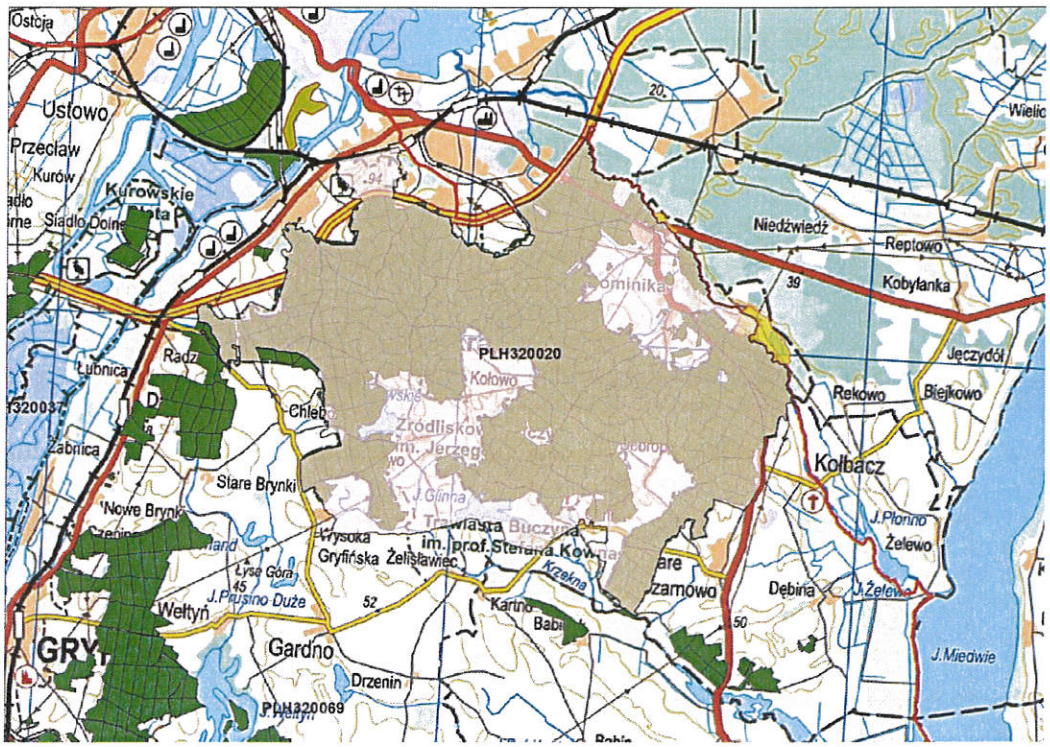

Położenie obszaru Natura 2000 Wzgórza Bukowe PLH320020 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa (źródło: Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

Wartość przyrodnicza i znaczenie obszaru:

Puszcza Bukowa jest obiektem przyrodniczym wyjątkowym w skali ponadregionalnej przede wszystkim ze względu na ogromną powierzchnię bardzo zróżnicowanych lasów bukowych. Występuje tu cała gama zbiorowisk leśnych z dominacją buka w drzewostanie, od różnych postaci kwaśnych buczyn i fitocenoz z roślinnością typową dla kwaśnych lasów bukowo-dębowych, poprzez uboższe warianty buczyny niżowej z masowo występującą kostrzewą leśną Festuca altissima, żyzne buczyny z pełnym zestawem masowo występujących gatunków charakterystycznych dla niżowych siedlisk tego typu, po bogate florystycznie buczyny źródliskowe i zbiorowiska o charakterze grądowym. Lasy bukowe poprzecinane są

dolinami z lasami łęgowymi. Obok łęgów jesionowo-olszowych, występują tu łęgi jesionowe z unikatową florą o charakterze podgórskim (m.in. występuje tu turzyca zgrzebłowata Carex strigosa na jedynym na polskim niżu, ale bardzo obfitym stanowisku). Na skłonach wzniesień występują kwaśne lasy dębowe, w obniżeniach bagienne olsy i brzeziny. Należy również podkreślić duże zróżnicowanie siedlisk nieleśnych w obrębie ostoi (naturalne zbiorniki eutroficzne i dystroficzne, mszary, murawy napiaskowe i kserotermiczne, ekstensywnie użytkowane łąki świeże i wilgotne oraz ciepłolubne zarośla). Łącznie stwierdzono tu występowanie 20 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG i 7 gatunków z Załącznika II.

Tabela Dolna Odra PLH320037

Lp.	Nadleśnictwo Gryfino	Pow. obszaru [ha]	Pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	Pow. n-ctwa [ha]	% pow. ogólnej n-ctwa	Pow. leśna [ha]	Pow. nieleśna [ha]
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Dolna Odra PLH320037	30 458,09	11 194,72	1 096,39	5,8	1 038,7	57,69
	Wykaz oddziałów	Obręb Gryfino L. Pniewo oddz. 194; 412 d, g, j, ~a, ~b; 413; 414; 416 a÷f, h, ~a, ~b; 417; 418 i÷l ; 419 l, ~b; 421 a Obręb Rozdoły L. Klucz oddz. 386÷415; 419÷421 L. Binowo oddz. 422; 423 a÷d, ~a, ~b; 424÷428; 429 a÷m, ~a÷d; 430÷438					

Charakterystyka obszaru:

Dolina Odry (z dwoma głównymi kanałami: Wschodnią Odrą i Zachodnią Odrą), rozciągająca się na przestrzeni ok. 90 km, stanowi mozaikę obejmującą: tereny podmokłe z torfowiskami i łąkami zalewanymi wiosną, lasy olszowe i łęgowe, starorzecza, liczne odnogi rzeki i wysepki. Odra jest rzeką swobodnie płynącą (według terminologii hydrotechników). Duży udział w obszarze mają naturalne tereny zalewowe. Ostoja obejmuje również fragmenty strefy krawędziowej Doliny Odry z płatami roślinności sucholubnej, w tym z murawami kserotermicznymi oraz lasami. Tereny otaczające ostoję są użytkowane rolniczo. Gospodarka łąkowa oraz wypas bydła są też prowadzone na niewielkim fragmencie obszaru. W okolicach ostoi zlokalizowane są liczne zakłady przemysłowe.

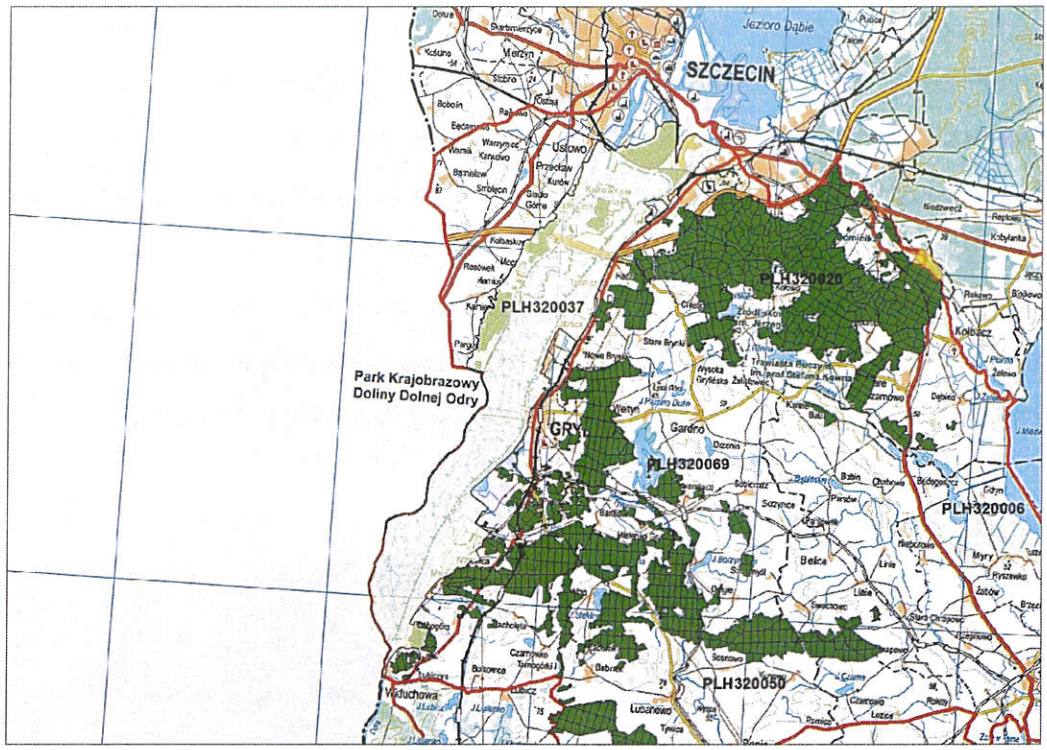

Położenie obszaru Natura 2000 Dolna Odra PLH320037 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa (źródło: Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

Tabel Dolina Płoni i Jezioro Miedwie PLH320006

Lp.	Nadleśnictwo Gryfino	Pow. obszaru [ha]	Pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	Pow. n-ctwa [ha]	% pow. ogólnej n-ctwa	Pow. leśna [ha]	Pow. nieleśna [ha]
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Dolina Płoni i Jezioro Miedwie PLH320006	20 755,90	5 479,60	142,34	0,8	131,80	10,54
	Wykaz oddziałów	Obręb Rozdoły L. Glinna oddz. 69 f; 71B c÷f; 72A c, ~a; 71÷75					

Charakterystyka obszaru:

Dolina rzeki Płoni od źródeł w rejonie Barlinka do miejscowości Kołbacz wraz z dolinami dwóch dopływów: Strzelicy i Krzekny. Obszar zróżnicowany jest na dwie jednostki o odmiennej genezie, budowie geomorfologicznej i strukturze siedlisk:

- „źródliskową dolinę Płoni" – porośniętą grądami, kwaśnymi buczynami oraz lasami mieszanymi sąsiadującymi z murawami kserotermicznymi i płatami ciepłych dąbrów. Spotkać tu można suche, piaszczyste wzgórza zajęte przez bory mieszane i łąki mezofilne, torfowiska z udziałem łąk wilgotnych

i zmiennowilgotnych. Wokół bogatych w węglan wapnia źródeł utworzyły się trawertyny i torfy źródliskowe.

- „basen Pra-Miedwia" – obejmujący denne równiny o bardzo żyznych glebach w dolinie Płoni i Krzekny w obrębie tzw. plejstoceńskiego zastoiska wodnego i moreny, powstałe po sztucznym obniżeniu poziomu wody wielkiego jeziora tzw. Pra-Miedwia. W głębszych partiach zbiornika wykształciły się jeziora typu ramienicowego np. Miedwie, Płoń, Będgoszcz, Zaborsko, Żelewo i Żelewko.

W rejonie jeziora Płoń rozwinęły się kompleksy bagiennych olsów i łęgów oraz żyzne łęgi wiązowe i grądy. Na zboczach spotkać można murawy kserotermiczne. Do najważniejszych biotopów należą torfowiska węglanowe (Caricion davallianae). Stwierdzono tu najbogatszą w Polsce populację storczyka błotnego oraz jedno z nielicznych w Polsce stanowisk turzycy Buxbauma. Płaskie brzegi jezior pokryte są rozległymi szuwarami trzcinowymi, kłociowymi (największe powierzchnie w Polsce) i turzycowymi. W rejonie jez. Płoń rozwinęły się kompleksy bagiennych olsów i łęgów, a na skłonach doliny: żyznych łęgów wiązowych (także nad Miedwiem k. Wierzchlądu) i grądów. Na eksponowanych zboczach występują murawy kserotermiczne obfitujące w osobliwości flory (m.in. koło Przywodzia, Gardźca, Oćwieki, St. Przylepu, Grędźca, Turzego). Ostoja obejmuje rozległe korytarze ekologiczne o randze ponadregionalnej (Dolina Płoni) i regionalnej (Dolina Krzekny) bardzo intensywnie wykorzystywane przez ptaki migrujące. Jezioro Miedwie wykorzystywane jest jako rezerwuar i miejsce poboru wody pitnej dla miasta Szczecina.

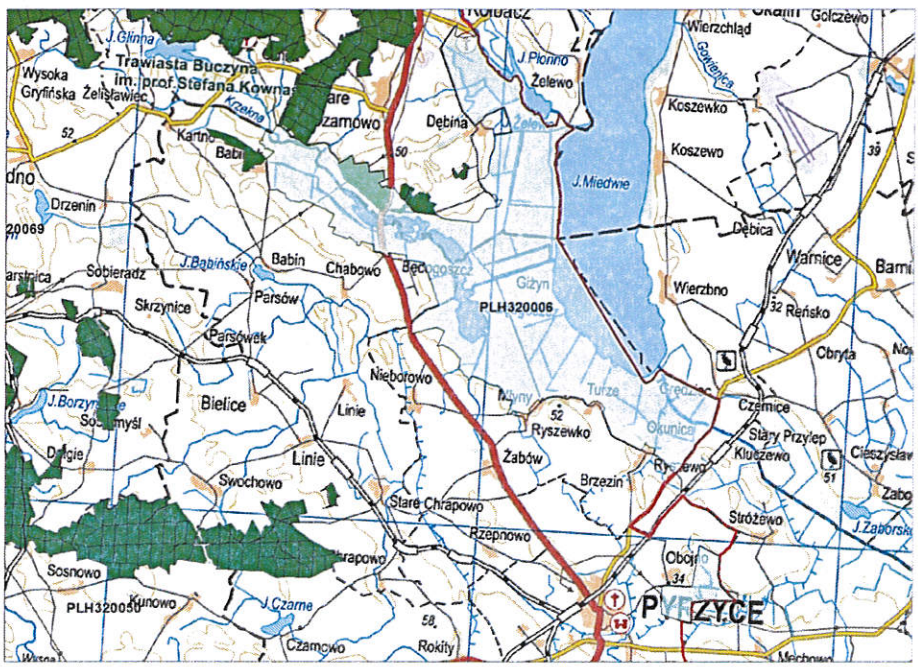

Położenie obszaru Natura 2000 Dolina Płoni i Jezioro Miedwie PLH320006 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa (źródło: Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

Tabela Ostoja Wełtyńska PLH320069

Lp.	Nadleśnictwo Gryfino	Pow. obszaru [ha]	Pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	Pow. n-ctwa [ha]	% pow. ogólnej n-ctwa	Pow. leśna [ha]	Pow. nieleśna [ha]
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Ostoja Wełtyńska PLH320069	1 470,92	1 470,92	346,69	1,8	335,99	10,70
	Wykaz oddziałów	Obręb Gryfino L. Wełtyń oddz. 66; 67 a, b, g÷i, l÷p, ~a, ~b; 68; 69; 70 a÷c, g÷j, m, ~a; 71÷73; 74 a÷i, ~a Obręb Rozdoły L. Binowo oddz. 367 a, b, d÷i, ~a, ~b; 368 a, m, n; 369 b÷h, ~a; 370 b÷l, ~a, ~b, ~c; 375; 376; 380; 381					

Charakterystyka obszaru:

Obszar obejmuje kompleks zbiorników wodnych oraz siedlisk hydrogenicznych – łęgów, łąk trzęślicowych i torfowisk w zlewni niewielkiego cieku, dopływu Odry – Omulnej, z dużym jeziorem – Jez. Wełtyńskim (349 ha). W otoczeniu zbiorników dominuje krajobraz rolniczy – pola uprawne, niewielkie łąki, pastwiska i zadrzewienia, jedynie w dwóch miejscach, w południowo zachodniej i północno wschodniej części, zachowały się niewielkie kompleksy leśne zdominowane przez lasy łęgowe. Ponad 90% powierzchni obszaru pokrywa się z wyznaczonym dla ochrony ptaków i ich siedlisk Obszarem Specjalnej Ochrony Ptaków Jeziora Wełtyńskie PLB320018.

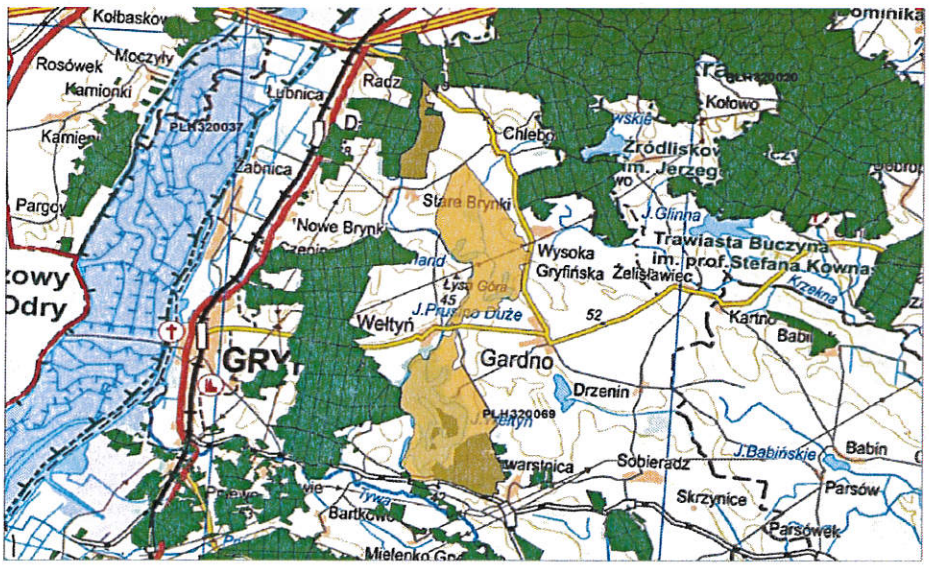

Położenie obszaru Natura 2000 Ostoja Wełtyńska PLH320069 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa (źródło: Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

Tabela Dolina Dolnej Odry PLB320003

Lp.	Nadleśnictwo Gryfino	Pow. obszaru [ha]	Pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	Pow. n-ctwa [ha]	% pow. ogólnej n-ctwa	Pow. leśna [ha]	Pow. nieleśna [ha]
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Dolina Dolnej Odry PLB320003	61 648,40	16 153,99	1 635,32	8,7	1 565,71	69,61
	Wykaz oddziałów	Obręb Gryfino L. Pniewo oddz. 192 g÷i; 193; 194; 256÷260A; 291 b, c, g, ~b, ~c; 292; 293; 412 d, g, j, ~a, ~b; 315÷316B; 332÷334; 412÷422 Obręb Rozdoły L. Klucz oddz. 386÷415; 419÷421 L. Binowo oddz. 422; 423 a÷d, ~a, ~b; 424÷438					

Charakterystyka obszaru:

Obszar obejmuje od dolinę Odry pomiędzy Kostrzynem, a Zalewem Szczecińskim (dł. ok. 150 km) wraz z Jeziorem Dąbie. J. Dąbie jest płytkim deltowym zbiornikiem (5 600 ha, głębokość max. 4 m) o urozmaiconej linii brzegowej. Zasilane jest zarówno przez wody opadowe i rzeczne, jak i przez wody morskie (zjawisko cofki). Jezioro od nurtu Odry oddzielają wyspy: Czapli Ostrów, Sadlińskie Łąki, Mienia, Wielka Kępa, Radolin, Czarnołęka, Dębina, Kacza i Mewia. Z południowo-wschodnim brzegiem jeziora sąsiadują łąki i mokradła Rokiciny, Sadlińskie i Trzebuskie Łęgi. W J. Dąbie występuje bogata roślinność wodna. Brzegi zajmuje szeroki pas szuwarów (głównie trzcinowych i oczeretów), za którymi wykształcają się ziołorośla nadrzeczne. Duże powierzchnie zajmują łęgi i zarośla wierzbowe. Wnętrza dużych wysp pokryte są olsami i łęgami jesionowo -olszowymi. W części ujściowej Odra posiada dwa główne rozgałęzienia – Odra Wschodnia i Regalica. Obszar pomiędzy głównymi odnogami (kanałami) (Międzyodrze) jest płaską równiną z licznymi jeziorkami i mniejszymi kanałami, jest on zabagniony, posiada okresowo zalewane łąki i fragmenty nadrzecznych łęgów. Obszar poniżej Cedyni nosi nazwę Kotliny Freienwaldzkiej, w obrębie której szczególne znaczenie dla ptaków posiada tzw. Rozlewisko Kostrzyneckie. W ostoi w całości zawiera się siedliskowy obszar Natura 2000 Dolna Odra. Po stronie niemieckiej wzdłuż Odry rozciąga się Park Narodowy Dolina Dolnej Odry. W części środkowej i południowej obszaru włączono doń fragmenty przylegających do doliny lasów o największym zagęszczeniu ptaków drapieżnych.

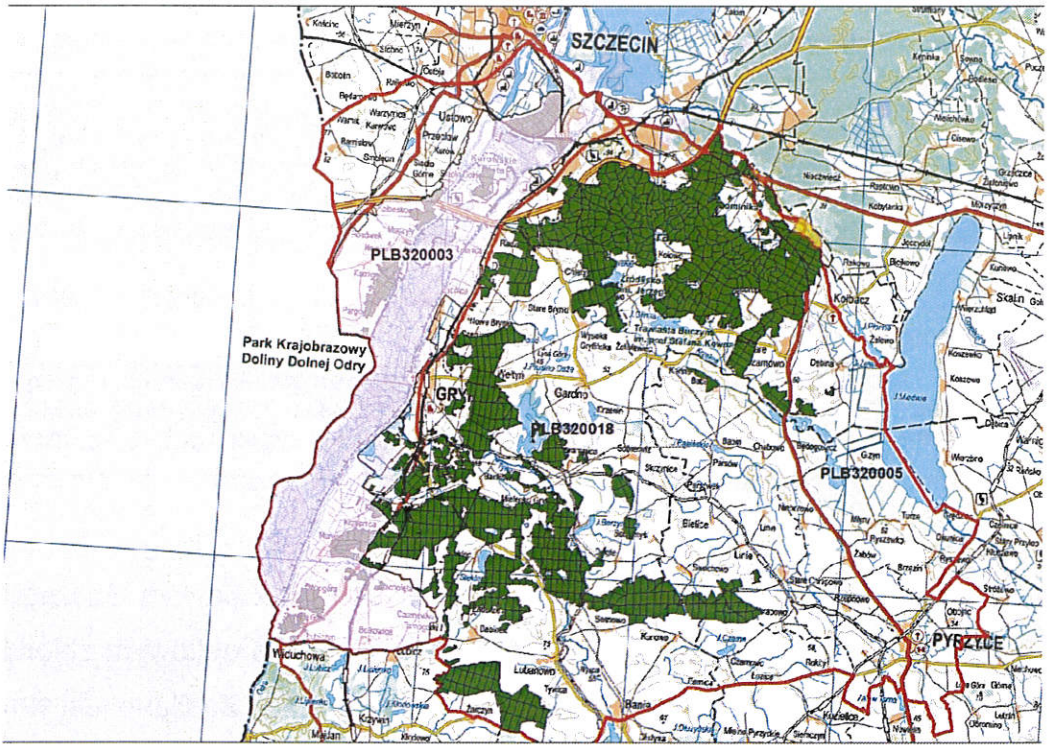

Położenie obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Odry PLB320003 w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa (źródło: Program ochrony przyrody dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026)

Tabela Jezioro Miedwie i okolice PLB320005

Lp.	Nadleśnictwo Gryfino	Pow. obszaru [ha]	Pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	Pow. n-ctwa [ha]	% pow. ogólnej n-ctwa	Pow. leśna [ha]	Pow. nieleśna [ha]
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Jezioro Miedwie i okolice PLB320005	16 510,98	5 398,89	142,34	0,8	131,80	10,54
	Wykaz oddziałów	Obręb Rozdoły L. Glinna oddz. 69 f; 71B c÷f; 72A c, ~a; 71÷75					

Charakterystyka obszaru:

Obszar obejmuje w północnej części duże mezotroficzne jezioro Miedwie, położone na zachód od niego mniejsze jeziora: Żelewko i Będgoszcz, rzekę Płonię i Kanał Płoński oraz Jez. Płoń w części południowo-wschodniej. Wymienione zbiorniki wodne otoczone są ekstensywnie uprawianymi łąkami oraz na południowym-

zachodzie węglanowymi torfowiskami. Na wschodzie znajduje się las olszowy. Jez. Miedwie jest najniżej położonym spośród polskich jezior. Jest ono rezerwuarem wody pitnej dla Szczecina; prowadzi się na nim gospodarkę rybacką. Obszar ten pokrywa się w 96% z obszarem Natura 2000 Dolina Płoni i Jezioro Miedwie PLH320006. Jednym z najważniejszych siedlisk tej ostoi jest torfowisko węglanowe. Występują tu największe w Polsce powierzchnie szuwarów kłociowych, najbogatsza w Polsce populacja storczyka błotnego oraz jedno z nielicznych w Polsce stanowisk turzycy Buxbauma i marzycy czarniawej.

Ponadto obszar Natura 2000 Jezioro Miedwie i okolice na północy graniczy częściowo z obszarem Natura 2000 Wzgórza Bukowe PLH320020 oraz Szczecińskim Parkiem Krajobrazowym „Puszcza Bukowa".

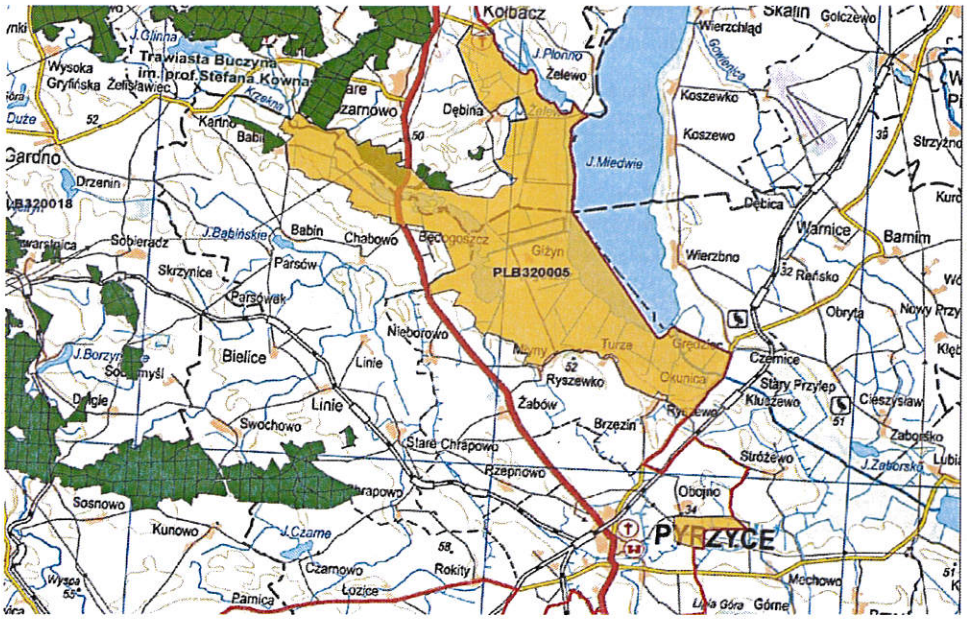
Kołbacz
Skalin
Golczewo
Wierzchląd
J.Płonno
Żelewo
Koszewko
Koszewo
J.Miedwie
Dębina
Dębica
Warnice
Barnim
Wierzbno
Rańsko
Obryta
Nowy Przy
Czarnice
Stary Przylep
Kłuszewo
Cieszyslaw
Zaborsko
J.Zaborska
Stróżewo
Obojno
PYRZYCE
Mochowo
Góme
Gizyn
PLB320005
Turza
Grędzin
Ckunica
Ryszewko
Żabów
Brzezin
Rzepnowo
Stare Chrapowo
Nieborowo
Linie
Bielice
Swochowo
Sosnowo
Kunowo
J.Czarne
Czarnowo
Łozice
Pamięcą
Rokity
Wysoka Gryfińska
Żelisławiec
Trawiasta Buczyna im. prof. Stefana Kowna
Karlino
Babin
Chabowo
Parsów
Parsówek
Skrzynice
Sobieradz
J.Bąbińskie
Drzenin
Gardno
Duże
Wysoka
J.Borzyn
Dalgie
Wyspa
Strzyżno
Kurc
Lubi
Lipia Góra
Krzelina
Gowienica
Karlino
Babin
Dębina
Żelewo
Wierzchląd
Golczewo
Skalin
Kołbacz
Gizyn
Turza
Grędzin
Ckunica
Ryszewko
Żabów
Brzezin
Rzepnowo
Stare Chrapowo
Nieborowo
Linie
Bielice
Swochowo
Sosnowo
Kunowo
J.Czarne
Czarnowo
Łozice
Pamięcą
Rokity
Obojno
Stróżewo
Czarnice
Stary Przylep
Kłuszewo
Cieszyslaw
Zaborsko
J.Zaborska
Obryta
Nowy Przy
Rańsko
Wierzbno
Warnice
Barnim
Koszewko
Koszewo
Dębica
J.Miedwie
Żelewo
J.Płonno
Wierzchląd
Golczewo
Skalin
Kołbacz
Gardno
Drzenin
Sobieradz
J.Bąbińskie
Babin
Chabowo
Parsów
Parsówek
Skrzynice
Bielice
Linie
Swochowo
Sosnowo
Kunowo
J.Czarne
Czarnowo
Łozice
Pamięcą
Rokity
Rzepnowo
Stare Chrapowo
Nieborowo
Ryszewko
Żabów
Brzezin
Gizyn
PLB320005
Turza
Grędzin
Ckunica
Czarnice
Stary Przylep
Kłuszewo
Cieszyslaw
Zaborsko
J.Zaborska
Stróżewo
Obojno
PYRZYCE
Mochowo
Góme

Pomniki przyrody

Nadleśnictwo Gryfino

Lp.	Akt prawny	Położenie			Gat.	Obwód [cm]	Wys. [m]	Uwagi
		Oddz. pododdz.	Leśnictwo *Gmina*					
1.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	3b	Śmierdnica *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	397	-	pojedyncze drzewo
2.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	3b	Śmierdnica *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	428	-	pojedyncze drzewo
3.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	3h	Śmierdnica *Stare Czarnowo*		Lipa drobnolistna	292	-	pojedyncze drzewo
4.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	16a	Śmierdnica *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	430	33	pojedyncze drzewo
5.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	17b	Śmierdnica *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	512	37	pojedyncze drzewo
6.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	17b	Śmierdnica *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	415	31	pojedyncze drzewo
7.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	17b	Śmierdnica *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	331	33	pojedyncze drzewo
8.	Uchwała XX/142/04 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 25.10.2004 r.	27b	Śmierdnica *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	362	-	pojedyncze drzewo „Dąb
9.	Uchwała XX/142/04 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 25.10.2004 r.	34k	Śmierdnica *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	465	-	pojedyncze drzewo
10.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	41f	Glinna *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	370	-	pojedyncze drzewo
11.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	50a	Glinna *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	228	-	pojedyncze drzewo
12.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	50a	Glinna *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	280	-	pojedyncze drzewo
13.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	50a	Glinna *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	285	-	pojedyncze drzewo
14.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	50c	Glinna *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	415	-	pojedyncze drzewo
15.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	52a	Osetno *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	350	-	pojedyncze drzewo

Lp.	Akt prawny	Położenie			Gat.	Obwód [cm]	Wys. [m]	Uwagi
		Oddz. pododdz.	Leśnictwo *Gmina*					
16.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	52a	Glinna *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	395	-	pojedyncze drzewo
17.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	53b	Glinna *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	358	-	pojedyncze drzewo
18.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	53b	Glinna *Stare Czarnowo*		Dąb bezszypułkowy Buk zwyczajny	290 135	-	zrośnięte ze sobą
19.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	58b	Glinna *Stare Czarnowo*		Dąb bezszypułkowy Buk zwyczajny	240 110	31 10	zrośnięte ze sobą
20.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	113c	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	370	-	pojedyncze drzewo
21.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r. Dawniej: Zarz. nr 46/89 Wojewody Szczecińskiego	115f	Śmierdnica *Stare Czarnowo*		Daglezja zielona	323	-	pojedyncze drzewo
22.	Uchwała XX/142/04 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 25.10.2004 r.	119a	Śmierdnica *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	500	-	pojedyncze drzewo „Dąb Jerzego"
23.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	120a	Śmierdnica *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	320	-	pojedyncze drzewo
24.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	127h	Kołowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	350	-	pojedyncze drzewo
25.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	127c	Kołowo *Stare Czarnowo*		Żywotnik zachodni	100÷200	24	6 zrośniętych drzew u podstawy
26.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	127b	Kołowo *Stare Czarnowo*		Żywotnik zachodni, Cyprysik groszkowy	84÷303	25	4 żywotniki, 2 cyprysiki
27.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	135a	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	420	-	pojedyncze drzewo
28.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	138a	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	390	-	pojedyncze drzewo
29.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	138a	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy Bluszcz pospolity	325 45	-	grupa
30.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	141a	Kołowo *Stare Czarnowo*		Żywotnik zachodni	245	28	pojedyncze drzewo
31.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r. Dawniej: Zarz. nr 46/89 Wojewody Szczecińskiego	142c	Kołowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	385	-	pojedyncze drzewo
32.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	143b	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny (2 szt.)	335 315	27 26	grupa drzew "Trzech (Dwóch) Wieszczów"

Lp.	Akt prawny	Położenie			Gat.	Obwód [cm]	Wys. [m]	Uwagi
		Oddz. pododdz.	Leśnictwo *Gmina*					
33.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	143c	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Źródlisko		-	
34.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	156c	Kołowo *Stare Czarnowo*		Głaz narzutowy	1560	-	
35.	Uchwała XX/142/04 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 25.10.2004 r.	161h	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Olsza czarna	160 305	-	dwa drzewa zwane „Sąsiadkami", w stanie rozkładu
36.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	186c	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Głaz narzutowy	1750	2,7	„Głaz Krajoznawców"
37.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	186c	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Lipa holenderska	155	-	pojedyncze drzewo
38.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	188b	Glinna *Stare Czarnowo*		Źródlisko		-	
39.	Uchwała XX/142/04 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 25.10.2004 r.	192i	Kołowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	415	-	pojedyncze drzewo „Dziadek"
40.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	198a	Kołowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	410	28	pojedyncze drzewo
41.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	202j	Kołowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	370	-	pojedyncze drzewo
42.	Uchwała XX/142/04 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 25.10.2004 r.	207a	Glinna *Stare Czarnowo*		Głaz narzutowy rozcięty na dwie części	1100 870	0,9	
43.	Uchwała XX/142/04 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 25.10.2004 r.	209a	Glinna *Stare Czarnowo*		Głaz narzutowy rozcięty na dwie części	1090 950	1,5 0,9	o nazwie „Anna i Andrzej" i
44.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r	218d	Kołowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	325	-	pojedyncze drzewo
45.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	219d	Glinna *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	340	-	pojedyncze drzewo
46.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	219d	Glinna *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	340	-	pojedyncze drzewo
47.	Uchwała XX/142/04 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 25.10.2004 r.	222b	Glinna *Stare Czarnowo*		Mamutowiec olbrzymi	445	-	pojedyncze drzewo
48.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	225d	Kołowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	345	43	pojedyncze drzewo
49.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	225a	Kołowo *Stare Czarnowo*		Źródlisko		-	

Lp.	Akt prawny	Położenie			Gat.	Obwód [cm]	Wys. [m]	Uwagi
		Oddz. pododdz.	Leśnictwo *Gmina*					
50.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	234l	Kołowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	332	26	pojedyncze drzewo
51.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	234l	Kołowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	420	34	pojedyncze drzewo
52.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	234l	Kołowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	345	25	pojedyncze drzewo
53.	Uchwała XX/142/04 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 25.10.2004 r.	238g	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Głaz narzutowy	1235	1,4	„Kamień Grońskiego"
54.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	240a	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	340	-	pojedyncze drzewo
55.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	240a	Klucz *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	410	-	pojedyncze drzewo
56.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	240a	Klucz *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	380	-	pojedyncze drzewo
57.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	241a	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	330	-	pojedyncze drzewo
58.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r. Dawniej: Zarz. nr 46/89 Wojewody Szczecińskiego	241b	Klucz *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy Buk zwyczajny	140÷328 209÷300	-	27 szt. 3 szt.
59.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	250h	Klucz *Stare Czarnowo*		Głaz narzutowy	980	1,3	„Głaz Omszały"
60.	Uchwała XX/142/04 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 25.10.2004 r.	251b	Klucz *Stare Czarnowo*		Głaz narzutowy	910	1,7	„Szwedzki Kamień"
61.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r.	253f	Klucz *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	410	-	pojedyncze drzewo
62.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r.	258d	Klucz *Szczecin*		Tulipanowiec amerykański	100	12	pojedyncze drzewo
63.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	261a	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	330	-	pojedyncze drzewo
64.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	261a	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	380	30	pojedyncze drzewo
65.	Uchwała XX/142/04 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 25.10.2004 r.	261a	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Głaz narzutowy	1375	0,8	„Kamień Serce"
66.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	261a	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Źródlisko		-	

Lp.	Akt prawny	Położenie			Gat.	Obwód [cm]	Wys. [m]	Uwagi
		Oddz. pododdz.	Leśnictwo *Gmina*					
67.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	263c	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	360	-	pojedyncze drzewo
68.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r. Dawniej: Zarz. nr 46/89 Wojewody Szczecińskiego	264a	Klucz *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	375	-	pojedyncze drzewo „Frater"
69.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r. Dawniej: Zarz. nr 46/89 Wojewody Szczecińskiego	267d	Klucz *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	430	-	pojedyncze drzewo
70.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	283a	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Głaz narzutowy	830	1,5	„Słupi Głaz"
71.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	285b	Klucz *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	380	-	pojedyncze drzewo
72.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	287f	Klucz *Stare Czarnowo*		Daglezja zielona	270	-	pojedyncze drzewo
73.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	300c	Klęskowo *Stare Czarnowo*		Źródlisko		-	
74.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	303f	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	350	-	pojedyncze drzewo
75.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r. Dawniej: Zarz. nr 46/89 Wojewody Szczecińskiego	304i	Klucz *Stare Czarnowo*		Jesion wyniosły	311	-	pojedyncze drzewo
76.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r. Dawniej: Zarz. nr 46/89 Wojewody Szczecińskiego	304i	Klucz *Stare Czarnowo*		Jesion wyniosły	330	-	pojedyncze drzewo
77.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	305h	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	325	-	pojedyncze drzewo
78.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	305h	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	310	-	pojedyncze drzewo
79.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	307g	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	355	-	pojedyncze drzewo
80.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	321b	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	320	-	pojedyncze drzewo
81.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	321b	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	315	-	pojedyncze drzewo
82.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	328b	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	330	-	pojedyncze drzewo
83.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	328b	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	335	-	pojedyncze drzewo

Lp.	Akt prawny	Położenie			Gat.	Obwód [cm]	Wys. [m]	Uwagi
		Oddz. pododdz.	Leśnictwo *Gmina*					
84.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	328b	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	300	-	pojedyncze drzewo
85.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	328d	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	387	-	pojedyncze drzewo
86.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	332g	Binowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	310	-	pojedyncze drzewo
87.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	338c	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	415	-	pojedyncze drzewo
88.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	340a	Klucz *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	330	-	pojedyncze drzewo
89.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	347d	Kołowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	505	-	pojedyncze drzewo
90.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	347d	Kołowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	330	-	pojedyncze drzewo
91.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	347d	Kołowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	326	-	pojedyncze drzewo
92.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	347d	Kołowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	330	-	pojedyncze drzewo
93.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	347d	Kołowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	385	-	pojedyncze drzewo
94.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	347d	Kołowo *Stare Czarnowo*		Głaz narzutowy	1440	2	„Kołyska"
95.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	348c	Binowo *Stare Czarnowo*		Dąb bezszypułkowy	410	-	pojedyncze drzewo
96.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	348c	Binowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	350	-	pojedyncze drzewo
97.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	349g	Binowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	310	-	pojedyncze drzewo
98.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	350i	Binowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	320	-	pojedyncze drzewo
99.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	350i	Binowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	315	-	pojedyncze drzewo
100.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	350i	Binowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	365	-	pojedyncze drzewo

Lp.	Akt prawny	Położenie			Gat.	Obwód [cm]	Wys. [m]	Uwagi
		Oddz. pododdz.	Leśnictwo *Gmina*					
101.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	355d	Binowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	300	-	pojedyncze drzewo
102.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	358k	Binowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	313	-	pojedyncze drzewo
103.	Uchwała XXXIX/274/01 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.12.2001 r.	361a	Binowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	75 ÷ 240	do 25	grupa 17 drzew z owocującym bluszczem pospolitym
104.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r. Dawniej: Zarz. nr 46/89 Wojewody Szczecińskiego	364b, f	Binowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	283÷440	-	16 (15) drzew
105.	Uchwała XXVIII/220/05 Rady Gminy w Starym Czarnowie z 28.10.2005 r.	364c	Binowo *Stare Czarnowo*		Buk zwyczajny	315	-	pojedyncze drzewo
106.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r. Dawniej: Zarz. nr 46/89 Wojewody Szczecińskiego	365h	Binowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	340	-	2 drzewa
107.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r. Dawniej: Zarz. nr 46/89 Wojewody Szczecińskiego	365b	Binowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	295÷470	-	3 drzewa
108.	Rozporządzenie nr 2/99 Woj. Zach. z 30 marca 1999 r.	366j	Binowo *Stare Czarnowo*		Dąb szypułkowy	307	-	pojedyncze drzewo

Użytki ekologiczne

Nadleśnictwa Gryfino

Lp.	Nr uchwały, data	Dz. Urz. Woj. poz.	Powierzchnia [ha]		Położenie		Nazwa i opis obiektu kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Uwagi
			Całk.	w zarządz. N - ctwa	Oddz. pododdz.	*Gmina*, Leśnictwo		
1.	Uchwała XXXI/414/06 Rady Gminy Kołbaskowo z dnia 20 lutego 2006 r.	Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 49, poz. 911 z 2006 r.	0,50	0,50	422 m	*Kołbaskowo* Binowo	**„Ptasia Łąka"** Fragment terenu o charakterze pastwiskowo-łakowym porośnięty obecnie roślinnością krzewiastą i łąkową na zachodnim brzegu rzeki Odry, które to miejsce wraz z przyległym obszarem zalewowym stanowi ostoję dla licznych rzadkich gatunków ptaków związanych z siedliskami wodno-błotnymi i łąkowymi. Celem utworzenia użytku ekologicznego jest zachowanie naturalnych ekosystemów łąkowo-pastwiskowych w miejscach sezonowego przebywania i rozrodu ptactwa oraz ochrona przed zmianą formy użytkowania.	Ps VIz
2.	Uchwała XXXI/415/06 Rady Gminy Kołbaskowo z dnia 20 lutego 2006 r.	Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 49, poz. 912 z 2006 r.	1,57	1,57	422 d, f	*Kołbaskowo* Binowo	**„Trawiasta Dolina"** Użytek utworzony w celu ochrony płatów zbiorowisk roślinności kserotermicznej, wybitnie sucholubnej. Na terenie użytku występuje 50 gatunków kserotermicznych w tym licznych taksonów zaliczanych do niezwykle rzadkich w skali kraju i objętych ochroną prawną.	R IVa Ps VIz
Podsumowanie powierzchni			**2,07**	**2,07**				

Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe

Nadleśnictwa Gryfino

Lp.	Nr uchwały, data	Dz. Urz. Woj. poz.	Powierzchnia [ha]		Położenie		Nazwa i opis obiektu kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Uwagi
			Całk.	W zarządz. N - ctwa	Oddz. pododdz	*Gmina*, Leśnictwo		
1.	Rozporządzenie nr 1/2001 Woj. Zach. z dnia 15 lutego 2001 r.	Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 6, poz. 76 z 2001 r.	71,58	71,54	386÷389	*M. Szczecin* Klucz	**„Zaleskie Łęgi"** Cenny ekosystem lasów bagiennych, mający szczególne znaczenie dla zachowania i ochrony rzadkich gatunków roślin i zwierząt.	-
2.	Uchwała X/287/07 Rady Miasta Szczecin z dnia 11 czerwca 2007 r.	Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 87, poz. 1430 z 2007 r.	12,59	0,06	83 p	*M. Szczecin* Śmierdnica	**„Park Leśny w Strudze"** Ochrona i odtworzenie wartości estetycznych i przyrodniczych wyjątkowo cennego krajobrazu naturalnego w dolinie rzeki Płoni.	-
Podsumowanie powierzchni			**84,17**	**71,60**				

Ochrona strefowa

Na terenie Obrębu Rozdoły Nadleśnictwa Gryfino zlokalizowanych jest 18 stref ochrony wokół miejsc gniazdowania i regularnego przebywania ptaków, w tym:

- 8 stref ochrony bielika
- 4 stref ochrony orlika krzykliwego
- 5 stref ochrony kani rudej
- 1 strefa kani czarnej

Nadleśnictwo Kliniska

Do ustanowionych aktem prawnym form ochrony przyrody należą (ilość w nawiasie):

- Parki krajobrazowe (0)
- Obszary Natura 2000 (5)
- Pomniki przyrody (49)
- Użytki ekologiczne (9)
- Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe (2)
- Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt oraz grzybów

Pomniki przyrody

Tabela Wykaz istniejących pomników przyrody na gruntach Nadleśnictwa Kliniska

Lp.	Akt prawny	Położenie		Gatunek Nazwa	Obwód [cm]	Wys. [m]	Wiek	Uwagi
		oddz.	gmina *leśnictwo*					
1.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	73d	Goleniów *Zabrodzie*	Dąb szypułkowy	470	28	160	Pojedyńcze drzewo
2.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	99c	Goleniów *Zabrodzie*	Buk pospolity	350	-	-	Pojedyńcze drzewo
3.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	99g	Goleniów *Zabrodzie*	Buk pospolity	330	-	-	Pojedyńcze drzewo
4.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	99g	Goleniów *Zabrodzie*	Dąb szypułkowy	400	-	-	Pojedyńcze drzewo
5.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	123b	Goleniów *Zabrodzie*	Dąb szypułkowy	400	-	150	Pojedyńcze drzewo
6.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	128o	Goleniów *Zabrodzie*	Buk pospolity	410	-	150	Pojedyńcze drzewo
7.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	128o	Goleniów *Zabrodzie*	Daglezja zielona	235	-	-	Pojedyńcze drzewo
8.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	128o	Goleniów *Zabrodzie*	Daglezja zielona	340	-	-	Pojedyńcze drzewo
9.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	128o	Goleniów *Zabrodzie*	Daglezja zielona	380	-	-	Pojedyńcze drzewo

Lp.	Akt prawny	Położenie		Gatunek Nazwa	Obwód [cm]	Wys. [m]	Wiek	Uwagi
		oddz.	gmina *leśnictwo*					
10.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	128o	Goleniów *Zabrodzie*	Daglezja zielona	330	-	-	Pojedyńcze drzewo
11.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	129g	Goleniów *Zabrodzie*	Dąb szypułkowy	383	24	230	Pojedyńcze drzewo
12.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	153d	Goleniów *Zabrodzie*	Dąb szypułkowy	450	30	130	Pojedyńcze drzewo
13.	Uchwała Nr XL/466/13 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 18 grudnia 2013 r.	177m	Goleniów *Zabrodzie*	„Źródlisko nad brzegiem Strugi Stawnej"	-	-	-	0,87ha
14.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	143a	Goleniów *Rurzyca*	Dąb szypułkowy	380	-	-	Pojedyńcze drzewo
15.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	143a	Goleniów *Rurzyca*	Dąb szypułkowy	390	-	-	Pojedyńcze drzewo
16.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	143b	Goleniów *Rurzyca*	Dąb szypułkowy	380	-	150	Pojedyńcze drzewo
17.	Uchwała Nr VI/38/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	326j	Goleniów *Załom*	Lipa drobnolistna „Anna"	840	18	-	Pojedyńcze drzewo
18.	Uchwała Nr VI/37/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 9 marca 2011 r.	327g	Goleniów *Załom*	Dąb szypułkowy	400	-	-	Pojedyńcze drzewo
19.	Uchwała Nr V/16/15 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 25 lutego 2015 r.	466i	Goleniów *Załom*	Dąb szypułkowy	378	-	-	Pojedyńcze drzewo

Lp.	Akt prawny	Położenie		Gatunek Nazwa	Obwód [cm]	Wys. [m]	Wiek	Uwagi
		oddz.	gmina *leśnictwo*					
20.	Uchwała Nr V/16/15 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 25 lutego 2015 r.	466i	Goleniów *Załom*	Dąb szypułkowy	345	-	-	Pojedyńcze drzewo
21.	Uchwała Nr V/16/15 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 25 lutego 2015 r.	466j	Goleniów *Załom*	Dąb szypułkowy	227	-	-	Pojedyńcze drzewo
22.	Uchwała Nr V/16/15 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 25 lutego 2015 r.	466j	Goleniów *Załom*	Dąb szypułkowy	330	-	-	Pojedyńcze drzewo
23.	Uchwała Nr V/16/15 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 25 lutego 2015 r.	466j	Goleniów *Załom*	Dąb szypułkowy	227	-	-	Pojedyńcze drzewo
24.	Uchwała Nr V/16/15 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 25 lutego 2015 r.	466j	Goleniów *Załom*	Dąb szypułkowy	328	-	-	Pojedyńcze drzewo
25.	Uchwała Nr III/20/10 Rady Gminy Kobylanka z dnia 30 grudnia 2010 r.	600j	Kobylanka *Wielgowo*	Lipa drobnolistna	315	-	-	Pojedyńcze drzewo
26.	Uchwała Nr III/19/10 Rady Gminy Kobylanka z dnia 30 grudnia 2010 r.	600j	Kobylanka *Wielgowo*	Klon zwyczajny	260	-	-	Pojedyńcze drzewo
27.	Uchwała Nr III/19/10 Rady Gminy Kobylanka z dnia 30 grudnia 2010 r.	600j	Kobylanka *Wielgowo*	Kasztanowiec biały	308	-	-	Pojedyńcze drzewo
28.	Uchwała Nr III/19/10 Rady Gminy Kobylanka z dnia 30 grudnia 2010 r.	705h	Kobylanka *Cisewo*	Dąb szypułkowy	410	16	220	Pojedyńcze drzewo

L.p.	Akt prawny	Położenie		Gatunek Nazwa	Obwód [cm]	Wys. [m]	Wiek	Uwagi
		oddz.	gmina *leśnictwo*					
29.	Uchwała Nr III/19/10 Rady Gminy Kobylanka z dnia 30 grudnia 2010 r.	856 c,f,g	Kobylanka *Morawsko*	Aleja jednostronna o dł. 0,6 km, 36 szt. dębu czerwonego 7 szt. buka zwyczajnego, 7 szt. dębu szypułkowego	190-340	-	-	Aleja drzew
30.	Uchwała Nr III/19/10 Rady Gminy Kobylanka z dnia 30 grudnia 2010 r.	866j	Kobylanka *Morawsko*	Dąb szypułkowy	370	27	210	Pojedyńcze drzewo
31.	Uchwała Nr XXII/613/12 Rady Miasta Szczecin z dnia 17 września 2012 r.	390l	M.Szczecin *Załom*	Dąb szypułkowy	370	-	-	Pojedyńcze drzewo
32.	Uchwała Nr XXII/613/12 Rady Miasta Szczecin z dnia 17 września 2012 r.	390 m,n	M.Szczecin *Załom*	Aleja drzew Dąb szypułkowy- 26 szt.	123-472	-	-	Aleja drzew
33.	Uchwała Nr XVII/478/12 Rady Miasta Szczecin z dnia 26 marca 2012 r.	390o	M.Szczecin *Załom*	Dąb szypułkowy	400	26		Pojedyńcze drzewo
34	Uchwała Nr XII/109/11 Rady Gminy Stargard Szczeciński z dnia 2 grudnia 2011 r.	613a	Stargard *Poczernin*	Dąb bezszypułkowy	410	-	-	Pojedyńcze drzewo
35.	Uchwała Nr XII/109/11 Rady Gminy Stargard Szczeciński z dnia 2 grudnia 2011 r.	671c	Stargard *Poczernin*	Dąb szypułkowy	350	-	-	Pojedyńcze drzewo
36.	Uchwała Nr XII/109/11 Rady Gminy Stargard Szczeciński z dnia 2 grudnia 2011 r.	671c	Stargard *Poczernin*	Dąb szypułkowy	400	-	-	Pojedyńcze drzewo

Lp.	Akt prawny	Położenie		Gatunek Nazwa	Obwód [cm]	Wys. [m]	Wiek	Uwagi
		oddz.	gmina *leśnictwo*					
37.	Uchwała Nr XII/109/11 Rady Gminy Stargard Szczeciński z dnia 2 grudnia 2011 r.	671c	Stargard *Poczernin*	Dąb szypułkowy	490	-	-	Pojedyńcze drzewo
38.	Uchwała Nr XXXV/314/14 Rady Gminy Stargard Szczeciński z dnia 30 stycznia 2014 r.	671c	Stargard *Poczernin*	Dąb szypułkowy	350	-	-	Pojedyńcze drzewo
39.	Uchwała Nr XVII/154/12 Rady Gminy Stargard szczeciński z dnia 27 kwietnia 2012 r.	511k	Stargard *Poczernin*	Dąb szypułkowy	380	-	-	Pojedyńcze drzewo
40.	Uchwała Nr XII/109/11 Rady Gminy Stargard Szczeciński z dnia 2 grudnia 2011 r.	907b	Stargard *Niedźwiedź*	Dąb szypułkowy	445	-	-	Pojedyńcze drzewo
41.	Uchwała Nr XII/109/11 Rady Gminy Stargard Szczeciński z dnia 2 grudnia 2011 r.	907a	Stargard *Niedźwiedź*	Dąb szypułkowy	415	-	-	Pojedyńcze drzewo
42.	Uchwała Nr IV/16/15 Rady Gminy Stargard Szczeciński z dnia 30 stycznia 2015 r.	907a	Stargard *Niedźwiedź*	Wiąz szypułkowy	316	-	-	Pojedyńcze drzewo
43.	Uchwała Nr XLI/282/18 Rady Gminy Stargard z dnia 29 czerwca 2018r	753h	Stargard *Cisewo*	Dąb szypułkowy	529	-	-	Pojedyńcze drzewo
44.	Uchwała Nr XIV/81/2016 Rady Miejskiej w Maszewie z dnia 30 marca 2016 r.	558Ac	Maszewo *Poczernin*	Dąb szypułkowy	430	-	-	Pojedyńcze drzewo
45.	Uchwała Nr XIX/136/16 Rady Miejskiej w Kobylance z dnia 31 marca 2016 r.	758b	Kobylanka *Cisewo*	Dąb szypułkowy	406	-	-	Pojedyńcze drzewo

Lp.	Akt prawny	Położenie		Gatunek Nazwa	Obwód [cm]	Wys. [m]	Wiek	Uwagi
		oddz.	gmina *leśnictwo*					
46.	Uchwała Nr XVIII/211/16 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 30 marca 2016 r.	30 l	Goleniów *Jankowo*	Daglezja zielona	290	-	-	Pojedyńcze drzewo
47.	Uchwała Nr XVIII/210/16 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 30 marca 2016 r.	364d	Goleniów *Strumiany*	Dąb szypułkowy	356	-	-	Pojedyńcze drzewo
48.	Uchwała Nr XXIII/276/16 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 14 września 2016 r.	326l	Goleniów *Załom*	Daglezja zielona	300	-	-	Pojedyńcze drzewo
49.	Uchwała Nr XXVI/186/17 Rady Gminy Stargard szczeciński z dnia 3 marca 2017 r.	511k	Stargard *Poczernin*	Dąb szypułkowy	327	-	-	Pojedyńcze drzewo

Pomnik przyrody „Źródlisko nad brzegiem Strugi Stawnej" (*fot. z archiwum Nadleśnictwa Kliniska)*

Pomnik przyrody dąb szypułkowy, Leśnictwo Strumiany, oddz. 364d *(fot. z archiwum Nadleśnictwa Kliniska)*

Użytki ekologiczne

Tabela **Wykaz** istniejących użytków ekologicznych

Lp.	Nr uchwały, data	Powierzchnia [ha]		Położenie		Nazwa i opis obiektu kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia, cel ochrony	Uwagi
		całk.	w zarządz. N - ctwa	oddz.	gmina, *leśnictwo*		
1.	Uchwała Nr VIII/68/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 18 maja 2011r. zmieniająca rozporządzenie Wojewody Zachodniopomorskiego Nr 2/2001 z dnia 14 stycznia 2004r. Uchwała Nr XIII/137/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 26 października 2011r. zmieniająca uchwałę Nr VIII/68/11 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 18 maja 2011r.	217,50	217,45	100n; 101a-g,l; 129c,l,r-t; 130a,k,n,t-x; 159b,f,j,k,l, m; 160a-o; 186c,g; 190a-c; 205g-k; 206g; 225i-m; 226a,c,f,i,k, l,r; 243n-p; 244a-f,j; 263h-j,m,n; 267d,f,l-r; 268a,b,f; 289c-h,j,l-o; 290a-c,f,g,m,n,p-s; 311c-h,k-o; 312a-c,n-s,x; 337f-i,k-m,r-x; 338f-i; 362d-g; 395a,h-k,n; 430g-n; 434d; 475a,c,d-g,m,n; 575cx; 906t-z,bx-fx.	Goleniów, Stargard *Jankowo* *Zabrodzie* *Pucko* *Strumiany* *Poczernin* *Sowno* *Cisewo* *Bącznik*	**„Dolina rzeki Iny"** Teren zalewowy z bogata roślinnością zielną. Miejsce gniazdowania ptaków wodnych. Celem ochrony jest zachowanie ze względów estetycznych, naukowych, przyrodniczych i dydaktycznych cennych ekosystemów zlokalizowanych na terenach podmokłych będących miejscem występowania gatunków rzadkich i chronionych.	Konieczne podjęcie starań w celu zmiany uchwały w związku ze zmianą ewidencji gruntów
2.	Uchwała Nr XXXIX/256/18 Gminy Stargard z dnia 2 grudnia 2011r.	0,44	0,44	906o	Stargard *Cisewo*	**„Żabie uroczysko na Ziemi Stargardzkiej"** Cenny biotop wodno-lądowy z licznymi cennymi gatunkami płazów.	
3.	Uchwała Nr XLVIII/546/14 Rady Miejskiej w Goleniowie z dnia 27 kwietnia 2018r.	1,09	1,09	1f	Goleniów *Jankowo*	**„Torfowisko mszarne Jankowo"** Śródleśne torfowisko mszarne będące miejscem występowania gatunków rzadkich i chronionych.	

Lp.	Nr uchwały, data	Powierzchnia [ha]		Położenie		Nazwa i opis obiektu kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia, cel ochrony	Uwagi
		całk.	w zarządz. N - ctwa	oddz.	gmina, *leśnictwo*		
4.	Uchwała Nr XXXIX/267/18 Rady Gminy Stargard z dnia 27 kwietnia 2018r.	0,45	0,45	516g	Stargard *Poczernin*	**„Śródleśne Mokradło w Poczerninie"** Centralną część mokradła zajmuje wyspa mszarna będąca miejscem występowania gatunków rzadkich i chronionych.	
5.	Uchwała nr VIII/56/15 rady gminy Kobylanka z dnia 30 kwietnia 2015r.	1,12	1,18	859g 860c	Kobylanka *Morawsko*	**Bez nazwy** Bezodpływowe zagłębienie położone w otoczeniu wzniesień W całości niemal pokryte jest mszarem torfowcowym będącym miejscem występowania gatunków rzadkich i chronionych.	Konieczne podjęcie starań w celu zmiany uchwały w związku ze zmianą ewidencji gruntów
6.	Uchwała nr VIII/56/15 rady gminy Kobylanka z dnia 30 kwietnia 2015r.	1,42	1,42	882a	Kobylanka *Morawsko*	**Bez nazwy** Torfowisko mszarne będące miejscem występowania gatunków rzadkich i chronionych	
7.	Uchwała nr VIII/56/15 rady gminy Kobylanka z dnia 30 kwietnia 2015r.	1,16	0,69	873f	Kobylanka *Niedźwiedź*	**Bez nazwy** Owalne obniżenie bezodpływowe stanowiące kociołek mszarny będące miejscem występowania gatunków rzadkich i chronionych	Konieczne podjęcie starań w celu zmiany uchwały w związku ze zmianą ewidencji gruntów
8.	Uchwała nr VIII/56/15 rady gminy Kobylanka z dnia 30 kwietnia 2015r.	0,88	0,89	874b	Kobylanka *Niedźwiedź*	**Bez nazwy** Śródleśne torfowisko mszarne będące miejscem występowania gatunków rzadkich i chronionych	Konieczne podjęcie starań w celu zmiany uchwały w związku ze zmianą ewidencji gruntów
9.	Uchwała nr VIII/56/15 rady gminy Kobylanka z dnia 30 kwietnia 2015r.	0,91	0,91	880g	Kobylanka *Niedźwiedź*	**Bez nazwy** Torfowisko mszarne w głębokim, bezodpływowym zagłębieniu będące miejscem występowania gatunków rzadkich i chronionych	
OGÓŁEM			**224,52**				

Użytek ekologiczny Dolina rzeki Iny *(fot. arch. Nadleśnictwa Kliniska)*

Użytek ekologiczny w Leśnictwie Niedźwiedź, oddz. 880g, UE -9 *(fot. M. Jaguś)*

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Tabela **Wykaz** istniejących zespołów przyrodniczo-krajobrazowych

Lp	Nr rozpo-rządze-nia	Położenie		Pow. N-ctwa (pow. ogólna)	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Uwagi
		oddz. poddz*.	gmina *leśnictwo*			
1	2	3	4	5	6	7
1.	Uchwała Nr III/18/10 Rady Gminy w Kobylance z dnia 30.12.2010 r. (Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 12, poz. 86)	719 cały; 719A cały; 721 cały; 722 cały; 723 cały; 723A cały; 724 cały; 724A cały; 725 h; 747 cały; 748 cały; 749 cały; 750 cały; 751 cały; 769 a-j,~a,~b 770a-d,~a-~c; 771a-d,~a,~c; 772a-c,~a,~c; 773a-f,~c; 774a-g,~a,~c,~d; 775a-g,~b,~c; 776i-o,~a,~b.	Kobylanka *Niedźwiedź*	**462,94** (460,97)	**„Torfowisko Reptowo"** Szczególnym celem ochrony obiektu jest zachowanie porośniętego lasem torfowiska wysokiego typu bałtyckiego i powstrzymanie jego degradacji. Położony jest na południowym krańcu Puszczy Goleniowskiej i należy do jednego z największych obiektów tego typu na Pomorzu. Szata roślinna torfowiska zróżnicowana jest w zależności od dostępności wody. W miejscach przesuszonych zlokalizowane są zbiorowiska zdegradowanego boru bagiennego.	Wymagane działanie fakultatywne w oddz.724 a- usuwanie zbędnych nalotów i odrośli zagrażających roślinności torfowiskowej.
2.	Uchwała Nr X/287/07 Rady M. Szczecin z dnia 11.06.2007 r. (Dz. Urz. Woj. Zach. Nr 86, poz. 1430)	834 i	Miasto Szczecin *Morawsko*	**0,58** (12,59)	**„Park leśny w Strudze"** Cenny krajobraz naturalny w dolinie rzeki Płoni na granicy strefy ochronnej Parku Krajobrazowego.	
Ogółem				**463,52** (473,56)		

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Torfowisko Reptowo" *(fot. M. Jaguś)*

Obszary Natura 2000

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Kliniska znajdują się:

specjalne obszary ochrony siedlisk mające znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej OZW (SOO):

- Torfowisko Reptowo PLH320056
- Wzgórza Bukowe PLH320020
- Dolina Płoni i Jezioro Miedwie PLH320006

obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO):

- Jezioro Miedwie i okolice PLB320005
- Dolina Dolnej Odry PLB320003

Tabela **Zestawienie** powierzchni obszaru Torfowisko Reptowo PLH320056

Torfowisko Reptowo PLH320056	pow. obszaru [ha]	pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	pow. nadleśnictwa [ha]	w tym na gruntach leśnych [ha]	[%] powierzchni ogólnej nadleśnictwa
Nadleśnictwo Kliniska	606,55	606,55	601,37	587,10	2,5
Oddz. 698f-k,~a; 718 (cały); 718A (cały); 719-723 (całe); 723A (cały); 724 (cały); 724A (cały); 725 (cały); 745c,d,g,h,j,~a; 747-751 (całe); 768a,b,~a; 769a-j,~a,~b; 770a-d,~a-~c; 771a-d,~a-~c; 772a-c,~a,~c; 773a-f,~c; 774a-g,~a,~c,~d.					

Torfowisko Reptowo *(fot. M. Jaguś)*

Tabela **Zestawienie** powierzchni Wzgórza Bukowe PLH320020

Wzgórza Bukowe PLH320020	pow. obszaru [ha]	pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	pow. nadleśnictwa [ha]	W tym na gruntach leśnych [ha]	% powierzchni ogólnej nadleśnictwa
Nadleśnictwo Kliniska	12011,05	778,62	638,86	609,84	2,7
Oddz.: 818f; 819k,l; 820g,h; 821c,d; 834d-i,~d,~g;841f,g; 842f-i,~c,~d; 843d-h,~c; 844f-k,~c,~d; 845g-l,~f,~g; 852l,~d; 853a-c,~a,~b; 854a-g,~a,~b; 855g-k,~a,~b; 856b-g,~a,~b; 857-861(całe); 864j-l; 865d-n,~b; 866-869(całe); 870c-k,m; 874-877(całe); 881b,~d; 882a-d,~a; 883a-d,~a-~c; 888m; 889c,f,g,~f,~g; 890b-i,~d,~f,~g; 891(cały).					

Tabela **Zestawienie** powierzchni Dolina Płoni i Jezioro Miedwie PLH320006

Dolina Płoni i Jezioro Miedwie PLH320006	pow. obszaru [ha]	pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	pow. nadleśnictwa [ha]	W tym na gruntach leśnych [ha]	% powierzchni ogólnej nadleśnictwa
Nadleśnictwo Kliniska	20755,90	4845.37	119,77	113,49	0,5
Oddz.: 909a-h; 907(cały); 907A(cały); 908(cały).					

Rzeka Płonia *(fot. archiwum Nadleśnictwa Kliniska)*

Tabela **Zestawienie** powierzchni Jezioro Miedwie i okolice PLB320005

Jezioro Miedwie i okolice PLB320005	pow. obszaru [ha]	pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	pow. nadleśnictwa [ha]	w tym na gruntach leśnych [ha]	% powierzchni ogólnej nadleśnictwa
Nadleśnictwo Kliniska	16510,98	5455.19	147,85	139,42	0,6
Oddz.: 904(cały); 905(cały); 907(cały); 907A(cały); 908(cały); 909(cały).					

Jezioro Miedwie *(fot. archiwum Nadleśnictwa Kliniska)*

Tabela Zestawienie powierzchni Dolina Dolnej Odry PLB320003

Dolina Dolnej Odry PLB320005	pow. obszaru [ha]	pow. w zasięgu terytorialnym [ha]	pow. nadleśnictwa [ha]	w tym na gruntach leśnych [ha]	% powierzchni ogólnej Nadleśnictwa
Nadleśnictwo Kliniska	61648,40	7372.67	1169,49	1149,37	4,9
Oddz.: 4(cały); 12l; 13c,f,g,i-o,r,s,~a,~b; 14-16(całe); 24b,c,g,h,l,n,~c; 25-29(całe); 36f,~b; 37a-d; 38a-i,l,~a; 39-41(całe); 52f, 53a-d,~b,~c; 54(cały); 69-72(całe); 72A(cały); 94-98(całe); 113-118(całe); 141-147(całe); 170a-h,~a-~c; 171(cały); 172(cały); 200p; 218A(cały); 259h-k,~b; 332i; 332Aa-d,h,i,~a,~b; 390(cały).					

Ochrona strefowa

Na terenie Nadleśnictwa Kliniska wyznaczono 25 stref ochrony:

- 8 stref ochrony bielika
- 5 stref ochrony bociana czarnego
- 6 stref ochrony kani rudej
- 1 strefa ochrony kani czarnej
- 5 stref ochrony włochatki

Nadleśnictwo Trzebież

Do ustanowionych aktem prawnym form ochrony przyrody należą (ilość w nawiasie):

- Rezerwaty przyrody (1)
- Obszary Natura 2000 (6)
- Pomniki przyrody (8)
- Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe (1)
- Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt oraz grzybów

Rezerwat przyrody „Świdwie"

Rezerwat utworzony Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 14.01.1963 r. (Monitor Polski Nr 14 poz. 82), które zostało zmienione Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 17.11.1988 r. (M.P. Nr 32 poz.292). Obecnie obowiązującym aktem prawnym dotyczącym rezerwatu jest Rozporządzenie Nr 24/2002 Wojew. Zach. z dnia 30 sierpnia 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Zach Nr 62, poz. 1373 z 6.09.2002 r.). Rezerwat o powierzchni 891,28 ha położony jest na terenie gmin Police i Dobra w powiecie polickim.

Cel ochrony:

Zachowanie zarastającego jeziora Świdwie oraz przyległych lasów i innych gruntów, stanowiących ostoję licznych gatunków ptaków, jak również będących miejscem odpoczynku i żerowania ptaków przelotnych.

Opis przedmiotu poddanego ochronie:

Pierwotnie rezerwat pod nazwą Jezioro Świdwie utworzono w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych terenów lęgowych żurawia oraz innych gatunków ptaków wodno-błotnych. W owym czasie ochroną rezerwatową objęto teren niecki jeziora z występującymi wodami, szuwarami, bagnami i olsami. Badania naukowe prowadzone na terenie rezerwatu i w jego okolicach wykazały, że jest to obszar o międzynarodowym znaczeniu dla ptactwa wodnego i z uwagi na to został wpisany w dniu 26.05.1984 r. na listę obiektów Konwencji Ramsar (Dz. U. Nr 31 poz.169). Znaczenie tego terenu i jego ranga oraz zobowiązania Polski wobec Konwencji miało decydujące znaczenie na powiększenie rezerwatu i zmianę jego nazwy w 1988 r. Rezerwat wraz z lasami Puszczy Wkrzańskiej stanowi ostoję ptaków rangi europejskiej oznaczonej IBAE Poland 009 i wchodzi w skład Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 PLB 320006 – „Jezioro Świdwie".

Rezerwat położony jest na terenie największego kompleksu bagienno-łąkowego Puszczy Wkrzańskiej. Zajmuje głównie powierzchnie zarośniętych i zarastających niecek pojeziornych zlewni rzeki Gunicy.

Tabela Ogólna charakterystyka rezerwatu

Lp.	Rodzaj charakterystyki	Szczegółowy opis
1	***Podstaw prawna***	
	M.P. Nr 14 poz.82, M.P. Nr 32 poz.292, Dz. Urz. Woj. Zach Nr 62, poz. 1373 z 6.09.2002 r.	
2	***Położenie***	
	Oddz. poddz.	485; 486; 487 b,c,d,g,h,j,k,~d; 494; 495; 496 a,c,g,j; 502 a,b,c,g,~a,~b; 507 a,b,~b; 512 a,b,c,d,h,i,j,l,m,p,~a; 535 c,d,f,g,h,i,j,~b; 560 b,c,m,n,~c,~d; 585 f,g,h,m,n,~a,~b,~c.
	Leśnictwo	Zalesie
	Obręb leśny	Trzebież
3	***Rodzaj rezerwatu***	
	Faunistyczny (Fn)	
4	***Typ i podtyp rezerwat***	
	wg dominującego przedmiotu ochrony	Faunistyczny – ptaków (PFnpt)
	wg dominującego typu ekosystemu	Ekosystemowy – mozaika różnych ekosystemów (EEme)
5	***Powierzchnia (ha) według:***	
	aktu prawnego	891,28 w tym 253,81 w Nadleśnictwie Trzebież
	planu u. l.	253,81 w Nadleśnictwie Trzebież
6	***Ważniejsze:***	
	zbiorowiska, zespoły roślinne	Zbiorowiska szuwarów trzcinowych i turzycowych z dużym udziałem zbiorowisk roślin wodnych: Roślinność szuwarowa – *Phragmitetum australis, Typhetum angustifoliae, Typhetum latifoliae Sparganietum erecti Scirpetum lacustris,* zespół z turzycą *Caricetum acutiformis,* zespół z *Phalaridetum arundinaceaei,* fitocenozy *Deschampsietum caespitosae, Caricetum caespitosae* Roślinność wodna – zespół osoki aloesowatej *Stratiotetum aloides,* zespół z pływaczem zwyczajnym *Lemno-Utricularietum,* zespół grzybieni białych i grążela żółtego *Nymphaeo albae-Nupharetum luteae,* zbiorowisko jeżogłówki *Sparganium emersum,* zbiorowiska ramienic z krynicznicą tepą *Nitellopsidetum obtusae* Zbiorowiska zaroślowe i leśne : zespół zaroślowy wierzby szarej *Salicetum cinereae* i wierzby uszatej *Salicetum auritae,* zespół olsu porzeczkowego *Ribeso nigri-Alnetum,* zespół łęgu jesionowo-olszowego *Fraxino-Alnetum,* kwaśne dąbrowy z klasy *Quercetea robori-petraeae*
	grupy zwierząt	*Podicipedidae - perkozy* *Anatidae - kaczkowate* *Gruidae - żurawie* *Scolopacidae - bekasowate* *Rallidae - chruściele* *Charadriidae - siewkowate* *Passeriformes - wróblowate* *Accipitridae - jastrzębiowate* *Ranidae* - żabowate *Discoglossidae - ropuszkowate* *Anguidae - padalcowate* *Elaphidae - wężowate*

Strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową:

Na terenie Nadleśnictwa Trzebież wyznaczono 27 stref ochrony:

- 15 stref ochrony bielika
- 3 stref ochrony orlika krzykliwego
- 4 stref ochrony kani rudej
- 1 strefa ochrony kani czarnej
- 2 strefa ochrony rybołowa
- 2 strefa ochrony sokoła wędrownego

Obszary Natura 2000

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Trzebież znajdują się:

Specjalne obszary ochrony siedlisk mające znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej OZW (SOO):

- Dolna Odra PLH320037
- Jezioro Stolsko PLH320063
- Police – kanały PLH320015 (poza zarządem nadleśnictwa)
- Ujście Odry i Zalew Szczeciński PLH320018 (poza zarządem nadleśnictwa)

Obszary specjalne ochrony ptaków (OSO):

- Dolina Dolnej Odry PLB320003
- Jezioro Świdwie PLB320006
- Zalew Szczeciński PLB320009
- Ostoja Wkrzańska PLB320014

Na terenie **Lasów Miejskich miasta Szczecin** ustanowione zostały formy prawnej ochrony (ilość w nawiasie):

- Rezerwaty przyrody (1)
- Parki krajobrazowe (1)
- Obszary Natura 2000 (3)
- Pomniki przyrody (11)
- Użytki ekologiczne (2)
- Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe (5)

Rezerwaty przyrody

Rezerwat przyrody „Zdroje"

Powołanie – podstawa prawy: Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego Nr 372 z dnia 5 listopada 1959, w: Monitor Polski nr 97, dnia 1 grudnia 1959, poz. 523. Obecnie podstawą prawną funkcjonowania rezerwatu jest Zarządzenie Nr 9/2011 RDOŚ w Szczecinie z dnia 28 kwietnia 2011 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Zdroje" oraz Rozporządzenie Nr 17/2008 Wojewody Zachodniopomorskiego z dn. 26 marca 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony (Dz. Urz. Woj. Zach. Nr39, poz.800).

Położenie: Według zarządzenia powołującego rezerwa obejmuje wydzielenia 6k oraz część 6g, w obwodzie leśnym Dąbie. Obecnie na terenie lasów w zarządzie Zakładu Usług Komunalnych znajduje się oddz. 125f. Zgodnie z Rozporządzeniem nr17/2008 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 26 marca 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Zdroje" § 2. 1.

Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie stanowiska odnawiającego się *cisa pospolitego Taxus baccata*, chronionego gatunku w granicach jego zasięgu geograficznego. Według tego Rozporządzenia w § 2. 2. Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu, o którym mowa w ust. 1, są:

- położenie rezerwatu na terenie proponowanego specjalnego obszaru ochrony siedlisk ekologicznej sieci Natura 2000 „Wzgórza Bukowe" (PLH320020) oraz w bliskim sąsiedztwie obszaru specjalnej ochrony ptaków „Dolina Dolnej Odry" (PLB320003);
- położenie rezerwatu w obrębie granic Szczecińskiego Parku Krajobrazowego „Puszcza Bukowa";
- zachowanie występujących w rezerwacie chronionych i rzadkich gatunków roślin, w szczególności paprotki zwyczajnej, cisa pospolitego, klonu polnego, kruszczyka szerokolistnego, oraz zwierząt ważnych dla zachowania różnorodności biologicznej, a także transferu genów;
- powstrzymywanie na obszarze rezerwatu inwazji roślinności ruderalnej i niepożądanej w zbiorowisku leśnym Querco-Fagetea
- położenie rezerwatu w bezpośrednim sąsiedztwie (od strony południowej) z ulicą Radosną oraz z bliskim sąsiedztwie osiedli Podjuchy i Zdroje, co wiąże się z silną antropopresją.

Park krajobrazowy

W Lasach Miejskich Szczecina położony jest północno-zachodni kraniec Szczecińskiego Parku Krajobrazowego znajduje się w granicach administracyjnych miasta Szczecina i jest objęty administracją Lasów Miejskich Szczecina.

Obszary Natura 2000

Na terenie Lasów Miejskich miasta Szczecin występują fragmenty trzech obszarów Natura 2000. Są to:

obszar specjalnej ochrony ptaków:

- „Dolina Dolnej Odry" PLB320003

specjalny obszar ochrony siedlisk:

- „Dolina Odra" PLH32003
- „Wzgórza Bukowe" PLH320020

Obszar specjalnej ochrony ptaków PLB320003 Dolina Dolnej Odry

W Lasach Miejskich Szczecina: północna część obszaru: oddz.133m, oddz.134c,d, oddz. 135a,b,oddz.136a,b,139a, znajdujące się na wyspach Zaleski Łęgi i Dębina.

Specjalny obszar ochronny siedlisk PLH320037 Dolina Odra

W Lasach Miejskich Szczecina: oddz.113m, oddz.134c,d, oddz. 135aa,b, oddz. 136a,b, oddz.139a. W administracji Lasów Miejskich Szczecina znajdują się fragmenty wysp Zaleskie Łęgi oraz Dębina.

Specjalny obszar ochrony siedlisk PLH320020 Wzgórze Bukowe

W Lasach Miejskich: oddz. 107x, oddz. 116h, oddz. 128h-o, oddz. 129g, j-rz, oddz. 130a,b,c,kiz, oddz. 131, oddz. 133 f, k ,j, oddz. 132a,b,d,f, (E część), g, h, i, j, k, oddz. 121, oddz. 122, oddz. 120, oddz. 124.

Użytki ekologiczne

W obszarze administrowanym przez Lasy Miejskie w Szczecinie znajdują się dwa użytki ekologiczne:

- „Dolina strumienia Grzęziniec"
- „Dolina strumienia Skolwinki, Stołczynki i Żółwinki"

Użytek ekologiczny **„Dolina strumienia Grzęziniec"** został powołany na mocy Uchwały Nr L/708/94 Rady Miejskiej w Szczecinie z dnia 16 maja 1994 roku. Obiekt ten, o powierzchni 46,4 ha znajduje się w północnej części Szczecina. W pobliżu osiedla Bukowo. Ochroną objęto następujące działki i fragmenty działek geodezyjnych: nr 2 i 20 w obrębie 2 Nad Odrą, nr 17,18,19,20 i 21 w obrębie 64 Nad Odrą nr 23/1,24 i 25 w obrębie 11 Nad Odrą, nr 4/2 w obrębie 66 Nad Odrą nr 10/1, 10/3, i 10/4 w obrębie 67 Nad Odra nr 12/8,13 i 14 w obrębie 30 Nad Odrą nr 6, 10/4,21/7,10/2,33 i 34 w obrębie 39 Nad Odrą zgodnie z §5 pkt 2. Celem powołania użytku ekologicznego „Dolina strumienia Grzęziniec" jest ochrona naturalnego ukształtowania terenu wraz z ciekami i wysoce zróżnicowaną szatą roślinną.

Użytek ekologiczny **„Dolina strumieni Skolwinki, Stołczynki i Żółwinki"** został powołany na mocy Uchwały Nr L/708/94 Rady Miejskiej w Szczecinie z dnia 16 maja 1994 roku. Obiekt ten o powierzchni 57,5 ha, znajduje się w północnej części Szczecina, w dzielnicy Północ, między Stołczynem, a Skolwinem. Obejmuje część dolin strumieni: Skolwinki, Żółwinki, Stołczynki oraz cieku bez nazwy. Uchwała powołująca z 1994 roku podaje następującą lokalizacje użytku: fragmenty działek geodezyjnych nr 31/3,20,36,10,11,12,13,14,6,7,2,29,3 w obrębie 48 nr 2, 4/1,4/10 w obrębie 54/2 Nad Odrą, nr 49 i 50 w obrębie 47 Nad Odrą i nr 2 w obrębie 54/1 Nad Odrą. Celem powołania użytku ekologicznego „Dolina strumieni Skolwinki, Stołczynki i Żółwinki" jest ochrona naturalnego ukształtowania terenu wraz z ciekami i wysoce zróżnicowaną szatą roślinną.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie Lasów Miejskich miasta Szczecin występuje pięć zespołów przyrodniczo-krajobrazu naturalnego występuje pięć zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, są to:

- „Dolina Siedmiu Młynów",
- „Wodozbiór",
- „Park Leśny w Strudze",
- „Zespół Parków Kasprowicza-Arkoński"
- „Jezierzyce'

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Siedmiu Młynów" został powołany na mocy Uchwały Nr L/708/94 Rady Miejskiej sprawie uznania niektórych terenów za użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – obecnie straciła moc. Nowy akt prawny - to Uchwała nr X/287/07 Rady Miejskiej Miasta Szczecin z dnia 11 czerwca 2007 r. Zgodnie z uchwałą z 2007 roku w miejsce zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Dolina Siedmiu Młynów" powołano zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Siedmiu Młynów i źródła strumienia Osówka", o powierzchni 79,34 ha. Obecnie istniejący ZPK obejmuje fragmenty lub całość następujący oddziałów leśnych: 39,40,41,42,43,44,49,50,51,56,59,60,61,62,63,66.

Celem utworzenia ZPK „Dolna Siedmiu Stawów i źródła strumienia Osówka" jest ochrona i odtwarzanie wartości przyrodniczych i estetycznych wyjątkowo cennego krajobrazu naturalnego i kulturowego w dolinie Osówki, a w szczególności zachowanie w stanie naturalny, obszaru źródliskowego cieków Osówka i Bystry Potok.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy **„Wodozbiór"** został powołany Uchwałą Nr L/708/94 Rady Miejskiej w Szczecinie z dnia 16 maja 1994 roku w sprawie uznania niektórych terenów za użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Obecnie nie obowiązuje. Nowy akt prawny powołujący to nr X/287/07 Rady Miejskiej z dnia 11 czerwca 2007 r. Zgodnie z tą uchwałą ZPK „Wodozbiór": ma powierzchnie 63,39 ha i obejmuje następujące działki geodezyjne: 12 i fragment 13 w obrębie 3001, 3,4,5 i fragment 2 w obrębie 3064, Fragment 13,20, w obrębie 3002. Większość obszaru ZPK „Wodozbiór" znajduje się poza lasami, w administracji Lasów Miejskich jest tylko oddz. 141 w granicach zespołu.

Celem powołania ZPK „Wodozbiór" jest ochrona wartości przyrodniczych i estetycznych cennego krajobrazu naturalnego * w szczególności ukształtowania terenu oraz cieków i zbiorników), dopuszcza się włączenie terenu w obszar proponowanego ogrodu botanicznego.

Obszar zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Wodozbiór' obejmuje falisty teren z obniżeniem (zmeliorowane torfowisko ze stawem) oraz mozaiką zbiorowisk łąkowych, szuwarowych, zaroślowych i leśnych. W obniżeniach występują szuwary trzcinowe, mózgowe i pałkowe, zbiorowiska ze śmiałkiem darniowym Dechampsia caespitosa oraz turzycowiska, głównie z turzycą zaostrzoną Carex gracilis). Poza obniżeniami dominują zbiorowiska z perzem Elinus repens i mietlicą pospolitą Agrostis capillaris występujące na odłogach. W miejscach piaszczystych istnieją fragmenty

muraw napiaskowych. Na całym terenie występują rozproszone kępy wierzb, brzóz i dębów. W obszarze ZPK występują ponadto drzewostany sosnowe, żyzne lasy liściaste nawiązujące do grądów oraz olsy.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy **„Zespół Parków Kasprowicza-Arkoński"** został powołany na mocy Uchwały Nr L/708/94 Rady Miejskiej w Szczecinie z dnia 16 maja 1994 roku w sprawie uznania niektórych terenów na użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – nie obowiązuje. Nowy, obowiązujący akt prawny powołujący to Uchwała nr X/287 Rady Miasta Szczecin z dnia 11 czerwca 2007 r. Zgodnie z tą uchwałą ZPK „Zespół Parków Kasprowicza-Arkoński" ma powierzchnię 91,69 ha i obejmuje następujące działki geodezyjne: 13 i fragment 7 w obrębie 1021, 13,84 i fragment 83 w obrębie 2009, 1,2 w obrębie 2032, fragment 78 w obrębie 2064, 19/10 i fragmenty 19/8,19/9 w obrębie 2138, 1,2,3/2,3/3,3/4,3/5,3/6,3/7,4,5,6 w obrębie 2139.
Większość obszaru ZPK „Zespół Parków Kasprowicz-Arkoński" znajduje się poza lasami, w administracji Lasów Miejskich, obecnie w granicach zespołu tylko oddz. 58.

Celem powołania ZPK „Zespół Parków Kasprowicza-Arkoński" jest ochrona wartości przyrodniczych i estetycznych wyjątkowo cennego krajobrazu kulturowego z fragmentami tematycznego ogrodu botanicznego.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowych „Zespół Parków Kasprowicza-Arkoński" stanowi kompleks terenów zagospodarowanych parkowo, z fragmentami terenów otwartych oraz obszarów o charakterze leśnym, ze śródleśnymi jeziorkami. Lasy to głównie silnie przekształcone łęgi wierzbowe i olszowe. Występuje to ponadto cenna derdroflora, z wieloma drzewami egzotycznymi.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy **„Jezierzyce"** powołany został na mocy Uchwały Nr L/708/94 Rady Miejskiej w Szczecinie z dnia 16 maja 1944 roku w sprawie uznania niektórych terenów za użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – nie obowiązuje. Nowy, obowiązujący akt prawny to Uchwała X/287/07 Rady Miasta Szczecin z dnia 11 czerwca 2007 r. Zgodnie z tą uchwałą ZPK „Jezierzyce ma powierzchnię 106,71 ha. Zgodnie z uchwałą z 2007 roku celem utworzenia ZPK jest ochrona wartości estetycznych i przyrodniczych cennego krajobrazu dolinnego w strefie ochronnej Szczecińskiego Parku Krajobrazowego „Puszcza Bukowa" i położenie w proponowanych specjalnym obszarze ochrony siedlisk Natura 2000.

ZPK Jezierzyce obejmuje Staw Klasztorny, Staw Cysterski oraz fragment doliny Płoni. Na brzegach wykształcają się zbiorowisko szuwarowe – szuwary trzcinowe, pałkowe i turzycowe. W wodach rośnie grążel żółty Nuphar luteum. Ponadto mozaikę ekosystemów stanowią wilgotne łąki kaczyńcowe, murawy napiaskowe, wikliny nadrzeczne i łozowiska. Niewielkie powierzchnie zajmują olsy i łęgi.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy **„Park leśny w Strudze"** powołany został na mocy Uchwały Nr L/708/94 Rady Miejskiej w Szczecinie z dnia 16 maja 1994 roku w sprawie uznania niektórych terenów za użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – nie obowiązuje. Nowy, obowiązujący akt prawny powołujący to Uchwała nr X/287/07 Rady Miasta Szczecin z dnia 11 czerwca 2007 roku. Zgodnie z tą uchwała ZPK „Park Leśny w Strudze" ma powierzchnię 12,59 ha i obejmuje następujące działki geodezyjne: 367,657 i fragmenty, 362/2,362/3,363/1,382/3,382/4,387,387/13,387/15,389/1 w obrębie 4196, Fragment działki 519 w obrębie 4194. W administracji Lasów Miejskich znajduje się tylko oddział 129g

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Park Leśny w Strudze: to dawne założenie parkowe, ale jego kompozycja jest obecnie słabo widoczna. W ciągi minionych dziesięcioleci park uległ renaturalizacji. Stopniowo zanikają walory dendrologiczne, a park staje się stopniowo ważnym obiektem o znaczeniu biocenotycznym. W dolinie Płoni występują tu łęgi olszowo-jesionowe, a na zboczach grądy i buczyny. Rośnie tu kilka gatunków objętych ochroną prawną m.in.: *konwalia majowa Convallaria majalis, bluszcz pospolity Hedera helix, cis pospolity Taxus baccata, śnieżyczka przebiśnieg Galanthus nivalis* oraz *wiciokrzew pomorski Lonicera peryclimenum.*

Zespół przyrodniczo-krajobrazowego **„Dębina"** powołany został rozporządzeniem Nr 14/2002 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 9.07.2002 r w sprawie uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy obszaru położonego w mieście Szczecinie. Obszar zamieniony został rozporządzeniem NR 22/2003 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 15.12.2003r zmieniający rozporządzenie w sprawie uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy obszaru położonego w mieście Szczecinie. Obszar poddany ochronie ma 780,39 ha. Obejmuje teren Lasów Miejskich wydzielony jako oddział 139a zajmujący 66,28 ha.

Pomniki przyrody

Tabela Pomniki przyrody znajdujące się na terenie miasta Szczecin

Lp.	Oddz. Poddz.	Gmina l-ctwo	Gatunek	Obwód	Nazwy
1.	29f	Miasto Szczecin, Głębokie	Buk zwyczajny *Fagus sylvatica*	Zmierzone jako całość – 883 Zmierzone pojedynczo – 186, 246, 212, 228, 190, 115, 170, 167	Grupa drzew ośmiu drzew „Kielich" lub "Osiem dziewcząt z Albatrosa"
2.	54j	Miasto Szczecin, Głębokie	Buk zwyczajny *Fagus sylvatica*	260, 340, 285, 295, 300, 355	Grupa sześciu drzew wzdłuż drogi leśnej „Szpaler Siłaczy"
3.	86x	Miasto Szczecin, Głębokie	Buk zwyczajny *Fagus sylvatica*	335, 310, 305, 432 i 368	Grupa pięciu drzew wzdłuż drogi przy ogródkach działkowych Skarbówka „Buki przy Cichym Kąciku"
4.	86t	Miasto Szczecin, Głębokie	Buk zwyczajny *Fagus sylvatica*	370	„Buki przy Cichym Kąciku"
5.	88g	Miasto Szczecin, Głębokie	Dąb szypułkowy *Quercus Robur*	450, 388	Grupa dwóch drzew „Tata i Mama"
6.	93g	Miasto Szczecin, Głębokie	Dąb szypułkowy *Quercus Robur* Buk zwyczajny *Fagus sylvatica**	398, 449*	Grupa dwóch drzew „Stróże"
7.	93i	Miasto Szczecin, Głębokie	Buk zwyczajny *Fagus sylvatica* Dąb szypułkowy *Quercus Robur**	445, 460, 412 420*, 445*	Grupa pięciu drzew, dęby „Brytyjczycy" i buki „Upiory"
8.	120k	Miasto Szczecin, Dąbie	Cis pospolity *Taxus baccata*	160	„Warcisław"
9.	120g	Miasto Szczecin, Dąbie	Dąb szypułkowy *Quercus Robur*	487	„Boleszycki Dąb"
10.	120k	Miasto Szczecin, Dąbie	Dąb szypułkowy *Quercus Robur*	458	b.d
11.	120k	Miasto Szczecin, Dąbie	Buk zwyczajny *Fagus sylvatica*	300	b.d

Drzewostany o charakterze parkowym i wartościowe składniki dendroflory

Podmiejskie lasy są specyficzne ze względu na znaczącą funkcję rekreacyjną i sąsiedztwo terenów zurbanizowanych w wielu miejscach zawierają ślady dawnego osadnictwa z pozostałościami nasadzeń ozdobnych lub mają wręcz charakter parkowy. W wielu miejscach tereny zajmowane obecnie przez lasy były znacznie intensywniej zagospodarowane niż obecnie. Lasy pokrywają dziś dawne tereny zabudowane o różnej funkcji np. w dolinie Siedmiu Młynów, przy ul. Podbórzańskiej, przy ul. Mącznej, w Dunikowie, Parku Leśnym Zdroje. Poza czasem trudno widocznymi już ruinami, o przeszłości tych miejsc świadczą zwykle zachowane w nich ozdobne, dziś często zdziczałe drzewa i krzewy.

Park Leśny Klęskowo

Zajmuje powierzchnię ok. 25 ha, w sąsiedztwie Osiedla Bukowego. W drzewostanie mieszanym dominuje buk zwyczajny Fagus sylvatica, dąb szypułkowy

Quercus robur i sosna zwyczajna Pinus sylverstris. W domieszce występują takie gatunki jak: dąb bezszypułkowy Quercus peraea, grab pospolity Carpinus betulus, wiązy – szypułkowy Ulmus laevis, górski U. gabra i polny U.minior – pospolity Acer platanoides, jawor A. pseudoplatanus i polny A.capestris (Antoniów 2010). W dolinie Chojnówki na skraju parku rosną olsze – czarna Alnus glutinosa i rzadziej spotykana - szara A. incana (Stachak i in. 2000).

W południowo-wschodniej części Parku, od strony Pomarańczowej rośnie szereg egzotycznych drzew, np.: dąb wieloowockowy Quercus macrocarpa, klon okrągłolistny Acer circinatum, klon zwyczajny odm. Schwedlera Acer platanoides 'Schwedleri' i odm. powcinana Acer platanoides 'Palmatifidum' i żywotnik olbrzymi Thuja plicata. Natomiast przy drodze biegnącej wzdłuż parku, w rejonie wylotu ulicy Rydla, rośnie klon jawor odm. Leopolda Acer pseudoplatanus 'Leopoldii' oraz jesion wyniosły w formie jednolistnej Fraxinus exelsior f. diversifolia (Stachak i in.2000).Kłęk kanadyjski Gymnocladus dioicus,opisywany był jako zniszczony podczas rozbudowy kościoła (Kalita-Skwirzyńska i in. 2006), został jednak obecnie odnaleziony. Drzewo ma obwód 210 cm i odnawia się spontanicznie – młode okazy mają ok. 2 m wysokości. Odnaleziono także jodłę kaukaską Abies normaniana (obwód 240cm), również opisaną jako zniszczoną podczas budowy kościoła. Inne podawane stąd zniszczone gatunki egzotyczne to: grujecznik japoński Cercidiphyllum japonicum, buk amerykański Fagus grandifolia, orzesznik pięciolistkowy Carya ovata (Kaita-Skwirzyńska i in.2006). W parku od strony kościoła rósł miłorząb japoński Ginko biloba, który kilka lat temu został ścięty/ W 2010 roku na ściętym pniu obserwowano pędy odroślowe, obecnie jednak nie odnalezione.

Na południowo-zachodnim krańcu Parku, w oddz. 119k, dominuje w drzewostanie sosna czarna Pinus nigra. W oddziale 119a okazałe rozmiary osiągają: buk zwyczajny Fagus sylvatica - o obwodzie 410 cm, klon pospolity Acer platanoides – 430 cm, dąb czerwony Quercus rubra – 460 cm oraz cis pospolity Taxus baccata – 95 cm. W parku rosną obficie kwitnące i owocujące okazy bluszczu zwyczajnego Hedera helix.

Park Leśny w Strudze

Obiekt objęty ochroną jako zespół przyrodniczo-krajobrazowy. W zarządzie Lasów Miejskich pozostaje tylko oddz. 129g, na południowo-wschodnim krańcu Parku, Szosie Stargardzkiej. W oddziale tym występuje drzewostan liściasty z bukiem zwyczajnym Fagus sylvatica, dębem szypułkowym Quercus robur oraz olszą czarną

Alnus glutinosa na dnie doliny. W oddziale tym znajduje się także stanowisko platana klonolistnego, Platanus x hispanica 'Acerifolia' (Stachak i in.200, Charkiewicz 2010).

Dawne sanatorium przy ul. Mącznej

Oddział 124p, r z dawnym założeniem parkowym. Przy ruinach bramy rosną dwa okazałe Platany klonolistne Platanus x hispanica, buk zwyczajny i lipa srebrzysta za bramą na wzniesienie wspina się aleja lipowa.

W drzewostanie spotkać można takie gatunki drzew pochodzące z nasadzeń jak: kasztanowiec biały Aesculus hippocastanum i czerwony A. carnea, sosny wejmutki Pinus strobus, modrzew europejski Larix europaea, cyprysik groszkowy, Chamaecyparis pisifera, z krzewów i pnączy ozdobnych utrzymują się tutaj cisy pospolite Taxus baccata, śnieguliczki białe Symphoricarpos albus, kalina hordowina Viburnum lantana, mahonia pospolita Mahonia aquaifolium, bez czarny Sambucus nigra, i koralowy S. racemosa, głogi i leszczyny okazałe lian kokornaku wielkolistnego Aristolochia macrophylla i winobluszczu zaroślowego Parthenocissus inserta. W parku rosną kwitnące i owocujące okazy bluszczu zwyczajnego Hedara helix (Charkiewicz 2010).

Pozostałe tereny leśne z pozostałościami nasadzeń o charakterze parkowym

Ślad dawnego założenia parkowego zachował się w oddziale 62cjk oraz w oddziale 60j w Dolinie Siedmiu Młynów. Pierwszym z tych miejsc (oddział 62cjk) pamiątką po parku jest wielogatunkowy drzewostan, z kasztanowcami białymi Aesculus hippocastanus, lipami szerokolistnymi Tilia patyphyllos, świerkami zwyczajnymi Picea abies, jaworami Acer pseudoplatanus, pojedynczo występują tu też robinie grochodrzew Robinia pseudoacacia, daglezje Pseudotsuga menziesii, oraz stare drzewa owocowe (głównie jabłonie Malus domestica). Charakterystycznym elementem założenia parkowego jest aleja lipowa, łącząca teren parku z Drogą Siedmiu Młynów. Pamiątką po parku są także polanki widokowe oraz płaty zdziczałego rdestowca japońskiego Reynoutria japonica. Natomiast w oddziale 60j pozostałością założenia parkowego są rozległe płaty śnieguliczki Symphoricarpos oraz krótka aleja lipowa łącząca założenie parkowe z Doliną Siedmiu Młynów. Wzdłuż całej Doliny Siedmiu Młynów można zauważyć drzewa i krzewy będące pamiątka dawnych nasadzeń o charakterze parkowym. Uwagę zwracają zwłaszcza takie egzoty jak okazałe żywotniki o obwodach 240 i 167 cm rosnące w oddz. 59j oraz cyprysik groszkowy w odmianie pierzastej o obwodzie 137 cm (oddz. 59h).

Przy ruinach osiedla Podbórz (oddz. 38n) pamiątka po dawnej zieleni urządzonej są rozległe płaty zdziczałej śnieguliczki oraz pojedyncze, stare drzew:

świerki, dęby szypułkowe, jawory. Również przy stawach zwanych Wyszyna (oddz. 49ck) pozostałością dawnego terenu zielonego są rozległe płaty śnieguliczki oraz pojedyncze stare świerki i dęby. W Parku Leśnym Arkońskim w drzewostanach z dominacją takich gatunków jak: sosna zwyczajna Pinus sylverstris, świerk zwyczajny Picea abies, buk zwyczajny Fagus sylvatica, dąb szypułkowy Quercus robur oraz olsza czarna Alnus glutinosa w wielu miejscach można spotkać gatunki obce. Szczególne ich zagęszczenie znajduje się na północ od Jez. Goplany i kąpieliska Arkonka. Spotkać tu można okazy jodły pospolitej Abies alba, sosny smołowe Pinus rigida, Banksa P. banksiana i czarne P. nigra (liczne w oddz. 77n), dęby błotne Quercus palustris (oddz. 78 z), na całym obszarze rozproszone są okazałe, drzewiaste czeremchy amerykańskie Padus serotina, w obszarze rozsiewa się spontanicznie cis pospolity Taxus baccata.

Teren zielony przy Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii im. św. Brata Alberta (oddz.86s) wyróżnia się nagromadzeniem gatunków obcych. Rośnie tu rząd osiągających 150cm obwodu cisów pospolitych Taxus baccata, okazała magnolia drzewiasta Magnolia acuminata (210 cm obwodu), jodła kaukaska Abies nordmaniana, kuningamia chińska Cunninghamia lanceolata, kilkunastoletni okaz kasztana jadalnego Castanea sativa, stary świerk Picea abies o obwodzie ponad 300 cm, poza tym okazały lipy drobnolistne, jesiony, buki, sosny, tuje olbrzymie Thuja plicata.

W Parku Leśnym Zdroje zachowały się tutaj także nasadzenia egzotów, m.in. żywotnik olbrzymi Thuja plicata (oddz.121a), sosny czarne Pinus nigra (oddz.120y). W rezerwacie „Zdroje" w granicach Parku Leśnego, chronione jest stanowisko cisa pospolitego Taxus baccata, który odnawia się tutaj naturalnie – nie tylko w granicach rezerwatu, ale także poza nim. Na terenie leśnym bardzo ekspansywnym gatunkiem jest bluszcz zwyczajny, rośnie tu także obficie m.in. powojnik pnący Clematis vitalba i wiciokrzew przewiercień Lonicera caprifolium.

W Parku Leśnym Dąbie w północnej części na zalesionych terenach dawnego osiedla Trzebusz, rosną pojedyncze stare drzewa z dawnych nasadzeń – głównie lipy i dęby, a także klon srebrzysty Acer saccharinum i klon jesionolistny odm. 'Odessanum' Acer negundo 'Odessanum' (Kalita-Skwirzyńska i in.2006). Pozostałości dawnego terenu zielonego z nasadzeniami kilku ozdobnych gatunków (świerki, kasztanowce) znajdują się nad Płonią w Dunikowie, między autostradą, a linią kolejową (rosną tu m.in. łany zdziczałego pióropusznika strusiego).

Na całym terenie objętym opracowaniem spotkać można, poza tym pamiątki kultury leśnej w postaci pojedynczych drzew lub grup drzew obcego pochodzenia

sadzonych w obrębie drzewostanów gospodarczych oraz drzew sadzonych w formie alei przydrożnych.

Egzoty w dendroflorze

Tabela Egzotyczne drzewa i krzewy Lasów Miejskich Szczecina

Nazwa gatunkowa	Lokalizacja stanowisk
Buk amerykański Fagus grandifolia	oddz.119a (Stachak i in.)
Cyprysik Lawsona Chamaecyparis lawsoniana	Teren Kąpieliska Arkonka – kilkanaście okazów (Kaciuban 1995), oddz.75a – na W od Goplany dwa drzewa o obwodzie 60 i 95 cm (Kaciuban 1995)
Dąb błotny Quercus palustris	oddz.78z (Kaciuban 1995;!)
Dąb wielkoowockowy Quercus macrocarpa	oddz.119a – obw. 220cm (Stachak i in. 2000)
Dereń biały Cornus alba	oddz. 73y,i, 86t,h 75f, 81l (Kaciuban 1995)
Dereń biały odm. syberyjska Cornus alba 'Sibrica'	oddz. 86h – na skraju polany (Kaciuban 1995)
Głóg miękki Crataegus mollis	oddz. 81s – na skraju lasu (Kaciuban 1995)
Jałowiec wirginijski odm. tripartita Juniperus virginiana 'Tripartita'	oddz. 86p (Kaciuban 1995)
Jarząb mączny Sorbus aria	oddz. 81o, 82f (siewki), (Kaciuban 1995)
Jarząb szwedzki Sorbus intermedia	oddz. 77j,t, 81l, 86h (wszędzie tylko siewki) (Kaciuban 1995)
Jesion pensylwański Fraxinus excelsior pensylvanica	oddz.72d, 73y, 75a, 77p, 80cx (Kaciuban 1995)
Jesion wyniosły w formie jednolistnej Fraxinus excelsior f.diversifolia	oddz. 119a (Stachak i in.2000)
Jodła pospolita Abies alba	oddz.81r – 1 drzewo koło Wzgórza Arkony (Kaciuban 1995) oddz. 73s – koło jez. Goplana (Kaciuban 1995;!obecnie odnaleziono tylko młody okaz 0,5 m wys.),oddz. 82a – 6 drzew, w tym najgrubsze 180 cm (Kaciuban 1995)
Jodła kaukaska Abies concolor	37y(!)
Jodła kaukaska (Abies nordmaniana)	oddz. 119a, (Stachak i in.2000, !: obw. 240 cm), oddz. 86s – w Ośrodku Brata Alberta (!,Kaciuban 1995), oddz.81o – przy ruinach wieży widokowej (Kaciuban 1995)
Klon jawor odm. Leopolda Acer pseudoplatanus 'Leopoldii'	oddz. 119a (Stachak i in.2000)
Klon okrągłolistny Acer circinatum	oddz. 119a (Stachak i in.2000)
Klon zwyczajny odm. powcinana Acer platanoides 'Palmatifidum'	oddz. 119a (Stachak i in.2000)
Kłęk amerykański Gymnocladus dioicus (obw. 210 cm)	oddz. 119a (Stachak i in.2000;!:obw.210cm)
Kokornak wielkolistny Arisolochia macrophylla	oddz.124r – dawne sanatorium przy ul. Mącznej(!)
Magnolia drzewiasta Magnolia acuminata	oddz.86s – na terenie Ośrodka Brata Alberta – obw. 210cm (Kaciuban 1995)
Miłorząb japoński Ginko biloba	oddz.119a (drzewo ścięte kilka lat temu; 2010 roku na ściętym pniu obserwowano pędy odroślowe, obecnie brak)(!)
Pęcherznica kalinolistna Physocarpus opulifolius	oddz.86b – na zboczu przy hydroforni (Kaciuban 1995)
Platan klonolistny Platanus x hispanica 'Acerifolia"	oddz.129g (Stachak i in. 2000)
Sosna Banksa Pinus banksiana	oddz.73s, 77n, 78d, 81o, 82i (Kaciuban 1995)
Sosna czarna Pinus nigra	oddz.119k (bardzo licznie) (!),oddz.71c, 73o,s, 77n, 81n (Kaciuban 1995); 79c (Kaciuban 1995),oddz. 120r,y (!)
Sosna smołowa Pinus rigida	liczne w oddz.77n (ok. 140 drzew), szpaler na skraju oddz.79c, (!), d (droga między Goplaną, a Głuszcem) (Kaciuban 1995)
Sosna wejmutka Pinus strobus	rozproszone okazy w całym lesie (oddz.73,75,77,78,81,82,86) (Kaciuban 1995;!), oddz.124r – dawne sanatorium przy ul. Mącznej (!)
Żywotnik olbrzymi Thuja plicata	oddz.119a (Stachak i in. 2000;! Przy północnej krawędzi lasu), oddz.121a (!), oddz.59g – dwa drzewa Siedmiu Młynów, obw. 260 i 190 cm (!), oddz.86s

IV. Historia i wartości kulturowe

a. Syntetyczny rys historyczny terenu

Nadleśnictwo Gryfino, obr. Rozdoły

Tereny obecnego Nadleśnictwa w znacznej części należały do Zakonu Cystersów sprowadzonego w 1173 roku do Kołbacza. W posiadłościach ziemskich: Binowo, Kołowo, Dobropole, Żelisławiec, Kartno, Glinna oraz Klęskowo mnisi rozwinęli na bardzo dużą skalę hodowlę bydła i trzody chlewnej. Intensywnej hodowli sprzyjały miejscowe, nieliczne lasy i zakrzewienia, które w owych czasach służyły głównie jako pastwiska dla świń. Pod koniec XVI wieku, w granicach obecnej Puszczy Bukowej, zaprzestano wypasu a tereny przekształcają się w lasy brzozowo-dębowo-bukowe. Niewielkie kompleksy leśne z początku XVII wieku przedstawia mapa (ryc. nr 4). Nazwy wsi Binow, Colow, Clebow, Recow świadczą o słowiańskim pochodzeniu.

W drugiej połowie XVII wieku lasy w miejscu obecnej Puszczy Bukowej, należały do rządztwa Kołbacz, obejmującego rewiry lasów królewskich: Sosnówka, Klęskowo, Będgoszcz, Klucz i zarządzane były przez nadleśniczych. W lasach tych przeważały drzewostany dębowe i bukowe, a w nadleśnictwie Sosnówka występowała również domieszka brzozy i olszy.

Na przełomie XVIII i XIX wieku Prusacy wykupują tereny od prywatnych właścicieli i wprowadzają gospodarkę państwową. Przystępują do masowych zalesień i wprowadzają ład przestrzenny. Zasięg lasów z lat 1807-1813 przedstawia mapa (ryc. nr 5). Ład przestrzenny z 1870 roku – Nadleśnictwo Klutz (ryc. nr 6).

W drugiej połowie XIX i pierwszej XX wieku lasy Puszczy Bukowej należały do Nadleśnictw Państwowych: Klutz i Muhlenbeck. W jednostkach tych dominowały lasy liściaste i mieszane zbudowane głównie z buka, dęba i sosny. W okresie tym nasila się przemysłowe wykorzystanie Puszczy, głównie za sprawą zakładów drzewnych w Gryfinie, Dąbiu i Płoni. W roku 1889 powstało w Szczecinie Towarzystwo Miłośników Puszczy Bukowej (Buchheide-Vereins), które w poważnym stopniu hamowało eksploatację Puszczy. Tereny dzisiejszego Ogrodu Dendrologicznego w Glinnej, to pozostałość po szkółkach leśnych z 1823 roku, które około 1870 roku zostały przejęte przez Nadleśnictwo Muhlenbeck. Jego długoletni Nadleśniczy Carl Ludwig Gene w drugiej połowie XIX wieku założył na terenie szkółek bogate kolekcje drzew i krzewów, z których niewielka część dotrwała do chwili obecnej. Lasy ówczesnych nadleśnictw: Klutz i Muhlenbeck przedstawiają mapy z roku 1989 (ryc. 7) i z 1912 (ryc.

8). Przed II wojną lasy łęgowe Dziewoklicza stanowiły własność miasta Szczecina. O gospodarce leśnej do roku 1945 nie można podać bliższych danych, ze względu na brak operatów z tego okresu. Zachowały się tylko nieliczne mapy oraz fragmentaryczne dane. Wg Deutsches Forsthandbuch z 1937 roku, Nadleśnictwa: Rozdoły i Podjuch użytkowały lasy wg następujących etatów masowych:

Etaty masowe z 1937 roku.							
Nadleśnictwo	Powierzchnia (ha)		Roczny etat masowy (m^3 brutto)				Razem
	ogólna	leśna	buk	dąb	Inne liściaste	iglaste	
Rozdoły	3772	3624	216674	1861	217	1942	25684
Podjuchy	3218	3001	7482	773	130	5629	14014
Ogółem	6990	6625	29146	2634	347	7571	39698

Powojenne źródła urządzeniowe podają, że użytkowanie w Puszczy Bukowej, prowadzono głównie za pomocą cięć częściowych i jednostkowych, miejscami gniazdowych na powierzchni całych pododdziałów i oddziałów, bazując na odnowieniu naturalnym.

W Puszczy Bukowej w XIX wieku założono kilka powierzchni doświadczalnych, którymi kierował Adam Schwappach (1851–1932), w latach 1886–1921 profesor Akademii Leśnej w Eberswalde, dyrektor Zakładu Lasowego Głównej Leśnej Stacji Doświadczalnej Prus w Eberswalde. Poniższa tabela przedstawia wykaz tych powierzchni.

Wykaz powierzchni doświadczalnych A. Schwappacha w Puszczy Bukowej				
	Oddział	**Powierzchnia doświadczenia (ha)**	**Gatunek**	**Wiek**
Obręb Rozdoły (Puszcza Bukowa)	133 l	1,35	Bk, Gb	133 lata
	127 n	0,20	Dbc	131 lat
	209 d	0,88	Bk, Dbs	151 lat
	209 f	0,34	Bk	151 lat
	209 g	0,38	Bk	151 lat
	222 o	0,25	Bk	182 lata
	222 r	0,25	Bk	182 lata

Stettin
Pomerensdorff
Mandelkow
Gustow
Curow
Radekow
Niderzadel
Schillersdorp
Griffenhagen
Wolin
Möhlen
Berckow
Stekelin
Wolterdorp
Swechow
Wildenstall
Papirmühlen
Damme
Podingsche Berge
Bockholt
Clutze
Calow
Niemarck
Hoffthegline
Brunnecken
Witstock
Korrenhagen
Sinslow
Babbin
Gardon
Wick
Grabow
Swantzow
Schune
Prilup
Carow
Lut. Renckendorp
Pritzlow
Rogensadel
Schenungen
Pargow
Reimickendorp
Clebow
Creckse
Clusdam
Borin
Wendischemöhlen
Langenhagen
Konow vor der Bagen
Radlsdorp
Levenow
Bahnen
Schönfeld
Lindow
Libitz lacus
Berglary
Lubbezin
Scholvin
Cavelwisch
Croswick
Glamberke
Brunne
Wamelitz
Sparenwolde
Creckow
Moringen
Nemitz
Carow
Prilup
Swantzow
Schune
Stettin
Damme
Pomerensdorff
Mandelkow
Gustow
Pritzlow
Curow
Radekow
Niderzadel
Rogensadel
Schillersdorp
Pargow
Reimickendorp
Griffenhagen
Wolin
Möhlen
Berckow
Stekelin
Wolterdorp
Swechow
Wendischemöhlen
Langenhagen
Konow vor der Bagen
Radlsdorp
Levenow
Bahnen
Schönfeld
Lindow
Libitz lacus
Clebow
Hoffthegline
Brunnecken
Witstock
Korrenhagen
Sinslow
Babbin
Gardon
Wick
Creckse
Clusdam
Niemarck
Calow
Clutze
Bockholt
Papirmühlen
Wildenstall
Damme
Podingsche Berge
Hoikendorp
Brugge
Grabow
Swantzow
Schune
Stettin
Pomerensdorff
Mandelkow
Gust

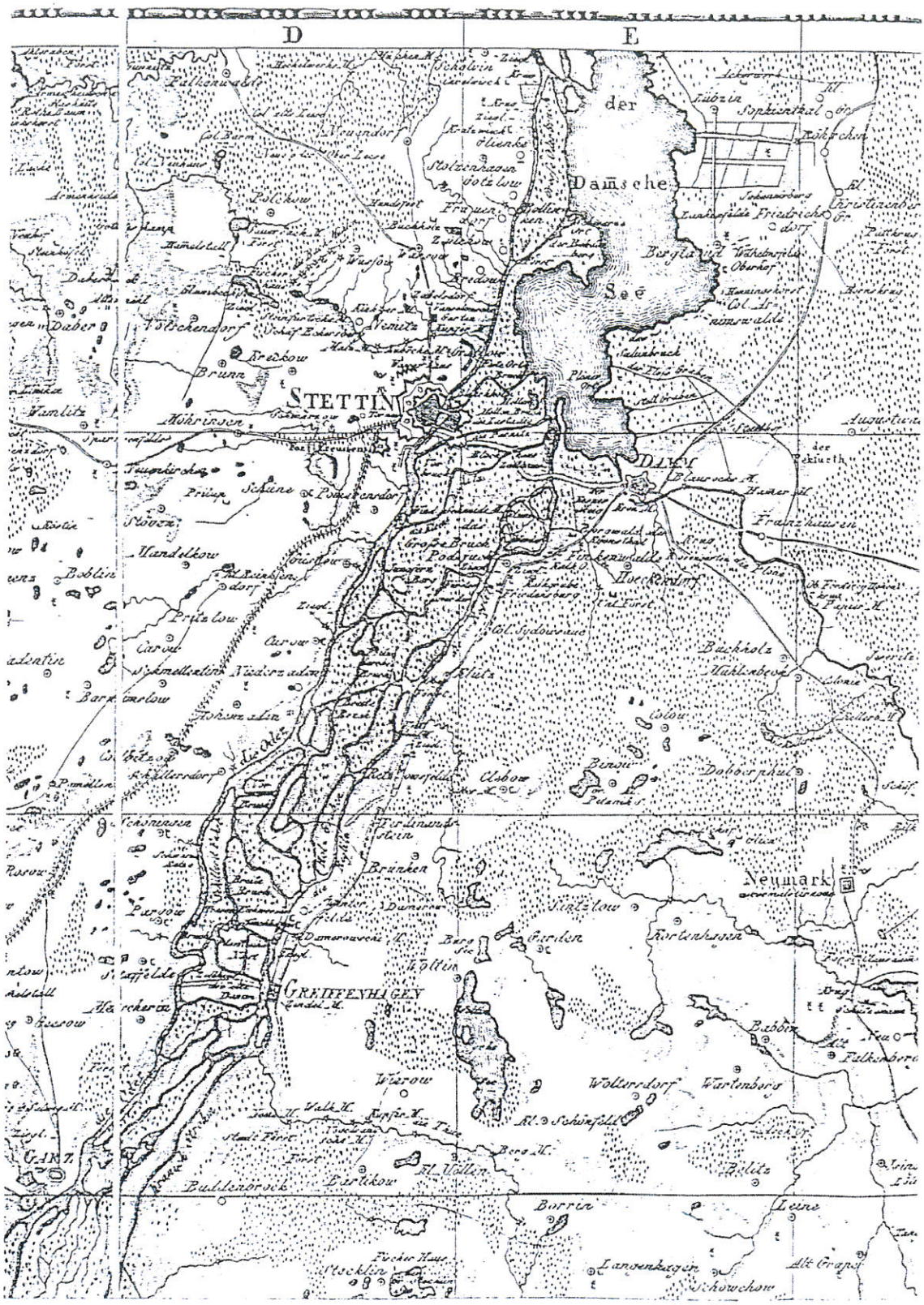

Geographischer ... Weimar 1807 – 1813 1:160 000

Ryc. Elaborat Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026

Ryc. Elaborat Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026

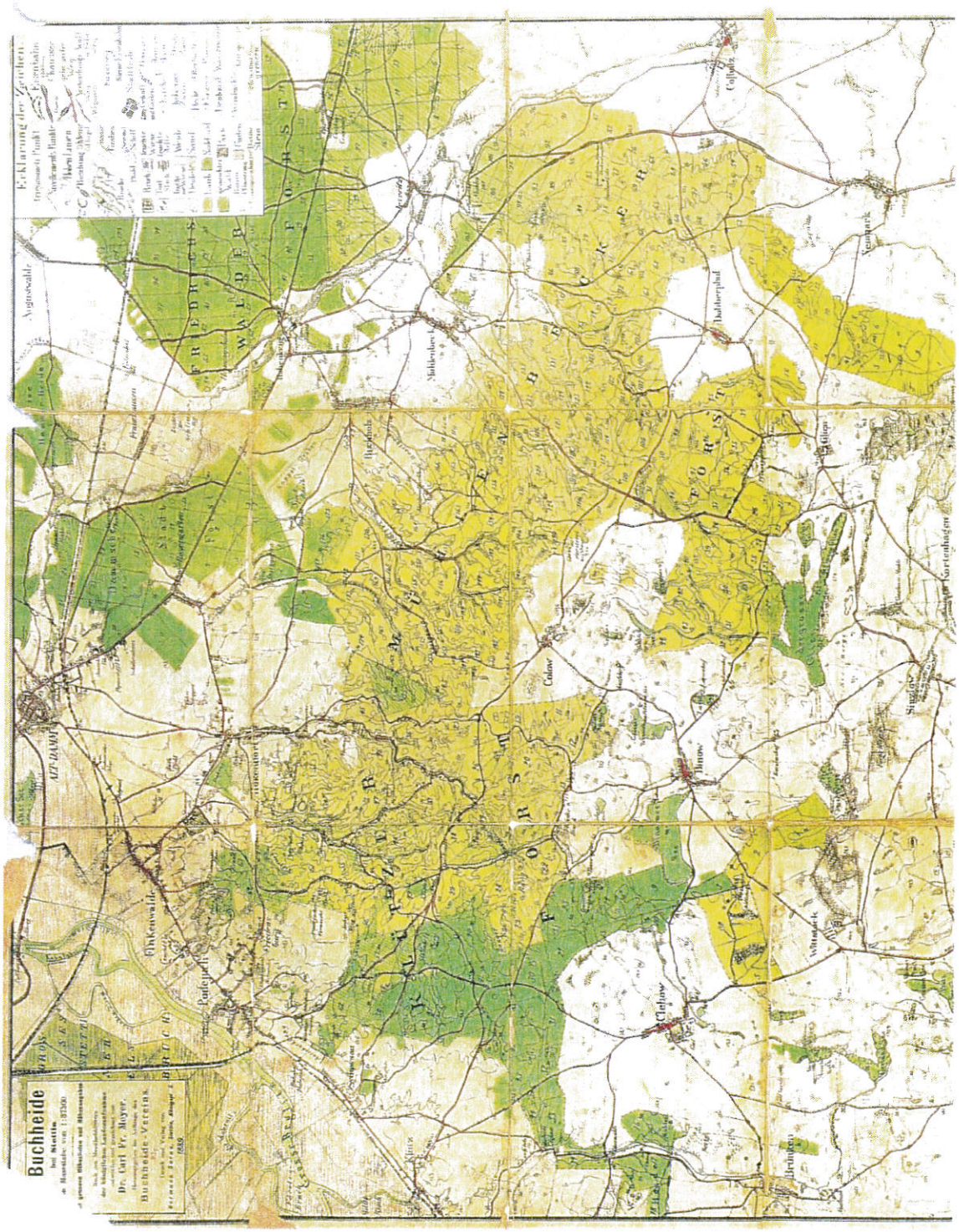
Buchheide
Dr. Carl Fr. Meyer.
Buchheide-Vereins
Erklärung der Zeichen.
Angerwalde
Unkenwalde
Padejarth
Clefow
Celow
Ihlow
Malchow
Neustark
Cassow
Gilgen
Fortenhagen
Stuwitz
Schmadeck
Ardinghof
Neuhof
Abdiberghof
Malchow
Bieskow
Stadt
Damm
Damm
Stadt
Damm
Damm
Stadt
Damm
Damm

Ryc. Elaborat Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026

Ryc. Elaborat Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Gryfino na lata 2017-2026

Po wojnie do administrowania gruntami obecnego Nadleśnictwa powołane były następujące jednostki:

- Nadleśnictwo Krzywina i Dziczy Las, z których w późniejszym okresie utworzono Nadleśnictwo Chwarstnica przemianowane na Nadleśnictwo Gryfino, obecnie Obręb Gryfino;
- Nadleśnictwo Podjuchy i Rozdoły, z których w późniejszym okresie utworzono Nadleśnictwo Rozdoły, obecnie Obręb Rozdoły.

Dwuobrębowe Nadleśnictwo Gryfino w obecnych granicach zostało utworzone 1 stycznia 1973 roku z byłych nadleśnictw: Gryfino i Rozdoły.

W obrębie Gryfino użytkowanie rębne prowadzono głównie zrębami zupełnymi, które odnawiano sztucznie, natomiast obręb Rozdoły rębniami częściowymi i gniazdowymi oraz cięciami jednostkowymi, bazując na odnowieniach naturalnych.

W latach 1946-50 została sporządzona przybliżona tabela klas wieku. W tym okresie położono główny nacisk na likwidację szkód spowodowanych działaniami wojennymi oraz na poprawę stanu sanitarnego lasu. Ponadto użytkowanie lasu było nastawione na pozyskanie sortymentów potrzebnych do odbudowy kraju.

W latach 1951/54–1960/63 obowiązywał plan prowizorycznego urządzenia lasu. Lasy pogrupowano w gospodarstwa: dębowo-bukowe, bukowo-dębowo-sosnowe, sosnowe i olszowe. W dwóch pierwszych drzewostany użytkowano głównie rębnią częściową, rzadziej i bardzo krótko gniazdową, w gospodarstwie sosnowym rębnią I a, a w gospodarstwie olszowym nie prowadzono żadnego użytkowania. W tym okresie w dalszym ciągu usuwano drzewostany zniszczone przez działania wojenne i nadal pozyskiwano sortymenty potrzebne do odbudowy kraju, przyczyniając się w wielu przypadkach do pogorszenia jakości drzewostanów, wybierając najlepsze sortymenty. W obrębie Rozdoły, w wyniku właściwie prowadzonych rębni częściowych uzyskano 1117 ha klas odnowienia (większość w wyniku uzyskania odnowień naturalnych). W Puszczy Bukowej, w tym okresie, ustanowiono 7 rezerwatów przyrody: Buczynowe Wąwozy, Bukowe Zdroje, Kołowskie Parowy, Trawiasta Buczyna, Źródliskowa Buczyna, Bukowski Wąwóz, Nad Wałeckim Stawem.

W obrębie Rozdoły rezerwaty przyrody stanowiły oddzielną grupę, pozostałe lasy podzielono na dwie grupy. Do lasów grupy pierwszej zaliczono lasy krajobrazowe, lasy glebochronne, strefy zieleni wysokiej i drzewostany nasienne wyłączone z użytkowania. Utworzono trzy gospodarstwa: lasów krajobrazowych, lasów glebochronnych, lasów gospodarczych.

W lasach rezerwatowych, w strefach zieleni wysokiej i glebochronnych nie projektowano żadnych zabiegów gospodarczych. W lasach krajobrazowych i gospodarczych, w drzewostanach świerkowych i sosnowych oraz na słabych siedliskach zaprojektowano rębnie zupełne z podziałem na lata; w lasach krajobrazowych zastosowano zręby do 1,5 ha i 5-letni nawrót cięć, a w lasach gospodarczych zręby do 6 ha i 3-5-letni nawrót cięć. Rębnie częściowe planowano w całych pododdziałach lub oddziałach, tylko cięcia uprzątające projektowano na pasach manipulacyjnych do 10 ha. W latach nasiennych buka dopuszczono koncentrację cieć obsiewnych kosztem zrębów zupełnych. Etatu powierzchniowego cięć rębnych nie wykonano, ponadto użytkowanie drzewostanów Rb II nie przyniosło pożądanych efektów.

Oceniając stosowanie rębni częściowych w Puszczy Bukowej stwierdzono znaczną ilość uchybień i mankamentów tj.: zbyt długie przetrzymywanie młodego pokolenia pod osłoną starodrzewu; zbyt dużą intensywność cięć obsiewnych w latach nasiennych w drzewostanach bez odnowień; nie zachowano współzależności cięć obsiewnych z latami nasiennymi; dopuszczono użytkowanie rębni częściowych na zbyt dużych powierzchniach przy braku nalotów, niedostateczne stosowanie

uzupełnień sztucznych. Dodatkowo bardzo poważne straty w odnowieniu powodowała ścinka, a szczególnie zrywka i wywóz drewna. Nadleśnictwo nie zrealizowało założonych zadań powierzchniowych z użytkowania przedrębnego co doprowadziło do poważnych zaniedbań młodników i drzewostanów młodszych klas wieku zarówno sztucznego jak i naturalnego pochodzenia.

W odnowieniu powierzchni otwartych uzyskano dosyć dobre rezultaty. Przeciętne zadrzewienie upraw i młodników I a klasy wieku wyniosło 0,88 i tylko 35 ha było upraw przepadłych, jednakże było 56% upraw niezgodnych z siedliskiem. Mimo wielu błędów w stosowaniu rębni częściowych nadleśnictwo uzyskało 1045 ha klas odnowienia. Były to drzewostany z nalotami i podrostami powyżej 30%, powstało 239 ha klas do odnowienia.

W Puszczy Bukowej, w tym okresie, zlikwidowano 2 rezerwaty przyrody: Bukowski Wąwóz, Nad Wałeckim Stawem.

W latach 1972-1983 obowiązywał plan I rewizji u.l.
W obrębie Rozdoły utworzono dwa kolejne rezerwaty przyrody (Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem; Kurowskie Błota). Do lasów grupy I pierwszej zaliczono lasy wodochronne, strefy zieleni wysokiej i krajobrazowe, które stanowiły jednocześnie gospodarstwa. W lasach grupy II wyodrębniono gospodarstwa lasów gospodarczych, obiektów doświadczalnych oraz drzewostanów nasiennych wyłączonych. Łącznie z lasami rezerwatowymi było 7 gospodarstw. Na słabych siedliskach projektowano Rb I a, I b, I c, na siedliskach lasowych II b, III a. W Obrębie nie osiągnięto pułapu etatu masowego w zakresie użytkowania rębnego, znacznie przekroczono etat masowy użytkowania przedrębnego.

W latach 1985-1996 Nadleśnictwo gospodaruje wg II rewizji PUL. Do lasów ochronnych w Obrębie Rozdoły: lasy strefy zieleni wysokiej, glebochronne i glebowe powierzchnie wzorcowe (GPW). Rezerwaty utrzymano z poprzedniej rewizji (7 rezerwatów). Pozostałe lasy pogrupowano w trzech gospodarstwach: specjalnym, zrębowym i przerębowo-zrębowym, przy czym obręb Rozdoły był zaliczony do gospodarstwa specjalnego.

Użytkowanie rębne – w obrębie Rozdoły nie wykonano etatu rębnego z przyczyn hodowlanych; etatu powierzchniowego użytków przedrębnych nie wykonano. Jakość upraw i młodników I a klasy wieku na powierzchniach otwartych była dosyć słaba. Ich zadrzewienie w obrębie Rozdoły wynosiło 0,79; niezgodnych składów gatunkowych było 29%. W wyniku stosowania rębni gniazdowych

i częściowych nadleśnictwo uzyskało, bazując głównie na odnowieniach naturalnych, w obrębie Rozdoły: KO – 1246 ha, KDO–171 ha i 582 ha upraw i młodników. Był to wynik bardzo dobry.

Od lipca 1996 roku obręb Rozdoły został włączony do Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Puszczy Bukowej i Goleniowskiej", obecnie LKP „Puszcze Szczecińskie".

Nadleśnictwo Kliniska

Z dniem 01.04.1972 roku, z połączenia dawnych Nadleśnictw: Kliniska, Wielgowo i południowej części Nadleśnictwa Goleniów, powstało Nadleśnictwo Kliniska w obecnych granicach. Dawne Nadleśnictwo Kliniska pod nazwą Wrzosowo powstało w 1945 r. z byłych lasów państwowych, lasów miast Szczecin Dąbie i Stargard oraz lasów prywatnych. Dawne Nadleśnictwo Wielgowo utworzone zostało w przeważającej części z lasów państwowych oraz niewielkiej części lasów prywatnych i miejskich. Nadleśnictwo Goleniów powstało w 1951 roku, a południowa jego część należała wcześniej do Nadleśnictwa Kliniska pod nazwą Wrzosowo, która to jak wyżej wspomniano w 1972 roku wróciła w skład nowo zespolonego Nadleśnictwa Kliniska. Nowe zespolone Nadleśnictwo Kliniska zostało powołane zarządzeniem nr 11 Dyrektora Naczelnego Zarządu Lasów Państwowych z dnia 10.03.1972 r. (Zn. spr. N-1-003-14) oraz zarządzeniem Dyrektora Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych w Szczecinie.

Historia lasów na tle historii regionu

Nadleśnictwo Kliniska zajmuje w głównej mierze południową część Puszczy Goleniowskiej. Historię tego rejonu przedkłada się w oparciu o opracowanie „Puszcze, bory i lasy Polski" *(Zaręba 1986)*.

Przez południową część równiny Goleniowskiej, tam, gdzie rozciąga się główny kompleks Puszczy Goleniowskiej, przepływa rzeka Ina, dzieląc Puszczę na dwie części. Południową część nazywano niegdyś Puszczą Ińską.

Dla dawnych plemion Pomorzan lesiste tereny nad Iną były idealnym miejscem do osadzania się. Rzeka ta była wtedy znacznie zasobniejsza w wodę, co ułatwiało tamtejszym społecznościom komunikację i transport towarów. Ludność głównie zajmowała się zbieractwem i łowiectwem.

Wzmianki o Puszczy Goleniowskiej można spotkać już w średniowiecznych opracowaniach, m.in. w dokumencie nadania w 1349 r. margrabiowskiego młyna położonego w Puszczy Golin. W pobliżu Goleniowa rozciągała się Puszcza Sidłowo, a cały obszar w pobliżu ujścia Iny pokryty był zwartymi lasami, m.in. rosła tam dąbrowa zwana *Elawir.*

Rejon ten charakteryzował się w tamtych czasach dużą lesistością, ponieważ zajmował mało urodzajne gleby – przeważnie piaszczyste i bagienne – zniechęcające tym samym ludzi do osadnictwa. Był to jednak od dawna obszar o dużym znaczeniu dla łowiectwa, zwłaszcza dla książąt, o czym decydowała stosunkowo mała odległość do stolicy Pomorza Zachodniego – Szczecina. O powyższym fakcie świadczą ślady zameczków myśliwskich, np. w Podlesiu, czy istniejący do dziś dzień w Dąbiu.

Liczne wojny przetaczające się przez ten rejon do XVII w. znacznie zahamowały osadnictwo. Dopiero po tym okresie rząd pruski rozpoczął intensywną akcję kolonizacyjną, która to, choć nie wszędzie, ale przyczyniła się do znacznego naruszenia powierzchni lasów Puszczy Goleniowskiej.

Rysunek Teren Nadleśnictwa na fragmencie mapy- Tabula Electoratus Brandenburgici, Meckelenburgi, ET Maximae Partis Pomeraniae, 1633 r. *(Źródło nieznane).*

W latach 1738-1744 założono na porębach poleśnych folwark rządowy Rurka, a w latach 1747-1750 wytrzebiono część Puszczy Goleniowskiej. Nieco później

w obrębie rewiru Wielgowo oczyszczono podmokłe tereny, na których powstały takie osady, jak: Wielgowo, Sławociesze, Roztocze, Strumiany, Łęsko i Kliniska.

Administracja lasów rządowych na Pomorzu w drugiej połowie XVIII wieku była już dobrze zorganizowana. Poszczególne rządztwa podzielone były na obwody (rewiry), te natomiast na nadleśnictwa i dalej leśnictwa. Na przykład lasy Puszczy Goleniowskiej przy ujściu Iny wchodziły w skład rządztwa Stepnica, które dzieliło się na cztery rewiry (Stepnica, Widzeńsk, Zielonczyn, Kopice) zarządzane były przez nadleśniczych.

Początek XIX wieku to okres dalszego pomniejszania się obszarów Puszczy. Związane to było z ekspansją gospodarki rolnej, zwłaszcza kosztem charakterystycznych dla tamtego krajobrazu niewielkich zadrzewień śródpolnych.
W końcu XIX w. leśnicy zwracali szczególną uwagę na konieczność wykupu przez państwo prywatnych lasów o charakterze ochronnym.

W pierwszych latach XX w. administracja lasów włożyła wiele wysiłku na rzecz zintegrowania różnych form gospodarki leśnej.

Pod koniec XIX i w pierwszej połowie XX w. na terenie obecnego Nadleśnictwa Kliniska funkcjonowało leśnictwo o nazwie Pütt. Poniższe dane przytaczane są za opracowaniem: „Einzeungen on unseren osteinsatz" (Brehn 1982). Na przełomie wieków leśnictwem Pütt administrował „królewski nadleśniczy" Eugen Krüger, następnie do 1.08.1939 r. nadleśniczym był Scherlieβ, po nim natomiast nadleśnictwem kierował do 05.03.1945 r. Rudi Brehm.
Powierzchnia lasów w rewirze Pütt wynosiła 5.000 ha. W leśnictwie tym przeważała sosna (około 98%), a pozostałe gatunki drzew to dąb (około 1%), buk (około 1%) – tylko wzdłuż Iny. Obszar tego rewiru charakteryzował się terenami piaszczystymi i wrzosowiskami.

Faunę nadleśnictwa stanowiła zwierzyna płowa, „czarna zwierzyna" (wzdłuż Iny), kuropatwy i trochę bażantów.

Zatrudnieni w leśnictwie pracownicy leśni byli mieszkańcami okolicznych wiosek. W czasie wojny pracowało tu również 30 francuskich jeńców wojennych.

Rysunek Okolice Klinisk na mapie 2554_(1150)_Gr._Christinenberg_1888 rok UW (http://mapywig.org)

W leśnictwie *Pütt* zlokalizowane były dwie strażackie wieże widokowo-meldunkowe. Budynki leśnictwa *Pütt* (nadleśnictwa) zostały wzniesione w 1910 r.

Rysunek **Teren** Nadleśnictwa Kliniska na mapie Eb_38_(176D)_1919 rok (http://mapy.amzp.pl)

W podwórzu leśnictwa stał „pomnik natury – lipa, rosnąca po dzień dzisiejszy. Obok lipy było zawalone i zamurowane wejście do piwnicy, rozciągającej się wszerz pod parkiem". „Einzeungen on unseren osteinsatz" (Brehn 1982). Przypuszcza się, że w przeszłości zlokalizowany był tu klasztor co było wcześniej potwierdzane przez starszych mieszkańców Christianbergu (obecnie Klinisk). Budynek, w którym obecnie mieści się biuro Nadleśnictwa Kliniska, przed II wojną światową był budynkiem mieszkalnym nadleśniczego i jego rodziny. Obok tego budynku w kierunku południowo-wschodnim, w lesie znajdował się XIX wieczny grobowiec z czarnego

marmuru (zniszczony przez wandali), w którym spoczywały szczątki jednego z nadleśniczych. Budynek został przeznaczony na biuro nadleśnictwa w latach 60-tych (w części na biuro, a w części na mieszkania). W miarę wzrostu kadry nadleśnictwa mieszkania zlikwidowano i ostatecznie w 1997 r. budynek w całości przeznaczono na biura.

Jak wskazują najstarsi mieszkańcy wsi Kliniska, wcześniej nadleśnictwo mieściło się w obiekcie, w którym obecnie znajduje się sala wystawowa i sala edukacyjna.

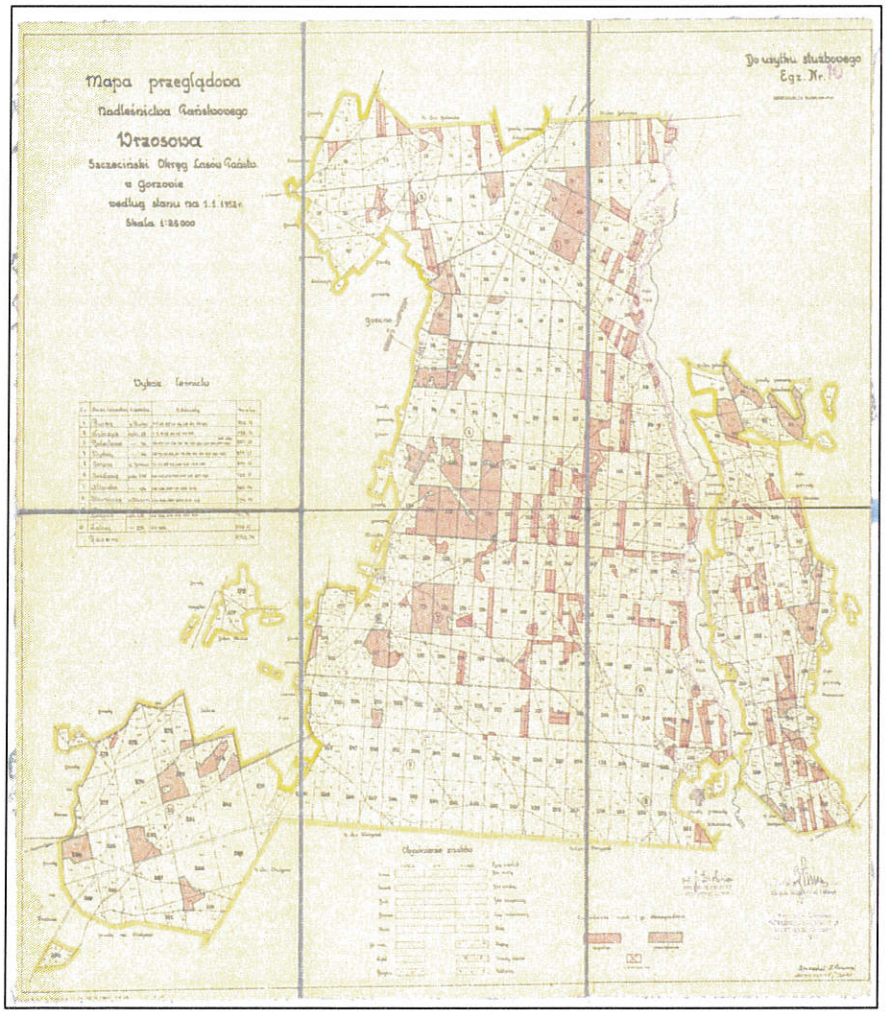

Mapa przeglądowa Nadleśnictwa Wielgowo-1952r. *(Źródło: Archiwum BULiGL O/Gorzów Wlkp.)*

Nadleśnictwo Trzebież

Nadleśnictwo Trzebież w obecnych granicach utworzono z dnia 1.10.1970 r. w oparciu o Zarządzenie Nr 18 Dyrektora OZLP w Szczecinie z dnia 9. VII. 1970 r. w sprawie zmian w podziale administracyjnym nadleśnictw. Zgodnie z tym zarządzeniem zlikwidowano dotychczasowe nadleśnictwa Jasienica i Tanowo z jednoczesnym włączeniem ich od dnia 1.10.1970 w zespoloną jednostkę gospodarczą Nadleśnictwa Trzebież. Całość lasów Nadleśnictwa Trzebież należy do Puszczy Wkrzańskiej, której łączna powierzchnia wynosi 1550 km^2. Nazwa jej

pochodzi od zamieszkującego ją w przeszłości wieleckiego plemienia Wkrzan, należącego do grupy Słowian Zachodnich – Pomorzan oraz od płynącej przez puszczę rzeki – Wkry (niem. Uecker). O wkraczaniu we wczesnym średniowieczu osadnictwa rolniczego na terenie Puszczy świadczy nazwa Trzebież (1202 r. – Trzebież).

Klasztor augustianów w Jasienicy na lewym brzegu Odry prowadził od 1260 roku intensywną akcję osadniczą, zakładając na nowinach poleśnych wsie niemieckie. Chłopi uiszczali czynsz w pieniądzach, a także częściowo w zbożu i innych produktach rolnych. Przyległe do Puszczy Wkrzańskiej osiedle Jasienica było starym słowiańskim grodem. Na początku XIV w. książęta szczecińscy ofiarowali je wraz z olbrzymią częścią Puszczy Wkrzańskiej zakonnikom sprowadzonym z Paryża. Po reformacji wybudowany kościół i klasztor przechodziły różne dzieje i w końcu był przebudowany na pałacyk myśliwski książąt Pomorza Zachodniego.

Na pograniczu brandenbursko-pomorskim często zdarzały się wojny. Tam gdzie były korzystne warunki glebowe, mieszkańcy wsi wracali po zniszczeniach wojennych, gdy jednak uprawa roli dawała słabe plony, dawni osadnicy nie powracali i pola powoli zarastał las. Mało atrakcyjny osadniczo teren, niewątpliwie przyczynił się do zachowania zwartego kompleksu leśnego.

Puszcza Wkrzańska – wielki kompleks lasów pomiędzy Zalewem Szczecińskim, Szczecinem Zachodnim i granicami państwa jest częścią dawnej puszczy, z której ok. 1/3 powierzchni znajduje się w granicach Polski. Jest miejscem krzyżowania się szlaków przelotu ptaków w kierunkach południkowym i równole_nikowym. W okresie przelotów niebo zapełnia się tysiącami małych przybyszów. Na obszarze tym odnotowano obecność ponad 170 gatunków ptaków, w tym blisko 120 lęgowych. W puszczy znajduje się unikatowy w świecie, wpisany na listę międzynarodowej Konwencji Ramsar, rezerwat ptactwa wodnego i błotnego "Świdwie". W Bolkowie, przy południowym brzegu jeziora, działa Stacja Ornitologiczna Świdwie. Tereny te były zasiedlane już w czasach prehistorycznych. Świadczą o tym odkryte obiekty archeologiczne, m.in. obozowisko z VII-VI w. p.n.e. w okolicach Tanowa, wczesnośredniowieczne prasłowiańskie grodziska i kurhanowe cmentarzysko z IX w. znajdujące się koło Dobrej. W czasach nam już bliższych piękno krajobrazu i lasów przyciągało tu możnych, którzy budowali pałace i rezydencje. Zachowały się niektóre z nich, np. pałac w Stolcu. Do roku 1945 istniała w Puszczy Wkrzańskiej linia kolejowa prowadząca przez środek puszczy, która łączyła Gumieńce (dziś dzielnica Szczecina), Dołuje, Dobra, Buk, Stolec, Glashütte, Hintersee, Rieth i Nowe Warpno. Obecnie pozostał jej krótki, niewykorzystany odcinek ze Szczecina do

Dołuj, a resztki dawnego torowiska i obiektów kolejowych są jeszcze widoczne w niektórych miejscach. W okresie II wojny Niemcy zbudowali na śródleśnych łąkach w puszczy (obecne Leśnictwa Tatynia, Drogoradz) makietę imitująca Police, chcąc w ten sposób uchronić je od zniszczeń. Do dziś łąki potocznie nazywane są przez miejscowych ludzi sztucznymi Policami. Wschodnie rejony Puszczy Wkrzańskiej wcinają się w formie parków aż do samego Szczecina (Park Kasprowicza, Park Leśny Arkoński, Głębokie, Mścięcino). Cenne zabytki architektury znajdują się na terenach wsi, zlokalizowanych na obrzeżach Puszczy Wkrzańskiej. W takich wsiach, jak Przęsocin, Pilchowo, Stolec, są stare kościoły – z kamienia lub z cegły; we wsiach Tatynia, Niekłończyca, Warnołęka – kościoły ryglowe. W Trzebieży – dużej rybackiej wsi położonej nad Zalewem Szczecińskim – znajduje się barokowo-klasycystyczny kościół ceglany, otynkowany, z wieżą w konstrukcji ryglowej. Interesującą osadą – obecnie dzielnica Polic – jest Jasienica. Z dawnego klasztoru pozostały tu kościół, w formie jaką nadano mu w latach 1735 i następnie 1858, oraz ruiny skrzydeł klasztornych. Nowe Warpno – niewielkie miasto nad Jeziorem Nowowarpieńskim, będącym częścią Zalewu Szczecińskiego – wyróżnia się położeniem, a także ryglowym ratuszem oraz dwoma kościołami, z których większy – ceglany, z reliktami murów z XV wieku – usytuowany jest na krańcu półwyspu wciśniętego w wody Zalewu, natomiast drugi – mniejszy, w konstrukcji ryglowej – znajduje się na terenie starej wsi Karszno, włączonej w obręb miasta. Z innych zabytków architektury zasługują na uwagę: pałac w Stolcu, w stylu baroku północnego, nazywanego barokiem klasycyzującym, dwór w Leśnie Górnym, wzniesiony w stylu neogotyckim; dwór we wsi Brzózki (miejscowość nazywana dawniej Trzebieradzem), o stylistyce neorenesansowej.

Lasy Miejskie miasta Szczecin

Ze względu na rozproszenie kompleksów Lasów Miejskich miasta Szczecina na dużym obszarze, istotnie różnią się one historią.

Największe z uroczysk, czy Arkońskie posiada najstarsze tradycje jako obiekt podmiejski. W XIX wieku jego dawni prywatni właściciele podarowali go miastu, które zagospodarowało ten teren jako obiekt leśno-parkowy. W prywatnych rękach pozostawały jeszcze tereny przy rzece Osówka. Już w średniowieczu wykorzystywano je do celów gospodarczych lokalizując tam siedem młynów wodnych ze spiętrzającymi wodę stawami młyńskimi. Młyny ze stawami o nazwach: Zazulin, Ustronie, Zacisze, Uroczysko, Nagórnik, Łomot, Wyszyna funkcjonowały do XIX wieku. Zaprzestały

produkcji mąki z rozwojem młynarstwa o napędzie elektrycznym, a zabudowania przysposobiono do potrzeb wypoczynku i turystyki (restauracje, hotele) po wykupieniu ich przez miasto. W tamtych czasach zdrowotna i kulturalno-społeczna rola tego uroczyska, jako terenu leśnego bezpośrednio przylegającego do miasta była bardzo dużo. Z wyjątkiem Ustronia obiekty te nie zachowały się do dzisiaj, zostały zniszczone w okresie II wojny światowej.

Przy drodze przez Las Arkoński, od kąpieliska Arkonka do Osowa pobudowano w końcu XIX wieku leśniczówkę. W okresie międzywojennym była tu kawiarnia z tarasem pod kasztanami. Uszkodzone w czasie wojny zabudowania leśniczówki nie zostały odbudowane, nie zabezpieczone uległy całkowitej dewastacji, a następnie rozbiórce.

W kierunku Osowa można tu było zwiedzać monumentalną wieżę widokową, zwaną wieżą Quistropa. Wzniesiona ona została w końcu XIX wieku na cześć potentata finansowego i ziemskiego Szczecina tego okresu. W 1945 roku w czasie działań wojennych wieża ta została zniszczona podczas nalotów lotnictwa alianckiego.

Nieco dalej była druga kawiarnia pod nazwą „Dom Zdrojowy" (Kurhaus Eckeberg), w którym odbywały się koncerty muzyki wojskowej. Większość tego terenu porasta obecnie drzewostan.

W lasach Osowskich zajmujących 259 mórg lasu *sosnowego.* Znajdowała się leśniczówka zwana Wussower Foestrei lub Kolpin (Dosłownie Leśniczówka Osowska obecnie Leśniczówka Biała). Leśniczówka składała się z jednego budynku mieszkalnego i zabudowań gospodarczych. Mieszkał w nim leśnik z rodziną oraz służba, zimą w czasie wyrębu lasu jeszcze: jeden gajowy i od 6 do 8 robotników dniówkowych dokonujących wyrębu drzew. Do leśniczówki należało 9 mórg gruntu i łąki. Leśnik w 1863 roku własnym nakładem zbudował śluzę nad Osówką i w ten sposób spiętrzył wodę, co pozwoliło mu na nawodnienie pól i łąk. Swój charakter jako siedziba leśniczego mającego w swej gestii nadzór nad Lasami Miejskimi utrzymywała leśniczówka aż do 1939 roku. W ocalałych z działań wojennych zabudowaniach w 1945 roku polska administracja leśna zorganizowała polską leśniczówkę.

Przy końcu ulicy Arkońskiej w Niemierzynie do lat 90. XX wieku istniała Leśniczówka Czerwona. Był tu młyn wodny nad Dzwoniącym Potokiem (Osówka) położony najbliżej miasta. Należał w XVI wieku do rady miejskiej Szczecina. W XIX wieku stał się własnością prywatną młynarza Steinfurtha. Młyn spalił się w 1836 roku, ale już w 1837 był odbudowany. Był zaliczany do zakładów

przemysłowych majątku Eckerberg (Eckertsberg), który powstał w XIX wieku, jako wieczysta dzierżawa majątku ziemskiego miasta Szczecin. Zabudowania leśniczówki szczęśliwie ocalały w czasie działań wojennych 1945 roku i polska administracja również zlokalizowała tutaj nową polską leśniczówkę, która w latach 90. XX wieku została rozebrana.

Północno-wschodnia część Uroczyska Arkońskie (dawniej Uroczysko Podbórz) położona w dzielnicy Podbórz w XIX i na początku XX wieku należała do majątku Warszewo oraz szeregu drobnych właścicieli. Zarząd miasta stopniowo wykupił lasy tego terenu z zamiarem założenia tam dużego ośrodka kolonijnego. Tuż przed II wojną światową obszar ten zatracił charakter gospodarczo-leśny i stanowił teren zabudowy willowej, o czym świadczą spotkane w tym rejonie fundamenty zniszczonych działaniami wojennymi budynków mieszkalnych i gospodarczych.

Uroczysko Głębokie było własnością prywatną i przez to traktowane, jako obiekt gospodarczy z planową gospodarką leśną. W roku 1902 lasy uroczyska zostały wykupione przez miasto. Zmiana właściciela nie wpłynęła zdecydowanie na zmianę charakteru obiektu i nadal głównym celem lasów uroczyska było dostarczenie miastu surowca drzewnego, głównego opału.

Uroczysko Mścięcino wyodrębniono z Puszczy Wkrzańskiej zajmując północno-wschodni kraniec Wzgórz Warszewskich. Od drugiej połowy XIX wieku było miejscem wypoczynku szczecińskich mieszczan. Teren stopniowo dostosowywano do celów rekreacyjnych poprzez wytyczanie tras spacerowych, które łączyły ten teren z Doliną Siedmiu Młynów.

W XIII wieku Wzgórza Kupały wraz z najbliższą okolicą i wsią Golęcino stały się własnością klasztoru cysterek ze Szczecina. Zakonnicy założyli na nich winnice użytkowane aż do XIX wieku. Niemiecka nazwa wzgórza – Elisenhohe związana jest z wizytą w tym miejscu w 1821 roku cesarskiego tronu Fryderyka Wilhelma z małżonką. Bezimienne do tego czasu wzgórze nazwana na cześć jego żony Elżbiety. Uroczysko Kupały ze względu na malownicze położenie i walory krajobrazowe od połowy XIX wieku stało się celem wycieczek mieszczan szczecińskich. W 1843 roku fragment uroczyska zwany Leśnym Wzgórzem pod naciskiem działającego aktywnie Związku Julo (Julo-Verien) został zakupiony za 4500 talarów przez miasto. Zagospodarowanie wzgórza trwało przez lata następne i przystosowane je w końcu do pełnienia funkcji naturalnego parku krajobrazowego. Na fragmencie tego terenu zwanym Górą Kawiarnianą (Kaffenberg) zbudowano lokal gastronomiczno-usługowy w naturalnej scenerii leśnej, który istniał do 1945 roku. W 1921 roku w Uroczysku

Kupały, według projektu Wilhelma Kreisa powstała okazała wieża widokowa poświęcona kanclerzowi Bismarckowi (obecnie wieża Gocławska). Pod względem architektonicznym budowla wzorowana jest na grobowcu króla Ostrogotów Teodoryka Wielkiego w Rawennie (zm. 520 rok). Do 1945 roku Wzgórze Kupały było głównie zagospodarowane do celów rekreacyjnych.

Uroczysko Zdroje jest fragmentem Puszczy Bukowej w granicach dzielnicy Zdroje. Atrakcją jest tutaj Jezioro Szmaragdowe, utworzone po 16 lipca 1925 roku na skutek nagłego wtargnięcia wód podziemnych do wyrobiska odkrywkowej kopalni kredy (Katharinen Kreidegrube). Wylew nastąpił spod wysokiej pionowej ściany od południa. Istniejący przy jeziorku betonowy mostek jest fragmentem torowiska dawnej kolejki wywożącej stąd urobek do pobliskiej cementowni.

Uroczyska: Mścięcino, Kupały, Dąbie, Zdroje były własnością prywatną przemysłowców, obszarników oraz drobnych właścicieli ziemskich.

W pierwszej połowie XX wieku, władze miejskie Szczecina wykupiły znaczne obszary gruntów leśnych w celu przystosowania ich do wypoczynku, zgodnie z potrzebami stale rozwijającego się miasta. Stan dzisiejszy z dużą ilością terenów rekreacyjno-wypoczynkowych, parków, zieleńców, ogródków, ogródków działkowych zawdzięcza się głównie działaniami nadburmistrza Friedricha Ackermana, który od 1907 roku prowadził politykę poszerzania granic Szczecina, argumentując ją między innymi potrzebą tworzenia terenów rekreacyjnych.

W 1945 roku lasy Uroczysk: Mścięcino, Kupały Arkoński Las, Głębokie, Dąbie i Zdroje zostały upaństwowione i przekazane pod zarząd miasta. Fragment Lasu Arkońskiego w dzielnicy Podbórz (dawniej uroczysko Podbórz) został przekazany administracji Lasów Państwowych, a w 1954 roku Miejskiej Radzie Narodowej w Szczecinie.

Od 1945 roku rozpoczęło się zagospodarowanie Lasów Miejskich Szczecina pod kątem stworzenia dogodnych warunków wypoczynku mieszkańców miasta. Istotną rolę w udostępnianiu lasów ludności miało zorganizowanie dogodnej i sprawnej komunikacji z najbardziej atrakcyjnymi kompleksami leśnymi. Z większych inwestycji związanych z Lasami Miejskimi należy wymienić rozbudowanie boiska sportowego K.S „Arkonia" w południowej części Lasu Arkońskiego, urządzenie plaży i kąpieliska o tej samej nazwie. Na terenie Uroczyska Arkoński Las urządzono dwa ośrodki kolonijne dla dzieci. Wzdłuż alejek w miejscach uczęszczanych ustawiono ławki, wybudowano altany leśne, wiaty, miejsca na ogniska, szalety. Przez najciekawsze i atrakcyjne przyrodniczo i morfologicznie tereny wyznaczono trasy

turystyczne, urządzono ścieżkę zdrowia, wybudowano tor saneczkowy oraz wyznaczono ścieżki dla rowerów.

W roku 2002 do Lasów Miejskich miasta Szczecin włączono cały szereg kompleksów leśnych. Warto zwrócić tutaj uwagę na około 60-cio hektarowy kompleks położony na wyspie Dębina oraz kilkudziesięciohektarowe powierzchnie położone w Zaleskich Łęgach. Do końca II wojny światowej tereny te wykorzystywano do celów rolniczych oraz jako składowisko refulatów, czyli materiałów wydobywanych podczas pogłębiania koryta Odry i kanałów portowych.

Na przestrzeni dziesiątków lat zasięg i powierzchnia Lasów Miejskich w Szczecinie zmieniał się na skutek przyjmowania bądź przekazywania gruntów. Plany urządzeniowe, w oparciu, o które, prowadzono gospodarkę leśną dotyczyły za każdym razem lasów o innym zasięgu terytorialnym.

Zasadniczym celem Lasów Miejskich jest zagwarantowanie miejscowej ludności warunków i miejsca do wypoczynku w środowisku leśnym. W związku z tym pozyskiwanie drewna wypływało tutaj głównie z konieczności przebudowy starszych drzewostanów, a także stworzenia właściwego krajobrazu oraz przystosowania do wypoczynku ludności.

Stan sanitarny lasu w dawnych kresach gospodarczych nie odbiegał od normy, a zagrożenie ze strony owadów, tak pierwotnych jak i wtórnych nie wykraczało poza granicę liczb krytycznych.

b. Wykaz obiektów historycznych

Nadleśnictwa Gryfino

Tabela Cenne obiekty dziedzictwa kulturowego

Lp.	Nazwa obiektu	l-ctwo oddz.	Ogólny opis obiektu, rok powstania, walory	Uwagi
1	cmentarzysko	Glinna 66 a	Cmentarzysko kurhanowe - 5 kurhanów ze środkowego okresu brązu (1200-1000 lat p.n.e.) w rezerwacie „Trawiasta Buczyna".	AZP 33-07/47
2	grodzisko	Klęskowo 239 i	Wczesnośredniowieczne grodzisko pierścieniowe na górze „Chojna" w rezerwacie „Bukowe Zdroje".	AZP 33-06/14
3	grodzisko	Binowo 428 cx	Grodzisko z wczesnej epoki żelaza i wczesnego średniowiecza na obszarze cennym przyrodniczo.	Miejsce historyczne
4	pomnik	Klęskowo 130 a	Pomnik Carla Ludwiga Gene.	Miejsce pamięci
5	cmentarz	Śmierdnica 5 h	Cmentarz nieczynny, resztki nagrobków, zachowane tablice z datami (1939-1946).	Miejsce pamięci
6	cmentarz	Glinna 221 p	Cmentarz nieczynny.	Miejsce pamięci
7	cmentarz	Wełtyń 94 o	Cmentarz nieczynny, zniszczony, porozrzucane pojedyncze kamienie nagrobkowe.	Miejsce pamięci
8	obeliski	Klucz 286 c	Dwa obeliski upamiętniające ofiary katastrofy lotniczej z 1935r.	Miejsce pamięci
9	kamień	Kołowo 178 c	Kamień z tablicą upamiętniającą inż. Józefa Lewandowskiego.	Miejsce pamięci
10	budowla	Klucz 321	Pozostałości obmurowania stanowiącego spiętrzenie wód na strumieniu Ponikwa.	Miejsce historyczne
11	głaz	Klęskowo 186 c	Głaz z napisem „Serce Puszczy".	Miejsce pamięci
12	głaz	Klęskowo 238 g	Głaz z tablicą, z napisem „Ku pamięci Stanisława Grońskiego…".	Miejsce pamięci
13	uroczysko	Klucz 277 n	Uroczysko Mosty.	-
14	kamienie	Klucz 269 i, f, d, h; 271 a; 275 c, d; 274 c; 268 c	Kamienie zwane „morowcami" oznaczone krzyżem lotaryńskim i datami z końca XVIII w.	Miejsca historyczne
15	kamień	Glinna 209 d	Kamień pamiątkowy, w 150 rocznicę urodzin prof. Adama Schwappacha.	Miejsce pamięci
16	grób	Binowo 294 g	Grób kapitana wojsk radzieckich.	Miejsce pamięci
17	budowla	Klęskowo 162 c	Lwia Paszcza – pozostałości kamienno – betonowego obmurowania wysięku wód, do 1981 roku opatrzone żeliwnym odlewem z wizerunkiem lwiej głowy. Przed II wojną źródło im. Carla Ludwiga Gene.	Miejsce historyczne
18	pomnik	Klucz	Pomnik Carla Meyera.	Miejsce pamięci

Lp.	Nazwa obiektu	l-ctwo oddz.	Ogólny opis obiektu, rok powstania, walory	Uwagi
		255 a		
19	głaz	Klęskowo 186 c	Lipa Pokoju i głaz z inskrypcją 1871.	Miejsce pamięci
20	głaz	Glinna 222 i	Głaz z tablicą poświęconą pamięci Jerzego Jackowskiego.	Miejsce pamięci
21	uroczysko	Klęskowo 249 c	Uroczysko Szwedzki Młyn – miejsce dawnych obiektów: młyn prochowy później zbożowy oraz karczma, pozostałości schodów oraz pamiątkowych nagrobków z inskrypcjami.	Miejsce historyczne
22	schrony	Klucz 309 c, d	Obiekty „Prochownia" – schrony z 1934 roku wykorzystywane do 2007 roku jako magazyny amunicji i prochu dla wojska.	Miejsce historyczne
23	kamień	Glinna 222 b	Kamień z pamiątkową inskrypcją związaną z posadzeniem Dębu Papieskiego. Kamień z inskrypcją związana z obchodami 125 rocznicy Ogrodu Dendrologicznego w Glinnej. Kamienna rzeźba upamiętniająca zjazd Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego.	Miejsce pamięci
24	cmentarz	Binowo 298 a	Lapidarium	Miejsce pamięci
25	grób	Klęskowo 250 g	pojedynczy nagrobek z okresu I wojny światowej	Miejsce pamięci
26	budowle	Puszcza Bukowa	drogi brukowe	-
27	pomnik	Klęskowo 237 b	Pomnik w ruinie	Miejsce pamięci
28	pomnik	Klucz 277 g	Pomnik w ruinie	Miejsce pamięci
29	pomnik	Kołowo 347 g	Pomnik w ruinie ku czci Zjazdu Niemieckiego Towarzystwa Turystycznego	Miejsce pamięci
30	kamień	Puszcza Bukowa	Dawne kamienne słupy graniczne, oddziałowe i drogowskazowe	Miejsce historyczne
31	drzewo	Śmierdnica 27 b	Dąb przyjaźni	Miejsce pamięci
32	plac	Kołowo 127	Cesarka (Caiserplatz)	Miejsce pamięci
33	budowle	Klucz 312 d, 273 c	Obiekty militarne np. strzelnica, bunkry	Miejsce historyczne
34	obudowane źródła	Klucz 253 d, Klęskowo 302, Klucz 251 b, Glinna 189	Oczko Luizy, Oczko Marzanny, Ciurkadełko (Źródło Worpitzkiego), Źródło Dobropolskie	Miejsce historyczne
35	budowle	Puszcza Bukowa	Kamienne mostki i przepusty nad strumieniami leśnymi z XIX i XX w.	Miejsce historyczne
36	-	Klęskowo 144, 161	Ślady po mielerzach klasycznych	Miejsce historyczne
37	-	Klucz 257	Krzyż przydrożny „Pojednania"	Miejsce historyczne

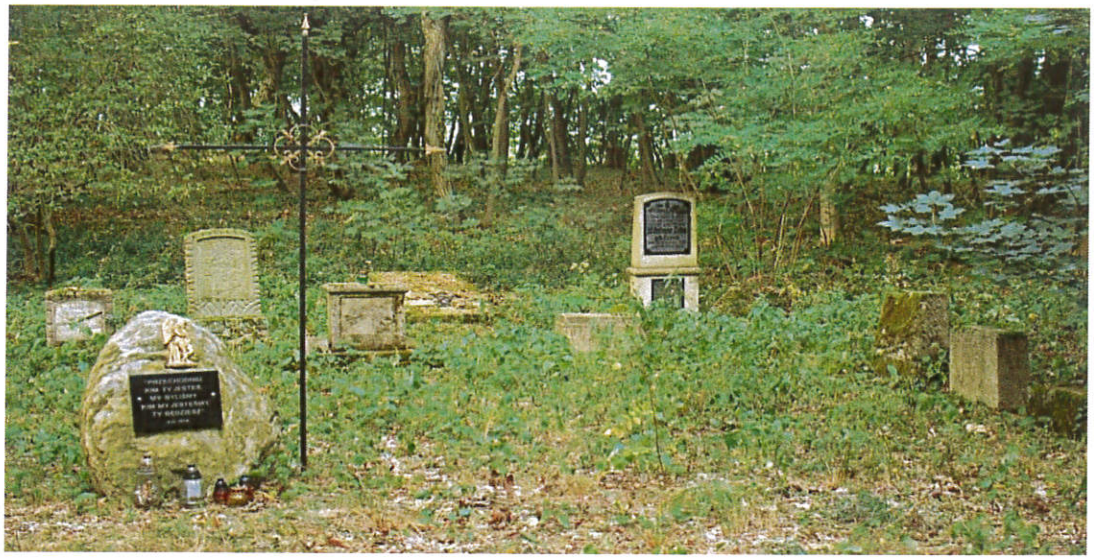

Lapidarium (*fot. Dariusz Wawrzak)*

Nadleśnictwo Kliniska

Cenne obiekty dziedzictwa kulturowego

Tabela **Wykaz** obiektów archeologicznych

Lp.	Strefa	Leśnictwo oddz. poddz.	Ogólny opis
1.	W I*	Niedźwiedź 908a	Koszewo, stan.1 (AZP*:33-09/19) Grodzisko z wczesnego średniowiecza, osada ze średniowiecza wpisana w rejestr zabytków nr 583, decyzją Kl.1.6801/20/68 z dnia 16.12.1968r
2.	W I	Sowno 476h	Sowno, stan.1 (AZP:30-09/6) Cmentarzysko kurhanowe ze starożytności, osadnictwo epoki neolitu
3.	W II*	Rurzyca 218A p,r	Lubczyna, stan.5 (AZP:29-07/1)
4.	W II	Rurzyca 218 A p,r	Pucice, stan.4 (AZP:30-07/2)
5.	W II	Morawsko 861b	Szczecin Jezierzyce, stan.1 (AZP:32-07/1)
6.	W II	Morawsko 869g	Szczecin Jezierzyce, stan.11 (AZP:32-07/5)
7.	W II	Niedźwiedź 892g,h	Jęczydół, stan.7 (AZP:32-09/1)
8.	W II	Niedźwiedź 897f,g	Jęczydół, stan.1 (AZP:32-08/32)
9.	W II	Cisewo 799g	Reptowo, stan.9 (AZP:31-08/12)
10.	W II	Sowno 620h,i 621c	Wielichówko, stan.4 (AZP:31-08/17)
11.	W II	Cisewo 802g,h,i	Morzyczyn, stan.1 (AZP:32-09/19)
12.	W II	Strumiany 434b	Podlesie, stan.2 (AZP:30-09/2)
13.	W II	Poczernin 470a,f	Poczernin, stan.2 (AZP:30-09/8)
14.	W II	Poczernin	Smogolice, stan.18 (AZP:31-09/26)

Lp.	Strefa	Leśnictwo oddz. poddz.	Ogólny opis
		735d-m, 736b,c	
15.	W II	Poczernin 735d-m 736b,c	Smogolice, stan.19 (AZP:31-09/27)
16.	W II	Poczernin 735d-m, 736b,c	Żarowo, stan.4 (AZP-09/30)
17.	W II	Poczernin 735d-m, 736b,c	Żarowo, stan.4 (AZP-09/31)

*WI- pełna ochrona archeologiczno-konserwatorska, dla której ustala się: zakaz wszelkiej działalności inżynierskiej, budowlanej i innej związanej z pracami ziemnymi,
-zachowanie istniejącego układu topograficznego wraz z obiektem wpisanym do rejestru zabytków
*WII- częściowa ochrona archeologiczno-konserwatorska dopuszczająca inwestowanie pod określonymi warunkami.
*AZP- (Archeologiczne Zdjęcie Polski) System dokumentacji stanowisk archeologicznych

Tabela **Inne** obiekty kultury materialnej

Lp.	Leśnictwo oddz. poddz.	Powierzchnia [ha]	Ogólny opis
1.	Bącznik 190g	0,10	Mogiły sześciu niemieckich leśników zastrzelonych według podań przez kłusowników. Obiekt posiada charakter „Świętego Gaju"- wokół mogił posadzone drzewa.
2.	Bącznik 245b	0,27	Cmentarz zlokalizowany w drzewostanie (So-Brz)
3.	Zabrodzie 157a	-	Głaz z napisem
4.	Rurzyca 200j	-	Mogiła w części NW
5.	Rurzyca 258r	0,67	Cmentarz, cis o krzewiastej formie wzrostu
6.	Załom 416j	0,14	Cmentarz poniemiecki
7.	Morawsko 781f	0,49	Cmentarz poniemiecki
8.	Morawsko 819c	0,63	Cmentarz poniemiecki z 1906r.
9.	Jankowo 130d	-	Góra lotnika
10.	Rurzyca 67b	-	Głaz upamiętniający zatrzymanie pożaru w 1907r.
11.	Niedźwiedź 903n	-	Głaz, Kamień pamiątkowy z napisem
12.	Poczernin 576a	-	Głaz z napisem
13.	Poczernin 663n		Głaz z napisem
14.	Poczernin 681 i	-	Głaz z napisem
15.	Poczernin 576f	-	Głaz z napisem
16.	Niedźwiedź 886j	-	Głaz z napisem
17.	Niedźwiedź 905 a	-	Głaz - obelisk

Lp.	Leśnictwo oddz. poddz.	Powierzchnia [ha]	Ogólny opis
18.	Załom 385b,c; 386c,d.	-	11 podziemnych schronów (bunkrów) z czasów II wojny światowej
19.	Morawsko 834 f	-	Tunel podziemny – pozostałość nieistniejącego już pałacu Heningsholm
20.	Rurzyca 218 g	0,07	Cmentarz- Miejsce kultu religijnego
21.	Rurzyca 332A c	0,28	Cmentarz- Miejsce kultu religijnego. Przestoje Db i Ak.

Jeden z cmentarzy poniemieckich na terenie Nadleśnictwa Kliniska, Leśnictwo Morawsko (*fot. arch. nadleśnictwa)*

Nadleśnictwa Trzebież

Tabela Wykaz obiektów kultury materialnej

Lp	Numer rejestru zabytków	Nr decyzji WKZ data	Nazwa obiektu	Leśnictwo oddz. poddz.	Powierz-chnia ha	Ogólny opis powstania (budowy) rodzaj obiektu, walory, zagrożenia	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8
1	709	Kl. I. 6801/39/71 10.11.1971	Grodzisko	Tanowo 705 i	1,17	Wczesnośredniowieczne grodzisko na półwyspie dawnego jeziora zalewowego – obecnie łąki	
2	1306	DZ-4200/24/0/96 07.06.1996	Obozowisko – stanowisko archeologiczne	Dobra 867 j – cz.	0,15	Obozowisko z epoki kamienia – mezolitu kultury maglemoskiej przy S granicy nadleśnictwa	N-ctwo-wąski pas sz. 5-7 m

Lp	Numer rejestru zabytków	Nr decyzji WKZ, data	Nazwa obiektu	Leśnictwo oddz. poddz.	Powierzchnia ha	Ogólny opis powstania (budowy) rodzaj obiektu, walory, zagrożenia	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8
3	740	Kl. I. 6801/29/72 18.12.1972	Cmentarzysko kurhanowe	Dobra 878 j	1,02	Cmentarzysko kurhanowe z epoki brązu składające się z 7 obiektów	
4	6802/26/71	Orzeczenie z 1971	Osada kultury łużyckiej – stan. archeologiczne	Dobra 898 d	0,67	Osada kultury łużyckiej z epoki brązu w pobliżu miejscowości Bezrzecze	
5	862	Kl. I. 5340/27/79 26.07.1979	Park pałacowy	Pienice 56 a	2,99	Park wiejski został założony w 2 połowie XIX w. nad Zalewem Szczecińskim w Brzózkach	
6			Stanowisko archeologiczne	Tanowo 671 h	0,85	Badania wykopaliskowe związane z osadnictwem paleolitycznym i wczesnomezolitycznym datowanym na okres preborelany tj. na lata 7000- 8000 p.n.e.	AZP/28-04/3
7			Most Wilhelma	Siedlice 831 c	-	Kilkudziesięcioletni most	
8			Cenne kamienie drogowe	Mazańczyce 188 f Mazańczyce 287 c Drogoradz 393 a	-		
9			Śródleśne cmentarzyki i pojedyńcze mogiły	Nowe Warpno 3 k	1,16	Nieczynny przedwojenny cmentarz	
10				Nowe Warpno 5 d	0,24	Nieczynny przedwojenny cmentarz	
11				Nowe Warpno 24 c	0,10	Cmentarz rodowy z 1898 r.	
12				Nowe Warpno 25 j	0,89	Nieczynny cmentarzyk z 2 połowy XIX w.	
13				Drogoradz 345 g	0,10	Ślady po dawnym cmentarzyku.	
14				Zalesie 653 b	0,10	Cmentarzyk rodowy z przełomu XIX i XX w.	
15				Siedlice 715 n	0,50	Nieczynny cmentarzyk poniemiecki.	
16				Tanowo 789 m	0,14	Nieczynny cmentarz poniemiecki.	
17				Zalesie 578 a	0,21	Mogiła z1946r.z napisem: „Tutaj spoczywa w pokoju”	
18			Miejsce pamięci	Siedlice 827 b	4,90	Głaz nagrobny ku czci poety Hermana Lönsa z 1934 r.	
19.			Plantacje borówek amerykańskich	Poddymin 368 d, 385 c	-	Wprowadzone tu przed II wojną światową utrzymują się do dzisiaj	

Lp	Numer rejestru zabytków	Nr decyzji WKZ data	Nazwa obiektu	Leśnictwo oddz. poddz.	Powierz-chnia ha	Ogólny opis powstania (budowy) rodzaj obiektu, walory, zagrożenia	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7	8
						w dobrej kondycji. Krzewy te nie tylko się rozrosły i rozprzestrzeniły wegetatywnie, ale także rozmnożyły się wydając owoce roznoszone przez ptaki. Celem sztucznego wprowadzenia borówki amerykańskiej w Poddyminie było zbadanie rozprzestrzenienie tych gatunków na terenie Pomorza.	

V. Turystyka

a. Walory turystyczne

Tereny Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcze Szczecińskie" są bardzo atrakcyjne pod względem turystycznym. Decyduje o tym, m.in.: bliskie sąsiedztwo aglomeracji miejskich wysokie walory przyrodnicze oraz obecność zróżnicowanych form prawnej ochrony przyrody: rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000, parków krajobrazowych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, użytków ekologicznych, pomników przyrody, licznych gatunków roślin i zwierząt, objętych prawną ochroną gatunkową wysoki udział atrakcyjnych dla turystyki siedlisk borowychznaczne zasoby owoców runa leśnego sieć szlaków turystycznych Przyjmując założenie, że jedyną drogą ochrony naturalnego środowiska przyrodniczo-leśnego jest wyjście naprzeciw potrzebom odwiedzających lasy, leśnicy udostępniają tereny tworząc: miejsca postoju pojazdów, miejsca wypoczynku oraz sieć szlaków turystycznych (szlaki rowerowe, edukacyjne, trasy konne). Wyposażenie obiektów turystycznych jest uzależnione od ich kategorii. Stanowią go, m.in. ławostoły, stoły, ławki, zadaszenia, WC, kosze, tablice informacyjne. Pozwala to na skanalizowanie ruchu turystycznego oraz prowadzi do rozwijania aktywności turystyczno-rekreacyjnej w pożądanym kierunku. Bogactwo obszarów leśnych daje szerokie możliwości tworzenia ofert dla wyselekcjonowanych grup odbiorców – miłośników przyrody, entuzjastów aktywnego a jednocześnie ekologicznego wypoczynku, dzieci i młodzieży, a także osób dorosłych.

b. Infrastruktura

Tabela Leśne obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe na terenie LKP
(stan na 30.11.2018r., zgodnie z kategoryzacją wprowadzoną w PGL LP Zarządzeniem nr 74 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dn. 18.10.2018r.)

Kategoria obiektu rekreacyjno-wypoczynkowego	Nadleśnictwo Gryfino obr. Rozdoły	Nadleśnictwo Kliniska	Nadleśnictwo Trzebież	Lasy Miejskie miasta Szczecin	Razem LKP
Leśna baza noclegowa kubaturowa					
Kwatera myśliwska		1			**1**
Pokój gościnny		1	1		**2**
Leśna baza noclegowa powierzchniowa					
Miejsce biwakowania			1		**1**
Pole biwakowe			1		**1**
Leśna baza nienoclegowa. Powierzchniowe obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe					
Miejsce odpoczynku	1	10	3	15 (**)	**29**
Parking leśny				4	**4**
Miejsce postoju pojazdów	10	13	16	10 (*)	**49**
Miejsce/plac zabaw dla dzieci		1			**1**
Leśna baza nienoclegowa. Punktowe obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe					
Punkt widokowy				3	**3**
Punkt wodowania i cumowania sprzętu wodnego		1			**1**
Leśna baza nienoclegowa. Liniowe obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe					
Szlak turystyczny pieszy	16 szt./120km	4 szt./104km	1 szt./8km	1szt./16km	22szt./ 248km
Szlak turystyczny rowerowy	1 szt./5,2 km	6 szt./167km	2 szt./7,5km	4 szt./35km	13 szt./ 214,7km
Szlak turystyczny konny		7 szt./100km		1 szt./25km	8szt./ 125km
Szlak kajakowy		1szt./34km			1szt./ 34km

(*) parkingi i miejsca postoju pojazdów
(**) tereny wypoczynkowe, polany rekreacyjne, miejsca odpoczynku
(***) ścieżka zdrowia

Nadleśnictwo Gryfino dzięki współpracy z Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Zachodniopomorskiego zrealizowany został projekt pod nazwą „Budowa, poprawa i promocja infrastruktury turystycznej w 6 parkach krajobrazowych woj. zachodniopomorskiego w celu upowszechnienia wiedzy i wspierania zachowań proekologicznych – Etap I", współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013. Beneficjentem głównym projektu było Województwo Zachodniopomorskie – Urząd Marszałkowski – Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Zachodniopomorskiego. Realizacja projektu rozpoczęła się w drugiej połowie 2015 r. i została zakończona z 31 grudnia 2015 r.

W ramach projektu odtworzone zostało wyposażenie obiektów zagospodarowania turystycznego w elementy małej architektury. Informacja turystyczno-edukacyjna na obszarze Puszczy Bukowej wzbogaciła się w nowy system oznakowania. W jego skład wchodzą 52 kamienne drogowskazy oraz mapy turystyczno-edukacyjne rozmieszczone przy głównych arteriach komunikacyjnych, przy miejscach postoju pojazdów i miejscach odpoczynku w Puszczy Bukowej. Na głazach umieszczona została inskrypcja zawierająca informację turystyczną /m.in. nazwy zwyczajowe miejsc, dróg, nazwy miejscowości, kierunki oraz orientacyjną odległość wyrażoną w kilometrach/. Autorami treści inskrypcji są członkowie szczecińskiego Stowarzyszenia „Klub Kniejołaza". System kamiennych drogowskazów stanowi nawiązanie do przedwojennych metod identyfikacji ciekawych miejsc na obszarze Puszczy Bukowej. Jest również doskonałym przykładem możliwości wkomponowania oznakowania turystycznego w leśny krajobraz i dowodem na to, że takie ponadczasowe drogowskazy mogą stanowić wciąż doskonałą alternatywę dla multimedialnych aplikacji. Pierwsze 10 głazów, wykonanych na zlecenie Nadleśnictwa Gryfino trafiło do Puszczy już w 2013 roku. Pozostałe 43 kamienie dotarły na miejsca docelowe jesienią 2015 roku. Wśród trzech ostatnich głazów znalazł się również specjalny – pamiątkowy, który 16 lutego 2015 roku w obecności większości osób zaangażowanych w realizację tej części projektu posadowiony został w okolicach szczytu wzniesienia Bukowiec. Mapy turystyczne, udostępnione dzięki uprzejmości autorów – Edwarda Zadorskiego oraz Edwarda Mich zawierają wyczerpującą informację przydatną w odkrywaniu piękna krajobrazu, przyrody i historii obszaru Puszczy Bukowej. Zaprezentowano na nich m.in. rozmieszczenie szlaków turystycznych, ciekawych miejsc historyczno-kulturowych,

odwołania do nazw zwyczajowych i historycznych związanych z lokacjami na terenie Puszczy.

Innym ciekawym rozwiązaniem okazało się wykonanie przez nadleśnictwo oznakowania turystyczno-edukacyjnego w Ogrodzie Dendrologicznym w Glinnej. Oznakowanie kierunkowe wykonane na głazach wraz z tabliczkami informacyjnymi przy wybranych drzewach i krzewach dostosowano do publikacji „Przewodnik po Ogrodzie Dendrologicznym w Glinnej". System ten ułatwia zwiedzanie ogrodu i samodzielne poznawania zgromadzonej tu kolekcji.

fot. Zbigniew Pajewski

Ogród dendrologiczny w Glinnej *(fot. Urszula Czapiewska)*

Opis wybranych obiektów turystycznych
Nadleśnictwo Kliniska

Szlaki turystyczne rowerowe

Szlak rowerowy „Zakątkami Puszczy Goleniowskiej"

Trasa przebiega przez leśnictwa: Bącznik, Pucko, Strumiany, Zabrodzie, Sowno, Wielgowo i Morawsko. Łącznie długość trasy wynosi ok. 35 km.

Na terenie Nadleśnictwa Kliniska znajdują się gminne trasy rowerowe oraz szlaki turystyczne:

Szlak rowerowy żółty

Przebieg trasy: Goleniów – Os. Helenów – Podańsko – Tarnówko – Stawno – Bącznik – Bolechowo – Goleniów. Długość trasy wynosi 21 km, trasa łatwa, wiedzie drogami polnymi, piaszczystymi oraz asfaltowymi.

Szlak rowerowy niebieski

Przebieg trasy: Goleniów – Zabród – Bolechowo – Bącznik – Lipa "Anna" – Kliniska – Rurzyca – Goleniowski Park Przemysłowy – Goleniów. Długość trasy wynosi 29 km. Trasa prowadzi leśnymi i piaszczystymi drogami przez Górę Lotnika do pomnika przyrody znajdującego się przy siedzibie Nadleśnictwa Kliniska.

Szlak rowerowy czerwony

Przebieg trasy: Goleniów – Marszewo – Imno – Mosty – Danowo – Podańsko – Budno – Goleniów. Trasa wiedzie drogami leśnymi i asfaltowymi, długość trasy wynosi 29,9 km.

Szlak sentymentalny nr 2

Przebieg trasy: Goleniów – Żółwia Błoć – Niewiadowo – Glewice – Mosty Osiedle – Imno – Mosty – Danowo – Podańsko – Budno. Długość trasy wynosi 39,5 km, szlak umożliwia zapoznanie się z zabytkową architekturą wsi położonych w gminie Goleniów.

Szlak sentymentalny nr 3

Przebieg trasy: Borzysławiec – Lubczyna – Czarna Łąka – Pucice – Rurzyca. Długość trasy wynosi 13 km, szlak umożliwia zapoznanie się z zabytkową architekturą wsi położonych w gminie Goleniów.

Szlaki turystyczne

Szlak pieszy Anny Jagiellonki

Trasa śródleśna o długości ok. 35 km prowadzi przez południową część Borów Goleniowskich, a w okolicy Grzędzic i Stargardu przez rolniczą Równinę Stargardzką. Na trasie: okazałe dęby w Załomiu i lipa w Kliniskach; zabytkowe kościoły w Sownie i Grzędzicach oraz śródleśna wieś Strumiany; w Stargardzie Szczecińskim – cenne zabytki, głównie architektury gotyckiej. Nazwa szlaku nadana dla uczczenia Anny Jagiellonki – żony księcia Bogusława X.

Szlak pieszy Borów Goleniowskich

Szlak śródleśny PTTK długości ok. 18 km prowadzi przez Puszczę Goleniowską. Szlak rozpoczyna się w Kliniskach i na znacznym odcinku wiedzie on wzdłuż zachodniej krawędzi doliny Iny. Na trasie bory sosnowe, wydmy śródleśne i łąki nadrzeczne. Szlak kończy się w Goleniowie.

Szlak imienia Bolesława Czwójdzińskiego

Szlak rozpoczyna się przy dębach Krzywoustego w Szczecinie PKP Zdroje, natomiast kończy przy Kępie Bukowej niedaleko Cisewa. Długość szlaku wynosi ok. 34 km.

Szlak Rekowski

Szlak rozpoczyna się w Załomiu, przy stacji PKP, a kończy w Rekowie, długość trasy wynosi ok. 17 km.

Szlak kajakowy

„MEANDRY INY"

Rzeka Ina jest miejscem spływów kajakowych, jej długość wynosi ok. 130 km. Jednym z najbardziej urokliwych fragmentów rzeki jest odcinek trasy spływu, który rozpoczyna się niedaleko miejscowości Bącznik, a kończy w Lubczynie nad Jeziorem Dąbie. Długość szlaku wynosi 34 km, szlak wiedzie przez Goleniów, Modrzewie oraz Inoujście, gdzie rzeka Ina wpada do Odry.

Miejsce postoju pojazdów w leśnictwie Załom, oddz. 455o (*fot. archiwum Nadleśnictwa Kliniska)*

Miejsce wypoczynku, leśnictwo Bącznik, oddz. 243d (*fot. archiwum Nadleśnictwa Kliniska)*

Nadleśnictwo Trzebież

W Nadleśnictwie Trzebież wyznaczone są 2 **szlaki rowerowe** o łącznej długości 7,5 km. Szczególnie interesująca jest trasa z Nowego Warpna do Ritz (Niemcy).

Na terenie Nadleśnictwa Trzebież znajduje się **16 miejsc postoju pojazdów**. Nadleśnictwo wychodząc naprzeciw oczekiwaniom turystów, zapewnia te miejsca urządzone w ławostoły z zadaszeniami, kosze na śmieci, tablice informacyjne.

Ścieżka przyrodnicza „Świdwie"

Ścieżka rozpoczyna się przy siedzibie Nadleśnictwa i prowadzi do rezerwatu Świdwie. Na ścieżce ustawione są 4 tablice informacyjno-edukacyjne.

Teren wypoczynkowy

Znajduje się przy siedzibie Nadleśnictwa w Zalesiu. Znajdują się tam: ławostoły, miejsce na ognisko, drewutnia oraz altana.

Teren wypoczynkowy (fot. arch. Nadleśnictwa Trzebież)

Lasy Miejskie miasta Szczecina

Szlaki turystyczne

Na terenie lasów miejskich wytyczono ścieżkę rowerową, zdrowia oraz konną.

Polany rekreacyjne

PRAWOBRZEŻE SZCZECINA:

- Polana Widok
- Polana Słoneczna
- Polana Nad Płonią
- Park Leśny Klęskowo

LEWOBRZEŻE SZCZECINA:

- Polana Sportowa
- Polana Miodowa
- Polana Czerwona
- Polana Wołczkowska
- Polana Kupczyka Mała
- Polana Sosnowa
- Polana Nad jez. Głębokie
- Polana Bagienna Olszyna
- Polana Harcerska
- Polana Goplana
- Polana Biała

Wybiegi dla psów

Lasy miejskie administrują trzema wybiegami dla psów położonymi na terenach leśnych przy ul. Chopina, Arkońskiej i Kopalnianej.

Parkingi leśne

Lasy miejskie administrują trzema parkingami leśnymi przy ul. Kopalnianej i na Polanach Wołczkowskiej i przy leśniczówce na Głębokim.

VI. Edukacja

a. Cele, treści, formy, najważniejsze imprezy, w których bierze udział LKP

Zadania z zakresu edukacji ekologicznej należy uznać za priorytetowe, z uwagi na wzrastające zapotrzebowanie społeczne na praktyczną edukację ekologiczną. Znajomość wielofunkcyjnej gospodarki leśnej oraz roli leśników w kształtowaniu poszczególnych jej funkcji jest w naszym społeczeństwie nadal znikoma.

Cele stałej i powszechnej edukacji leśnej

- Upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym oraz wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej.
- Podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z wszystkich funkcji lasu.
- Budowanie zaufania społecznego dla działalności zawodowej leśników.
- Poznanie funkcji lasu w przyrodzie i w życiu człowieka.
- Zrozumienie zależności istniejących w środowisku przyrodniczym, w tym zależności łączących człowieka i środowisko przyrodnicze.
- Poznanie leśnictwa – ważnej gałęzi gospodarki narodowej zarządzanej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.
- Kształtowanie pozytywnego wizerunku leśników i leśnictwa w społeczeństwie.
- Uczenie podstaw właściwego zachowania w lesie.
- Upowszechnianie zagrożeń dla lasu oraz poznania metod przeciwdziałania tym zagrożeniom.
- Upowszechnianie wiedzy o działaniach Lasów Państwowych w zakresie ochrony przyrody.

Formy prowadzonej edukacji leśnej społeczeństwa:

- zajęcia kameralne i terenowe z dziećmi i młodzieżą
- warsztaty metodyczne dla nauczycieli
- okresowe wystawy o różnorodnej tematyce
- wykłady, prelekcje, konferencje i seminaria o tematyce edukacyjnej
- konkursy i plenery o tematyce przyrodniczej

- spotkania regionalne, ponadregionalne i ogólnopolskie o charakterze seminarium, sympozjum, konferencji nt. wymiany poglądów i doświadczeń w zakresie funkcjonowania leśnych kompleksów promocyjnych

Dużą rolę przywiązuje się do uatrakcyjniania procesu kształcenia.

Adresaci oferty dydaktycznej

Oferta edukacyjna dedykowana jest zarówno dla grup zorganizowanych, jak i osób korzystających z walorów przyrodniczych i rekreacyjnych lasu we własnym zakresie. Do najliczniejszych odbiorców korzystających z form edukacji oferowanych przez nadleśnictwo należą: dzieci z grup przedszkolnych, dzieci i młodzież szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich, studenci, nauczyciele, uczestnicy prelekcji, konferencji, wykładów, leśnicy, turyści, mieszkańcy: Szczecina, Gryfina, Pyrzyc, Stargardu, Polic, Trzebieży, Goleniowa i innych okolicznych miejscowości.

Wspólne działania

Jednostkami wchodzące w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcze Szczecińskie" uczestniczą w różnych wydarzeniach o zasięgu lokalnym, regionalnym i krajowym promując działalność PGL Lasy Państwowe oraz ciekawe obszary LKP „Puszcze Szczecińskie". Wspólnym projektem realizowanym od 2001 roku jest **konkurs fotograficzny „Leśne pejzaże".**

Jednostki planują od 2019 roku coroczne, wspólne wydarzenia:

- wiosna: akcję sadzenia lasu
- jesień: spotkania „Drewno z natury doskonałe" przybliżające walory użytkowe drewna i metody jego produkcji w warunkach zrównoważonej gospodarki leśnej.

Edukacja, w praktyce, w poszczególnych jednostkach:

Nadleśnictwo Gryfino

Edukacja leśna społeczeństwa wpisana jest w działalność Nadleśnictwa Gryfino od wielu lat. Wynika to z bliskiego sąsiedztwa aglomeracji miejskich otaczających tereny leśne i związanego z tym zainteresowania społeczeństwa realizacją założeń gospodarczych, zwłaszcza w odniesieniu do obszaru lasów Puszczy Bukowej. Przed laty obowiązki pracowników służby leśnej nadleśnictwa w zakresie edukacji miały

charakter przypadkowy. Odpowiadały potrzebom szkół i innych instytucji samodzielnie realizujących założenia edukacji przyrodniczej, oczekujących obecności i wsparcia miejscowych leśników w konkursach, prelekcjach, wystawach czy akcjach okolicznościowych. Sytuacja uległa zmianie w roku 1997, wraz z decyzją o powołaniu Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcze Szczecińskie". Od tego czasu działania dydaktyczne na terenie nadleśnictwa nabrały zorganizowanego i czynnego charakteru, czego wyrazem było między innymi utworzenie bazy dydaktycznej – Punktu Informacji Przyrodniczo-Leśnej w Glinnej i leśnej ścieżki edukacyjnej. Do programu edukacji włączono również Ogród Dendrologiczny w Glinnej, zwiększając jego rolę w procesie kształcenia dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych. Dla potrzeb prowadzonej edukacji powstawały liczne wydawnictwa prezentujące i promujące działalność i walory przyrodnicze nadleśnictwa oraz oferta dydaktyczna systematyzująca tematykę prowadzonych zajęć. Pracownicy służby leśnej uzyskali ponadto wsparcie ze strony osoby zatrudnionej do obsługi zorganizowanych zajęć edukacyjnych. Oprócz stałej działalności prowadzonej w oparciu o obiekty w Glinnej nadleśnictwo uczestniczy w innych formach edukacji, prowadzonych samodzielnie lub z partnerami (warsztaty, prelekcje, prelekcje, konkursy, wystawy).

Formy zajęć dydaktycznych

Zajęcia terenowe i kameralne

Zajęcia terenowe i kameralne prowadzone są najczęściej w oparciu o istniejące obiekty dydaktyczne oraz w miarę możliwości wybrane wydzielenia leśne, na których omawiane są konkretne zagadnienia z zakresu gospodarki leśnej. Przed spotkaniem ustalana jest z opiekunem grupy tematyka zajęć, których poziom dostosowywany jest do wieku odbiorców, zapotrzebowania opiekunów i pory roku. Nadleśnictwo posiada autorskie scenariusze zajęć wraz z kartami pracy. Nawiązanie współpracy z wydawnictwami specjalizującymi się w przygotowywaniu pomocy dydaktycznych z zakresu edukacji przyrodniczo-leśnej zaowocowało wzbogaceniem zaplecza dydaktycznego o materiały i urządzenia przydatne zarówno w pracy terenowej, jak również kameralnej. Kompasy, lupy, zestawy do obserwacji wykorzystywane są podczas etapów terenowych. Zajęcia kameralne, kończące najczęściej etap prac terenowych stanowią ich doskonałe uzupełnienie o informacje, nie możliwe do zaprezentowania w warunkach terenowych – przekazywane przy pomocy prezentacji multimedialnych, preparatów mikroskopowych, filmów itp. Nauczyciele i opiekunowie grup realizujący samodzielnie

zajęcia edukacyjne w ramach zajęć w lesie mają możliwość wypożyczenia niezbędnych materiałów i pomocy dydaktycznych.

Warsztaty i prelekcje

Celem spotkań warsztatowych i prelekcji adresowanych przede wszystkim do nauczycieli i opiekunów grup jest przekazanie wiedzy o funkcjonowaniu ekosystemów leśnych, gospodarce leśnej oraz wymiana doświadczeń w zakresie doboru optymalnych metod i form pracy w oparciu o obiekty dydaktyczne nadleśnictwa. Punkt Informacji Przyrodniczo-Leśnej w Glinnej jest również miejscem spotkań i wymiany poglądów oraz doświadczeń praktyków leśnych, pracowników administracji samorządowej, członków instytucji społecznych.

W oparciu o Arboretum w Glinnej realizowane są wspólnie z: oddziałami Polskiego Związku Emerytów Rencistów i Inwalidów, Uniwersytetami III Wieku, Warsztatami Terapii Zajęciowych, Polskim Związkiem Niewidomych, Domami Pomocy Społecznej spotkania warsztatowe oparte na cyklu pór roku, których celem jest między innymi rozbudzenie twórczego myślenia, ukazanie piękna i zróżnicowania przyrodniczego, zachęcenie do spędzania wolnego czasu w oparciu o próby samodzielnej uprawy i hodowli drzew i krzewów oraz nie rzadko wymiana własnych sprawdzonych sposobów na piękne ogrody. Prezentacje walorów przyrodniczych i historycznych Puszczy Bukowej odbywają się natomiast w ramach programu *„Przyroda na weekend"*. W miesiącach zimowych organizowane są w siedzibie nadleśnictwa i w placówkach oświatowych prelekcje dla uczniów placówek oświatowych poświęcone ekosystemom leśnym i gospodarce leśnej.

Konkursy

Nadleśnictwo jest organizatorem lub współorganizatorem konkursów o tematyce dotyczącej ekosystemów leśnych i gospodarki leśnej. Celem działalności konkursowej jest: poszerzanie zainteresowań dzieci i młodzieży problematyką przyrodniczą, przybliżanie ekosystemów leśnych i pracy leśnika, zachęcenie do samodzielnych obserwacji i podejmowania działań zmierzających do poprawy niekorzystnych dla lasu zjawisk, kształtowanie świadomości ekologicznej i właściwych postaw wobec środowiska przyrodniczego.

Wśród stałych konkursów wymienić należy:

- Konkurs „Wiedzy o Szczecińskim Parku Krajobrazowym „Puszcza Bukowa" – mający swą wieloletnią tradycję konkurs organizowany przed laty wspólnie z Dyrekcją Zespołu Parków Krajobrazowych „Doliny Dolnej Odry" prowadzony

jest dziś we współpracy z Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Zachodniopomorskiego.

Projekty edukacyjne

Jedną z najefektywniejszych form edukacji, realizowanych przez nadleśnictwo są projekty edukacyjne. Skupiają one duże grono odbiorców i stanowią nietypową formę przekazywania treści. Najistotniejszym elementem, od którego zaczyna się budowanie „edukacyjnego pomysłu" jest próba interpretacji – wybiegnięcia poza utarty schemat postrzegania zjawisk i próba ukazania ich natury w szerszym kontekście. Dlatego w codziennej działalności edukacyjnej istotną rolę pełnią projekty. Bo projekty dają zawsze większą możliwość „obudowania" tematów szeregiem wątków pobocznych. Za przykład może posłużyć zamierzenie *„Puszcza Bukowa – las wielu historii"*. Odkrywa ono wielowątkowość podszczecińskich lasów, które składają się na Puszczę Bukową. Puszcza bowiem to nie tylko drzewa – to również historia obecności człowieka ukryta w ich gęstwinie, to inspiracje, miejsce odpoczynku i rekreacji, źródło drewna, ostoja bioróżnorodności. To dobry przykład kompromisu pomiędzy potrzebami minionych i obecnych pokoleń ludzi oraz przyrody. Dzisiejsze bogactwo przyrodnicze Puszczy Bukowej to efekt dziedzictwa przeszłości i rozmaitych sposobów użytkowania tego terenu. Jako teren pokryty drzewami Puszcza Bukowa trwa „od zawsze". Jednak jej kształt i skład wielokrotnie się zmieniał, tak jak zmieniały się warunki przyrodnicze, metody korzystania z dobrodziejstw przyrody i potrzeby żyjących na tych terenach ludzi. O wielu historiach ludzi i lasu jest właśnie projekt nadleśnictwa. W ramach projektu realizowane są ciekawe spotkania, przybliżające uczestnikom interdyscyplinarną wiedzę o sposobach korzystania z zasobów Puszczy Bukowej, ochronie zasobów przyrodniczych.

Należą do nich, m.in.:

- akcja wspólnego sadzenia lasu pod hasłem *„Puszcza Bukowa łączy pokolenia"*
- cykl spotkań *„Drewno z natury doskonałe"* przybliżających walory użytkowe drewna i metody jego produkcji w warunkach zrównoważonej gospodarki leśnej
- *„Noc nietoperzy"* – spotkanie prezentujące pracę leśników na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych

Samodzielna edukacja terenowa, imprezy rekreacyjno-sportowe

Ta forma działalności dydaktycznej ma na celu centralizację ruchu turystycznego na obszarze nadleśnictwa poprzez jego skupianie na obszarach interesujących pod względem przyrodniczym (głównie w obrębie Puszczy Bukowej), bez negatywnego wpływu na obiekty cenne, objęte ochroną. W miejscach o największym natężeniu ruchu turystycznego lokalizowane są oznakowane miejsca wypoczynku z wyposażeniem w postaci stołów i ław, tablic edukacyjnych i informacyjnych oraz niekiedy miejsc na ognisko. Dzięki współpracy z Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Zachodniopomorskiego ciekawe obiekty przyrodnicze oraz punkty terenowe na obszarze Puszczy Bukowej zyskały opisy w formie treści i zdjęć na tablic. Istotnym aspektem edukacji jest współpraca nadleśnictwa z licznymi organizatorami imprez sportowych i rekreacyjnych. Polega ona nie tylko na uzgadnianiu warunków przeprowadzania spotkań, ale często również współorganizowaniu przedsięwzięć poprzez obecność stoiska promocyjno-edukacyjnego nadleśnictwa.

Działalność informacyjna

Przy Ogrodzie Dendrologicznym w Glinnej, w terminach udostępnienia obiektu funkcjonuje Punkt Informacji Turystycznej oferujący wydawnictwa i materiały o tematyce przyrodniczej, mapy turystyczne oraz pamiątki. W punkcie zasięgnąć można również informacji o działalności Lasów Państwowych w zakresie turystycznego udostępnienia lasów w Polsce. Nadleśnictwo Gryfino udziela porad z zakresu uprawy gatunków roślin ozdobnych oraz prowadzi wiosenne i jesienne akcje zachęcające do ich sadzenia. Wiosną w ramach akcji „*Ogród pełen barw*" oraz Dni Otwarte Ogrodu Dendrologicznego w Glinnej prezentowane są również gatunki drzew i krzewów oraz rośliny okrywowe i byliny stanowiące doskonałe uzupełnienie ogrodowych kolekcji dendrologicznych.

Nadleśnictwo Kliniska

Formy edukacji:

- Zajęcia edukacyjne z cyklu „Las-poznać, przeżyć, zrozumieć" oraz „Zbliżenia z lasem"
- Warsztaty dla nauczycieli z cyklu „Przyroda a dziecko"
- Konkursy
- Wystawy okresowe
- Prelekcje przyrodnicze, konferencje
- Imprezy plenerowe
- Edukacja w terenie

Najważniejsze imprezy organizowane przez nadleśnictwo:

- organizacja edukacyjnej imprezy z okazji „Dni Lasu" z udziałem szkół współpracujących z nadleśnictwem
- „Wielkie Grzybobranie i Maraton Puszczy Goleniowskiej" – edukacyjno-sportowa impreza plenerowa przygotowana przy współpracy Goleniowskim Domem Kultury oraz Stowarzyszeniem ProGDar Marathon Team
- „Lasów przybywa" – sadzenie lasu z grupami szkolnymi oraz grupami rodzinnymi
- „Drewno surowiec niezwykły" – warsztaty edukacyjne dla grup rodzinnych

Nadleśnictwo Trzebież

Lekcje terenowe i wycieczki z przewodnikiem:

- Wycieczki do Puszczy Wkrzańskiej
- Rajdy piesze i rowerowe
- Leśne Podchody
- Jesienne Grzybobranie
- Zachodniopomorski Festiwal Nauki

Lekcje w sali edukacji leśnej:

- Spotkania młodych Filatelistów
- Spotkania z harcerzami, uczniami, przedszkolakami

Spotkania z leśnikiem w szkołach:

- Czy leśnik może wycinać drzewa?
- Praca Leśnika
- Od nasionka do deski
- Śmieci w lesie
- Mieszkańcy Puszczy Wkrzańskiej
- Bezpieczne zachowanie się w lesie
- Sowy Polski
- Tajemniczy świat mrówek

Spotkania z leśnikiem poza szkołą:

- Zajęcia edukacyjne w Szkółce Leśnej
- Spotkania z leśnikiem w Gminnym Centrum Edukacji i Rekreacji w Trzebieży
- Udział w imprezach w Miejskim Ośrodku Kultury w Policach
- Uczestnictwo w imprezach charytatywnych, zawodach sportowych, Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy, Grzybobranie z Przedszkolakiem, Dzień Dziecka – Brzdąc, Dzień Owada

Konkursy leśne:

- Młodzież zapobiega pożarom
- Leśne Podchody Pełne Przygody
- Konkursy na stronie Nadleśnictwa Trzebież: www oraz Facebook

Akcje imprezy okolicznościowe:

- Międzynarodowe Targi Gospodarcze w Policach
- Dzień Dokarmiania Zwierzyny Leśnej Z PZŁ
- Wiosenne sprzątanie lasów
- Grzybobranie
- Dziki Weekend

- Rekreacyjny Nordic Walking Puszcza Wkrzańska
- Bieg Korczaka

Wystawy edukacyjne:

- Wystawy prac wychowanków Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Tanowie
- Wernisaż poplenerowy „Inspiracje–Interpretacje" Artystów Niezależnego Stowarzyszenia NEST-ART im. Ewy Dąbrowskiej

Inne: festyny, targi itp.:

- Odpust Leśny
- Zachodniopomorskie Dni Kultury Łowieckiej
- Jarmark Bożonarodzeniowy

Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny „Świdwie"

Ośrodek „Świdwie" jest najstarszym ośrodkiem edukacyjnym na terenie województwa i jednym z najbogatszą tradycją w Polsce. Od 1 stycznia 2009 ośrodek działa w składzie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie. Działania statutowe, czyli edukacja przyrodnicza realizowane są poprzez:

Zajęcia terenowe

Wyjątkowo bogata bioróżnorodność obrzeży rezerwatu przyrody „Świdwie" pozwala na prowadzenie ciekawych zajęć terenowych dotyczących zagadnień związanych z przyrodą Pomorza Zachodniego. W zależności od wieku uczestników i fenologicznej pory roku prowadzone są w różnych miejscach:

- Przedszkolaki i uczniowie klas I-III szkół podstawowych na suchej łące i na brzegu jeziora Bolkowskiego (ok. 1-2 godz.)
- Klasy IV-VIII; trasa pawilon – wieża lub wieża – Zalesie (ok. 2-3 godz.) lub zajęcia na trasie ścieżki przyrodniczej Jeziorko Bolkowskie (ok. 2-3 godz.)
- Licea i wyżej; trasa wzdłuż granic rezerwatu lub na ścieżce przyrodniczej Jeziorko Bolkowskie (ok. 3-5 godz.)

Zajęcia laboratoryjne dla uczniów szkół średnich

Ośrodek dysponuje wyposażeniem pozwalającym na:

- Oznaczenie składu chemicznego wód powierzchniowych metodą testów barwnych i sprzętem elektronicznym
- Oznaczanie bezkręgowców wodnych
- Oznaczanie bezkręgowców żyjących w glebie i martwej roślinności

Prelekcje, wykłady

Każde zajęcia w terenie poprzedzone są zajęciami kameralnymi w pawilonie dydaktyczno-muzealnym w Bolkowie na południowym brzegu jeziora Świdwie. Są to głównie wykłady ilustrowane prezentacjami fotografii przyrodniczych. Każda prelekcja może składać się z kilku prezentacji odpowiednio skomponowanych w całość, w zależności od wieku słuchaczy i zapotrzebowania.

Wystawy stałe

- Fotografie: Przemysława Wójcika, Marka Grumma, Lecha Karaudy, Cezarego Korkosza, Tomasza Płudowskiego i innych
- Eksponaty z wykopalisk archeologicznych prowadzonych w okolicy rezerwatu
- Drzewa Puszczy Wkrzańskiej
- Domy i domki. Budowle owadów
- Mięczaki rezerwatu przyrody „Świdwie"
- Ptasie gniazda – sposoby maskowania

Kolekcja fotografii przyrodniczej

Dzięki współpracy z kilkudziesięcioma osobami zajmującymi się dokumentacją przyrody zgromadzono dużą kolekcję fotografii przyrodniczej (około 90 tys. zdjęć). Fotogramy wykorzystuje się głównie w czasie edukacji przyrodniczej i przygotowania publikacji.

W latach 2016-2018 zrealizowano kilka projektów służących ochronie czynnej:

- Corocznie prowadzi się wykaszanie łąk ze zbiorem i wywozem biomasy. Zabiegi w zależności od poziomu wody, obejmują 120-160 ha. Część areału łąk w granicach rezerwatu, a znajdujących w zarządzie Lasów Państwowych wykasza Nadleśnictwo Trzebież. Przed wykaszaniem niezbędne było usunięcie niepożądanej roślinności ekspansywnej: nawłoci kanadyjskiej, sadźca konopiastego i samosiejek czeremchy amerykańskiej.

- Likwidacja odosobnionych stanowisk sumaka kalifornijskiego, barszczu Sosnowskiego i rdestu sachalińskiego.
- Dokonano rewitalizacji sztucznego zbiornika wodnego na działce 156. Powierzchnię zbiornika znacznie powiększono i zlikwidowano pionowe brzegi uniemożliwiające dostęp do wody. Dzięki temu zbiornik stał się uczęszczanym wodopojem.
- Zastawkę przy ujściu rzeczki Gunicy z jeziora wyposażono w kaskadę z otoczaków, co umożliwia migrację fauny wodnej i zwiększa natlenienie wód w Gunicy. Prace wykonano we współpracy z Państwowym Gospodarstwem Wodnym „Wody Polskie" w Szczecinie.

Lasy Miejskie miasta Szczecin

Działania prowadzone w ramach edukacji:

Lp.	Nazwa organizowanego wydarzenia	Cel przeprowadzonego wydarzenia
1.	Szczecińskie Magnolie	Nasadzenia magnolii w miejscach historycznych, poprawa świadomości ekologicznej mieszkańcom, przywrócenie Szczecinowi miana „Miasta Magnolii"
2.	Zajęcia edukacyjne	Akcja ma na celu zainteresowanie najmłodszych dzieci pracą Leśnika, przyrodą i wdrożenie podstawowych informacji dot. lasów.
3.	Szkolne zuchy ratują ropuchy	Ochrona gatunku ropuchy szarej wśród dzieci
4.	Warsztaty szkoleniowe z zakresu etnologii – Na sześciu nogach, czyli w królestwie owadów	Zapoznanie uczestników z różnorodnością, bogactwem, form i kształtów oraz przystosowanie owadów do środowiska
5.	Ścieżka edukacyjna wokół Jeziora Głębokie	Cel edukacyjny
6.	Ptasia remiza	
7.	Ścieżka zdrowia	Promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia wśród mieszkańców Szczecina

W 2017 roku Lasy Miejskie Miasta Szczecin prowadziły szeroki zakrojone akcje edukacyjne wśród dzieci w wieku przedszkolnym jak i szkół podstawowych, dodatkowo były kontynuowane imprezy z lat uprzednich spotkając się z dużym zainteresowaniem mieszkańców Szczecina, jak i osób z miast sąsiadujących. Świadomość społeczeństwa z każdym rokiem wzrasta, a propagowanie zdrowego trybu życia spotyka się z coraz większym entuzjazmem.

b. Baza edukacyjna

Tabela Obiekty edukacyjne na terenie LKP (stan na 30.11.2018r.)

Kategoria obiektu edukacyjnego	Nadleśnictwo Gryfino obr. Rozdoły	Nadleśnictwo Kliniska	Nadleśnictwo Trzebież	Lasy Miejskie miasta Szczecin	Razem LKP
Kubaturowe obiekty edukacyjne					
Ośrodek edukacji leśnej		1			**1**
Izba edukacji leśnej	1		1		**2**
Leśna wiata edukacyjna/Zielona klasa	1	1	1	1	**4**
Liniowe obiekty edukacyjne					
Ścieżka dydaktyczna	2	2	1	2	**7**
Punkt (=powierzchnia) edukacji leśnej (związane bezpośrednio z gospodarką leśną)					
szkółka leśna		1	1		**2**
drzewostan (uprawa, nasienny, ochronny)			4		**4**
obiekt małej retencji			2		**2**
wieża ppoż.			2	2	**4**
lądowisko śmigłowca					
TV przemysłowa			2		**2**
obiekty turystyczne			2		**2**
przechowalnia nasion					
Inne obiekty (niezwiązane bezpośrednio z gospodarką leśną)					
rezerwat przyrody			1	1	**2**
ogród, park dendrologiczny					
cmentarz przypałacowy					
użytek ekologiczny		2		2	**4**
pomnik przyrody		1	8		**9**
Zagroda pokazowa konika polskiego		1			**1**

Obiekty edukacyjne wkomponowane w piękno otaczającej przyrody, pozwalają uczestnikom zajęć edukacyjnych docenić wagę trwałego zachowania ekosystemów leśnych, poznać wielofunkcyjne funkcje polskich lasów. Niezbędne jest nawiązanie dalszych kontaktów z organizacjami i organizacjami w Polsce i za granicą, budowanie partnerskich stosunków z władzami samorządowymi, oświatowymi, bliska współpraca ze szkołami, uczelniami, organizacjami ekologicznymi oraz instytucjami podejmującymi działania w zakresie edukacji przyrodniczej. Bliskość dużego ośrodka akademickiego, jakim jest Szczecin sprawia, że teren LKP jest miejscem licznych badań.

Opis obiektów edukacyjnych

Nadleśnictwo Gryfino

- **Punkt Informacji Przyrodniczo-Leśnej w Glinnej**

Podstawę zaplecza edukacyjnego Nadleśnictwa Gryfino stanowi otwarty w czerwcu 1997 roku Punkt Informacji Przyrodniczo-Leśnej w Glinnej, sąsiadujący z Ogrodem Dendrologicznym w Glinnej (gm. Stare Czarnowo). Na potrzeby działalności Punktu wybudowana została wiata z kominkiem mogąca pomieścić jednorazowo 80 osób, sanitariaty, parking dla samochodów osobowych i autokarów, plac zabaw dla dzieci, boisko do piłki nożnej i koszykówki, zadaszone miejsce na ognisko oraz miejsce odpoczynku przy ogrodzie. Z uwagi na terenowy i ogólnodostępny charakter obiektu nie gromadzone są w nim zbiory biblioteczne. Brak jest również możliwości organizowania stałych wystaw. W 2016 roku obiekt został poddany pracom remontowym polegającym na wymianie podłogi, przeszkleń wnęk okiennych oraz modernizacji oświetlenia. Przy Punkcie Informacji Przyrodniczo-Leśnej zlokalizowane są tablice edukacyjne służące do prezentacji różnorodnej tematyki przyrodniczej w konwencji wystaw czasowych.

- **Ogród Dendrologiczny w Glinnej**

Jednym z najciekawszych obiektów zarządzanym przez Nadleśnictwo Gryfino, pełniącym rolę dydaktyczną, naukową i społeczną jest Ogród Dendrologiczny (arboretum) w Glinnej.

Położenie, dane administracyjne: Województwo Zachodniopomorskie

Powiat: Gryfino; Gmina: Stare Czarnowo

Administrator: Nadleśnictwo Gryfino, RDLP w Szczecinie

Twórca kolekcji: Prof. dr hab. Jerzy Tumiłowicz

Rok założenia: około 1880r.

Liczba gatunków i odmian (2016 r.): 870

Udostępnienie zwiedzającym: od 15 marca do 31 października w godzinach od 9^{00} do 18^{00} (pn. – pt.) oraz od 10^{00} do 19^{00} (sobota i niedziela).

Placówka zrzeszona w Polskiej Radzie Ogrodów Botanicznych (od 1999 roku) oraz w International Agenda for Botanic Gardens in Conservation (od 2003 roku).

Historia Ogrodu

Historię ogrodu rozpoczęła prywatna szkółka drzew rodzimego pochodzenia założona w 1823r. W 1870 roku szkółkę przejęło miejscowe nadleśnictwo państwowe w Śmierdnicy. W końcu XIX wieku, z inicjatywy ówczesnego nadleśniczego Carla Ludwiga Géne, na obrzeżach kwater szkółkarskich posadzono kilkadziesiąt okazów drzew obcego pochodzenia. Miały one służyć ozdobie i urozmaiceniu powierzchni szkółkarskich, stanowiąc jednocześnie obiekty do obserwacji naukowo-badawczych. Po II wojnie światowej siły natury i brak właściwego zagospodarowania doprowadziły do znacznego zubożenia Ogrodu w gatunki egzotyczne. W roku 1971 na mocy porozumienia zawartego pomiędzy ówczesnym Okręgowym Zarządem Lasów Państwowych w Szczecinie i Wydziałem Leśnym SGGW w Warszawie opiekę naukową nad Ogrodem objął prof. Jerzy Tumiłowicz oraz Arboretum SGGW w Rogowie.

Nowe okazy drzew i krzewów egzotycznych sadzone w Glinnej pochodziły nieomal w całości z zasobów tego ogrodu. Arboretum w Glinnej jest specjalistycznym ogrodem botanicznym w którym tzw. taksony botaniczne (gatunki, podgatunki i odmiany geograficzne – sp., subsp., varietas) mają zdecydowane pierwszeństwo w uprawie, natomiast oferowane prawie wyłącznie w szkółkach odmiany uprawne (kultywary – cv.), pospolicie uprawiane w parkach, terenach zieleni i w ogródkach przydomowych są w mniejszości. Odmiany uprawne występują głównie w grupie roślin iglastych, wśród azalii i różaneczników oraz buków, dla zobrazowania zmienności tego podstawowego drzewa Puszczy Bukowej. Z uwagi na łagodne zimy prowadzone są tu próby z uprawą drzew i krzewów o małej odporności na niskie temperatury, typowych dla innych części Polski oraz gatunków dla nas nowych, o nie sprawdzonej jeszcze odporności na mróz. W Glinnej rosną w kolekcjach okazy około 25 gatunków uprawianych po raz pierwszy w naszym kraju. Kolekcje dendrologiczne są corocznie wzbogacane o 30-40 nowych gatunków i odmian. Do najcenniejszych i jednych z największych lub najstarszych w Polsce drzew rosnących na tym terenie należą, m.in.: jodła olbrzymia, jodła szlachetna, jodła grecka, orzesznik pięciolistkowy, tulipanowiec chiński, kuningamia chińska, metasekwoja chińska, grupa cyprysików groszkowych, choina kanadyjska, cypryśnik błotny. Występują tu także młode okazy mamutowca olbrzymiego (przed laty na terenie Ogrodu rósł największy w Polsce okaz tego gatunku, który przemarzł w roku 1987), kasztany jadalne, platany klonolistne,

ponad 68 gatunków i odmian klonów, liczne gatunki magnolii (18 gatunków), kalin (22 gatunki) czy ostrokrzewów. Wśród gatunków posadzonych w Polsce po raz pierwszy właśnie na terenie Arboretum w Glinnej odnaleźć można, m.in.: kielichowiec chiński, klon florydzki, daglezja wielkoszyszkowa, sosna Coultera.

Arboretum w Glinnej, podobnie jak inne ogrody botaniczne, musi spełniać trzy podstawowe zadania: naukowe, edukacyjne oraz popularyzacyjne i rekreacyjne. W Ogrodzie kolekcje są szczegółowo udokumentowane, prowadzone są obserwacje i pomiary dotyczące wzrostu, rozwoju, zdrowotności i innych cech mające na celu dokonanie oceny stopnia przystosowania roślin obcego pochodzenia do zmienionych warunków siedliskowych, a także oceny ich przydatności dla różnych zastosowań praktycznych (rośliny ozdobne, lecznicze, przemysłowe, owocowe, miododajne itp.).

Z upływem lat Ogród w coraz większym stopniu spełnia cele edukacyjne i społeczne. Wzrasta liczba wycieczek, głównie młodzieży szkolnej, a także studentów, leśników, ogrodników oraz turystów, a liczba zwiedzających dochodzi do 22 tysięcy osób rocznie. Ogród, wraz z usytuowanym obok Punktem Informacji Przyrodniczo-Leśnej oraz ścieżką dydaktyczną w lesie, jest także miejscem aktywnego wypoczynku.

- **Leśna wiata edukacyjna w Ogrodzie Dendrologicznym w Glinnej**,

w której odbywają się zajęcia poświęcone tematyce związanej z kolekcją ogrodu. Obiekt, zlokalizowany na wzniesieniu wykorzystywany jest jednocześnie jako altana widokowa. Na wyposażeniu wiaty znajdują się ławy, stoły, gabloty z eksponatami, pomoce edukacyjne. Z uwagi na powierzchnię użytkową obiektu można w nim prowadzić zajęcia z grupami liczącymi maksymalnie 20 uczestników.

- **Leśna ścieżka edukacyjna „W poszukiwaniu Tajemnic Zielonego Lądu"**

Ścieżka w kształcie litery „P", o długości 4 km, rozpoczyna się naprzeciwko rezerwatu „Źródliskowa Buczyna im. Jerzego Jackowskiego", a kończy przy wejściu do Ogrodu Dendrologicznego w Glinnej. Utworzona w 1997 roku, zmodernizowana w roku 2002 i 2014. Ścieżka posiada 13 punktów z tablicami edukacyjnymi o wymiarach 130 x 180 cm, osadzonymi na drewnianych stelażach. Orientacyjny czas samodzielnego przejścia wraz z zapoznaniem się z treściami wynosi około 4 godzin. Wyposażenie dodatkowe ścieżki stanowią: miejsce odpoczynku przy jeziorze „Karasi Staw" złożone z ławostołów, koszy na śmieci, tablicy z mapą turystyczną Szczecińskiego Parku Krajobrazowego „Puszcza Bukowa", tablice kierunkowe, drewniany mostek nad wąwozem. Trasa udostępniona jest dla pieszych i rowerzystów.

Z uwagi na topografię terenu trasa nie jest w całości dostosowana dla potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Nawierzchnia ścieżki – na przebiegu drogami publicznymi i leśnymi – we fragmentach – brukowana, z kruszyw naturalnych, gruntowa, bitumiczna. Tematyka ścieżki posiada charakter uniwersalny, stanowiący przekrój przez ogólne zagadnienia dotyczące gospodarki leśnej i ochrony zasobów przyrodniczych obszaru Puszczy Bukowej.

Cel: Prezentacja:

- lasu jako złożonej struktury wzajemnych powiązań i zależności,
- informacji o pełnionych przez niego funkcjach,
- założeń wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarki leśnej,
- walorów przyrodniczych „Puszczy Bukowej" i ciekawostek ogólnoprzyrodniczych.

Tematyka tablic edukacyjnych:

1.„W poszukiwaniu tajemnic Zielonego Lądu – poradnik odkrywcy" – wstęp do zwiedzania, zasady zachowania się w lesie, orientacja w terenie
2.„Leśne ABC..." – podstawowe wiadomości o polskich lasach, strukturze własności, lesistości, dane dotyczące Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe
3.„Funkcje ekosystemów leśnych" – charakterystyka poszczególnych funkcji ekosystemów leśnych, z uwzględnieniem aspektu produkcji drewna
4.„Ochrona bogactwa przyrodniczego lasów" – informacje dotyczące zadań z zakresu ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach Lasów Państwowych
5.„Ochrona lasu" – charakterystyka zagrożeń ekosystemów leśnych i metod ich przeciwdziałania
6.„Gospodarka nasienna" – dane dotyczące zagadnień związanych z nasiennictwem, w tym specyfiką gospodarki nasiennej na obszarze Puszczy Bukowej
7.„Od nasiona do zielonego olbrzyma" – charakterystyka kształtowania nowych pokoleń drzewostanów, odnowienia naturalne w Puszczy Bukowej, zalesienia
8.„Krok przed naturą" – informacje o zabiegach z zakresu hodowli drzewostanów i pozyskania drewna
9.„Mała retencja" – kształtowanie się depozytów wody w lasach, rola lasów w kształtowaniu się bilansu wodnego
10.„Chlorofilowy świat Puszczy Bukowej" – charakterystyka zbiorowisk roślinnych na obszarze Puszczy Bukowej, ochrona gatunkowa, gatunki inwazyjne
11.„Świat zwierząt i gospodarowanie jego zasobami" – gospodarka łowiecka, fauna obszaru Puszczy Bukowej
12.„Ogród Dendrologiczny w Glinnej" – wstęp do zwiedzania obiektu, charakterystyka kolekcji, mapa z lokalizacją najważniejszych okazów

- **Leśna ścieżka edukacyjna „Sekrety roślin"**

Ścieżka utworzona w 2006 roku prezentuje najciekawsze gatunki drzew i krzewów z kolekcji Arboretum w Glinnej wraz z zagadnieniami morfologii, anatomii i fizjologii roślin drzewiastych i krzewów. Tematyka ścieżki została opracowana przez Monikę Stelmach w ramach pracy dyplomowej wykonanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Mariana Ciaciury (Wydział Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Szczecińskiego). Właściwy dobór opisywanych gatunków z kolekcji ogrodu, który stanowi motyw przewodni ścieżki, uzupełniony o szereg niezwykłych ciekawostek i informacji z zakresu budowy morfologicznej i anatomicznej pozwala na wszechstronne wykorzystanie obiektu w trakcie zajęć zorganizowanych. Istotna jest również możliwość samodzielnej edukacji przez gości odwiedzających ogród we własnym zakresie. Ścieżka składa się z 14 tablic tematycznych osadzonych na drewnianych stelażach.

Tematyka tablic edukacyjnych:

1.„Olbrzym wśród drzew"
2.„Jej wysokość i tajemnicza szyszka"
3.„Orzechowy zawrót głowy"
4.„Żywa skamieniałość"
5.„Jak odżywia się drzewo"
6.„Tajemnice korzeni"
7.„Kanadyjskie słodkości"
8.„Zaklęty w czasie"
9.„Kasztan czy kasztanowiec"
10.„Które drzewo jest najstarsze?"
11.„Kolorowa szata"
12.„Aromaterapia"
13.„Indiańskie mikstury"
14.„Co kryje w sobie kwiat"

- **Punkt edukacji leśnej przy Ogrodzie Dendrologicznym w Glinnej** poświęcony tematyce związanej z kolekcją ogrodu wyposażony jest w 9 tablic wielkoformatowych, na których prezentowane są informacje dotyczące: ogrodów dendrologicznych w Polsce, zasobów kolekcji Ogrodu Dendrologicznego w Glinnej oraz jego historii. Obiekt stanowi ciekawe uzupełnienie bazy edukacyjnej nadleśnictwa, które poprzez umiejętny dobór treści jest niezastąpione w samodzielnej edukacji gości odwiedzających ogród.

Tematyka tablic edukacyjnych:

1.Ogrody dendrologiczne w Polsce
2.Rośliny okrytonasienne w kolekcji Ogrodu Dendrologicznego w Glinnej

3.Rośliny nagonasienne w kolekcji Ogrodu Dendrologicznego w Glinnej
4.Wiosna w Arboretum w Glinnej
5.Lato w Arboretum w Glinnej
6.Jesień w Arboretum w Glinnej
7.Zima w Arboretum
8.Kwiaty i owoce
9.Mapa z trasą zwiedzania

- **„Mobilna Zielona Klasa"** to wykonana na przyczepie samochodowej drewniana zabudowa, stanowiąca ciekawą formę stoiska edukacyjnego, wykorzystywanego

w trakcie imprez plenerowych, targów, festynów. Nietypowa forma zastępująca klasyczne namioty wystawowe cieszy się powodzeniem wśród odwiedzających. Dodatkowym atutem „mobilnej zielonej klasy" jest jej wyposażenie, dzięki któremu możliwa jest realizacja ciekawych zajęć edukacyjnych.

Punkty edukacji leśnej

- **Przechowalnia nasion w Pniewie** (obiekty położony poza LKP)

Utworzona w 2000 roku w zmodernizowanym budynku bazy transportowej przechowalnia nasion zajmuje się czyszczeniem, podsuszaniem, wieloletnim przechowywaniem nasion buka zwyczajnego, termoterapią nasion dęba, a także w mniejszym zakresie stratyfikacją nasion innych gatunków drzew i krzewów. Nasiona pochodzące z Puszczy Bukowej (mikroregion 102) ze względu na swoją wysoką wartość hodowlaną mogą być wysiewane na obszarze obejmującym prawie 1/3 powierzchni Polski. Dzięki doskonałej bazie nasiennej Nadleśnictwo Gryfino posiada możliwość zbioru nasion nie tylko na potrzeby własne, ale również innych jednostek Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie. Obiekt wyposażony jest w najnowocześniejszy sprzęt: wialnie sitowo – pneumatyczną, suszarnię, chłodnię, w których przechowywać można jednorazowo do 38 ton, a stratyfikować ok. 5 ton podsuszonych nasion buka. Przechowalnia nasion stanowi doskonałe uzupełnienie bazy dydaktycznej nadleśnictwa oraz zajęć dotyczących gospodarki nasiennej.

- **Powierzchnie doświadczalne Instytutu Badawczego Leśnictwa w Puszczy Bukowej**

Na terenie Nadleśnictwa Gryfino znajdują założone przed ponad 100 laty cztery stałe powierzchnie badawcze (powierzchnia I i II – drzewostan bukowy; powierzchnia III – drzewostan grabowo-dębowo-bukowy; powierzchnia IV – drzewostan dębu

czerwonego). Systematyczne pomiary przeprowadzane przez Instytut Badań w Eberswalde, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu i Instytut Badawczy Leśnictwa dały bogaty materiał wykorzystywany w badaniach naukowych, m.in. do poznania procesów zachodzących w drzewostanie (wzrost, konkurencyjność, kształtowanie się struktury oraz różnych cech drzew i drzewostanu). W 1958 roku w ramach umowy zawartej między Instytutem Nauk Leśnych w Eberswalde i Instytutem Badawczym Leśnictwa strona niemiecka przekazała stronie polskiej materiały wraz z danymi zebranymi na powierzchniach badawczych. Były to oryginały raptularzy pomiarowych, opisy siedlisk, a dla niektórych powierzchni fotografie drzewostanów. Badania i inwentaryzacje przeprowadzane są w cyklach 5-letnich. Powierzchnie te wykorzystywane są w procesie kształcenia studentów uczelni o kierunkach przyrodniczych i leśnych.

Nadleśnictwo Kliniska

- **Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej (OEPL)**

OEPL przy Nadleśnictwie Kliniska zlokalizowany jest przy siedzibie nadleśnictwa. Na potrzeby OEPL w 1997 roku został zaadaptowany jeden z budynków nadleśnictwa o łącznej powierzchni 130 m^2. Mieści się w nim:

- sala wystawowa ze stałą wystawą edukacyjną „Las – poznać, przeżyć, zrozumieć"
- sala edukacyjna

W ramach ekspozycji „Las – poznać, przeżyć, zrozumieć" znajdują się różnorodne modele, które angażują odbiorców do samodzielnego myślenia, sprawdzania swojej wiedzy lub umiejętności, czy też zdobywania informacji za pomocą wielu zmysłów. Wszystkie elementy ekspozycji wykonane są z drewna.

Stała interaktywna wystawa edukacyjna „Las-poznać, przeżyć, zrozumieć" *(fot. z arch. Nadleśnictwa Kliniska)*

W budynku, o łącznej powierzchni 278 m^2, znajdują się:

- sala dydaktyczno-konferencyjna
- biblioteka
- stała ekspozycja dydaktyczna „Mieszkańcy lasu"
- hall wystaw przyrodniczych
- szatnia
- sanitariaty

Ośrodek wybudowany został bez barier architektonicznych dzięki czemu dostępny jest również dla osób niepełnosprawnych.

Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej przy Nadleśnictwie Kliniska *(fot. z arch.Nadleśnictwa Kliniska)*

- Stała ekspozycja dydaktyczno-przyrodnicza **„Mieszkańcy lasu"** w której znajdują się m.in. eksponaty łosia, wilka, bielika, puszczyka, borsuka, kuny, wiewiórki. Ekspozycja stanowi dioramę – kompozycję naturalnych preparatów oraz imitacji gatunków, przedstawiającą ekosystem leśny. Ekspozycja jest wykorzystywana w celach edukacyjnych podczas prowadzonych zajęć dydaktycznych.

Obiekty edukacji terenowej:

- **Punkt edukacji leśnej – plac dydaktyczny** z tablicami edukacyjnymi i pomocami dydaktycznymi

(fot. z arch. Nadleśnictwa Kliniska)

- **„Zielona klasa"** (zadaszona wiata edukacyjna z miejscem na ognisko, gdzie mogą odbywać się zajęcia w ciągu całego roku kalendarzowego)

„Zielona sala" *(fot. z arch. Nadleśnictwa Kliniska)*

- **Ścieżka dydaktyczna** z 11 przystankami dydaktycznymi:

1. Budowniczowie dziupli
2. Czym jest las?
3. Warstwowa budowa lasu
4. Sosna i jej rozwój
5. Gleba ochrowa
6. Jeleniowate
7. Przybysz z dalekich stron
8. Typy siedliskowe lasu
9. Paśnik i lizawki
10. Z kalendarza leśnika
11. Zagrożenie pożarowe

Ścieżka spacerowo-dydaktyczna *(fot. z arch. (fot. z arch. Nadleśnictwa Kliniska)*

- **Ścieżka edukacyjna „Uroki doliny Iny"** w leśnictwie Zabrodzie z 17 tematycznymi, przystankami edukacyjnymi:

1. LKP „Puszcze Szczecińskie"
2. O czym warto wiedzieć odwiedzając las
3. Buk jako składnik drzewostanów
4. Borem, lasem
5. Goście w lesie
6. Leśna szachownica
7. Sosna – lasotwórczy składnik siedlisk borowych
8. Gatunki owocodajne w lesie
9. Ols
10. Mieszkańcy łąk

11. Rzeka Ina
12. Z kalendarza leśnika
13. Życie drzewa
14. Rola wody w ekosystemie leśnym
15. Cis gatunek chroniony
16. Łąki nadrzeczne
17. Las i leśnictwo

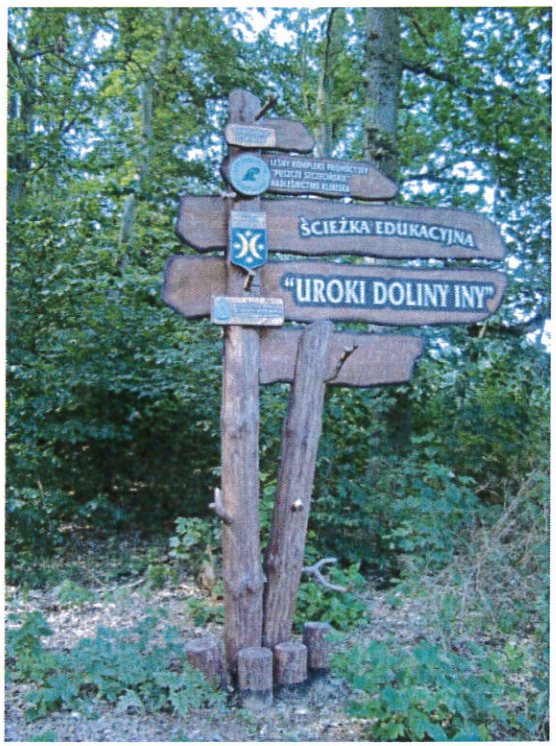

(fot. z arch. Nadleśnictwa Kliniska)

- **Punkt edukacji leśnej – Zagroda pokazowa konika polskiego** w leśnictwie Bącznik. Zagroda, w której przebywa „przychówek" – młode klaczki – odizolowane od stada z Hodowli Rezerwatowej Konika Polskiego.

(fot. z arch. Nadleśnictwa Kliniska)

(fot. z arch. Nadleśnictwa Kliniska)

- **Punkt edukacji leśnej – szkółka leśna nadleśnictwa** – powierzchnia całkowita 11,04 ha, powierzchnia znajdująca się pod produkcją 5,20 ha. Na szkółce odbywa się produkcja podstawowych gatunków lasotwórczych oraz gatunków domieszkowych i biocenotycznych a także drzew i krzewów ozdobnych

Uczestnicy warsztatów „Las bez tajemnic" na szkółce leśnej w Sownie *(fot. z arch.Nadleśnictwa Kliniska)*

Na potrzeby edukacji leśnej do prowadzenia zajęć edukacyjnych wykorzystywane są także obiekty prawnej ochrony przyrody:

- **Pomnik przyrody Lipa „Anna"** – 480-letnia lipa drobnolistna.

Wg legendy pod lipą Anna Jagiellonka z mężem Bogusławem X przyjmowała poselstwo polskie.

Pomnik przyrody lipa drobnolistna „Anna" *(fot. z arch. Nadleśnictwa Kliniska)*

- **Kompleks użytków ekologicznych „Dolina Iny"** – o łącznej powierzchni 216,26 ha. O walorach przyrodniczych doliny Iny stanowi bogactwo florystyczne oraz różnorodność zbiorowisk szuwarowych i łąkowych. Występowanie wielu cennych gatunków roślin wskazuje na dużą wartość biocenotyczną tego obszaru. Tutaj znajdują swoją ostoję rośliny chronione, zagrożone oraz rzadkie w skali kraju. Szczególnie cenną jest liczna populacja storczyków (ponad 1000 stanowisk) storczyk szerokolistny Dactylorhiza latifolia i storczyk plamisty Dactylorhiza majalis występujący na niewielkim obszarze łąk w pobliżu parkingu nad rzeką Iną.

- **Użytek ekologiczny „Żabie uroczysko"** o pow. 0,44 ha. Cenny biotop wodno-lądowy z licznymi cennymi gatunkami płazów.

Nadleśnictwo Trzebież

- **Izba edukacji leśnej** - sala konferencyjna na cele edukacyjne, wyposażona w sprzęt multimedialny i pomoce dydaktyczne niezbędne do prowadzenia zajęć.

(fot. arch. Nadleśnictwa Trzebież)

- **Leśna wiata edukacyjna tzw. zielona klasa.**

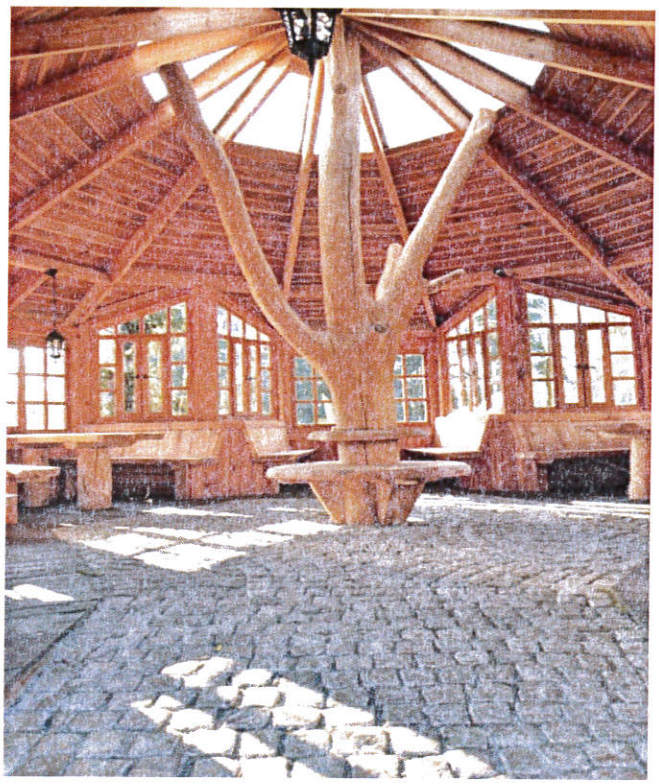

(fot. z arch. Nadleśnictwa Trzebież)

- **Ścieżka edukacyjna** – prowadzi do rezerwatu przyrody „Świdwie" z miejsca postoju pojazdów zlokalizowanego w pobliżu Transgranicznego Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Zalesiu (*) (przy siedzibie Nadleśnictwa Trzebież).

- **Punkt edukacji leśnej.**

Wykorzystując, tzw. chatę flisacką zorganizowano punkt w gospodarstwie szkółkarskim, wyposażając go w zestawy gier, tablice edukacyjne, ławki i miejsce na ognisko.

- **Punkt edukacji leśnej**

Zlokalizowany w leśnictwie Myślibórz.

Inne obiekty:

- **Trasy rowerowe wokół siedziby Nadleśnictwa Trzebież**
- **Obiekty małej retencji**
- **Punkt Alarmowo-Dyspozycyjny**
- **Leśna Galeria**

Wystawy przygotowane przez leśników i zaprzyjaźnionych z lasem artystów.

- **Zadrzewienia przy siedzibie nadleśnictwa** spełniają rolę leśnego ogrodu dydaktycznego.

(*) Transgraniczny Ośrodek Edukacji Ekologicznej zarządzany przez Gminę Trzebież to nowoczesny budynek przy siedzibie Nadleśnictwa Trzebież, w którym oddelegowany leśnik prowadzi zajęcia z edukacji leśnej.

Lasy Miejskie miasta Szczecina

- **Ścieżka edukacyjna „Wokół jeziora Głębokie"**

Ścieżka edukacyjna wokół Jeziora Głębokiego została zmodernizowana w 2017 roku biorąc udział projekcie pn.:" Cykl działań z zakresu ochrony przyrody i edukacji ekologicznej w 2017 roku". Pełni ona funkcje edukacyjną, gdyż w jej obrębie znajduje się 10 tablic edukacyjnych o następującej tematyce dot. fauny i flory występujące w okolicy Jeziora Głębokiego:

1. Jezioro – Ekosystem,

2. Martwe drzewo,
3. Co nam daje las,
4. Dziuple i ich mieszkańcy,
5. Las – ekosystem,
6. Gatunki lasotwórcze,
7. Ptaki śpiewające,
8. Rośliny chronione,
9. Śródleśna łąka,
10. Zasady udostępniania lasu.

Dodatkowo wokół ścieżki edukacyjnej Głębokie zostało zamontowane 5 wiat z siedziskami, dzięki którym może pełnić funkcję wypoczynkową, zaś w czasie opadów atmosferycznych ochronną. Wiatki zostały wykonane w całości z materiałów drewnianych.

- **Ścieżka edukacyjna" Syrenie Stawy"**

Jest to nowy obiekt oddany do użytku w 2018 roku jest on wyposażony w tablice edukacyjne o tematyce przyrodniczej, 8 wiat wypoczynkowych, plac zabaw.

- **Zielona klasa Syrenie Stawy**

Obiekt oddany do użytku w 2018 roku. Jednorazowo w zajęciach może uczestniczyć ok 30 osób. W skład klasy wchodzą dwie wiaty edukacyjne.

Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny „Świdwie"

Ośrodek posiada obiekty kubaturowe i infrastrukturę przystosowane do prowadzenia edukacji przyrodniczej. Wszystko wybudowano i wyposażono w latach 1998/9 przy dużym wsparciu finansowym. Funduszu „Live" i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie.

- **Pawilon edukacyjno-wystawienniczy**

Obiekt jest przystosowany do prowadzenia zajęć z grupami liczącymi do 50 osób. Istniejące urządzenia pozwalają osobom niepełnosprawnym na uczestnictwo w zajęciach. Rocznie uczestniczy w zajęciach ok. 4-5 tysięcy osób.

- **Wieża widokowa**

Obiekt umożliwia obserwację terenu rezerwatu ścisłego. W bezpieczny sposób z wieży może jednocześnie korzystać 30 osób. Na tarasie widokowym do dyspozycji turystów pozostają: luneta stacjonarna i katalog z rysunkami umożliwiającymi rozpoznawanie ptaków. Ponadto dyżurny pracownik ma obowiązek udzielania wszelkich informacji dotyczących przyrody rezerwatu. Rocznie odwiedza ten obiekt ok. 15-20 tys. osób.

- **Budynek strażnicy**

Obiekt zawiera pomieszczenia biurowe i sanitariaty. Ponadto mieści pomieszczenie o powierzchni ok. 65 m^2, zaprojektowane celem umożliwienia noclegu grupom młodzieży w czasie 2 dniowych zajęć.

- **Miejsce odpoczynku**

Przy wschodniej bramie rezerwatu ścisłego wybudowano w 1999 roku trzy wiaty przeciwdeszczowe, wyposażone w stoły i siedziska. Jest też miejsce na ognisko. Ponadto zbudowano parking dla samochodów osobowych i autokarów.

- **Dostrzegalnie**

Ośrodek posiada dwie wydzielone dostrzegalnie tj. obiekty umożliwiające obserwację, filmowanie czy fotografowanie zwierząt w rezerwacie, samemu pozostając w ukryciu. Konstrukcja obiektów pozwala na jednoczesny pobyt czterech osób.

VII. Szczególne zadania wynikające ze specyfiki LKP. Kierunki rozwoju obszarów strategicznych

Nadleśnictwa wchodzące w skład LKP „Puszcze Szczecińskie", ze względu na przyjętą specjalizację: edukacyjno-turystyczną, swoje działania będą koncentrowały na:

- prowadzeniu edukacji w oparciu o ofertę edukacyjną uwzględniającą tematykę wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, m.in. w zakresie:
  - zagadnień związanych przede wszystkim z wycinką drzew,
  - bezpieczeństwa użytkowania lasu,
  - wszechstronnego wykorzystania drewna (zastosowania), jako surowca odnawialnego,
  - korzyści i kosztów ekologizacji gospodarki leśnej,
  - ochrony i restytucji roślin, zwierząt i grzybów
- przygotowaniu oferty edukacyjno-promocyjnej dla grup rodzinnych, jako priorytetowego odbiorcy edukacji leśnej społeczeństwa,
- wypracowaniu wspólnych wydarzeń dedykowanych społeczeństwu, np. w ujęciu pór roku – wiosna: sadzenie lasu; jesień: użytkowanie lasu (drewno)
- wypracowaniu wspólnych rozwiązań w zakresie zagospodarowania turystycznego lasu i jego udostępniania (urządzenia turystyczne, tablice informacyjne, itd.), w oparciu o opracowaną koncepcję rekreacyjnego zagospodarowania lasu. Program koncentracji i lokalizacji ruchu turystycznego szczególnie na obszarach leśnych będących w zasięgu administracyjnym miast winien być poddany szczególnej uwadze. Bardzo istotne jest wskazanie i zagospodarowanie miejsc turystycznych, co ograniczy w sposób widoczny niekontrolowaną penetrację lasu i związane z tym problemy, chroniąc jednocześnie najwartościowsze fragmenty obszarów leśnych. Dalsze działania w zakresie zagospodarowania turystycznego winny koncentrować się na:
  - budowie, w miarę narastających potrzeb, nowych obiektów i systematycznym podnoszeniu standardu leśnej infrastruktury turystycznej
  - opracowaniu docelowej sieci szlaków turystycznych, ścieżek przyrodniczych, rowerowych oraz konnych, umożliwiających wyeksponowanie najcenniejszych fragmentów środowiska leśnego, bez powodowania negatywnych skutków przez nadmierną antropopresję

- utworzeniu barier izolacyjnych z gatunków liściastych wzdłuż ścieżek spacerowych, dydaktycznych, szlaków turystycznych oraz obiektów turystycznych, celem ograniczenia skutków antropopresji we wnętrzu lasu

- opracowywaniu i wydawaniu materiałów informacyjnych, edukacyjnych prezentujących wielofunkcyjną gospodarkę leśną, walory przyrodnicze i turystyczne terenów LKP „Puszcze Szczecińskie",
- popularyzowaniu tematyki leśnej poprzez stworzenie wspólnej aplikacji mobilnej oraz rozszerzeniu informacji, w tym turystycznej, na stronach internetowych jednostek wchodzących w skład LKP
- realizowane działania winny być poddawane okresowym ocenom, uwzględniającym sposób realizacji priorytetów społecznego zapotrzebowania na różne formy edukacji ekologicznej oraz potrzeb w zakresie udostępniania lasu. W tym celu pomocne byłyby badania ankietowe, prowadzone w odstępach kilkuletnich.

VIII. Kierunki rozwoju współpracy – lokalnej, regionalnej, międzynarodowej

Regionalne i miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, powinny powstawać we współpracy i przy aktywnym udziale leśników na poziomie wojewódzkim, gminnym i miejscowym.

Las stanowi trwałą podstawę planowania przestrzennego i jako taki winien znaleźć odpowiednie odniesienie w sporządzanych planach zagospodarowania przestrzennego poszczególnych jednostek administracji terenowej. Należy dążyć do maksymalnego zachowania trwałości istniejących kompleksów leśnych, z funkcjonującymi elementami przyrodniczymi prawnie chronionymi, regulacji granicy polno-leśnej oraz wyznaczenia gruntów przeznaczonych do zalesienia. Niezbędne jest również uzgadnianie lokalizacji obiektów uciążliwych dla środowiska leśnego oraz wnoszenie niezbędnych uwag w tym zakresie. Rozwój terenów przeznaczanych pod zasiedlenie powoduję zbliżanie się zabudowy do terenów leśnych, w szczególności w rejonie aglomeracji miejskich, dlatego też właściwe jest dążenie do zachowania stref buforowych pomiędzy zabudową a ścianą lasu, ułatwiających w takich miejscach prowadzenie prac związanych z zagospodarowaniem lasu i eliminujących sytuacje zagrożenia życia i mienia (pożary, wywroty i złomy).

Współpraca lokalna

Wszystkie podmioty wchodzące w skład LKP „Puszcze Szczecińskie" winny szukać w miejscowych organach samorządu terytorialnego partnerów do realizacji zadań wynikających z zakresu działania Leśnego Kompleksu Promocyjnego. Współpraca ta może mieć różnoraki charakter, zawierający zarówno elementy wspólnego działania, np. edukację przyrodniczą, tworzenie form prawnej ochrony, realizację zagospodarowania turystycznego lub wspieranie innych działań istotnych dla funkcjonowania LKP i realizacji założonych celów.

W warunkach LKP „Puszcze Szczecińskie" istnieją szerokie możliwości współpracy z różnymi organizacjami pozarządowymi, które w swoim statucie mają wpisaną ochronę środowiska przyrodniczego, edukację ekologiczną oraz szeroko rozumianą turystykę i rekreację. Przy nawiązaniu współpracy oraz sprecyzowaniu poglądów na interesujące tematy, można zdobyć sympatyków i sprzymierzeńców. Należy przyjąć zasadę współpracy ze wszystkimi organizacjami, które deklarują taką

chęć. Niezbędnym jest również wypracowanie – dla obszarów leśnych, spełniających głównie rolę rekreacyjną – wspólnych celów i stanowisk z miejscowymi Radami Osiedlowymi (obszary leśne w granicach miast). W szczególności dotyczy to sfery zagospodarowania lasu do celów turystycznych i rekreacyjnych, jak i elementów związanych z edukacją leśną społeczeństwa.

W działaniach promocyjnych, prowadzonych przez Leśny Kompleks Promocyjny nie może zabraknąć współpracy z lokalną społecznością, która na co dzień styka się z lasem i korzysta z jego dóbr w szerokim zakresie. Wskazane byłoby, aby społeczność, w swoim podejściu do lasu i problematyki jego funkcjonowania, identyfikowała się z: wielofunkcyjną gospodarką leśną prowadzona przez polskich leśników, istniejącymi oraz potencjalnymi zagrożeniami, zasadami poszanowania praw przyrody.

Służby leśne nadleśnictw: Gryfino, Kliniska i Trzebież oraz Lasów Miejskich miasta Szczecin i służby Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego „Świdwie", winny wykazywać dużą inwencję w nawiązywaniu kontaktów z lokalną społecznością oraz utrzymywaniu wszechstronnej współpracy. Ważniejsze działania z zakresu planowania i realizacji zadań gospodarczych, w szczególności mających wpływ na sposoby udostępniania obszarów leśnych społeczeństwu, winny być przedmiotem konsultacji społecznych. Istotnym elementem współpracy z ludnością lokalną jest edukacja i poprawa świadomości dotycząca konieczności prowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych i odnowieniowych na terenach leśnych, w szczególności na obszarach zurbanizowanych. Edukacja, m. in. z zakresu zrozumienia zasad wielofunkcyjnej gospodarki leśnej jest niezbędna w celu ograniczenia i uniknięcia negatywnych reakcji społecznych, związanych przede wszystkim z wycinką drzew.

Współpraca regionalna

Bardzo istotnym zagadnieniem jest wymiana doświadczeń i wpisywanie się z podejmowanymi działaniami w wydarzenia odbywające się w regionie. Dotyczy to zarówno współpracy z instytucjami i organizacjami o zasięgu regionalnym, jak również współpracy regionalnej wewnątrz PGL LP. Jednostki Lasów Państwowych winny w szerszym zakresie wymieniać się doświadczeniami (pozytywnymi i negatywnymi) dotyczącymi zagadnień prowadzonej zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, np. podczas spotkań branżowych, konferencji, seminariów, itd. Wspólne działania prowadzić winny do realizacji regionalnych przedsięwzięć z których korzystać będą mogli mieszkańcy Pomorza Zachodniego.

Współpraca międzynarodowa

Uwzględniając położenie jednostek LKP „Puszcze Szczecińskie" w strefie przygranicznej celowym wydaje się przyjęcie uproszczonych procedur nawiązywania kontaktów i wymiany doświadczeń z jednostkami administracji leśnej Republiki Federalnej Niemiec. Ma to szczególne znaczenie w kontekście przyjętych kierunków działań strategicznych LKP „Puszcze Szczecińskie", adresowanych do mieszkańców szczecińskiej aglomeracji miejskiej. Udział przedstawicieli niemieckich służb leśnych i możliwość zaprezentowania odbiorcom edukacji odmiennych zasad gospodarki leśnej prowadzonej na terenie Niemiec stanowić może doskonałe źródło wiedzy z zakresu gospodarowania światowymi zasobami leśnymi. Informacje w przedmiotowej tematyce nie są powszechnie dostępne, a różnice w przyjętych modelach gospodarki leśnej w stosunku do krajowych rozwiązań są istotne. Możliwość poszerzania kontaktów międzynarodowych pozwoli również na rozbudowę oferty LKP „Puszcze Szczecińskie" o nowe metody i formy edukacji, często innowacyjne w stosunku do przyjętych w Polsce. To również doskonała okazja do wymiany doświadczeń i pomysłów na zwiększanie atrakcyjności i efektywności zajęć edukacyjnych (np. poprzez nowe podejście do form warsztatowych, imprez plenerowych itp.). Kontakty międzynarodowe mogą pozwolić ponadto to wzbogacanie zaplecza edukacyjnego jednostek LKP Puszcze Szczecińskie o nowoczesne pomoce dydaktyczne nie dostępne na rynku krajowym.

IX. Opis dotychczas realizowanych ponadstandardowych działań z zakresu zrównoważonej gospodarki leśnej

Projekty obecnie realizowane (krajowe/regionalne)

Nadleśnictwo	Projekt
Gryfino	Budowa infrastruktury turystycznej w Parkach Krajobrazowych Województwa Zachodniopomorskiego w celu zmniejszenia antropopresji – II etap. Partner projektu. Projekt regionalny; perspektywa finansowa 2014-2020
	Realizacja zadań ochrony czynnej w granicach wybranych rezerwatów przyrody na terenie woj. Zachodniopomorskiego na podstawie wskazań zawartych w planach ochrony lub zadaniach ochronnych. Partner projektu. Projekt regionalny; perspektywa finansowa 2014-2020
	Wzmocnienie ochrony bociana białego i nietoperzy oraz realizacja zadań czynnej ochrony w rezerwatach przyrody na obszarach parków krajobrazowych woj.zachodniopomorskiego Partner projektu. Projekt regionalny; perspektywa finansowa 2014-2020
	Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów. Projekt krajowy – Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych
	Kompleksowy projekt ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych na obszarach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe. Projekt krajowy – Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych
Kliniska	Budowa infrastruktury turystycznej w Parkach Krajobrazowych Województwa Zachodniopomorskiego w celu zmniejszenia antropopresji – II etap. Partner projektu. Projekt regionalny; perspektywa finansowa 2014-2020
	Bocian i My w Lasach. Dobre praktyki ochrony i zarządzania populacją bociana czarnego na terenach leśnych – przy współpracy z Leśnym Zakładem Doświadczalnym SGGW w Rogowie.
	Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych od wód (PZO SZOW) – przy współpracy z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Szczecinie.
	Edukacja ekologiczna realizowana w Ośrodku Edukacji Przyrodniczo-Leśnej przy Nadleśnictwie Kliniska – przy współpracy z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie
	Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów. Projekt krajowy – Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych.
Trzebież	Zrównoważona turystyka na Obszarach Natura 2000 w Nadleśnictwach: Dębno, Międzyzdroje, Myślibórz, Ośno Lubuskie i Trzebież. Uczestnik projektu RDLP w Szczecinie. Projekt regionalny; perspektywa finansowa 2014-2020.
	Ochrona rybołowa, *Pandion haliaetus* na wybranych obszarach SPA Natura 2000 w Polsce. Projekt krajowy LP LIFE.
	Kompleksowy projekt ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych na obszarach zarządzanych przez PGL Lasy Państwowe. Projekt krajowy – Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych.

Projekty własne (zrealizowane/realizowane):

Nadleśnictwo Kliniska

- Ocena wpływu ograniczenia rozmiaru grodzenia upraw i młodników sosnowych, bądź rezygnacji z ich stosowania na rozmiar i powierzchniowy rozkład szkód wyrządzanych przez zwierzynę w lesie (trwa).
- Modyfikacje rębni – w celu stworzenia optymalnych warunków dla odnowienia naturalnego sosny (trwa).
- Prace z zakresu utrzymania i konserwacji dróg leśnych, zastosowanie różnych wariantów prac i technologii na zróżnicowanych terenach z wykorzystaniem potencjału Zespołu Składnic LP w Stargardzie (zrealizowany).

Nadleśnictwo Gryfino, obr. Rozdoły

- Wykonanie drogowych odcinków doświadczalnych w leśnictwie Podjuchy (zrealizowany).
- Usprawnienie i uproszczenie metod odbioru i rozchodu drewna (zrealizowany).

Nadleśnictwo Trzebież

- Stosowanie szlaków operacyjnych (planowanie, wykonanie) – wskazanie najlepszych rozwiązań (zrealizowany).

Wspólny temat zrealizowany na terenie nadleśnictw: Gryfino, Kliniska, Trzebież

- Przeprowadzenie ankiety wśród społeczeństwa na temat oczekiwań związanych z udostępnianiem turystycznym lasu (zrealizowany).

X. Działania rozwojowe, w tym badania naukowe i inne opracowania naukowe (np. prace magisterskie)

a. Wykaz działań zrealizowanych na terenie LKP

Nadleśnictwo Gryfino obr. Rozdoły

- „Program reintrodukcji popielicy w lasach Puszczy Bukowej" – Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra"; Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu (Wydział Zoologii Systematycznej). Projekt realizowany na terenie Puszczy Bukowej od 2007 roku
- „Program czynnej ochrony nietoperzy na terenie Szczecińskiego Parku Krajobrazowego Puszcza Bukowa" – Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salamandra"; Zachodniopomorskie Towarzystwo Chiropterologiczne "Mopek". Projekt polegający na budowie baz bytowych oraz inwentaryzacjach nietoperzy na terenie Puszczy Bukowej realizowany jest od 2007 roku
- „Ochrona nietoperzy na obszarze dwóch województw poprzez ograniczanie zagrożeń, poprawę warunków bytowania i promowanie właściwych zachowań społecznych" – projekt realizowany z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Szczecinie przy udziale środków z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Projekt polegający na zagospodarowaniu obiektów powojskowych znajdujących się w zasobach Nadleśnictwa Gryfino do celów zimowisk nietoperzy na terenie Puszczy Bukowej zrealizowany w 2012 roku
- Projekt kompensacji dla inwestycji pn.: „Budowa drogi ekspresowej S3 odcinek Szczecin – Gorzów Wlkp." obejmujący na terenie Nadleśnictwa Gryfino działania związane z renaturyzacją fragmentu rzeki Omulna i poprawą uwodnienia łęgów oraz ograniczaniem występowania obcych geograficznie i siedliskowo gatunków (rdestowiec japoński i klon jesionolistny). Projekt realizowany w 2012 roku w porozumieniu z Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Szczecinie
- „Ochrona muraw kserotermicznych w Polsce – teoria i praktyka" – projekt realizowany przez Klub Przyrodników w ramach projektu finansowanego przez Instrument Finansowania Komisji Europejskiej LIFE+ oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który w 2012 roku obejmował na

terenie Nadleśnictwa Gryfino realizację zabiegów z zakresu ochrony czynnej w płatach muraw zlokalizowanych w zasięgu projektowanego rezerwatu przyrody „Kamienieckie Wąwozy". W ramach zawartego porozumienia, po dokonaniu uzgodnień z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Szczecinie oraz autorem dokumentacji przyrodniczej projektowanego rezerwatu usunięto roślinność zagrażającą przedmiotom ochrony (zarośla tarniny, robinii akacjowej i in.).

- „Budowa, poprawa i promocja infrastruktury turystycznej w 6 parkach krajobrazowych woj. zachodniopomorskiego w celu upowszechnienia wiedzy i wspierania zachowań proekologicznych". Projekt zrealizowany w 2015 roku ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013 Oś priorytetowa IV Naturalne otoczenie człowieka Działanie 4.6 Wsparcie infrastrukturalnych form ochrony przyrody i krajobrazu. Beneficjent główny – Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Zachodniopomorskiego. Istotnym elementem projektu zrealizowanym na terenie Nadleśnictwa Gryfino było wykonanie tras spacerowo-technologicznych oraz instalacji do nawadniania w nowej części Ogrodu Dendrologicznego w Glinnej. Dodatkowo wykonano również poprawę utwardzenia sieci dróg i alejek w historycznej części obiektu, osiągając tym samym wysoki komfort użytkowania, przyjazny wszystkim gościom. Na terenie Puszczy Bukowej odtworzone zostało wyposażenie obiektów zagospodarowania turystycznego – elementy małej architektury (9 miejsc postoju pojazdów i miejsc odpoczynku na obszarze Puszczy Bukowej wyposażono w wiaty, ławostoły, kosze, ogrodzenia, paleniska, ławki). Uzupełniona została informacja turystyczna na obszarze Puszczy Bukowej o tablice z wielkoformatowymi mapami turystycznymi (30 sztuk) oraz głazy z inskrypcją turystyczną (40 sztuk).
- „Siedliska przyrodnicze programu Natura 2000 i ochrona cennych gatunków flory w aspekcie gospodarki leśnej" – projekt Nadleśnictwa Gryfino zrealizowany w 2011 roku przy udziale środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie. Projekt obejmował szkolenia dla Służby Leśnej nadleśnictw wchodzących w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcze Szczecińskie" z identyfikacji siedlisk przyrodniczych oraz wydanie publikacji „Natura 2000 – aspekty praktyczne" stanowiące klucze

do oznaczania siedlisk i cennych gatunków flory wraz z ich opisami i zaleceniami dotyczącymi ochrony w warunkach gospodarki leśnej .

- „Inwentaryzacja rzeczywistych stanowisk cennych gatunków flory na terenie Obrębu Rozdoły" – projekt Nadleśnictwa Gryfino, którego realizacja odbędzie się w 2018 roku, polegający na kompleksowej inwentaryzacji rzeczywistych lokalizacji stanowisk gatunków cennych i zagrożonych na powierzchniach podlegających użytkowaniu gospodarczemu, ocenie stanu zachowania populacji na wskazanych stanowiskach, określenie działań ochronnych niezbędnych do utrzymania i poprawy stanu zachowania stanowisk gatunków flory będących przedmiotem inwentaryzacji, szkoleniach dla Służby Leśnej nadleśnictwa oraz wydaniu publikacji/atlasu „Ochrona cennych gatunków flory Puszczy Bukowej w aspekcie gospodarki leśnej"
- „Ochrona rybołowa na wybranych obszarach SPA Natura 2000 w Polsce" – projekt polegający na budowie platform dla rybołowów na zachodniej krawędzi Doliny Dolnej Odry w Obrębie Rozdoły (2019 r.), koordynowany przez Dyrekcję Generalną Lasów Państwowych i realizowany w partnerstwie z Komitetem Ochrony Orłów.

Nadleśnictwo Trzebież

- Usnea i Bryoria na Larix decidua w Puszczy Wkrzańskiej – R. Janczar, T. Liśkiewicz (2012r.)
- Porosty jako wyznacznik przydatności Puszczy Wkrzańskiej dla turystyki i rekreacji – R. Janczar, K. Kwilecki (2015r.)
- Wykorzystanie walorów przyrodniczych, historycznych oraz kulturowych Puszczy Wkrzańskiej dla potrzeb turystyki i rekreacji – R. Janczar (2017r.)

Nadleśnictwo Kliniska

- Dynamika wzrostu i rozwoju storczyków oraz niektórych gatunków traw na terenie użytku ekologicznym „Dolina rzeki Iny" – A. Wieczorek, M. Rogalski, Uniwersytet Szczeciński (od roku 2007 do chwili obecnej)
- Stały monitoring oraz prace badawcze na obszarze użytku ekologicznego „Dolina rzeki Iny" prowadzone przez Akademię Rolniczą w Szczecinie, Katedra Ochrony i Kształtowania Środowiska (od 2000 roku do chwili obecnej)

- Wsiedlenie 230 kuropatw celem przywrócenia tego gatunku na terenie OHZ Kliniska – we współpracy z Kołami Łowieckimi (marzec 2009r.). W latach 2003-2005 łącznie z Kołami Łowieckimi wsiedlono 1200 szt. bażantów.
- Projekt wycieczki krajoznawczo-dydaktycznej dla młodzieży szkolnej po Nadleśnictwie Kliniska, Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Turystyczna, Marcin Grzegorz Kochańczuk. (2009r.)
- Zróżnicowanie warunków siedliskowych i zbiorowisk roślinnych w dolinie Iny w okolicach Sowna- E. Niedźwiecki, L. Winkler, T. Wojcieszczuk, R. Malinowski, A. Sammel, ZUT Szczecin (2010r.)
- Program hodowli dla koników polskich przebywających na terenie ostoi w Nadleśnictwie Kliniska, dr hab. Zbigniew Jaworski, prof. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego (2010)
- Badania przyrodnicze na użytku ekologicznym „Żabie uroczysko na Ziemi Stargardzkiej", Proeuropejskie Centrum Ekologiczne w Stargardzie Szcz. (2010)
- Monitoring przemieszczania się tabunu konika polskiego w ramach realizacji zadania „Wpływ wypasu konika polskiego na różnorodność gatunkową runi łąk wilgotnych w dolinie rzeki Iny na terenie Nadleśnictwa Kliniska; dr inż. Mirosław Smugała, ZUT Szczecin, (2011)
- Projekt badawczy nad fitogeografią i zmiennością genetyczną populacji w obrębie kompleksu *Dactylorhiza incarnata/maculata* na terenie Pomorza Zachodniego, M. Bąk, A. Naczk, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Gdański (2011)
- Diagnoza występowania pachnicy dębowej w alei dębu czerwonego;mgr inż. K. Jankowski, dr inż. T. Leśnik (2011)
- Analiza stężeń wybranych pierwiastków w sierści koników polskich utrzymywanych w hodowli rezerwatowej w Nadleśnictwie Kliniska; J. Rutkowska (2011)
- Ocena rodzaju szkód wyrządzanych przez koniki polskie na terenie „Zagrody" w Nadleśnictwie Kliniska ze szczególnym uwzględnieniem upraw leśnych; dr inż. M. Smugała, ZUT Szczecin, (2011)
- Obserwacje nad migracją stada koników polskich na terenach leśno-łąkowych, W. Mrozik, ZUT Szczecin (2011)
- Występowanie i zwalczanie pożarów lasu na terenie Nadleśnictwa Kliniska w latach 2000-2010, T. Krawczyk (2011)

- Wpływ wypasu konika polskiego na różnorodność gatunkową runi łąk wilgotnych w dolinie rzeki Iny na terenie Nadleśnictwa Kliniska; dr inż. M. Klera (2010, 2011, 2012, 2013,2014)
- Rozwój żeńskich linii genealogicznych w ośrodkach hodowli rezerwatowej konika polskiego na przykładzie ostoi konika polskiego w Nadleśnictwie Kliniska, A. Liśkiewicz, Uniwersytet Przyrodniczy Wrocław (2013)
- Wpływ warunków pogodowych na migrację koników polskich, lokalizowanych przy użyciu GPS, A. Mrozik, Uniwersytet Przyrodniczy Wrocław (2013)

XI. Bibliografia LKP – spis dotychczasowych publikacji dotyczących LKP – rozpoznanie opracowań dotyczących warunków przyrodniczych LKP, w tym określenie potrzeb

Nadleśnictwo Gryfino

- Nadleśnictwo Gryfino – folder informacyjny, 2010 r.
- Ogród Dendrologiczny w Glinnej – przewodnik turystyczny, 2011 r.
- Ogród Dendrologiczny w Glinnej – folder informacyjny, 2016 r.
- Cztery pory roku w lesie – zestaw folderów informacyjnych, 2011 r.
- Siedliska przyrodnicze programu Natura 2000. Aspekty praktyczne - broszura edukacyjno-informacyjna, 2011 r.
- Leśny Kompleks Promocyjny Puszcze Szczecińskie – folder/mapa, 2016 r.
- Nietoperze Puszczy Bukowej – broszura informacyjna, 2018 r.
- Puszcza Bukowa – Między Kulturą a Naturą – folder i broszura informacyjna, 2017 r.
- Wiatr po lesie liście niesie – folder edukacyjny, 2016 r.
- Puszcza Bukowa – między Kulturą a Naturą – film promocyjny poświęcony Puszczy Bukowej

Nadleśnictwo Kliniska

- Niepodległa Polska. 100 rocznica odzyskania niepodległości. 1918-2018. Zachodniopomorskie. Inteligentny rozwój, 2018r.,
- Leśny Kompleks Promocyjny Puszcze Szczecińskie – mapa i folder 2017r.,
- Broszura edukacyjna o Koniku polskim, 2011 r.
- Przewodnik po ścieżce spacerowo-dydaktycznej, 2011
- Broszura edukacyjna „Odkrywamy tajemnice przyrody LKP Puszcze Szczecińskie", 2010
- Pakiet edukacyjny „Na spotkanie z przyrodą", 2012
- Ulotka edukacyjna „Regulamin leśnego turysty", 2012
- Oferta edukacyjna Ośrodka Edukacji Przyrodniczo-Leśnej, 2014
- Folder ścieżka edukacyjna „Uroki doliny Iny", 2010
- Leśny Kompleks Promocyjny „Puszcze Szczecińskie", 2016
- Mapa turystyczno-przyrodnicza Nadleśnictwa Kliniska , 2015
- Folder Nadleśnictwo Kliniska, 2017

- Przewodnik turystyczny RDLP w Szczecinie, 2018
- Film promujący Nadleśnictwo Kliniska, 2018

Nadleśnictwo Trzebież

- Niepodległa Polska. 100 rocznica odzyskania niepodległości 1918-2018 Zachodniopomorskie; 2018r.
- Leśny Kompleks Promocyjny Puszcze Szczecińskie – mapa i folder; 2017r.
- Witamy w Nadleśnictwie Trzebież Wilkommen im Forstamt – folder
- Leksykon Puszczy Wkrzańskiej – przewodnik przyrodniczo-krajoznawczy,
- Tanowo wczoraj i dziś; 2011r.
- Odkrywamy tajemnice LKP „Puszcze Szczecińskie"
- Przewodnik Przyrodniczy po Zintegrowany Szlak Turystyczny Powiatu Polickiego; 2012r.
- Most Wilhelma Meyera; 2012r.
- Edukacja Ekologiczna na Zintegrowany Szlak Turystyczny Powiatu Polickiego; 2012r.
- Nadleśnictwo Trzebież – folder; 2012r.
- Zintegrowany Szlak Turystyczny Powiatu Polickiego; etap II 2013r.
- Wędrówki rowerowe wokół Zalewu Szczecińskiego – mapa; 2013r.
- Wędrówki konne wokół Zalewu Szczecińskiego – mapa; 2014r.

DYREKTOR
REGIONALNEJ DYREKCJI LASÓW PAŃSTWOWYCH
Andrzej Sekłąciek

Tekst:
pracownicy nadleśnictw: Gryfino, Kliniska, Trzebież oraz Lasów Miejskich miasta Szczecina i Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego „Świdwie"

Opracowanie:
Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie
Wydział Promocji i Mediów